UNIVERSITY OF ALBERTA LIBRARY
0 1620 3052 0512

ІЛЮСТРОВАНИЙ

НАРОДНИЙ

КАЛЕНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

1921

РІЧНИК ШЕСТИЙ

У-В-С

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"
ВІННІПЕГ, КАНАДА

УКРАЇНСЬКА ФАРМЕРСЬКА ЕЛЄВАТОРНА СПІЛКА

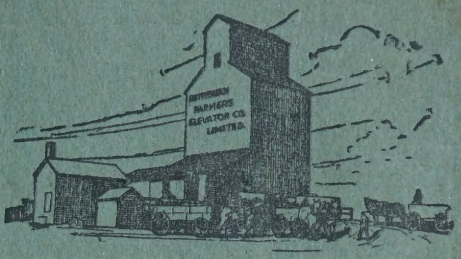

є одинокою українською економічною організацією в Канаді, яка занимаєсь торговлею збіжа.

Хотяй доперва три роки минуло від заснованя Спілки, нині вона є найсильнїйшою економічною організацією. До тепер Спілка числить поверх 1300 членів-шеровців і за сих два роки свого істнованя вспіла збудувати 15 елєваторів в ріжних місцевостях, а то:

В провінції Манітобі є в слїдуючих місцях: **Етельберт, Сіфтон, Оакбурн, Мензі, Толстой, Фішер Бренч і Елфістон.**

В провінції Саскачеван: **Аран, Норквей, Мікадо, Шіго, Ґудів, Джасмін і Кридор.**

Українські фармері повинні підтримувати Українсько-Фармерську Елєваторну Спілку так морально, як і матеріяльно, бо економічні організації є конечними для нашого народу, а вони лише тоді зможуть втриматись і рости, коли народ підтримає їх. Фармері в тих околицях де є елєватори нашої Спілки, повинні вдаватись з продажию збіжа до тих же. Там знайдете солїдну ослугу, а також вписуватись в члени.

УДІЛ (ШЕР) СПІЛКИ КОШТУЄ ТЕПЕР $110.00.

Кожда українська кольонія повинна мати свій фармерський елєватор.

Спілка приготовляєсь поширити свою дїяльність побіч торговлї збіжа ще в инших галузях торговлї.

Ставайте членами-шеровцями С-ки сейчас і підпомагайте її всякими можливими способами, бо в зростї і силї наших організацій лежить наша будучність.

Поодиноко ми слабі і виставлені на всякі визиски і зневагу, а в злуцї лежить наша сила!

Посилайте своє збіже карами до Укр. Фармерської Елєваторної Спілки, коли хочете мати добру обслугу і задоволене.

ЗАРЯД СПІЛКИ НА 1920-1921 РІК:

Т. Д. Ферлей, президент; **Г. В. Слїпченко** і **М. Ортинський**, заступники президента; **І. Рудачек**, секретар.

ДИРЕКТОРИ: — **Н. А. Григорчук, С. Савчук, В. Колодзїнський, М. Білан, С. Карасевич.**

ЗА ВСЯКИМИ ІНФОРМАЦІЯМИ ПИШІТЬ НА АДРЕСУ:

RUTHENIAN FARMERS' ELEVATOR CO., Ltd.

278 Grain Exchange, Winnipeg, Man.

ШТОКГОЛЬМ

Шведського Майстерського Виробу

СЕПЕРЕЙТОР

Сімнайцять літ посвятили майстри механіки у найбільшій на світі фабриці сметанкових сепараторів на удосконалене сего архитвору. Купуючий Штокголм сепаратор дістає найлучшу машину, яку за гроші можна купити, а до того можна дістати її на легкі сплати.

$7.50

По безплатній пробі.

НЕ ТРЕБА ПЛАТИТИ З ГОРИ ГРОШИЙ —але—по 30 ДНЕВНІЙ ПРОБІ, коли вдоволені заплатите лише $7.50, а решту малими місячними сплатами — а чудовий Штокгольм Сметанковий Сепаратор буде вашим. Проба не буде вас коштувати ані цента.

ГАРАНТІЯ НА ПРОТЯГ 10 ЛІТ

Ґарантуємо, що в кождім часі в протягу слїдуючих 10 літ заміняємо кожду з частий, яка показалаби ся недобре зробленою з причини будьто лихого виробу або лихого матеріялу. Штокгольма не продає ся без згаданої десятилїтної ґарантії.

НЕ ПОСИЛАЙТЕ ГРОШИЙ

Не посилайте ані цента. Пішліть лише купон за нашим безплатним катальогом. Перечитайте про нашу десятилїтну ґарантію і розвідайтесь про нечувану 30 дневну пробу і легкі услівя сплати.

ВИШЛЇТЬ КУПОН СЕЙЧАС.

Babson Bros. Dept. 981
Winnipeg, Manitoba, Canada.

Прошу післати менї Ваш катальог. Поясніть менї в який спосіб можу одержати Да Штокгольм Крім Сепаратор після проекту Ваших легких сплат. Рівнож пішліть менї Вашу певну 10-літну безпосередну ґарантію яку Ви даєте на Штокгольм.

Імя .....

Адреса .....

Почта ..... Пров. .....

НЕ ДАЙТЕ СЯ ОДУРИТИ!

Нерозважний чоловік візьме кавалочок скла, гарно викінченого, за дорогоцінний камінь. Його легко також вмовити, щоби купив мало вартістних препаратій з шумною назвою і ріжнобарвною печаткою замість певного науково зробленого лїкарства. Але ніхто не одурить розумного чоловіка! Розумний знає, що

Зол. Медаль і Ґренд Прікс

Сан Франціско 1915 — Панама 1915

ТРІНЕРА ҐІРКЕ ВИНО

перейшло ріжні проби часу побідно. 30-лїтна все зростаюча слава доказує, що публика пізналась на вартости Трінерового Ґіркого Вина, котре є найпевнїйше средство на брак апетиту, біль голови, нервовість і т. п. Має приємний смак і не шкодить навіть найделїкатнїйшим жолудкам.

Пан Джордж Стецун написав нам з Ледук, Альта, на 27 грудня 1919 так: „Ми фармері з Релетгил і околиці шлемо Вас найщиріщу подяку за Ваш знаменитий лїк. Трінера Ґірке Вино помогло богатьом фармерам, котрих жолудкові долегливости були так великі, що здавалось неминучим є завести їх до шпиталю на операцію". А пан Василій Нїкитин з Елїзабет, Н. Дж., 4 вересня 1920 написав до нас так: „Я терпів богато на мій жолудок і спеціялїсти сказали менї, що я вже не позбуду ся своїх клопотів. Тоді я спробував Трінера Ґіркого Вина і по трох місяцях я є знов здоровий і їм кожду страву". Сих два взори є певно достаточними.

ТРІНЕРА ЛІНІМЕНТ

є найлїпшим лїком на ревматизм, невральгію, слабі москули, звихненя, напруженя, опухненя, умучені ноги і т. п. Кождий аптикар дістане для вас, коли ви зажадаєте лише медицин Трінера.

JOSEPH TRINER COMPANY, CHICAGO, ILL.

Канадійська Філія: — 852 MAIN STR., — WINNIPEG, MAN.

ІЛЮСТРОВАНИЙ

НАРОДНИЙ

КАЛЄНДАР

„Українського Голосу“

НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ

1921

РІЧНИК ШЕСТИЙ.

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА В КАНАДІ
210—214 ДУФЕРІН АВЕ., ВІННІПЕҐ, МАН.

КАЛЄНДАРИК НА 1921 РІК.

СІЧЕНЬ

Н	П	В	С	Ч	П	С
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

ЛЮТИЙ

Н	П	В	С	Ч	П	С
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					

МАРТ

Н	П	В	С	Ч	П	С
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

ЦВІТЕНЬ

Н	П	В	С	Ч	П	С
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

МАЙ

Н	П	В	С	Ч	П	С
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

ЧЕРВЕНЬ

Н	П	В	С	Ч	П	С
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

ЛИПЕНЬ

Н	П	В	С	Ч	П	С
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

СЕРПЕНЬ

Н	П	В	С	Ч	П	С
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ВЕРЕСЕНЬ

Н	П	В	С	Ч	П	С
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

ЖОВТЕНЬ

Н	П	В	С	Ч	П	С
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

ЛИСТОПАД

Н	П	В	С	Ч	П	С
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

ГРУДЕНЬ

Н	П	В	С	Ч	П	С
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

ЗАТЬМИНИ В 1921 РОЦІ.

1. Затьміне сонця 8 цьітня. — Затьміне буде видно в цілій Европі, в західній Азії, північно-західній Африці, північнім Атлянтійськім океані і майже до східних берегів Канади.
2. Повне затьміне місяця 22 цьітня 1921 р. видне в півн. Америці.
3. Затьміне сонця 1-го жовтня, 1921. Видне головно в пол. Америці.
4. Затьміне місяця 16 жовтня, 1921. Буде видне в зах. Азії, Европі, і східній части полудневої Америки.

UNIVERSITY LIBRARY
UNIVERSITY OF ALBERTA

ПЕРЕДМОВА ДО ШЕСТОГО КАЛЄНДАРА »Українського Голосу«.

Таке вже всюда буває, що всяке видавництво видає кождого року між иншим також Календар. Бо календар належить до того рода книжок, що їх обовязково повинна мати кожда родина.

В перших роках видавництва Укр. Голос не видавав календарів, а причиною сього було тяжке матеріяльне положенє. Таке виданє вимагає приготованя, вимагає коштів, поки прийде до того, що видані наперед гроші можна відбирати.

Перший календар Укр. Голосу появив ся на 1915 рік і починаючи від сього року, заголовки календарів Укр. Голосу були такі: 1) Ілюстрований календар Українського Голосу; 2) — (той же заголовок) 1916. 3) Дніпро, 1917. 4) Київ, 1918. На 1919 рік годї було видати через відносини спричинені війною. 5) — Ілюстр. Календар У. Голосу, 1920. Теперішний же календар є шестим з ряду.

Про зміст календара говорити тут не будемо. Читач сам його побачить і оцінить. Ми зі своєї сторони старали ся, оскілько для сього було змоги, зібрати матеріял інтересний, а крім того постарали ся о велике число ріжнородних образків, чого звичайно в календари кождий шукає.

За те звернемо увагу укр. читача на иншу справу — на значінє української народної часописи.

Народна часопись.

Народною часописию може зватись НЕ ТА, яка друкуєть ся тою мовою, якою говорить народ, АЛЕ ТА, яка видаєть ся його коштом і працею щирих народних робітників для народного добра.

Чужі, а навіть смертельні вороги народу можуть видавати для него часописї його мовою. Поляки видавали колись в Галичинї „Руського Селянина", а тепер видають „Пробій". І все писали і пишуть по українськи і вмовляють в усїх, що се щира українська часопись. Але свідомий чоловік бачить, що під українською мовою захована смертельна отруя для того, хто сю ґазету буде читати. Кажемо — бачить свідомий, бо несвідомий може сього зовсїм не бачити. А коли не бачить, то стане легко жертвою ворожого підступу. — Такі часописи, які видають по нашому чужі для своєї користи, а на шкоду нашого народу, є та ще можуть бути і в Канадї і всюда, де лише жиє наш народ.

І тому святим обовязком кождого читача знати найперше: 1) Хто видає часопись. 2) В якій цїли вона видає ся. 3) Чи не звязана вона якбудь з людьми й орґанізаціями ворожими народови. 4) Якого характеру люди при нїй працюють. 5) Чи не підпомагають її люди чужі, які очевидно тим самим уживають

її до своєї служби.

В свідомого народу ненародна, видавана чужими часопись, не вдержить ся навіть тоді, колиб її давали даром до читаня.

Тепер про значіне народних часописий.

Часопись, се важний чинник в житю народа. Не мав би якийсь народ своїх часописий, не мав би де своїх справ обговорювати, порозуміватись, нараджуватись, скаржитись. Чужа часопись скаже лише чуже. Польська часопись тягнула би нас до свого табора, московська до свого і т. д. А не мати жадної часописи значилоби — не мати спільної думки, спільної мови, спільних очий, ух, рук — бути темним в найнизшім степени ,а тим самим посміховищем, поштурковиском других.

Але треба памятати ще одно: Коли народна часопись є важною справою, тоді народ повинен дбати про туюж свою важну справу. Ми візмімо такий примір: коли бачили люди, що конче потрібно своєї народної часописи, то свідомий гурток їх зложив удїлами на початок кілька сот долярів і з тим Укр. Голос зачав ся видавати. Опісля другі свідомі дальшими удїлами піддержали сю народну справу і так робота встояла ся і провадить ся. А сї удїловці У. Голосу, беручи пересічно, не були богатїйшими, як нинїшний пересічний фармер, робітник, учитель чи хто. Може дехто був і біднїйший. Але кождий з них розумів значінє і конечність народної справи. Та нехай би так було богато таких щирих і свідомих, а У. Голос міг би нині бути денником і змістом міг би дорівнувати найкращим часописям світа.

Щоби часопись була добра, для того треба кількох річий, і так: 1) Треба характерних, щирих людий, які би вкладали цїлу свою душу в роботу для народної справи. 2) Треба відповідної скількости людий, бо де замало робітників, там робота з усїх сторін невикінчена, неповна, необроблена. 3) Треба щоби видавництво мало фонди на закупно машин, платню робітникам і всякі инші потреби.

Де не буде котрогобудь з отсих трох річий подостатком, там робота не буде такою, як бажалоб ся. Двох чи трох людий при найлїпшій волї не зроблять добре тої роботи, до якої треба пять, або шість людий.

Але народ спільними силами може чуда доказати. Нехай повисші уваги запамятає всякий, обдумавши їх добре, а певно шо він сяк чи так на будуче причинить ся до піднесеня і поліпшеня свого народного видавництва. Він освідомить несвідомих котрі свої часописї, котрі чужі: він подбає, щоби кождий його сусїд мав не чужими видавану часопись, але свою; дальше — щоби часопись була там, де її нині зовсїм нема. Коли до сього прийде, то і часопись буде краща і танша і народна робота пійде скорше вперед.

Видавництво.

РІК 1921

Рік 1921 є роком звичайним і має 365 днів.

В 1921 році буде:
Мясниць 8 тижнів і 3 дні (від Рожд. Хр. до неділї Мясоп.)
Неділя Мясопустна (21 лют. ст. ст.) 5 марта нового стилю.
Неділя Сиропустна (28 лютого с. с.) 12 марта.
Великдень (18 цьв.) 1 мая.
Великдень латинський 5 тижнів перед нашим.
Вознесене (27 мая) 9 червня.
Зелені свята (6 черв.) 19 червня.
Петрівки 2 тижні і 1 день.

ПОСТИ.

Святий Вечер перед Богоявленем (5) 18 сїчня.
Великий Піст, від (29 лют.) 13 марта.
Спасівка від (29 лип.) 11 серпня до (6) 19 серпня.
Петрівка від (14) 27 червня до (28 червня) 11 липня.
В день Усїкновеня голови Ів. Хрестителя (29 серп.) 11 вер.
В день Воздвиженя Честного Хреста (14) 27 вересня.
Пилипівка від (15) 28 падолиста до Різдва Христового.
Середи і пятницї кождого тижня кромі загальниць.

ЗАГАЛЬНИЦЇ.

Церква не вимагає посту:
Від Різдва до Богоявленського Вечера.
На Богоявленє.
Між неділею Митаревою і Блудного Сина.
Від Великодня до Томиної Неділї (до Провід).
Від Зелених Свят до неділї Всїх Святих.

ЧАСИ ПОВЗДЕРЖАНЯ.

Церква забороняє весїля з музикою і забави:
1. У всї середи і пятницї.
2. Від початку Пилипівки до Богоявленя.
3. Від понеділка сиропустного до неділї Томиної.
4. В Петрівку і Спасівку.
5. В день Усїкновенія голови Ів. Хрестителя.
6. В день Воздвиженя Честного Хреста.

ПОДІЛ СВЯТ.

Всї Свята, або Празники дїлять ся на **1. Господські; 2. Богородичні; 3 Святих,** залежно від того, чию память обходить ся.

Празники дїлять ся на: Великі, з Всеночним; середні, або т. зв. Церковні свята і малі, або буденні.

Дальше свята дїлять ся на **Подвижні і Неподвижні.** Подвижні ті, що не кождого року бувають в однім часї Вони пересувають ся разом з Великоднем. До подвижних належать: Великдень, Вознесене, Зелені Свята (Сошествіє св. Духа). Инші свята припадають завше на один і той сам день місяця.

Від того, коли припадає Великдень залежить також довжина „Зимних Мясниць" і Петрівки (посту).

ВЕЛИКДЕНЬ належить до Подвижних, але також найвеличавійших свят року. З початком христіяни не мали стало означеного часу на святковане памяти Христового Воскресеня, отже виходили спори. Тоді Нїкейський Собор в 325 р. постановив, що Великдень має обходити ся в першу неділю після першої весняної повнї місяця, а день (21 марта с. с.) 3 цвітня названо першим днем весни. Коли отже повня припаде на (21 марта) 3 цвітня, а слїдуючого дня є неділя ,тоді в ту неділю на (22 марта) 4 цвітня буде Великдень. Колиж повня припаде пр. (20 марта) 2 цвітня, чи скорше, то треба ждати другої повнї, що має наступити. В такім разї Великдень пересуває ся на протязї 35 днїв між (21 мартом) 3 цвітнем, а (25 цвітнем) 8 майом включно. За Великоднем посувають ся всї подвижні неділї і свята. На підставі сього правила обчислено на протяг 532 лїт, коли припаде Великдень, а коли сї лїта перейдуть, то круг сих лїт знов з початку зачинає ся.

ЦЕРКОВНІ БОГОСЛУЖЕНЯ І ГОЛОСИ.

Служби для всїх днїв в тижни цїлого року знаходять ся в Октоїху, уложенім св. Іваном Дамаскином, що жив в 8-ім вїці. Октоїх уложений на вісїм голосів, кождий голос припадає на один тиждень. На другий тиждень припадає другий голос і т. д., а по осьмім знов бере ся перший. Так в роцї сї голоси кілька разів повторяють ся.

Ряд голосів (по церковному „гласів") зачинає ся в другу неділю по Зелених Святах і продовжує ся до суботи Лазаревої (суботи шестого тижня Великого Посту). В другу неділю по Великодни знов зачинає ся від 2-го голосу і продовжає ся до неділї семої по Великодни включно. Так можна припадаючий голос скоро знайти.

Тріодне богослуженє (для праздників подвижних) зачинає ся: Тріод Постна в неділю о Митари і Фарисею і скінчить ся в пятницю перед Лазаревою суботою; Тріод Цвітна зачинає ся з Лазаревою Суботою і кінчить ся з неділею Всїх Святих.

СВЯТОЧНІ ОРЯДИ І ЗВИЧАЇ.

З деякими важнїйшими святами вяжуть ся святочні обради і звичаї, що відбувають ся в церкві, коло церкви і в дома.

РІЗДВЯНІ СВЯТА. — На святий вечер варять такі страви: Кутю (кітю), рибу, пироги з сливок, капусти, бараболїв, голубцї, капусту, сушеню, губи, сливки, бураки з фасолею, печуть пироги, книші, пампухи і ще дещо. Варять 12 страв.

На землю в хатї стелять сїно, або солому і се звуть Дїдух, в кутї став лять сніп пшеницї, чи чого другого і звуть се Дїд. На стіл і лавки також стелять сїно. Дїдух палять раненько на дворі другого дня свят, а Дїда сївачі молотять на Новий Рік і зерно беруть і ним по хатах сїють.

На святий вечер всї сїдають до спільної вечері, найперше молять ся, а набравши в ложки кутї, жичать собі взаїмно здоровля, щастя і ще богато разів так засїдати. По вечері довго колядують. На столї при вечері горить свічка. Світла не гасять цїлу нїч. Досвіта йдуть до церкви.

Незвичайно гарними є українські коляди і тому в кождім домі дїтий треба перед святами вчити колядувати, щоби на свята було з ким колядувати.

ЇОРДАНСЬКІ СВЯТА. — Тодї в церкві чи на ріцї святять воду. Для сього роблять з леду хрест. Водою кроплять хату і будинки. Вечеряють подібно, як на різдвяний святий вечер. В вікна ставлять хрестики з воску або соломи. В кутю також ставлять з соломи (з стебел) хрест. Вечером ходять дїти щедрувати.

НОВИЙ РІК. — На Новий Рік дїти раненько ходять сїяти по хатах, при чім говорять: „Сїй ся, роди ся, на щастє, на здоровлє, на новий рік, щоб ся лїпше родило, як вторік".

ВЕЛИКОДНІ СВЯТА. — Головне, що є на сї свята, то „паска". Дальше ковбаса, мясо, печінка, кишки, масло, сир, хрін, баби, перепічки. Все те святять. Дївчата співають гаївки і вся молодїж і старі святкують більше коло церкви. Пишуть писанки.

ЗЕЛЕНІ СВЯТА. — В Зелені Свята замаюють хату — перед порогом і в середині зеленими галузками. Замаюють також церку, читальню, Народний Дім і пр.

Крім того є ще деякі звичаї, як свячене зїля в церкві і ще дещо.

Свята без сих обрядів і звичаїв не мали би тої краси, тої вартости, яку мають і тому треба їх плекати, хоронити, дорожити ними і приучувати до них молоде поколїнє. Без них свята стануть буденними і не буде їх нїхто анї радо очікувати, анї радо споминати.

РІЖНІ КАЛЄНДАРІ.

КАЛЄНДАР ЦЕРКОВНИЙ (Юлїянський, або Старого Стилю; с.с.) рїжнить ся від загально уживаного (Григоріянського) о 13 днїв. Перший день місяця в Календари Церковнім припадає завсїгди на 14-ий день того самого місяця Григ. Календара (прим. 1-ий день сїчня Церк. Кал. припадає на 14-ий день Григоріянського). Тому церковний місяць захопляє собою кінець одного і початок другого місяця в загально принятім календари.

КАЛЄНДАР ГРИГОРІЯНСЬКИЙ — або Нового Стилю — се той, якого нині загально уживаємо.

ЖИДІВСЬКИЙ КАЛЄНДАР. Жиди числять тепер свій 5681-ий рік. Від 3 жовтня 1921 зачнеть ся їх 5682-ий рік.

МАГОМЕТАНСЬКИЙ (Турецький) КАЛЄНДАР. Тепер Турки числять 1339-ий, а від 4-го вересня 1921 зачнеть ся їх 1340-ий рік.

СІЧЕНЬ — JANUARY

1-ий місяць — 1921 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	19	**Грудень, 1920.** Боніф.	**Н. Рік.** Мечисл.
Н	2	20	**Св. Отець.** Ігнатія Бог.	Аделяйди
П	3	21	Юліянії мученицї	Геновефи
В	4	22	Анастазії	Тита еписк.
С	5	23	10 муч. в Критї	Ермелії
Ч	6	24	Навеч. Рожд. Христ.	**Трох Королїв**
П	7	25	**Рождество Христове**	Луки апост.
С	8	26	**Собор Богородицї**	Северина
Н	9	27	**Стефана Первомуч .**	**1. по З К.** Мар.
П	10	28	Пам. 20 тис. муч. спал.	Севастія
В	11	29	Дїтий уб. в Виф.	Галини
С	12	30	Анизії мученицї	Ераста
Ч	13	31	Меланії преп.	Вероніки
П	14	1	**Сїч. Н.Р. 1921. Об.Г., В.**	Фелїкса
С	15	2	**Пер. Просв.** Малахії пр.	Павла
Н	16	3	Сильвестра папи	**2. по З К.** Юлії
П	17	4	Собор 70 апостолів	Антонія
В	18	5	Нав. Бог. (Піст)	Приски
С	19	6	**Богоявлене Г. (Йор.)**	Генрика
Ч	20	7	Собор св. Івана Хр.	Фабіяна
П	21	8	Георгія	Аґнїшки
С	22	9	**По Просв.** Григорія	Вінкентія
Н	23	10	Поліевкта	**3. по З К.** Рай.
П	24	11	†Теодозія печ.	Тимотея
В	25	12	Татіяни	Павла
С	26	13	Ермила	Полїкарпа
Ч	27	14	Отців в Синаї	Івана Золот.
П	28	15	Павла Тивейського	Кароля
С	29	16	†Покл. Ок. св. Петра	Франца
Н	30	17	Антонія великого	**Передзап.** Мар.
П	31	18	Атаназія і Кирила	Петра

ЗАПИСКИ

Internationa Steam ship Ticket Agency, Limited

З ОГРАНИЧЕНОЮ ПОРУКОЮ

дає спромогу Українцям в Канадї, Америцї, як тоже в старім краю полагоджувати всякі справи відносячі ся до еміграції чи то з Канади до Европи, чи з Европи до Канади. Маємо заступства у Львові, Чернівцях і Ґданську.

В СКЛАД НАШОГО ДІЛАНЯ ВХОДЯТЬ:

Продажа шифкарт з Канади до краю з краю до КАНАДИ.

Посилка гроший почтовими переказами, драфтами і телеґрафічно.

Полагоджуванє всяких земельних справ між Канадою а старим краєм.

МАЄМО ЗАСТУПСТВА ВСЇХ ГОЛОВНИХ КОРАБЕЛЬНИХ ЛІНІЙ АМЕРИКИ.

Маємо полученя зі всїми головними банками европейськими і американськими.

Наша Спілка є Українською Спілкою, де належать С А М І Українці і є проваджена самими Українцями для Українців. — Длятого просимо удаватись до нас з повним довірем, а всякі Ваші справи будуть полагоджені скоро, чесно і ретельно.

ВСЯКА ПОРАДА ДАРОМ!

У всяких справах просимо удаватись до головного бюра на адресу:

INTERNATIONAL S. S. TICKET AGENCY, LIMITED.
209 York Street,
TORONTO, ONTARIO, CANADA.

ЛЮТИЙ — FEBRUARY

2-ий місяць — 1921 — має 28 днів

Днї	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
В	1	19	**Сїчень.** Макарія еп.	Ігнатія
С	2	20	†Евтимія вел.	Марії Ґромн.
Ч	3	21	Максима і Неофита	Власія
П	4	22	Тимотея апост.	Блажея
С	5	23	Климента свящмуч.	Агафії
Н	6	24	**Десять Дївиць.** Ксенї	**Запустна.** Дор.
П	7	25	†Григорія Богосл.	Ромуальда
В	8	26	Ксеноф.	Івана
С	9	27	Пер. Мощ. св. Ів. Зл.	Кирила
Ч	10	28	Преп. Ефрема	Схолястики
П	11	29	Пер. мощ. св. Ігн. Бог.	Евфрозини
С	12	30	**Трох Святителїв**	Ґавдеція
Н	13	31	**Закхея.** Кира і Івана.	**1.Вступна.** Юл.
П	14	1	**Лютий.** Трифона	Валєнтого
В	15	2	**Стрітенє Господне**	Фавстіяна
С	16	3	Симеона Богопр.	Юлії
Ч	17	4	Ізидора преп.	Сабина
П	18	5	Агафії муч.	†Попелець
С	19	6	Вукола еп.	Конрада
Н	20	7	**Митара і Фарисея.**	**2. Суха.** Дамяна
П	21	8	Теодора стр.	Касіяна
В	22	9	Никифора	Елєфана
С	23	10	Харлампія м.	Кат. св. Петра
Ч	24	11	Власія	Матея
П	25	12	Мелетія	Зиґфрида
С	26	13	Мартініяна	Віктора
Н	27	14	**О Блуд. Синї.** Авксентія	**3. Глуха.** Ром.
П	28	15	Онисима апост.	Теофіля

ЗАПИСКИ

ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР В КАНАДІ.

Др. Григорій Новак

ЛІКАР І ХІРУРҐ

Урядові години від 10-ої рано до 12-ої в полудне;
від 2-гої до 5-ої пополудни і від 7-ої і до 9-ої вечером.

Лічить найновійшими методами всякі недуги — мужеські, жіночі й дїточі, так острі як і застарілі.

В його офісї є електричні машини до лїченя, як також Х-РЕЙ апарат, при помочи котрого можна розпізнати внутрішні недуги.

Др. Новак є Українцем і ви можете в своїй рідній мові висказати йому що вам бракує, а він вас зрозуміє і поможе.

Др. Новак не дає на себе чекати і відповідає скоро на нічні зазиви.

ПАМЯТАЙТЕ НА АДРЕС:

DR G. NOVAK

Telephone:— St. John 4351 **459 SELKIRK AVE, WINNIPEG.**

Heap and Arsenych

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ, НОТАРІ І Т. Д.

Перепроваджуємо судові справи карні і цивільні.

ПИСАТИ МОЖЕТЕ ПО УКРАЇНСЬКИ.

АДРЕСА:

722 McINTYRE BLOCK, WINNIPEG, MAN.

Telephone: A 9461.

ЧИ ХОЧЕТЕ МАТИ ГАРНЕ УБРАНЄ? Ми Вам спорядимо і з доброї матерії і після найновійшої моди. Лїпше Вас ніяка кравецька робітня не обслужить. Наші ціни умірковані.

Коли замовите у нас убране так можете бути певні, що вдоволимо вас вповні, бо нам залежить на сім, щобисьте і на дальше остали нашим костумером. Зайдїть або напишіть по прібки матерій і формуляр до міра убраня. Наша робітня зараз на лїво від сіпіярської стації. — Також направляємо, чистимо і прасуємо убраня.

THE CANADIAN TAILOR

171 Higgins Ave. **Winnipeg Man.**

О. Дутчак, властитель. **(17-х)**

МАРТ — MARCH

3-ий місяць — 1921 — має 31 днів

Днї	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
В	1	16	**Лютий.** Памфіла	Альбіна
С	2	17	Теодора Тір.	Симпліція
Ч	3	18	Льва папи	Куниґунди
П	4	19	Ап. Архіпа	Казиміра
С	5	20	Льва	**Середнопост.** Е.
Н	6	21	**Мясопустна.** Тим. і Евг.	Віктора
П	7	22	Об. мощ. св. м. евген.	Томи
В	8	23	Св.м. Поліґарпа	Івана
С	9	24	Об. Ім. Ів. Хр.	Франціїшки
Ч	10	25	Тарасія	40 мучеників
П	11	26	Порфірія	Катерини
С	12	27	Прокопія	Григорія
Н	13	28	**Сиропустна.** Василія	**5. Чорна.** Крес.
П	14	1	**Март. Евдокії**	Зофії
В	15	2	Теодота	Льонґіна
С	16	3	Евтропія	Любіна
Ч	17	4	Герасима	Ґертруди
П	18	5	Конона	Едварда
С	19	6	42 муч. в Аморії	Йосифа обруч.
Н	20	7	**1 посту.** Василія, Ефр.	**Цвітна. Йоах.**
П	21	8	Теофилакта	Венедикта
В	22	9	40 мучеників	Октавіяна
С	23	10	Кондрата муч.	Віктора
Ч	24	11	Софрона	Софронія
П	25	12	Теофана	**Благов. Пр.Д.М.**
С	26	13	Пер. мощ. Никифора	Касіяна
Н	27	14	**2. посту.** Венедикта	Руперта
П	28	15	Агапія	**Великдень**
В	29	16	Савина	**Світл. Пон.** Сик.
С	30	17	†Алексія	Бальбіни
Ч	31	18	Кирила Єрусал.	Кирила

ЗАПИСКИ

ЙДИ ДО СВОГО ОБОВЯЗКУ З ЦІЛОЮ ЕНЕРҐІЄЮ

а будеш побідником! Ти можеш зробити своє житє повним успіху, або цілковитою невдачию. Але щоби вийти побідником з житевої борби, мусиш бути в добрім здоровлю, твої всї органи мусять бути в повній силї. А як твоя енергія ослабла і житедайні сили малїють,

сейчас заживай

ТРІНЕРА АНГЕЛЇКА ГІРКОГО ВИНА

Сей легонький скрипляч, якого складники належать виключно до ростинного царства, дасть тобі здоровий сон, взмічнить травлене, прояснить твій ум і піднесе твою енергію. Він є дуже добрим для приходячих до здоровля, особливо по інфлюенції.

Трінера Антіпутрін

є найбільше успішним пропоЛїкувачем на запалене горла, чищенє рота, а спеціяльно на болючі ясна, на чищенє ран і т. п.

Трінера Кашлевий Седатив

дає скору полекшу на застудженє і кашель, на хрипку, астму і т. д.

Трінера Червоні Пігулки

є найпомічнїйшими на коленє, затверджене, на отяжілість в думаню по перебраню мірки в їдї, або в напитку і т.п.

МАЮТЬ ЇХ ВСІ АПТИКАРІ І ТОРГОВЦИКИ.

НЕ ПРИНИМАЙТЕ ПІДРОБОК.

Одинайцять Золотих Медалїв і „Гренд Прікс".

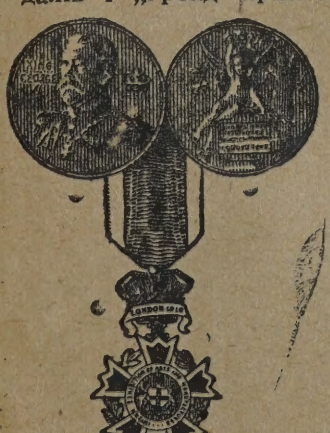

ЛОНДОН, 1910.

Jos. Triner Co.

Chicago, Ill.

ФІЛЇЯ В КАНАДІ:

852 MAIN STREET,

WINNIPEG, — — — MAN.

ЦВІТЕНЬ — APRIL

4-ий місяць — 1921 — має 30 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
П	1	19	**Март.** Хризанта	Теодори
С	2	20	Преп. От. зам. в Саві	Франца
Н	3	21	**3. посту. Якова еп.**	Ришарда
П	4	22	Василія	Вінцента
В	5	23	Никона	Ізидора
С	6	24	Захарії	Германа
Ч	7	25	**Благовіщ. пр. Богор.**	Доната
П	8	26	Собор Арх. Гавриїла	Діонизія
С	9	27	Матрони	Марії Егип.
Н	10	28	**4. посту.** Іларіона Нов.	**2.** Езекеїла
П	11	29	Марка	Леона
В	12	30	Ів. Ліс.	Георгія
С	13	31	Іпатія	Тибурція
Ч	14	1	**Цвітень.** Марії егип.	Юстини
П	15	2	Тита преп.	Анастазії
С	16	3	Никита іспов.	Лямберта
Н	17	4	**5 посту.** Йос. піснопис.	**3.** Рудольфа
П	18	5	Теодула	Апосонія
В	19	6	Евтихія	Емми
С	20	7	Георгія еписк.	Леона
Ч	21	8	Ірідіона апост.	Віктора
П	22	9	Евпсихія	Сотера
С	23	10	Терентія Африкана	Войтіха
Н	24	11	**Цвітна.** Антипи еписк.	**4.** Павла
П	25	12	Василія	Марка
В	26	13	Артемона священмуч.	Клета
С	27	14	Мартина папи	Анастазія
Ч	28	15	Аристарха еписк.	Віталія
П	29	16	**Велика Пятниця.** Агафії	Петра муч.
С	30	17	Симеона	Катерини

ЗАПИСКИ

ПЕРША СТАРОКРАЄВА КЛЇНІКА В КАНАДІ

Під Управою Всім Добре Знаних Лїкарів
Др. Ґ. КАЛЇЧМАНА і Др. І. ПЕРЛМАНА.

НАША КЛЇНІКА СКЛАДАЄТЬ СЯ ЗІ СЛІДУЮЧИХ ВІДДІЛІВ:

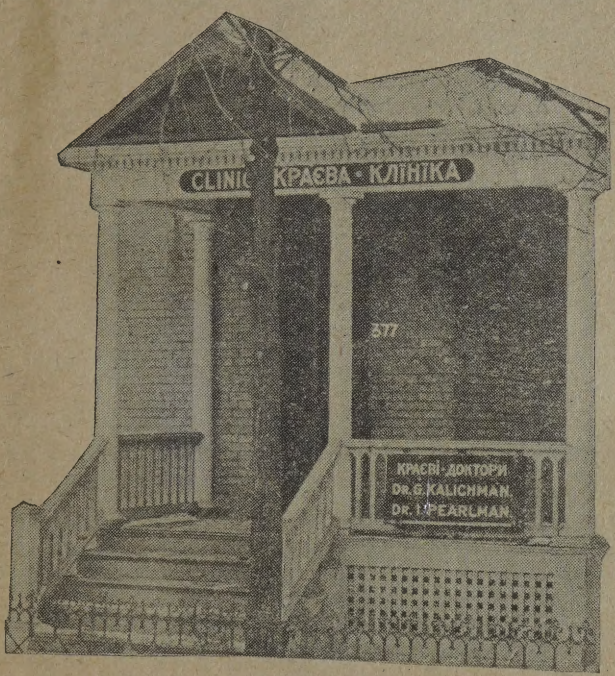

Венерична Клїнїка: Для лїченя венеричних і секретних хоріб. Хорі є завше точно екзаміновані спеціяльним „Уритроскопом" в роді електричної трубки, щоб дізнати ся, якраз де лежить жерело хороби.

Нео Салверсан: Одно з найлучших средств до лїченя сифілїсу. Лїченє се ужите буде після найновійшої і випробованої методи. З сим буде скомбіноване лїченє живим сріблом. „Вакcіма" (сером) буде даватись в случаях, де треба при помочі встрикуваня під-скіру. — **Медична Клїнїка і Лябораторія:** Для лїченя недуг серця, легких, жолудка, кишок, печінки і нирок, де буде крім всяких фізичних способів еґзамінованя і точне еґзаміноване крови, мочі, флеґми, стільця. До еґзамінованя хорого ужитий буде найвідповіднїйшого типу мікроскоп і хемічне средство, а хорий отримає раду і вказівку як лїчитись. — **Клїнїка Лїченя Скірних Хоріб:** Лїченє пархоти, випаданя волося і пр. хоріб. До лїченя сих хоріб уживатись буде одиноким в Віннїпеґу в нашій клїнїці спеціяльним апаратом в роді лямпи, який називаємо „Лучі Вайлетові". — **Машина Рентґена:** Одна з найновійших і найбільше практичних машин, головно для просвітленя всїх внутрішних орґанів і знимка фотоґрафії тихже.

Краєва Аптика: — Де містять ся всякого рода лїки на ріжні хороби. Лїки краєві, канадійські і американські для потреб публики. Можете отримати у нас малу аптику. В кождій хаті повинна знаходити ся мала аптика, щоб хорий міг ужити для першої медичної помочі. Наші цїни за знимане фотоґрафії і еґзаміноване **„Лучами Рентґена"** і медицини дуже умірковані. — **У всяких отже хоробах чи застарілих чи зараз в початках, шукайте першої помочі і поради у нас. Постараємось по можности помогти Вам. Вдавайтесь писемно чи особисто на адресу:**

Drs. Kalichman & Pearlman Clinic

377 Selkirk Ave., Phone St. John 1772, Winnipeg, Man.

МАЙ — MAY

5-ий місяць — 1921 — має 31 днів

Днї	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Н	1	18	**Цвітень. Воскр. Христ.**	**5.** Филипа
П	2	19	**Світлий Понеділок**	Анастазія
В	3	20	**Світлий Вівторок**	Найдене св. Хр.
С	4	21	Януарія	Фльоріяна
Ч	5	22	Теодора Сикеота	**Вознес.** Пія п. р.
П	6	23	†**Георгія велмуч.**	Івана в Олїю
С	7	24	Сави страт.	Доміцелї
Н	8	25	**2. Томина.** Марка еван.	**6.** Станїслава
П	9	26	Василія	Ґригорія
В	10	27	Симеона свящ.муч.	Антонія
С	11	28	Максима	Беатрикси
Ч	12	29	Мучеників кизин.	Панкратія
П	13	30	†Якова апост.	Сервація
С	14	1	**Май.** Єремії прор.	Боніфатія
Н	15	2	**3. Миронос.** Бор. і Гл.	**7. Сош. Св. Д.**
П	16	3	Теодота	**Зел. Понед.** Ів.
В	17	4	Пелагії	Пасхалиса
С	18	5	Ірини мученицї	Фелїкса
Ч	19	6	Йова многостр.	Петра
П	20	7	Олексія	Бернардина
С	21	8	†Івана Богослова	Елеонори
Н	22	9	**4. О Розслабл.** Ісаї пр.	**1. Св. Тройцї.**
П	23	10	Симон Зап.	Дезідерія
В	24	11	Мокія, Методія	Мокія
С	25	12	Епіфанія	Урбана
Ч	26	13	Гликерії	Филипа
П	27	14	Ізидора муч.	Григорія
С	28	15	Пахомія	Вільгельма
Н	29	16	**5. О Самарянинї.** Теод.	**2.** Максимілїяна
П	30	17	Андроніки	Петронелї
В	31	18	Теодота	Евхариста

ЗАПИСКИ

ПИЙТЕ ГОРЯЧУ ВОДУ, КОЛИ ЖОЛУДОК НЕДОМАГАЄ.

Склянка горячої води з магнезією невтралізує небезпечні жолудкові кваси, що спричиняють нестравність.

„Коли диспептики, що терплять на жолудковий квас, гази, вітри або вздуття, хронічний катар, згагу і т. и. будуть заживати чайну ложочку Бісурейтед Магнезії у пів склянці горячої води цейчас по їдженю, вони небаром забудуть свої жолудкові недомагання а доктори будуть мусїли глядїти деінде за пацієнтами. Найбільше жолудкових недомагань спричиняє жолудкова квасота і ферментація пожиживи яка находить ся в жолудку разом з недостаточним припасом крови жолудка.

Горяча вода збільшає припас крови а Бісурейтед Магнезія, яку легко можна одержати у якійбудь довірочній аптиці, в табличковій, або порошковій формі, безпроволочно нейтралізує надмір жолудкового квасу і остановляє ферментацію поживи; се комбінація двох, чудово успішних і рішучо маючих першенство в ужитку штучних средств на травлене або побуджуючих або ліків на нестравність. — ЇЇ ЖОЛУДКОВИЙ КВАС.

ЯК ЗРОБИТИ КРАЩИМ ВАШЕ ВОЛОСЄ?

Десятимінутове домаше лїчне доказує чудес.

Лучше як усі так звані „тонїки на волосе" в світї є поєдиничим, старомодним, домовим средством, що складає ся з чистого бей руму, лявони, (де Композі) і трошки ментолю Кристалїв. Сї три средства зміш. в дома доказують у кількох мінутах чудеса з кождою скірою на голові. Спробуйте її лиш одної ночи а побачите.

Возьміть від вашого аптикаря 2 унц. лявони, 6 унц. бей-руму і ½ драхми Ментоль Кришталїв. Розпустїть кришталї в бей румі і влийте до 8 унц. фляшки. Опісля додайте лявони, потрясіть добре і лишіть, щоб так постояло з годину перед ужитем. Уживайте його, змочивши трошки сею мішаниною мягке сукно. Потягнїть сим суконком повели по волосю, беручи за одним разом лиш один вузкий жмуток. Се прочистить волосе і скіру на голові з бруду, пороху і надмірного товщу і зробить волосе чудово мягким лискучим і пушистим. Щоби запобігчи випаданю волося і спричинити знова його поріст, втирайте сильно се обмиване в скіру на голові кінчиками пальцїв або середно твердою щіткою. Уживайте рано і вечером. По кількадневім ужитю не найдете ні одного відстаючого або не держачого ся при голові волоска. Порплї небаром зникнуть. Ви побачите виростаюче гарне, пушисте, нове волосе по цїлій скірі на голові і се нове волосе буде рости з подиву гідною скоростию.

ПІЛЬГА ПРИ КАТАРАЛЬНІЙ ГЛУХОТІ І ШУМІ В ГОЛОВІ.

Коли хоруєте на катаральну глухоту або коли не дочуваєте, ідїть до вашого аптикаря і дістаньте 1 унцію Парамінту (подвійної сили) і додайте до него ¼ кватирки горячої води і трошки зернистого цукру. Зажийте одну чайну ложечку чотири рази денно.

Се приносить нараз скоро полекшу в непокоячім шумі в голові. Заткані ніздря повинні отворити ся, віддих стане ся легким а флєгма перестане падати до горла. Його легко приготовити, коштує небогато і є приємне до заживаня. Кождий хто має катаральну глухоту або хто має шум в голові, повинен пробувати сего припису. — Цїна ..... **75 ц.**

Згадані средства продає і гарантує:

RUTHENIAN BOOKSELLER & PUBLISHING CO.,
850 Main St., Winnipeg, Man.
Ф І Л І Я:
1708 Rose St., Regina, Sask.

BISURATED MAGNESIA

ЧЕРВЕНЬ — JUNE

6-ий місяць — 1921 — має 30 днів

Днї	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	19	**Май.** Патрикія	Никодима
Ч	2	20	Талалея	Еразма
П	3	21	†Константина і Єлени	**Обр. Ч. Хреста**
С	4	22	Василиска муч.	Кльотильди
Н	5	23	**6. Слїпорожд.** Мих. еп.	**3.** Квірина
П	6	24	Симеона	Бонїфатія
В	7	25	3. Обр. Гол. Ів. Хр.	Норберта
С	8	26	Карпа апост.	Роберта
Ч	9	27	**Вознесеніе.** Терапонта	Пріма
П	10	28	Никити	Маргарети
С	11	29	Теодосії	Варнави
Н	12	30	**7. Св. От. 1 соб.** Ісаака	**4.** Івана
П	13	31	Єремія	Антонія
В	14	1	**Червень.** Юстина	Серце Ісуса Хр.
С	15	2	Никифора	Антонія
Ч	16	3	Лукиліяна	Франца
П	17	4	Митрофана	Адольфа
С	18	5	Доротея еписк.	Марка
Н	19	6	**Зелені Свята**	**5.** Гервасія
П	20	7	**Св. Трійця** Теод. еп.	Сильверія
В	21	8	Теодора Стратилата	Алойзія
С	22	9	Кирила архиеписк.	Павлина
Ч	23	10	Тимотея свящмуч.	Зенона
П	24	11	†Вартоломея	Рожд. Ів. Хр.
С	25	12	Онуфрія пуст.	Проспера
Н	26	13	**1. Всїх Св.** (Петр. пущ.)	**6.** Івана і Павла
П	27	14	Єлисея прор.	Владислава
В	28	15	Амоса прор.	Леона
С	29	16	Тихона еписк.	**Петра і Павла**
Ч	30	17	Мануїла	Восп. св. Павла

ЗАПИСКИ

ДАРМО ДЛЯ ТЕРПЛЯЧИХ НА ПРІРВУ.

5000 ТЕРПЛЯЧИХ ДІСТАНЕ ПЛ ПАО БЕЗПЛАТНО ДЛЯ ПРОБИ.

Не Треба Обтяжувати Свого Житя Докучаючим Паском На Прірву.

Сю великодушну оферту предложив сам винахідник, сеї чудової методи, працюючої день і ніч для скріпленя ослаблених мускулів, щоби вкінци позбути ся цїлковито мучачого пояса і то без небезпечної операції.

Не платить ся нїчого.

5000 таким, котрі напишуть, пішле пан Стуарт достаточну скількість Пляпао без коштів, щоби міг їх цїлковито випробувати. За сю прібку не платить ся нїчого ані тепер, ані пізнїйше.

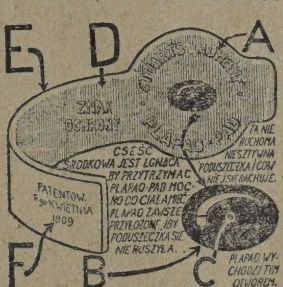

Перестаньте носити пояс.

Так перестаньте носити пояс, позаяк відомим вам є з власного досвіду, що пояс для прірви є **чимсь хвилевим,** або **фальшивою підпорою,** перед валячим ся муром, позаяк **пояс повздержує циркуляцію крови, підкопує здоровле терпячого.**

Уживає ся в подвійнім намірі.

Наперед: Першою і найголовнїйшою цїлию Пляпао-Падс є, що раз прикладані всегда прилягають до ослаблених мускулів і придержують медицину, так звану Пляпао, яка по сїдає прикметии стягаючі і котра в полученю з медичними складниками чіпаючої ся маси дїлає для прискореня обороту крови, відживляючи в той спосіб мускули і приводить їх до нормалнього стану і гнучкости. Тодї доперва, а не скорше можна сподївати ся зникненя прірви. **По друге:** Будучи само притягаючим, в цїли перешкодженя зсуваню ся човенця, Пляпао-Падс показали ся важним чинником в удержаню прірви котрої пояс не може піддержати. **Сотки** старих і молодих людий прийшли до урядника до відбираня присяг, присягаючи, що Пляпао-Падс вилїчили їх прірву цїлковито — декотрі з тих прірв були в дуже грізнім станї і дуже застарілі.

Безнастанно дїяльні в день і в ночи

Важною прикметою Пляпао-Падс є, що зглядно триває лише коротко для осягненя наслїдків. А то з сеї причини, що дїяльність є безнастанною через 24 годин на добу, а проте через день і ніч і нема нїякої невигоди і нїякого болю.

Обясненє Пляпао-Падс.

Основи, на котрих Пляпао-Падс працюють, можна легко зрозуміти, коли споглянемо на понисшу ілюстрацію і коли перечитає ся слїдуючі пояснення: **Пляпао-Падс** є зроблене з сильного, гнучкого матеріялу „E", котрого прикметою є пристосоване ся до рухів тїла і цїлковита вигода при ношеню. Внутрішна його сторона є липка подібно як пластер (хотяй рі жнить ся від пластра) що запобігає, щоби човенце „B" зсувало ся з свого місця. „A" є се той побільшений кінець, котрий запобігає усуваню ся Пляпао-Пад. „B" є човенце, уформоване в сей спосіб, щоби замикало отвір прірви, недопускаючи до висуваня ся внутренностий з живота. В човенци находить ся збірник напо внений медициною майже чудотворною, що має прикмети стягаючі. В хвили, як ся медицина розгріє ся теплом тїла, стає вона плинною і витїкає тодї з отвору, означеного буквою „C" і входить через пороваті отвори в тїло, в цїли скріпленя мускулів і замкненя прірвового отвору. „Ф" є се той довгий конець **Пляпао-Пад,** котрий прилїплює ся до бедрової кости, позаяк згадана кість будучи твердою частию чоловіка, дає Пляпао-Пад знамениту точку опертя. — **Пробуйте сего на мій кошт — ДАРОМ.**

Пишіть сейчас за сею безплатною прібкою і переконайте ся про його вартість. Вас се нїщо не коштує. Напишіть картку, або виповнїть сей купон днесь, а поворотною почтою одержите безплатну прібку Пляпао з книжочкою п. Стюарта з поясненями.

Пішліть нинї купон до:
PLAPAO LABORATORIES, Ink.
Block 3497, - St. Louis, Ma.

по безплатну пробу Пляпао і книжочку про прірву.

Адреса .....

Назвиско .....

Поворотна почта принесе Вам Безплатну пробу ПЛЯПАО.

ЛИПЕНЬ — JULY

7-ий місяць — 1921 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
П	1	18	**Червень.** Леонтія	Теобальда
С	2	19	†Юди апост.	Пос. Пр. Д. М.
Н	3	20	**2.** Юліяна тарс.	**7.** Геліодора
П	4	21	Евсевія еписк.	Флавіяна
В	5	22	Методія еписк.	Кирила і Мет.
С	6	23	Агрипіни	Ісаї прор.
Ч	7	24	**Рожд. св. Івана Хр.**	Івана і Пульх.
П	8	25	Февронії препмуч.	Єлисавети
С	9	26	Давида Солунського	Кирила еп.
Н	10	27	**3.** Самсона станнопріем.	**8.** Амалії і 7 бр.
П	11	28	Кира і Йона	Пія і Пелягії
В	12	29	**Петра і Павла**	Івана
С	13	30	Собор 12 апостолів	Маргарети
Ч	14	1	**Липень.** Косми і Дам.	Бонавентури
П	15	2	Полож. ризи Пр.Д.М.	Розісл. Апост.
С	16	3	Якинта і Анатолія	Мати Божа Ск.
Н	17	4	**4.** Андрея і Марти	**9. Алексія**
П	18	5	†Кирила і Методія	Симеона
В	19	6	†Атаназія Атонского	Вінкентія
С	20	7	Томи і Акакія	Ілії прор.
Ч	21	8	Прокопія велмуч.	Пракседи
П	22	9	Панкратія священмуч.	Марії Магд.
С	23	10	†Антона печ.	Аполінарія
Н	24	11	**5.** Евфимії і Ольги	**10.** Христини
П	25	12	Прокла і Ілярія	Якова апостола
В	26	13	Гавриїла арх.	Анни
С	27	14	Акили	Наталії
Ч	28	15	†Володимира Кн. Руси	Іннокентія
П	29	16	Атипогена	Марти
С	30	17	Марини велмуч.	Альдони
Н	31	18	**6.** Акинта і Емілїяна	**11.** Ігнатія

ЗАПИСКИ

Nuga-Tone

Висліди у 20 днях, або звертає ся гроші.

Витворює Богату, Червону Кров, Сильні Кріпкі Нерви, Кріпких Мущин і Женщин.

Коли ваше здоровле і сила недописують, коли ваш ум стає ся пригноблений, а ваше тїло слабне, коли ви є змучені заживанем побуджуючих средств і наркотиків, тоді пробуйте Нуґа-Тон, а переконаєте ся, як скоро будете чути ся иншим чоловіком! Девять десятих усїх людських недомагань, як брак апетиту, нестравність, ґази і вздутя, запір, жовтачка, недостача крови, ревматичні щипаня, болї голови, невральґія, брак енергії, ослаблене живучої сили і безсонність, спричинює недостаточна Нервова Енергія, рідка, водниста кров і лихе кружене крови

Кождий орґан, кожда функція тїла залежить від Нервової Сили, позаяк се жите і дїлане. Нервова-Енергія се головна спружина жолудка, печінки, нирок і кишок, ударів серця і круженя крови. Нуґа-Тон є найбільше розумним лїченем на нервовий і фізичний розстрій. Длячого? Позаяк вір складає ся з вісьмох цінних, здоровле надаючих складників, поручених і приписуваних первороднимми лїкарями і головно містить богато зелїза і фосфору — поживи для крови і нервів.

Нуґа Тон надає житя печінцї, оживляє кишки, так, що вони опорожняють ся регулярно. Воно від роджує нирки, виганяє зіпсуті матерії. Нема більше ґазів і вздуть, поганого віддиху або обложеного язика. Нема більше терпінь і болїв! Нуґа-Тон викликує чудовий апетит, добре травлене, скріпляє нерви і спричиняє здоровий, відсвіжуючий сон. Нуґа тон збогачує кров, поправляє кружене крови, додає блискучої здорової краски лиця і розяснює очи! воно витворює сильних, плечистих мущин, здоровших і гарнїйших жінок. Нуґа-Тон не містить усипляючих средств, — анї навичку викликуючих медикаментів. Воно находить ся в старанно опакованім пакетику. Воно покрите зверха цукром, є приемне в смаку, легке до заживаня. Спробуйте його. Ви будете поручати його усїм вашим приятелям.

Наша абсолютна ґарантія: Ціна Нуґа-Тон виносить один ($1.00) за фляшку. Кожда фляшка містить девятьдесять (90) пастильок, вистарчаючих на лїченє в протягу одного місяця. Ви можете купити шість фляшок, на протяг шістьмісячного лїченя за пять ($5.00) долярів. Зажийте Нуґа-Тон через двайцять (20) днїв; коли ви є невдоволені вислїдом, зверніть решту пакетику разом з пуделком до нас, а ми безпроволочно звернемо гроші. Як бачите то не можете стратити одного цента. — Ми беремо на себе ризико. — Дістати можна під адресою:

HOME REMEDIES SALES, 850 Main Str., Winnipeg, Man.

СЕРПЕНЬ — AUGUST

8-ий місяць — 1921 — має 31 днів

Днї	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
П	1	19	**Липень.** Макрини	Петра
В	2	20	**Ілії прор.**	Альфонза
С	3	21	Симеона і Івана	Зн. св. Стеф.
Ч	4	22	Марії Магдалини	Домінїка
П	5	23	Трифона	П.Д.М. Снїж.
С	6	24	Христини	Преоб. Господ.
Н	7	25	**7.** † Усп. Св. Анни	**12.** Каєтана
П	8	26	Ермолая священмуч.	Киріяка
В	9	27	Пантелеймона	Романа
С	10	28	Прохора	Лаврентія
Ч	11	29	Калинїка	Сузани
П	12	30	Сили і Силуана	Кляри
С	13	31	Евдокима	Іполїта
Н	14	1	**8. Серп.** †Пр. Ч. Х. (п.п.	**13.** Евзевія
П	15	2	Пер мощ. св. Стеф.	**Усп. Пр. Д. М.**
В	16	3	Ісакія, Далмата	Роха
С	17	4	Сїмох молодцїв	Мирона
Ч	18	5	Евсиґнія	Бронїслава
П	19	6	**Преображенє Господне**	Беніґни
С	20	7	Дометія	Бернарда
Н	21	8	**9.** Емиліяна еписк.	**14.** Киріяка
П	22	9	Матія апост.	Тимотея
В	23	10	Лаврентія	Филипа
С	24	11	Евпла муч.	Бартоломея
Ч	25	12	Фотія і Аникити	Людвика
П	26	13	Максима ісповідника	Зефірина
С	27	14	Михея прор.	Йосифа
Н	28	15	**10. Усп. Пр. Богородиці**	**15.** Авґустина
П	29	16	†Пер. нерук. обр. Госп.	Ус. Г. Ів. Хр.
В	30	17	Мирона муч.	Рози
С	31	18	Флора і Лавра	Раймунда

ЗАПИСКИ

КОЛИ КУПУЄТЕ ЯКІ КНИЖКИ

ТАК КУПУЙТЕ В

УКРАЇНСЬКІЙ РОБІТНИЧІЙ КНИГАРНІ

у Вінніпегу

Там дістанете всї книжки, які доси появили ся з друку, а також шкільні книжки, всї прилади до писаня, ґрамофони, рекорди, стереоскопи, ріжні тутешні і старокраєві часописї і т. д.

Не поминайте нас, та заходіть особисто, а коли на кольонії то пишіть за катальоґом, на адресу:

UKRAINIAN BOOK STORE

796½ MAIN STR., — — — WINNIPEG, MAN.

І. ШИДЛОВСЬКИЙ, властитель.

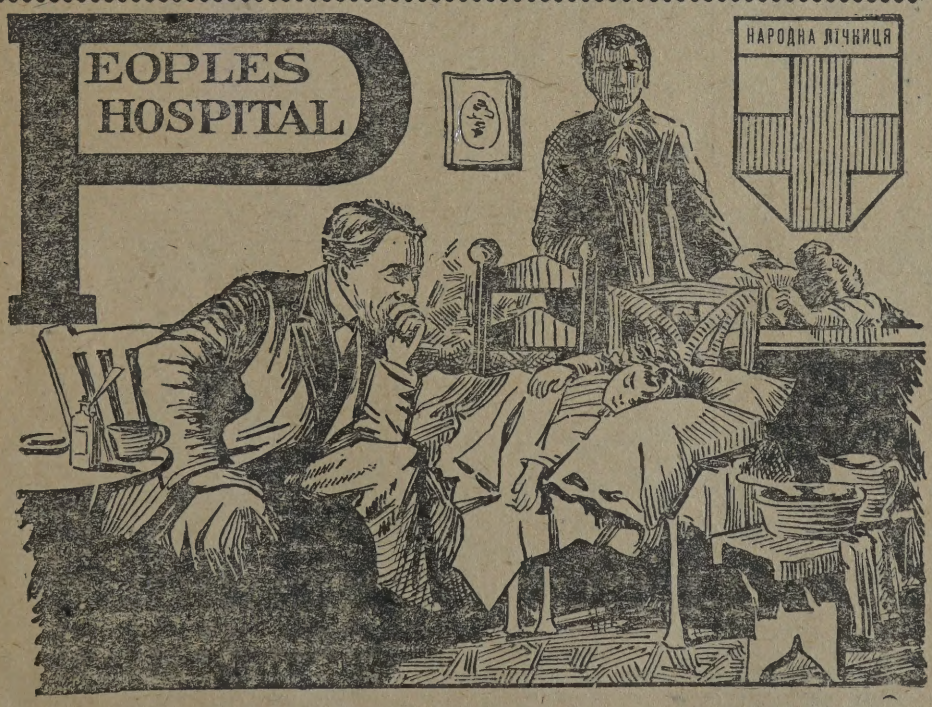

ПЕРШИЙ І ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ШПИТАЛЬ В КАНАДІ,

У Власнім Домі на

247—252 MANITOBA AVE., — WINNIPEG, MAN.

уладжений на взір найкращих того рода заграничних інституцій.

Тисячі Вилїчених. Знамениті Доктори. Зайдіть і Перекончйте ся.

ВЕРЕСЕНЬ — SEPTEMBER

9-ий місяць — 1921 — має 30 днів

Днї	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Ч	1	19	**Серпень.** Андрея	Іди, Еґідія
П	2	20	Самуїла прор.	Стефана
С	3	31	Тадея апост.	Броніслава
Н	4	22	**11.** Аґатоніка муч.	**16.** Розалії
П	5	23	Лупа муч.	Вікторіна
В	6	24	Евтиха муч.	Захарії
С	7	25	Вартоломея і Тита	Реґіни
Ч	8	26	Адріяна і Наталії	**Рожд. П. Д. М.**
П	9	27	Пімена преп.	Северина
С	10	28	Августина і Мойсея	Николая
Н	11	29	**12.** Усік. гл. І. Х. (піст)	**17.** Прота і Як.
П	12	30	Александра, Павла	Ґвідона
В	13	31	Положене пояса П.Д.М.	Аврелія
С	14	1	**Вересень.** Симеона	Воздв. Ч. Хр.
Ч	15	2	Маманта і Івана	Нікодима
П	16	3	Антима і Теоктита	Корнилія
С	17	4	Вавили і Мойсея	Знак. Франц.
Н	18	5	**13.** Захарії і Елисавети	**18.** Томи і Йос.
П	19	6	Чудо арх. Михаїла	Януарія
В	20	7	Созонта	Евстахія
С	21	8	**Рожд. Пр. Богородиці**	Матея
Ч	22	9	Йоакима і Анни.	Томи
П	23	10	Минодори	Теклї
С	24	11	Теодори	Руперта
Н	25	12	**15.** Автонома	**19.** Клефана
П	26	12	Корнилія	Кипріяна
В	27	14	**Воздв. Ч. Хр.** (Піст)	Косми і Дамяна
С	28	15	Никити	Вячеслава
Ч	29	16	Евфимії	**Михаїла Арх.**
П	30	17	Софії	Єроніма

ЗАПИСКИ

СТАРОКРАЄВІ КНИЖКИ

МИ ТЕПЕР ОТРИМУЄМО КОЖДОГО ТИЖНЯ, МІЖ ЯКИМИ Є Й ОТСІ: —

В. ВИННИЧЕНКО:

Краса і Сила, 260 стр. .. **$1.10**
Голота, 291 стр. **1.10**
Боротьба, 251 стр. **1.10**
Кузь та Грицунь, 216 стр. **1.10**
Історія Якимового будинку, 210 сторін **1.00**
По Свій, 208 стр. **1.10**
Божки, 356 стр. **1.50**
Чесність з собою, 268 стр. **1.10**
Хочу, 303 стр. **1.40**
Босяк, 264 стр. **1.10**
Між двох сил, драма на 4 дії, 136 стр. ..... **.50**

Винниченко, літературна характеристика ..... **40ц.**
Січові Стрільці ..... **15ц.**
Всесвітна Революція ... **15ц.**
Національне виховане ... **10ц.**
Завданя Громади ..... **25ц.**
Нива ..... **15ц.**

Календарик Вперед .... **10ц.**
Базар, Винниченкова драма ..... **25ц.**
Рівновага, 274 стор. **1.10**
Паки й паки, научна розвідка про нашу літер. мову **.20**
Казенні дїти, оповіданя із спогадів лїкаря ..... **.15**
Шкільні товариші, оповіданя М. Левицького ..... **.10**
Рік на Великій Україні, спомини з української революції д-ра О. Назарука **.50**
Великі роковини України, 1) лист. 1918 до 1 лист. 1919 р.) перегляд Миколи Евшана. З добавком некрольогу пок. автора **.15**
Пісні України, 18 пісень на 4 голоси, уложені дірігентом укр. капел. О. Кошицьом. Ціна **1.00**

АРТИСТИЧНІ УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕПИСНІ ЛИСТКИ, 1 ТУЗИН 60 Ц.

ПИШІТЬ ПО КАТАЛЬОҐ НА АДРЕСУ:

UKRAINIAN VOICE
214 DUFFERIN AVE., — Box 3626. — WINNIPEG, MAN.

ДРУКАРНЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ

ВИКОНУЄ

всякі друки для шторів, складів, шкіл, муніціпалів, церковних громад, читалень і т. д.

ГАРНО, ДЕШЕВО І СКОРО.

Хто потребує яких небудь друків, хай дає їх друкувати до друкарні „Українського Голосу".

Пишіть за інформаціями на адресу:

UKRAINIAN VOICE.

Box 3626, WINNIPEG, Man.

ЖОВТЕНЬ — OCTOBER

10-ий місяць — 1921 — має 31 днів

Днї	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	18	**Вересень.** Евменія еп.	Реміґія
Н	2	19	**15.** Трофима і Саватія	**20.** Ангели
П	3	20	Евстахія	Кандида
В	4	21	Кондрата	Франца
С	5	22	Фоки священмуч.	Флявії
Ч	6	23	†Зач. св. Ів. Хрест.	Мат. Б. Рожд.
П	7	24	Теклї первомуч.	Юстини
С	8	25	Евфрозини преп.	Бриґіди
Н	9	26	**16.** †Івана Богослова	**21.** Діонизія
П	10	27	Калїстрата	Франца
В	11	28	Харитона	Рустики
С	12	29	Киріяка преп.	Максимілїяна
Ч	13	30	Григорія свящ.	Едварда
П	14	1	**Жовтень. †Покров Бог.**	Калїкста
С	15	2	Кипріяна і Андрея	Ядвіґи
Н	16	3	**17.** Діонизія священмуч.	**22.** Ґаля і Флор.
П	17	4	Єротея священмуч.	Тереси
В	18	5	Харитини	Луки
С	19	6	†Томи апост.	Петра
Ч	20	7	Сергія і Вакха	Карпа
П	21	8	Палагії преп.	Уршулї
С	22	9	†Якова Алфея апост.	Кордулї
Н	23	10	**18.** Евлампія	**23.** Івана Кап.
П	24	11	Филипа	Рафаїла
В	25	12	Прова муч.	Хризанта
С	26	13	Корнилія сотн.	Евариста
Ч	27	14	†Параскевії преп.	Сабіни
П	28	15	Лукіяна	Симеона
С	29	16	Лонгина	Евзевія
Н	30	17	**19.** Озія і Андрея	**24.** Альфонза
П	31	18	Луки апост.	Маркелїя

ЗАПИСКИ

ВЖЕ ГОТОВА З ДРУКУ І ПРОДАЄТЬ СЯ

зворушаюча повість з офіцирського житя в Галичині п. з.:

ДЛЯ ДОМАШНЬОГО ОГНИЩА

Повість ся вдоволить і найвибагливійшого читача. Автором її є **ІВАН ФРАНКО**, який майстерськими словами описує, як жінка одного офіцира бажаючи вдержати дім і дїти по панськи, занималась торговлею „живим товаром" враз зі спільницями, підчас коли її чоловік перебував в армії в Боснії. Про се дізнались товариші офіцира і як той вернув, один з приятелїв сказав йому про се в офіцирськім касинї. Офіцира вдарила ся вістка як грім з ясного неба, але що він щиро любив жінку і дїти, не повірив товаришеви, а визвав його на поєдинок. Конець сеї повісти, написаної ядерними словами, кінчить ся трагедією — самовбійством жінки. Автор незвичайно займаючо описує, як відбуває ся поєдинок, які церемонії офіцирів з того нагоди і т. д. Книжка незвичайно займаюча, видрукована на гарнім папери, великого формату, має около 150 сторін і коштує лише ..... 85ц.

В Ж Е Є! — Довго ожидана — В Ж Е Є!

в Канадї і Америцї Велика та Дуже Займаюча Повість Обнимаюча 749 сторін, під заг.:

НЕЗВИЧАЙНІ ПРИГОДИ МАТЇЯ САНДОРФА

Сю прецїкаву і займаючу, як то кажуть „від дошки до дошки" повість, написав славний французький писатель, проф. Ю. Верн. В книжцї оповідаєть ся, як кількох мадярських патріотів зробило заговір в Триєстї, щоби повалити австрійське правлїнє і проголосити независимість Угорщини. Дальше говорить ся про принагідне відкритє заговору, про арештованє заговірників, про утечу ґрафа Матія Сандорфа, його житє під прибраним іменем, дивні його пригоди, а наконець про відплату сим, що причинились до викритя заговору і їх арештованя.

Книжка друкована на добрім папери, має 749 сторін друку, в двох томах, і коштує лише **$2.80**
В полотняній оправі, оба томи в купі **$3.50**

Замовленя з грішми посилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE
214 DUFFERIN AVE., — Box 3626. — WINNIPEG, MAN.

ЛИСТОПАД — NOVEMBER

11-ий місяць — 1921 — має 30 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
В	1	19	**Жовтень.** Йоіла прор.	**Всіх Святих**
С	2	20	Артемія велмуч.	День Задуш.
Ч	3	21	Іларіона Великого	Губерта
П	4	22	Аверкія	Кароля
С	5	23	†Якова апост.	Захарія
Н	6	24	**20.** Арети, Атаназія	**25.** Леонарда
П	7	25	Маркіяна	Геркуляна
В	8	26	**Димитрія великомуч.**	Здіслава
С	9	27	Нестора муч.	Теодора
Ч	10	28	†Пакаскевії	Андрея
П	11	29	Анастазії Римлянки	Мартина еп.
С	12	30	Зиновія і Зиновії	Мартина папи
Н	13	31	**21.** Стахія і Емілія	**26.** Станіслава
П	14	1	**Лист.** Косм. і Даміян.	Йосафата
В	14	2	Акиндина муч.	Леопольда
С	16	3	Акипсими і Айтала	Едмунда
Ч	17	4	Йоаникія Великого	Григорія
П	18	5	Галактіона	Романа
С	19	6	Павла еп.	Елисавети
Н	20	7	**22.** 33 муч. в Мел.	**27.** Фелікса
П	21	8	**Собор св. Арх. Мих.**	Вов. П. Д. М.
В	22	9	Онисифора муч.	Цецилії
С	23	10	Ераста і Олимпа	Климента
Ч	24	11	Міни і Віктора	Івана
П	25	12	Івана Ал.	Каритини
С	26	13	†Івана Златоустого	Петра
Н	27	14	**23.** †Филипа апост.	**1. Н. Ад.** Вал.
П	28	15	Гурія і Сам. (П.П.)	Руфіяна
В	29	16	†Матея апост.	Сатурна
С	30	17	Григорія еписк.	Андрея

ЗАПИСКИ

ДЕЯКІ КНИЖКИ, ЯКІ Є В КНИГАРНІ »УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ«:

„Відвдячив ся" — А. Чайковського. Брошурована **$1.00**
В оправі **$1.50**
„Кровавий Шлях", сензаційне оповіданє К. Дойла. Ціна **60 ц.**
„Нетри", велика повість з американського робітничого житя Сінклера. Ціна **$1.00**
„Велика Мапа України" зі старого краю. Ціна **$1.00**
Українсько-англійський Кухар **$1.00**
Методичний Підручник для науки нотного співу ..... **75 ц.**
Кобзар (твори Т. Шевченка) **$3.00**
Розбійник Кармелюк, великий роман Старицького, 6 т. **$2.40**
Камінна Душа, велика повість **$1.50**
Соняшний Промінь, ... **80 ц.**
Грішники — займаючий роман ..... **80 ц.**
Як закладати читальні і инші розвідки ..... **15 ц.**
Які є люди на земли, з образками ..... **40 ц.**

В Книгарні »Українського Голосу« дістанете всї українські книжки, які лише друкують ся на Україні і на американськім континенті.

Пишіть за катальоґом, який висилаєть ся Даром.

UKRAINIAN VOICE

214 DUFFERIN AVE., — Box 3626. — WINNIPEG, MAN.

ПЕРЕПЛЕТНЯ КНИЖОК.

При видавництві „Українського Голосу" отворено тепер „Переплетню Книжок". Хто має книжки і бажав би їх оправити, нехай принесе або пришле до нас почтою. Роботу виконаємо вдоволяючо. Присилаючи книжки, просимо зазначити, чи бажаєте оправити їх в твердий папір чи в полотно. — Адресуйте:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626, - - - - - WINNIPEG, MAN.

ГРУДЕНЬ — DECEMDER

12-ий місяць — 1921 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Ч	1	18	**Листопад.** Плятона	Елисія
П	2	19	Авдія і Авраама	Бабіяни
С	3	20	Прокла і Григорія	Франца
Н	4	21	**24. Введ. в храм. Пр. Б.**	**2. Н. Ад.** Вар.
П	5	22	Филимона і Кекилії	Сави
В	6	23	Амфілохія і Григорія	Николая
С	7	24	Катерини велмуч.	Амброзія
Ч	8	25	Климента папи	**Неп. Зач. Д.М.**
П	9	26	Алипія стовпника	Леокадії
С	10	27	Якова перського	Мельхіседерія
Н	11	28	**25.** Стефана муч.	**3. Н. Ад.** Дамаз.
П	12	29	Парамона	Александра
В	13	30	†Андрея первозв.	Лукії
С	14	1	**Грудень.** Наума прор.	Спирідіона
Ч	15	2	Акавума прор.	Валеріяна
П	16	3	Софонія прор.	Евгенія
С	17	4	†Варвари велмуч.	Лазаря
Н	18	5	**26.** Сави Богоносного	**4. Н. Ад.** Грац.
П	19	6	**Николая Чудотворця**	Фавста
В	20	7	Амброзія еписк.	Теофіля
С	21	8	Потапія	Томи
Ч	22	9	**Зачатіє Пр. Богор.**	Зенона
П	23	10	Міни і Ермогена	Вікторії
С	24	11	Даниїла стовпника	Нав. Рожд. Хр.
Н	25	12	**27.** Спирідіона еписк.	**Рожд Христ.**
П	26	13	Евстратія, Ореста.	**Стефана**
В	27	14	Левкія, Филимона	Івана
С	28	15	Елевтерія	Дітий уб. в В.
Ч	29	16	Аггея прор.	Томи
П	30	17	Даниїла прор.	Давида
С	31	18	Севастія муч.	Сильвестра

ЗАПИСКИ

НОВОРІЧНА КАЗКА.

Немов ті хмари, що верхом
Пливуть собі поволи,
Стрічають нас, минають нас,
Щоб не вернуть ніколи.

І ті літа оттак летять...
Раз хвиля ясна стане,
Надія блисне з-за журби,
Немов луч сонця гляне.

То знов надсуне темна ніч,
І никнуть ясні лучі,
Приходить жах, і сум і страх,
Чути стони болючі.

Так ті літа пливуть собі,
Минають днї за днями,
Разом і втіху і журбу
Проносять понад нами.

І снить ся сон менї давний,
Літа отті колишні,
Ще за дїточих тих часів
Нові Роки препишні.

Ось гамір бачу!... Дня нема,
А скрізь уже лунає:
„Сій ся, роди ся!" — і кінця
Знать гамір той не має.

Ось так витали ми тодї
Новий Рік — засївали!
Усїм добра бажали ми,
Всїм добро віщували.

Та тих років давно нема,
І ми уже не тії...
І між волосєм сїє час
Волоски золотії.

Минуло те, як Рік Новий
Давав нам зміст до казки —
Ми днесь мужі — і Рік Новий
Дає нам обовязки.

Та рік не той, і ми не ті,
І казка повна болю,
Мов море слїз розлито скрізь
Із снїгом днесь по полю.

— У тім селї — каже вона —
Що в снї часом з'явить ся,
Твій брат в неволи, а над ним
Прелютий кат сміеть ся.

А другий брат — каліка він,
А третий спить в могилї,
Сиріт нещасних мати їх
Годувати не всилї.

І богатьох хатів нема,
Де сїяв ти в день свята,
І весь народ закований
Терпить наругу ката.

Там голод, нужда, там мороз,
Нема чим хорих вкрити,
Нема чобіт, нема дверий,
Нї що, нї в чім зварити.

Бажав ти їм колись добра —
Побажай же їм нині!
Ти нагодуй їх, одягни
У сїй лихій годинї!

Ти покажи їм, що ти брат,
Що брат їм ти дїлами;
Подай їм руку, піддвигни,
Введи у хату з ями.

Як йшов колись ти скоро світ,
Не минув нї хатини,
Так йди тепер і не лишай
Нї старця, нї дитини!

На те судьба вела тебе
Далеко гень за море,
Щоб нині ти, як рідний брат,
Облегчив їхнє горе! —

Таку ось казку чую я,
І мусить кождий чути,
Велику казку — ми її
Не повинні забути!

Бо се свята велика річ,
А не мова для казки;
Не для присипляня дїтий —
Се Житя Обовязки!

22. XII. 1920. СІВАЧ.

ВЕЛИКІ СЛОВА Т. ШЕВЧЕНКА.

Псалом CXXXII.

Чи є що краще, лучше в світї,
Як у купі жити,
З братом добрим добро певне
Познать — не дїлити?
Яко миро добровонне
З голови честної
На бороду Аароню
Спадає росою,
І на шитії омети
Ризи дорогої;
Або роси Єрмонськії
На святії гори
Високії Сіонськії
Спадають і творять
Добро тварям земнородним,
І землї і людям:
Оттак братів благих своїх
Господь не забуде!
Воцарить ся в дому тихих,
В семї тій великій
І пошле їм добру долю
От віка до вік.

Схаменіть ся, недолюдки,
Дїти юродиві!
Подивіть ся на рай тихий,
На свою Вкраїну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну.
Розкуйте ся, братайте ся,
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що не має
І на небі, а не тілько
На чужому поли —
В своїй хатї своя правда,
І сила і воля.

Страшно впасти у кайдани,
Умирать в неволи,
А ще тяжше — спати, спати,
А спати на воли,
І заснути на від віки —
І слїду не кинуть
Нїякого! Однаково —
Чи жить, чи загинуть...
Усе гине,
Слава не поляже.
Не поляже, а розкаже,
Що дїялось в світї,
Чия правда, чия кривда,
А чиї ми дїти.

Спасибіг за раду!
Теплий кожух, тілько шкода
Не на мене шитий,
А розумне ваше слово
Брехнею підбите.

Свою Україну любіть!
Любіть її во время люте,
В останную тяжку мінуту
За неї Господа молїть.

Подивіть ся лишень добре,
Прочитайте знову
Тую славу, та читайте
Од слова до слова.
Не минайте анї титли,
Нїже тії коми,
Все розберіть та спитайте
Тодї себе: що ми?
Чиї сини? яких батьків?
Ким, за що закуті?

Доборолась Україна
До самого краю:
Гірше Ляха свої дїти
Її розпинають.
Так ,як пиво праведную
Кров із ребер точуть.

Блаженний муж на лукаву
Не вступає раду,
І не стане на путь злого
І з лютим не сяде.
А в законї Господньому
Серце його й воля.

Як би ви вчились так як треба,
То й мудрість була би своя.
А то залїзете на небо:
І ми — не ми; і я — не я.

ШПІОНИ.

Оповіданє з великої війни.

В Герцоґенбурґу, малім місточку долїшної Австрії вечеріло. Падав дощ, дув сильний вітер і заносив снїгом. Було се пізно в осени.

Панство Лєдерер сидїли при чаю і розмавляли то про війну, то про тяжкі харчеві відносини, доріжню і т. п. А було й про що тодї говорити. Се дїяло ся в 1917 роцї, вже четвертої осени великої війни і нужди. Найбільше говорив — цьвірінькав мій товариш по званю Талєрман, бо без нього не обійшло ся у панства Лєдерер ні одного вечера. Вони все забавляли ся весело. Він оповідав богато про свої воєнні пригоди і переживаня. Лєдерер слухали його з одушевленєм. Я нудив ся сильно.Мене всї ті геройські подвиги зовсїм не цїкавили. Наслухав ся таких історій досить, вмів їх вже богато на память. Я незначно відсунув ся, сїв на канапі і вдивляв ся мимоволї в образ Мадонни, що висїв напроти мене. Її овальне лице, лагідні черти, великі, сині очи і той усміх, що завмер, застиг в кутинах дрібних уст — се втягнуло мене в инший свїт — свїт мрій і споминів недавної ще минувшини. Я забув зовсїм на се, де я і що біля мене дїєть ся. На се нїхто не звернув уваги. Всї були заняті оповіданєм Талєрмана. Із тої задуми пробудив мене щойно голосний сміх наймолодшої з Лєдерер, Міни.

—Ха, ха, ха! Дивіть ся, пане ляйтнант, чи бачили вп щось такого? — сказала впихаючи менї в руки якийсь листок. Уеї засмїяли ся. Я збентежив ся. Не міг з першу пояти, про що ходить. — Ну, подивіть ся тільки, — говорила далї Міна — незла знимка, правда? Яке тут все виразне! Дивіть ся. як той в серединї ноги скорчив!.:. які очи!... Ха, ха, ха!... То забавне! — Я глянув на листок. Знимка

була справді вдатна і виразна: На тлї згарища села, кількох ще цїлих соломяних стріх, розбитої деревляної церковцї і поломаних, безлистих дерев, стояла шибениця, два сильнїйші стовпи, вбиті просто в землю, у відступі кількох кроків. Горою були вони получені грубим дручком а на нїм висїли на сильних мотузах трупи трьох галицьких селян. Вони не були одягнені, а тільки босі, без чобіт. Два з них були без шапок, а вітер розвівав довге волосє і помотав його по мотузах. Їх вигляд був страшний: Голови похилили ся, шиї витягнули ся, очи вилїзли на верх, а з уст викривлених перестрахом, болем та розпукою, виглядали білі, як снїг зуби.

Що се за знимка? — спитав я товариша, бо його вона була.— То шпіони, зрадники, пане ляйтнант, — відповіла за нього Міна.

— Зрадники? — А так, се ще з 1914 року з Галичини розуміють ся, — засміяв ся Талєрман, поглядаючи то на мене, то на старого Лєдерера, що сидїв біля печі, курив, люльку і вдоволений витирав золотий цвікер.

— Чи ви бачили коли щось такого в дійсности? — спитала мене Міна, — се мусить бути дуже інтересне, прав да? Добре їм так! Замало повісити! Я казала би такого драба живцем різати і поволи, щоби не сконав відразу.

— Фе, Міно! — напоминала їй пані Лєдерер, — хто так говорить? — Дївчина засміяла ся: — Чи справді повішений так комічно виглядає? Се забавне, дуже забавне! Ха, ха, ха!

— І чого ти знову смієш ся, Міно? Боже, що в неї за нерви! Повинна встидати ся!

— В тім на правду нїчого смішного, Міно, — сказав я до розбавленої дївчини, — ви скорше заплакали би, якби так побачили се в дійсности.

Що? Я заплакала би? Над ким? Над зрадником? Шпіоном? Запроданцем? Менї їх не жаль. Чула досить!... Про ту Галичину весь світ говорить. Ви хиба самі над ним плакали би, пане ляйтнант, ви і так до сего скорі!

Молоде нїжне личко захмарило ся. Образили її найсвятїйші, патріотичні почуваня.

— Не гнївайте ся, панно Міно. Таж я нїчого такого не сказав. Коли позволите, так оповім вам одну історію, а тодї може й зрозумієте, чому так, а не инакше думаю.

— Добре, добре, оповідайте, оповідайте пане ляйтнант, — заговорили майже рівночасно всї молоді Ледерер, — ви не розказували нам вже так давно нїчого.

Я подякував за чай, який менї пані Ледерер вже вдруге налляла і став оповідати:

— У нас, в Галичинї, в Карпатах, вже недалеко угорської границї, лежить село Б..., а на краю його майже над самим берегом ріки Стрия, стоїть вже зовсїм порожна, опустїла хата Івана Горуня. Чому вона тепер порожна, чому малі віконця побиті, двері виломані і плоти розібрані, де Горунь дїв ся, що стало ся з його жінкою і одинаком Йосифом — про те хочу вам саме розказувати. Послухайте:

Було се в початку великої війни в 1914. р., пізною осїню. Падав дощ, заносило снїгом, зимою пахло зовсїм, як ось тепер у нас в Герцогенбургу. Стара Горуниха видоїла рано корову, покликала Йосифа, дала йому кусник вівсяної паланицї за пазуху і післала з коровою на траву. Сама закинула хустку і побігла до антикаревої прати білє. Мусїла собі в сей спосіб помагати, бо інакше не вижили би з того кусника поля і одної корови. Її чоловік, старий, сивий, як голуб, Горунь подибав в лїс за патиками.

— Треба придбати на зиму, — думав по дорозї, — хто його знає, що буде і як довго се потреває. Мій Боже, аби тільки тїкати не довело ся! Щоби я дав собі тодї за раду? Кидати все і хату і обійстє і той клаптик ниви за рікою, а тїкати геть , далеко, на чужину, на Угри, або в Австрію, може і до самого Відня... Всї туди мандрували. Він бачив їх уже богато: І панів і жидів і хлопів. Їхали і йшли, з жінками. дїтьми, дехто вів худобу. Були голодні, померзлі, слабі й збідовані. Падали з ніг, вмирали, гинули по дорозї. Ах, як то він бояв ся! Та чужина вирастала поволи в його уявї в щось страшного, в якогось величезного, поганого великолюда, ненаситну потвору, змія, що не знає нї людської мови нї Бога, нї церкви. Плюнув, надів шапку. Горунь не виходив у своїм житю нїколи поза межі рідного Б.., сусїдного Висоцька, Ропавська, Бутлї, Яблїнки. Часом, але то дуже рідко, ходив до Турки на торг, а раз тільки ще парубком зайшов був з покійним батьком аж до Ужока, вже на угорській стороні. Се був його цїлий світ і всьо що поза тим, було для нього чужим непонятним. Всей свій вік просидїв в Б.. , працював з жінкою від рана до вечера,

як віл і хоч нераз голод заглядав до хати — не рухав ся з місця, не йшов на заробітки нїкуди. Нинїшні, ті молодші, ходять уже далеко, їздять зелїзницею світами і гроші привозять, але їм бо то й лекше: вміють і читати й писати, а за його часів не було тут нї школи, нї зелїзниці. Лишив ся неписьменним, а такий то вже пропащий, не дасть собі ради на чужинї, загине... Йосифа то вже мабуть краща доля чекає. До школи ходить, учить ся, здоровий, сильний, передержить колись ще й мене зі старою. Добрий хлопчина!... Коби тільки не забрали менї його на войну...

Із півночи і сходу долїтав глухий гук гармат... Ґорунь похилив голову, зморщив чоло. Журба гризла серце, гнїтила душу. На землю впали дві великі блискучі сльози...

А Йосиф ходив над берегом Стрия, доглядав корову, прислухував ся гукови гармат і також думав — журив ся: Вже майже всї його товариші пішли на війну, а він мусить сидїти в хатї, пасти корову і то тому тільки, що бракує йому одного чи там двох лїт. — Ну так щож з того, що бракує? Не в лїтах річ! А сили є в нього! Го, го! Побивби, потовкби не одного вусатого і бородатого! — Випрямив ся, затиснув кулаки, блиснув чорними очима. — Якби то звідси вирвати ся поїхати до Самбора, або до Львова? Зголосивби ся, як охотник до війська, показав би панам ґенералам свої здоровенні, міцні руки і принялиби, не питалиби довго. Їм тепер таких треба. А щоби то за вояк був із нього! Мой, мой! Як завзято боровби ся! Москалї поняліби скоро з ким мають до дїла!... І чого тут лїзуть? Чого шукають?... Не давби, бігме, не давби, товк би їх на капусту, боронивби землї і свого цїсаря до останної каплї крови! Єх, мой! — гукнув на весь голос і вдарив патиком в суху вербу, що похилила ся над річкою. Патик поломив ся на дрібні кусники, а верба тряхла посипала порохном.

Тільки, як тут лишити старих у такий поганий, непевний час? — думав він далї. — Якби так їм прийшло ся тїкати зі села, то тоді його сильні руки і молоді плечі придалиби ся таки добре! — Виломив галузку і відігнав корову на лїпшу траву. Йому було зимно, дуже зимно. Станув на хвилину біля дерева, спер ся о нього, підносив чоботи і оглядав їх на всї боки. Були подерті, і підошви відривали ся. До середини напхало ся повно води і болота. Ноги перемерзли в них і задубіли.

Ґоруниха вернула сьогодня перша. Наобирала бульби і поставила варити. Трохи згодом прийшов старий Ґорунь з великою вязкою патиків на плечах, а за ним і Йосиф з коровою. Ґоруниха мала нині що оповідати. Чула богато нового від людий. Пані аптикарева розказувала їй, що Москалі взяли вже Львів і Самбір, а дехто бачив на власні очи правдивих чубатих козаків під самою Туркою!

Вже під самою Туркою!... Ісусе, Христе!...

— Ая, наші тїкають, геть тїкають, — говорила дальше, — там вам сьогодня тілько війська на дорозї, що й страх казати! З канонами, возами, геть з усїм...

Йосиф отворив губу, витріщив широко очи, слухав і міркував: — Значить ся наші вже тут, в Б... Мусить сейчас побічи і подивити ся, а завтра — завтра гайда в дорогу! Тільки, що менї з чоботами почати? Розлетять ся і якже я тодї перед паном ґенералом стану? Висміють і наженуть... Треба ті підошви хоч шнурком повязати...

— Не маєте, тату, де якого мотузка? Якби так чим повязати їх, то можеби ще трохи походив — говорив, показуючи Ґоруневи свої подерті, заболочені чоботи.

Мотузка, кажеш? Еге, де я тобі тепер його візьму? Шукатиби треба. Може вже вечером, хлопче. Тепер не маю часу. За патиками ще піду, а то присипле снїгом і роби що хочеш, а зима йде... Пообідали і розійшли ся. Ґоруниха пішла прати, Йосиф пігнав корову, а старий подибав за патиками. Наломив, звязав, закинув на плечі і пустив ся до хати. На краю лїса зачепив о щось, спотикнув ся і мало що не впав. — Що за мара? Поганий знак! — Плюнув, скинув патики, схилив ся і піднїс зі землї тонкий телефонїчний дріт, оглядав його довго і говорив сам до себе: — Мотузок і не мотузок, а дріт, правдивий мідяний дріт, а тілько зверху обкручений тонкою, жовтою ниткою. Чого то вже люди не видумають! Тай міцний же він, нема що й казати. — Намотав дріт на руки, запер ся таки добре і пробував його вірвати. — Але де там. Не вірвеш! А який довгий! — Тягнув його з права і з лїва, та не міг дотягнути ся кінця. На право був позачіплюваний по деревах, а на лїво лежав на землї і волїк ся далеко, через поля, в сторону церкви. — Певно жовнїри кинули. Видно що не потрібний їм уже зовсїм. А може?... Е, та чей би не лишали на мокрій землї в болотї, щоби псувало ся, гнило. Люди ходять, дї-

тиска бігають, пірвалиби і понищилиби. Кинули, бо вже їм непотрібний нінащо. — Так думав-міркував ще добру хвилину, а далі нагадав собі чоботи сина, вхопив сокиру, перетяв дріт, намотав невеличкий жмуток, сховав за пазуху, відтак закинув патики на плечі, зітхнув тяжко і пішов домів.

Йосиф втїшив ся дротом. Взяв ся сейчас до праці. Скинув оден чобіт, повязав його, подротував. — Дивіть ся тату, добре, що? Тепер то вже й сам чорт не відірве! — Повязав опісля й другий, а решту дроту віддав батькови. Ґорунь сховав його за піч. — Се може часом придати ся в хатї... Якби так скрутити в двоє, троє, то зробивби з того добрий і сильний мотуз, от хочби патики вязати. Мушу принести собі його ще трохи.

Ґорунисї то всьо не подобало ся. — Лежить на землї, так нехай собі там лежить. Вже воно їм на щось потрібне. Даром не розносилиби його так далеко по полї. — Бачила вчора, як жовнїри розтягали такий сам дріт по горі біля церкви, як зачіплювали його на деревах і плотах. — Вже ти то краще лиши, Іване, та не рухай, а то напитаєш ще якої біди. О се тепер не трудно! — Ґоруниха бояла ся і прочувала щось не доброго. Вона мала останними ночами погані сни. Отак ще трохи поговорили, повечеряли та пішли спати. Старі скоро вснули, тільки Йосиф, той перевертав ся з боку на бік, а час від часу зітхав тяжко. Не міг нїяк заснути. Думав і мріяв. Бачив себе гарно вбраним жовнїром з новим блискучим крісом у руцї, баґнетом і новими гарними чоботами на ногах... Бачив себе вже в полї — перед ворогом — затискав кулаки і скреготав зубами. Рішив ся таки завтра досвіта тїкати, ще заки старі пробудять ся. Не пустилиби, а і йому самому тяжко приходилоби ся з ними пращати. Любив їх дуже — так цїлим своїм хлопячим невинним серцем. — Тяжкий то ранок буде для тебе Йосифе, тяжка година! — думав — але годї инакше годї! Сеж не на довго. Відженуть ворога, а до того дїла приложить він своїх здоровенних рук, щиро і сміло. Не пустить його у рідне село. Не дасть спалити хати, стоптати поля! Не дасть, не позволить, хоч нехай що хоче дїеть ся!

— Ой мамуню, мамуню! Тату, тату! Будуть шукати розбивати ся за мною...

— Жаль здавив у горлі. Встромив голову в подушку, щоби придавити плач, що роздирав йому серце. Не вснув сеї ночі зовсім, а над ранком встав, тихцем зібрав ся, надів шапку — глянув на своїх сплячих, добрих стареньких родичів — раз оден і другий і вибіг з хати, зливаючи свої слїди рясними горячими сльозами

В селї настали тимчасом великі зміни. Найшло богато війська, стануло по кватирах, а самі чужі, Нїмцї чи Мадяри. Шварґотали так, що і сам єґомосць не розібрав би сего. А люті були і недобрі. Люди поховали ся здебільша по хатах, а як на вулицї стрічали, клонили ся кождому жовнїрови низько, здоровили чемно. На село впало правдиве нещасте і кара Божа. Військові ходили по хатах, забирали худобу, пашу, збіже, муку, виїдали, де тілько що найшло ся.

За селом поставили гармати і били з них без пощади цїлими годинами. Вікна дрожали, земля стогнала, гори гудїли, а вечером горіло небо зловіщими, крівавими загравами. Жінки і дїти плакали. Хлоп заліз перестрашений на піч, тряс ся і шептав молитви...

Одні йшли визволяти його з ярма, а другі боронили його землї і свободи. Одні палили і грабили його добро, мордували його дїтий, а другі помагали йому у тому..

Барон фон Мерінґер, бриґадир, а від кількох днїв комендант ґруши „Ільник-Мурована" закватирував ся в Б... Сьогодня був дуже лихий, бігав по хатї, метав ся, лютував і сварив чого небудь, кого тільки попало. Шалїв зі злости. Хтось попереривав йому вже другий раз телефонічні полученя з командами дивізії. Якраз тепер! Тепер, коли він щойно авансував, коли очи всїх висших комендантів звернені на нього, на його перші кроки на такім важнім становищи! — Зо айн скандал! Зо айн ферретер фольк! Пфуй тайфель! — Післав офіцера зі стежию, казав перетрясти і перешукати цїле прокляте „хлопське гнїздище", а винного вбити на місци, як пса.

Трясли, шукали, а хлопам гинули тепер уже не тілько кури, качки, але і грошї й одежа зі скринь. Шукали шпіона. Люди не знали, що се і хто се, але прочували щось поганого, недоброго. Жовнїрів не розуміли, а посшитати ся, порадити ся не було кого. Єґомосць уже виїхали, учителька і жандарми, ті повтїкали ще минулого тижня

Жовнїри ходили від хати до хати, перевертали всьо до гори ногами, випитували хлопів, били, а деколи вязали і забирали зі собою. Так перейшли вже майже ціле село і не найшли нїчого Аж нинї попав їм виновник сам у руки. Зловили його зовсїм случайно на дорозї далеко за селом. Впізнали в нїм зразу шпіона. Ішов скоро, майже біг, а оглядав ся що хвилини позад себе, як би бояв ся якої погонї. Стежа придержала його а як побачила на чоботах телєфонїчний дріт — повірила свято в його вину. Хлопця збили, звязали і вдоволені привели до пана бриґадира. Йосиф не знав, що з ним дїєть ся. Не розумів в усїм тім нїчого, а за сльозами світа не бачив перед собою. Пан бриґадир синїв і зеленїв від злости — шитав, вигукував, кричав, сварив і бив хлопця — усе на дармо. Нїчого не довідав ся. Не розумів нї одного слова із того, що хлопець з трудом крізь сльози прошептав, а догадував ся тільки, що він мусить бути тутешний. Прикликав команданта стежі і велїв піти за хлопцем, перешукати хату і розвідати ще дещо докладнїйше — а коли найдуть ся які дальші докази вини — справити ся зі шпіоном без „великих церемонїй".

Йосиф блїдий і перестрашений повів їх до себе. Війшли до хати. Ґоруниха кинула ся до сина: — Що тобі Йосифе? — Матїнко Божа на війну забирають?

За Йосифом привели і війта. Станув згорблений в четверо коло дверий. Мусїв бути при кождім трусї. — Вер іст дас? — гукнув до нього офіцер, показуючи тонкою, золотом кутою лїсочкою, на старого Ґоруня. Війт не розумів нї словечка, але навчений досвідом і жовнїрськими, твердими кулаками, догадав ся вже неодного і без знаня нїмецької мови.

— Се Ґорунь, прошу пана, — промовив — чений газда, богобоязливий...

— Вас швейфеґн зі да? зі? Вер іст дас, заґен'с, мір, ґірен'с мал! Полє, Поляк? Сшид?

— Русин, я таки Русин, ласкавий пане — прошептав на силу перестрашений Ґорунь, бо вже й сам зрозумів о що ходить.

— Вас? дер авх? Руссе? Руссе? Зо... зо.. я... я... — відтак виймив з кишенї кусник телєфонїчного дроту і тикав ним старому під ніс, вказуючи при тім на чоботи Йосифа.

Ґорунь поблїд як стїна. Уста почали йому сильно дрожати, ноги підкосило, мало що не впав. Старого якби хто обухом по голові вдарив. — Дріт зовсїм, як той під лїсом... Невжеж за ним так розбивають ся?... Один мент, одна думка — і зрозумів усе. Світ зчорнів йому перед очима, все довкруги закрутило ся, затанцювало... Голова горіла, запекло під серцем, хотїв щось говорити, здавило в горлі...

Офіцер приступив відтак до Йосифа, що стояв все ще коло дверий, вхопив його за груди, витягнув хлощя на середину хати і став вишитувати. Злобив ся і кричав на цїле горло.

Йосиф нї словечка не вимовив, а Нїмець не видержав, метнув ся і вдарив бідолаху по щоцї, раз і другий. Старенька мати заголосила як на похоронах, упала на колїна, цїлувала вишещені, делїкатні руки офіцера. — Не бийте його паноньку любий, не бийте, змилуйте ся надімною...

Ще більше розлютив ся, гукнув і відтрутив стару від себе. Вона заточила ся і впала як довга на землю.

— Ой, за щож їх бєте, чогож від них хочете? — на силу промовив Ґорунь, складаючи руки як до молитви. — Змилуйте ся, сеж моя жінка, а се моя дитина, одинак у мене!... — Ви за тим дротом шукаєте? Я! я його маю! ...Я взяв... Лишіть їх, лишіть змилуйте ся, пане ласкавий! — Голос його дрожав, сльози капали на землю, мішали ся з болотом. Не знав, що потрібний, не знав Богом кляну ся! — Виймив зза печі два жмутки жовтого телєфонїчного дроту і поклав перед офіцером: — Я, я взяв, не він і не вона, я, я то зробив, — говорив далї показуючи твердими, сухими руками то на себе, то на жмутки— беріть мене, вяжіть але жінку лишіть в спокою, дитини не бийте, не винні. Змилуйте ся, зовсїм не винні.

Нїмець зрозумів старого, покивав головою: — Зо, зо... я, я... дас ґенуґт, ґенуґт фолькомен!

Йосифа пустили, а Ґоруня звязали і вивели з хати. Він не йшов а поволїк ся півмертвий. — Що зі мною тепер зроблять? Куди, за чим ведуть?.... Замкнуть, битимуть..

Комендант стежі йшов попереду і думав. Не розумів тих тут людий зовсїм. Не знав їх мови, не знав хто вони і що вони. Нїхто про них не говорив инакше, як „зрадники", „шпіони", „московські запроданцї" і т. и. Погана

історія, що правда, але впрочім не першина йому. Бачив і перейшов уже не одно. Трапляло ся то йому вже сотки разів у тій „проклятій" Галичині, в тім справдїшнім „Баренлянді". Нема й над чим довго міркувати. Вина старого аж надто певна і доведена: У нього найшли жмутки відрізаного телєфонічного дроту, признав ся сам, показував виразно на себе і на ті жмутки. Се зовсїм ясне і зрозуміле. Бриґадир велїв вбити на місци, однак для певности, заведе шпіона до команди.

За жовнірами бігла Ґоруниха, а за нею Йосиф. Обоє плакали і голосили. В селї вибігали люди з хат і ставали на порозї.

Борон фон Мерінґер не вислухав звіту свого офіцера до кінця, метнув ся, глянув на Ґоруня, а відтак на жмутки дроту і закричав: Вас габен зі да нох цу фраґен, іберлеґен зі, герр лайтнант? Вас? Ґерр Ґоот! Габе шон айнмаль ґезаґт! Авфганґен ден керл унд абтретен! Зо айне банде! Пфуй! Тайфель!

Вийшли і повели під лїсок, таки там, куди за патиками ходив. Добули мотуза. Розпука додала Ґоруневи сили. Він вирвав ся, упав на колїна, кричав, молив, благав і зливав старечими сльозами брудні жовнїрські руки, а його жінка, стара Ґоруниха і цїлувала зболочені чоботи коменданта. Йосиф скаменїв, не міг ні словечка вимовити, ні рушити ся з місця, але коли побачив, як його старенькому, доброму батькови жовнїри заложили шнур на шию, а другий його конець перекинули через суху, переломану галузь сосни, стягнули, — заголосив, заревів, мов той смертельно ранений звір, кинув ся до старого, обняв його вже у воздусї тріпотячі ноги і піднїс до гори. Хлощя вдарили крісом по голові. Він упав не притомний і заляв ся кровю, а ноги Ґоруня знову скорчили ся і затріпотали у воздусї.

Зрадник і шпіон конав на дереві. Біль викрутив поране лице, очи почервонїли і вийшли на верх, уста набряскли, посинїли. Шапка впала з голови на землю, а вітер розвіяв довгий, білий як снїг волос...

Під деревом лежав його син, окровавлений Йосиф, а жінка вчепила ся сосни, обнимала її, цїлувала і голосила, скавулїла як пес...

Було се в такий пізно-осїнний вечер, як ось тепер

у нас, в Герцоґенбурґу. Падав дощ, дув сильний вітер, заносив снїгом і колибав повішеним то в право, то в лїво. Сосна скрипіла, лїс шумів, з півночи гудїли гармати, а небо горіло крівавою загравою.

Горуниха збожеволїла, пішла кудись, пропала. А Йосиф? Не знаю вже що з ним стало ся, де дів ся. Певно подужав, а тодї й до війська забрали. Може ще де живе, а може вже згинув. Може між сими тисячами, мілїонами, що вкрили своїм трупом і північ і полудне, може межи ними де і Йосиф лежить із завмерлим на устах „урра" за цїсаря і державу...

Я скінчив свое оповіданє. Панна Міна тримала все ще знимку в руках і плакала, а її сльози падали на листок і затирали виразні голови, очи і уста трьох повішених галицьких зрадників шпіонів.

Борець.

За правду битись поклик кличе...
Як рад-би й я там полетїти
і хоч одного ката вбити —
та в мене жінка, в мене дїти...

Я чую клич сильний що хвилї:
„Гей, не лишайте ся по заду!"
І я-б підбіг, я маю силу, —
та як лишити сю посаду?

„Ми не служім катам огидним!"
Я вірю, поклик сей хороший!
Я не служивби, так щож вдїю?
Дають за службу гарні грошї...

„Ми за народ життя віддаймо!"
Тих слів ідейність почуваю,
так щож? Умру і закопають —
який хосен я з сего маю?

Боріть ся, братчики кохані,
буду я завше духом з вами,
як виборете кращу долю ,
тодї я перший між рядами...

Дмитро Макогон.

Ґю де Мопассан.

Батько Мільон.

(Епізод з часів „Гостини Нїмців у Франції" підчас війни 1870 року).

Вже з місяць як широкий сонїшний щит кидає на поля свої горячі поломінї. Промінисте житє будить ся під впливом сього вогню, земля зеленїє ся довкруги в далечінь як тільки вспіє наше око засягнути. Нормандські фарми розкинені по рівнинї, з далеку видають ся гейби малі лїси окружені рядом струнких буків. З близька, коли отворимо спорохнавілу фіртку, маємо вражінє, що ввійшлисьмо до величезного саду, бо всї старі яблонї, присадкуваті як ті костисті селяни, є окриті цвітом. Делїкатний запах розвиваючих ся пупяків мішає ся з тяжким воздухом, видобуваючим ся зі стаєн і з випарами ферментуючого гною, на котрім шпірає велика громада курий.

Полудне. Родина споживає обід під тїнню розложистої грушї засадженої перед дверима. За столом сидять: батько, мати, четверо дїтий, дві наємниці і трох нарубків. Нїхто не розмовляє. Зїли зупу і взялись до миски з бараболями, омащеними солониною. Час від часу зі свого місця встає одна зі служниць і доносить з шивницї яблочник. Сам господар, сильної будови чоловік яких 40 лїт, довго приглядає ся виноградному щепови, який як вуж вє ся здовж стїни аж по віконницю, і нарештї відзиваєсь: „Батькова винниця сього року скорше пускає віти, вже обродить".

Його жінка оглядаєть ся також на винницю, не говорячи нїчого. Виноградний щеп є засаджений якраз на тім місцї, де розстріляно батька теперішнього господаря.

Дїялось се підчас війни 1870 року. Прусаки опанували цїлий край. Штаб пруської армії станув кватирою на сїй фармі. Властитель її, старий селянин, батько Мі-

льон, іменем Петро, приняв офіцерів і примістив як міг найлїпше. Вже від місяця нїмецька сторожа стояла в селї на обсерваційнім пунктї. Французи наперед не посувались, задержавши ся від села о яких 10 миль; одначе що до ноги гинули нїмецькі улани. Жадна з відокремлених патроль, висилана на розвідки, нїколи не вертала до села. А з раня знаходжено позабиваних жовнїрів, серед поля, між огородами, або в придорожних ровах. Коні їх також лежали позабивані при дорозї, з поперерізуваними горлами. Сих мордів допускались, очевидно, одні і ті самі люди, яких одначе не мож було відкрити.

В околицї Прусаки ширили пострах. В наслїдок одержаних денунціяцій розстрілили кількананайцять селян і увязнили кілька женщин; страхом старались вимогти вказівки, хто се робить, від дїтий. Аж одного рана знайшли батька Мільона в стайни з кровавим шрамом на обличу.

Три кільометри від фарми знайдено двох жовнїрів з розпоренїми черевами. Один з убитих цїпко тримав в руцї окровавлену шаблюку. Видко, що боров ся і боронив ся. Сейчас зібралась воєнна рада на подвірю фарми, де припроваджено старого селянина.

Мав він 68 лїт. Був низький, худий, троха згорблений, а мав величезні руки, подібні до щипцїв морського рака. Брунатну і поморщену шкіру на шиї перетинали грубі жили. В околицї і в селї уважали його за скупара і твердого в інтересах.

Поставлено його між чотирьох жовнїрів, перед столом, винесеним з кухнї на подвірє. Кругом стола засїли полковник і пятьох офіцерів. Полковник забрав слово і почав говорити по французьки:

Батьку Мільон, від часу як ми тут перебуваємо на кватирі, ми завсїгди були вдоволені. Ви були услужні, а навіть прихильні нам. Сьогодня одначе над вами висить страшне обжалуванє і треба, щоби вияснилась правда. В який спосіб одержалисьте рану, котру маєте на твари?

Селянин не відповідав нїчого. Полковник відізвав ся знова:

— Ваша мовчанка осуджує вас, батьку Мільон. Чи знаєте, хто убив тих двох уланів, яких знайдено сьогоднїшного рана коло Каловер?

Старий відповів з притиском: се я.

Здивований полковник на хвилину замовк, бистро глядів в очи обжалованого. Батько Мільон стояв спокійно, з виразом хлопської дурноти на устах, зі спущеними в землю очима, як би говорив до свого пароха. Син його Жан, і невістка і двоє внуків, перестрашені стояли поза ним яких десять кроків, не будучи в стані рушитись з місця, так їх се признанє вразило.

Полковник сказав: — Упереджаю вас, що треба аби ви признались до всього. В який спосіб се сталось?

Селянин глянув неспокійним зором на слухаючу його родину, стоячу позаду нього. Завагав ся на хвилину, відтак з наглою постановою розповісти все, зачав говорити:

— Одного вечера вертав я домів, може була десята година. Було се на другий день по сім як ви розкватирувались у мене. Ви і ваші жовнїри забралисьте менї більше ніж за 50 золотих паші, а також корову і два барани. Я тодї сказав собі: кілько разів зроблять менї шкоди на 20 золотих, тільки разів відплачусь їм. Мав я і инші вчинки на серцї, про котрі вам розповім. Аж раз побачив я вашого кавалериста, який курив файку над моїм ровом, за стодолою, потихенько пішов я по косу, вернув з нею осторожно і зайшов його з заду так, що нїчого не чув. За одним замахом відтяв я йому голову як колосок, а він не мав навіть часу крикнути! Пошукайте лише на дні озера, а знайдете його в мішку з каменем при карку. Прийшла менї думка до голови. Забрав я всї його річи, почавши від чобіт а скінчивши на шапцї і сховав все те в печі до випалованя ґіпсу, в лїсї.

Старий замовк на хвилину. Счудовані офіцери споглядали на себе. Допити розпочались на ново і от що вийшло на яв:

По довершеню першого убійства, селянина опанувала постійна думка „мордованя Прусаків"! Ненавидїв їх ненавистю скритою і завзятою гідною скупого селянина, який попри се відчував любов до рідного краю. Перечекав кілька днів. Позволяли йому ходити куди лише схотїв свобідно і вертати після вподоби в ріжній порі, бо показав ся уляглим супроти побідників і був для них услужним та послушним. Що вечера бачив виїзджаючі патрулї;

одної ночи вийшовши з хати почув назвиско села, де їхали кавалєристи, він вже навчив ся кілька нїмецьких слів, які були йому потрібні.

Зі свого подвіря висунув ся непостережено; дістав ся до лїса не вступив до ґіпсової печі. Там перебрав ся по військовому в одіж з замордованого косою жовнїра. Перебраний швиндав ся по полях а коли насіла північ і почув тупіт кінських копит засів в корчах при дорозї і чатував. Приложивши ухо до землї переконав ся, що дорогою їде лише один улан. Скоро той зближив ся на яких 10 кроків батько Мільон рачкуючи нїби з великим зусилєм на дорогу зачав йойкати і кричати: „Гільфе! Гільфе". (Помочи! Помочи!) Улан здержав коня побачивши нїмецького жовнїра і припускаючи, що товариш є ранений, зсів з коня, не підозріваючи зради; підійшов до незнакомого. І коли схилив ся над ним дістав шаблюкою в черево та повалив ся без житя. Тодї батько Мільон для власної приємности підрізав горло трупови і вкинув в рів. Опісля сїв сам на нїмецького коня і поїхав дальше рівниною.

Коли проминула година спостеріг ще двох уланів вертаючих на кватиру. Пустив ся просто на них з окликом: „Гільфе! Гільфе!" Прусаки дозволили йому зближитись до себе бачучи на нїм нїмецький мундур, не підозріваючи нїчого злого. Старий упав між них як грім і убив одного шаблюкою а другого револьвером. Відтак порізав конї, бо се були нїмецькі! Вернувши поволи до ґіпсової печі в лїсї схоронив там коня здобутого на першім Прусаку, розібрав ся з мундуру, одягнув ся в свою стару одіж, вернув домів, поклав ся до ліжка і спав спокійно до самого раня.

Через чотири днї не рухав ся з хати очікуючи кінця розпочатого слїдства в справі помордованих уланів, але пятої ночи висмикнув ся знова і таким самим підступом убив ще двох жовнїрів. Від тодї вже не відпочивав, а що ночи устроював виправи, вештав ся і мордував Прусаків, сюди і туди вганяючи по широких полях при світлі місяця, вдаючи: заблукавшого ся улана, а полюючи на Нїмців.

По скінченю такої „роботи" старий їздець вертав до лїса, де була криївка для коня і на мундур. Около полудня зі спокійним обличем, йшов до лїса аби занести коневи

вівса і напоїти його. Послідної ночі, один з двох найстарших жовнірів мав ся на осторожности, і розтяв йому шаблею твар.

Батько Мільон мимо того убив обох Прусаків! Вернув ще навіть до лїса, сховав коня, перебрав ся в свою одїж, але з поворотом домів опанувала його неміч, що ледви доволїк ся до стайні.

В стайни застали його окровавленого і лежачого на соломі... Ось і все.

Коли скінчив своє оповіданє, піднїс нагло голову до гори і глянув гордо на пруських офіцерів. Полковник покручуючи вусами, спитав:

— Чи знаєте, що се жде вас смерть?

— Нїчого більше; рахунок є справедливий: я убив їх всїх шіснайцять, ані одного більше ані менше.

— Чи знаєте що за се жде вас смерть?

— Я не просив вас о помилуванє.

— Чи булисьте жовнїром?

— Так. В своїм часї відбув я кампанїю. Врешті ви убили менї батька який був жовнїром першого цїсаря, не говорячи вже про те, що убилисьте менї старшого сина, Франка, минувшого місяця під Евр! (Евре). Я був вашим довжником, отже тепер відомстив ся вам. Рахунок між нами вирівнаний.

Офіцери глядїли на себе взаїмно, а старий продовжав:

— Вісьмох за мого батька, вісьмох за сина, отже есьмо впорядку. Я не шукав колотнечі з вами, се певне. Навіть не знаю звідки ви сюди прийшли. Сидите у мене, а розпоряджаєте ся, якбисьте були у себе дома. На тамтих я пімстив ся , не жалую сього зовсїм.

Старий виставив свою запалу грудь, простуючи ся, заложив руки на вхрест на грудях і стояв як скромний богатир. Прусаки розмовляли півголосом досить довго. Один капітан, який рівнож минувшого місяця стратив свого сина боронив сього великодушного біднягу. Полковник встав зі свого місця і наближивши ся до батька Мільона, сказав тихим голосом:

— Слухайже старий, є може спосіб ратунку твого житя, а іменно...

Але старий селянин не слухав, вліпив очи в обличе

офіцера — побідника, а вітер повівав його розкудовченим волосєм на голові; викривив страшенно висохлу твар, розтяту в ночи шаблею, вишняв грудь і з цілої сили плюнув просто в лице Прусака. Розярений полковник підніс руки в гору, але в сій хвили старий селянин плюнув йому в лице ще раз. Всї офіцери зірвали ся зі своїх місць і видавали одночасно розкази охриплим з пересердя голосом.

Не минула й мінута як старика-героя поставлено під мур і розстріляно. Перед смертію усміхав ся ще до свого найстаршого сина Жана, до невістки і двоїх внуків, які глядїли на се все з нїмим перестрахом.

ПІДВОДНИЙ ТЕЛЄФОН.

В марті 1915 року американська субмарина ф-4 застрягла в пісковім березї 300 стіп під водою і 22-ох офіцерів і залога погинули, коли ратункові кораблї шукали її надаремно.

Експерти зараз взяли ся шукати способу якби то запобігти такій пригоді. І винайшли так званий „підводний телєфон", Коли командант субмарини побачить, що він не може виплисти на верх води, бо застряг, він сейчас звільняє підводний телєфон прирядом, який є в него під рукою в його так званій контрольній стації.

Великий сталевий котел сейчас випливає на верх води, і там автоматичні прилади тримають його на однім місци. Тут він вічно кружить поверх морських филь, а дзвони безперестанку дзвонять на трівогу. В ночи в додатку до дзвонів ще є й світла сиґналові.

Недавно тому друга американська субмарина S-5 застрягла була під водою і її залога була наражена на таку саму судьбу, яка стрінула залогу субмарини ф-4, однак капітан пустив в рух підводний телєфон, який безнастанно взивав помочи, аж доки поміч не надійшла і виратовано нещасливців.

ДО ЧАСУ ЗБАНОК ВОДУ НОСИТЬ.

Перед блискучими вікнами великого золотарського склепу задержав ся автомобіль. З нього висів елеґантний мущина і сказавши пару слів шоферови, недбало увійшов в двері склепу.

Старий чоловік, сивий як голуб, в окулярах, ввічливо підійшов до гостя і запитав, яке є його бажане. Помічник властителя, Джордж Шеррі укладав власне в скриночці усякі дорогоцінности. Він від нехочу глянув на гостя і весь задріжав. Скоро однак запанував над своїм зворушенем: низько похилив своє сполотніле лице над своєю роботою.

Війшовший легко відклонив ся на низький поклін властителя, добув з золотого футералику візитову картку і подав її властителеви.

„Маю, здаєть ся, приятність говорити з містером Подґерсом?"

Властитель глянув на подану йому картку і ще раз низько вклонив ся.

„До ваших услуг, мильорде".

„Я і моя жінка вибралисьмо ся в подорож та задумуємо кілька днів забавити в вашім цікавім місточку", говорив прибувший. „Днесь як раз припадають її уродини, і тому я хотівби зробити їй малу несподіванку. Властитель Ґренд готелю поручив мені ваш склеп. Чи маєте щось відповідного на складі?"

В одну мить в Подґерсі пробудив ся купець. Ось як раз трафляла ся нагода зробити добрий інтерес, бож льорд не стане торгувати ся за ціну. Зручно розкладав перед гостем дорогоцінне каміне, вкладене в дорогі перстені, ланцюшки та нараменники.

Льорд аж засміяв ся, бачучи таке богацтво.

„Ви мене майже засипали дорогоцінностями. А я гадав, що се буде дуже легко вибрати щось відповідного. Чи се булоб получене для вас з великими трудами, колиб ви мені так за яку годину принесли дещо з того до вибору, до мого готелю? Моя жінка буде могла там сама собі вибрати, що їй угодно".

„Алеж з найбільшою приятністю. Прошу лиш означити час, а я точно явлю ся".

„Дуже вам вдячний". Гість добув з кишені важкий зо-

лотий годинник. „Тепер як раз десята. Отже нехай буде точно за годину. Гарну маємо погоду, правда?“

Подґерс чемно потакнув і серед низьких поклонів відвів гостя аж на вулицю. А потім з вдоволенєм затер руки.

„Виглядає, що з того буде добрий інтерес”, засміяв ся сам до себе. „Ходіть но сюди, Шеррі і поможіть менї се золото опять поховати в футерали. Але на милість Бога, чоловіче, що є з вами? Та ви бліді, як крейда”.

Джордж промуркотів щось про біль голови і взяв в руки карту, яку лишив гість.

Подґерс глянув на нього з тріюмфом.

„Так, так, молодче, колиб ми мали його майно...”

І аж сам мусів засміяти ся з своєї гадки. Та Джордж не поділяв веселощів свого шефа. Наче живі стояли в його памяти риси лиця того чоловіка, який в його житю відіграв важну ролю, через якого він потеряв честь, бачив, як всї його мрії і пляни повалили ся. І від того часу одна лиш гадка наче вогонь палила його душу: ще раз в житю побачити се лице.

У безсонні ночи, коли згадка про милу гонила сон з його очий, якій він звернув дане йому слово, бо майже перед самим вінчанєм стратив посаду та став напятнований, як чоловік без чести, — у такі безсонні ночи у його душі зродила ся палюча жажда пімсти.

І ось йому видало ся, що тепер прийшла до сього пора, він не був в силї усміхати ся. Шість місяців по катастрофі він даром усюди старав ся, щоб дістати якусь посаду. Він не мав свідоцтв та поручаючих листів, а без таких нїкого не хочуть принимати. Подґерс, який власне потребував помічника, з добродушности, та полягаючи на своїм знаню людий, зподив ся дати йому заняте в своїм склепі. Досвідний золотар з початку дуже дивував ся, що такий зручний та обзнакомлений з роботою молодець нараз стратив роботу: він заєдно його слїдив, але був на стілько делїкатний, що не хотїв його уразити цїкавими питанями. Джордж не розказав йому про своє нещасте, але за те віддав ся з таким пожертвованєм і такою вірністю свому занятю, що в короткім часї зєднав собі повне признанє і довірє свого шефа. І старий Подґерс тепер навіть не годен був собі виобразити, якби він обходив ся без отсего молодця та поважно над тим застановляв ся, чи не приняти його як спільника.

Джордж Шеррі анї не догадував ся про сї пляни свого шефа. Ним руководило лиш почутє глубокої вдячности для отсего старого чоловіка та далека надія, що таки хоч колись своїй укоханій дівчинї, яка — він знав про се — мимо всього остала йому вірною, зможе зготовити родинне гніздочко.

„Незвичайно ввічливий добродій” — говорив старий, коли їх милість, пані добродійка є так само ввічлива, то я буду

дуже щасливий, що з ними стрінув ся.

Джордж опять замуркотів щось незрозумілого та пильно укладав дорогоцінности. Відвідини чужинця розбурхали в його душі цілу хуртовину. Дикі пляни і гадки снували ся по його голові. Він лиш машинально помагав свому шефови при паковаю дорогоцінностий і з насупленими бровами приглядав ся, як той лагодив ся до відходу.

В дверах Подґерс ще раз відвернув ся.

„Джордж", сказав він стурбовано; „ви виглядаєте перепрацьований. Пару тижнів відпочинку, се все, що вам недостає. Будемо мусіли про се подумати".

„Золотий хлопець", говорив дальше сам до себе, йдучи до готелю; „він дійсно працює над сили".

„Се перша щира душа, хай його Господь хоронить і нагородить", говорив знова до себе Джордж, відводячи очима старушка.

Його неспокійні гадки, здаєть ся, тепер найшли якусь певну ціль, бо і він вхопив капелюх, замкнув склеп і поспішив за своїм шефом. Він старав ся задержати завсігди поміж ним а собою віддаль яких сто ярдів. Бачив, як той увійшов до готелю. Рішучим кроком увійшов також: станув в вестібули.

Тимчасом старий золотар віднайшов кімнату свого купця і запукав до дверий. Льорд повитав його дуже ввічливо.

„Точність, се душа інтересу, чи не так, містер Подґерс? Хвилинку ще, кельнер. Що позволите містер; шклянку портвайну чи коняк? Ми можемо залагоджуючи інтерес залишити всї ті конвенціональні штивности. Чи не так?"

„Дуже вам з'обовязаний, мильорде", прошепотів Подґерс.

„Отже портвайн. Але трошки з поспіхом, кельнер!"

„Як бачу, ви принесли зі собою пів склепу. Моя жінка власне одягає ся в побічній кімнатї. Сейчас тут прийде. Як йде ваш інтерес?"

„Дякую красненько, несогірше. Чи можна розложити усе тут на столї?"

„Прошу дуже. Ось тут є вільна таца, як раз наче приготована до того".

Подґерс почав добувати зі своїх кишень сіяючі тисячними барвами і огнями дорогоцінности: розкладав їх на вказаній таци. „На ваше здоровлє", сказав скінчивши і піднїс шклянку з вином.

„І ваше", відповів льорд. „Прошу лиш сидїти. Як моя жінка здивує ся. Я дійсно виглядаю, наче який заговірник".

Він встав, перейшов кімнату і запукав до дверий.

„Евелїно", закликав, „чи ще довго?"

Жіночий голос зза дверий просив ще о хвилину терпеливости.

„Ой, сї жінки!" засміяв ся льорд. „Їх тоалєта, се найважнїй-

ша справа. Та ви се певно самі з досвіду знаєте, старий друже".

„Я не жонатий", відповів Подґерс.

„Неможливе", закликав льорд з здивованєм.

Відчинив трохи двері і заглянув до другої кімнати.

„Прошу не входити!", залунав відтам сміючий женський голос. „Ще лиш з якої чверть години!"

Хитаючи головою звернув ся льорд до золотаря.

„А таки буду мусїв там вдерти ся. Знаю, що для вас час є дорогий".

„Він є зовсїм до вашої розпорядимости", відповів Подґерс.

„О ні, я сего не можу від вас вимагати. Позвольте, за малу хвилину буду тут назад".

Він взяв тацу з дорогоцїнностями і пішов з ньою до сумежної кімнати.

„Евелїно", чути було його голос, „тут є мала несподївана на твої уродини. Вибери собі щось з того".

Містер Подґерс почув оклик захвату і курив дальше своє гаванське циґаро.

„Золотий вуйко", так думав Подґерс. „Один зі старої школи. З таким, хочби і що дня робити інтереси. Нї за один кусник не запитав про цїну. Здаєть ся, се для нього є зовсїм обоятна річ, коли лиш своїй жінцї може зробити приятність. Пошукати таку любов в такім віцї".

Цїлих пять мінут він снував сї веселі гадки. Нараз сї його мрії зістали перервані. До кімнати вбіг засапаний кельнер.

„Сейчас зійдїть на долину. Але сейчас!"

„На долину? Що — — "

„Сейчас сходїть на долину!", напирав кельнер.

Золотар зовсїм збентежений послухав приказуючого зазиву кельнера і не хотїв дати віри своїм власним очам на вид того, що бачив в вестїбули. Його милість, льорда, держав поліціянт кріпко за руку; жінка знова його милости робила скажені зусиля, щоби вирвати ся з рук Джорджа Шеррі, які держали її наче зелїзними клїщами. Один з кельнерів пильнував входових дверий.

„Що се все має значити!", закликав Подґерс з обуренєм. Та нараз блискавицею мигнула в його голові гадка і він кинув ся наперед.

„Ошусте!", закричав. „Ти вкрав менї всї мої дорогоцїнности!"

Прихоплений сягнув до кишенї, і почав викидати на землю всї забрані дорогоцїнности. Подґерс збирав їх, зі схвильованя сміючи ся наче дитина.

„Се ваша власність?" — запитав коротко сторож публичного безпеченства.

„Так", закричав Подґерс, „так, так!"

„Гарна історія", зауважив поліціянт. „Ви кельнер, поведїть

сю жінку на поліцію, а там певно виявить ся ще не одна гарна історія".

„І я йду з вами", сказав Джордж спокійно. „Ми є старі, добрі приятелі, ся жінка і я".

Вона під мальовилом уся поблїдла і з острахом погляну-ла на нього.

„Так, пані. Перед двома роками — в Манчестер", сказав Джордж з гумором. „Тоді ви грали головну ролю, а я став вашою жертвою. Бідний золотарський помічник зістав узнаний винним. Зруйнований, позбавлений чести, обдертий з усіх своїх надій, я день і ніч заєдно благав Господа, щоби допоміг мені відплатити вам. Ваш помічник тоді був в укритю, та лиш припадково і то на хвилинку вдало ся мені побачити його лице. Але ся хвилинка вистала, що я риси його лиця добре собі затямив. Ваша правда, коли ви говорили: що вийде на яв ще много дечого иншого. Мені нинїшний день винагородить за два довгі роки страждань".

*

* *

„Джордже", сказав зворушений Подґерс, коли вже пара ошустів найшла ся за зелїзними кратками, „я сам не знаю, як вам віддячити ся за сю прислугу".

„Прошу вас і не згадувати про се. Се було моїм обовязком. Я щасливий, що наконець ошустів зробило ся нешкідливими.

„Я вже від довшого часу ношу ся з одною гадкою", говорив дальше Подґерс. „Я вже постарів ся, час би мені подумати трохи про відпочинок. Чи хочете стати моїм спільником, Джордже?"

„Я не маю відповідного капіталу, щоб міг стати вашим спільником".

„Е, се легко дасть ся зробити", продовжав Подґерс. „Ви свою пайку будете поволи сплачувати зі свого заробітку. Я не хотів би вас за нїщо в світї стратити, хлопче".

І перший раз, відколи Джордж став його помічником, він побачив, що щаслива усмішка розяснила його лице.

„Отже ви годите ся", закликав старий; „се мене дуже тїшить".

Джордж хватив його руку і повний вдяки кріпко її стиснув. Зворушенє не дало йому пару хвилин вимовити слова. Нараз він пристанув.

„Лиш хвилину прошу заждати. Ось тут почта. Хотів бим передше подати одну телеґраму".

Здаєть ся, що нам вже не потрібно доказувати, до кого була вислана телеґрама. Або і се, що в короткім часї Джордж приголублював свою любку вже у їх власнім, щасливім, родиннім гнїздочку.

Після анґ. оригїналу вільно переповів А. Ц.

Гю де Мопасан.

Убійник Родичів.

(Трагічне оповіданє з французького житя).

Оборонець обжалованого толкував його поступок помішанєм ума. Бо як инакше усправедливити сей дивний злочин?

Одного дня зраня знайдено, недалеко Шато, в корчах два трупи звязані разом, женщину і мущину, які були знані в товаристві людий богатих і молодих. Мущина оженив ся доперва рік тому з сею женщиною, яка була вдовою вже три роки.

Не мали ворогів, ані ніхто їх не обікрав. Здавало ся, що хтось, побивши їх зелїзним прутом, кинув відтак з берега до ріки.

Слїдство не виявило нїчого. Коли розпитували сплавників про се, вони також не могли нїчого сказати; і вже рішено закинути сю справу, як несподївано один молодий столяр з сусїднього села, назвиском Юрій Людовик і прозваний „міщанином", зголосив ся як виновник морду.

Перед судом на всї питаня відповідав лише:

— Мущину я знав від двох лїт, а женщину від пів року; зчаста казали менї направляти стародавні меблї, бо я знаменито знаю своє ремесло.

А на питанє:

— Защо ти їх убив? — вперто відповідав:

— Я убив їх тому, що хотїв їх убити.

Понад се признанє не можна було видобути з нього нї слова більше. Сей чоловік з певністю був дитиною природи відданою на вихованє на село, а як вона називалась, ніхто не знав; назвиска не мав жадного, лише імена: Юрій Людовик, але коли підростаючи ставав винятково інтелїгентним і оказував субтельнїйші уподобаня ніж його товариші, прозвано його „міщанином" і вже від тодї се стало його постійним іменем.

Він був дуже здібний в ремеслї, яке вибрав собі; навіть

не зле різьбив на дереві. Уважали його за завзятого приклонника комунїстичних засад, а навіть нїгілїстичних, за завзятого читача авантуристичних, кроваво-драматичних романів; крім того був впливовим і гладким бесїдником на публичних сходинах робітників і селян.

Оборонець не переставав твердити, що обжалований має помішане ума.

В сути річи тяжко було припускати, щоби сей робітник убив найлїпших своїх клїентів, богатих і шляхотних (признав се сам), від котрих протягом двох лїт взяв за роботу около три тисячі франків, як доказували се його дїловодчі книжки. Отже одиноким поясненем злочину міг хиба бути шал, якась постановлена думка схибленого, який мстить ся на двох одиницях за всїх громадян; причім адвокат легко натягнув на прозвище „міщанин", надане тому опущеному, і закликав:

— Чиж се не іронїя і то іронїя, могуча довести до божевіля нещасного хлопця, не маючого нї батька нї матери? Він є горячим републиканцем. Що більше, належить до полїтичної партії, членів котрої колись Республика карала смертію і вигнанем ,а котру то партію сьогодня принимає він з отвертими руками; партію котрої засадою є злочин, а підпал найпростїйшим средством боротьби.

— Ся сумна наука ,згідно одобрювана на полїтичних зібранях, довели його до того. Він чув републиканців, женщин навіть — так женщин! — жадаючих крови Ґамбетого, крови Ґревого; його слабий ум піддав ся помішаню; жажда крови, крови горожан. Отже не його, панове, належить осуджувати, але комуну.

Так говорив оборонець-адвокат. Дали ся чути голоси, признаючі йому слушність. Було видко, що адвокат виграв справу. Прокуратори відповіли мовчанкою. Відтак президент завдав обжалованому звичайне питане:

— Чи маєте що додати на свою оборону?

Обжалований встав. Був малого росту, волосє мав ясне, льняної краски, очи сїрі проникливі, погідні. Сильний, щирий і дзвінкий голос видобував ся з грудий сього мізерної будови хлопця і за першим відізванем ся змінив опінію про себе, яку ми собі про него виробили.

Говорив сміло, деклямаційним тоном і так чисто, що кождий вираз з осібна було виразно чути в глубині великої судової салї:

— Пане президент, тому що я не хочу дістати ся до дому божевільних, а волю навіть йти під гільотину[1]), отже скажу правду:

— Я убив сього мущину і женщину, тому що — вони були моїми родичами... Тепер слухайте і судіть мене. Женщина привівши на світ сина, віддала його десь на село до мамки. Чиж знала, де її спільниця занесла мале, невинне єство, сказане на вічну нужду, на сором неправного уродженя (ложа) і що більше — на смерть. Опустила ж бо се єство по певнім часі, а мамка не одержуючи місячної пенсії могла, як то часто дієть ся, позволити йому згинути, терпіти голод, умирати з нужди.

— Жінка ,яка кормила мене, була чесною, чеснійшою, більш жіночою, шляхотнійшою, більш материю, ніж рідна мати. Та виховала мене. Можливо, що поповнила блуд, сповняючи свій обовязок ,бо ліпше є позволити гинути сим нещасним єствам, тиняючим ся по селах близько міста, викиненим як непотрібне сміте.

— І я зріс з сим неочеркненим почуванем, що на мені тяжить ганьба. Инші діти називали мене колись „найдухом-бахуром". Не знали, що значить сей висказ, який почуло одно з них від своїх родичів. І я не знав його значіня, але предчував його. Можу сказати, що я був одним з найздібнійших в школі. Я бувби сьогодня чоловіком, пане президент, чоловіком висшим від инших, колиб родичі не поповнили злочину, опускаючи мене. Сей злочин поповнили вони. Я був жертвою — а вони винними. Я був безборонним та вони не мали милосердя надімною. Їх обовязком було любити мене, а не відкидати.

— Я був винен їм житє — але чиж житє є даром? Моє, в кождім случаю, було лише нещастем. По їх ганебнім опущеню мене, я остав ся їм винен лише пімсти. Супроти мене вони допустили ся поступку найбільш нелюдяного, найогиднійшого, найпотворнійшого, що тільки можна поповнити супроти живого єства. Обиджений чоловік вдаряє;чоловік, якого обкрали, відбирає своє добро силою. Чоловік ошуканий ,висміяний, змучений — убиває. Мене більш окраджено ,ошукано, змучено, набито по лиці морально, збезчещено більше ніж всіх тих, котрим злість прощаєте. Я пімстив ся і убив. Се право зовсім слушно мені прислугувало. Я забрав їм житє щасливе в заміну

---

[1]) У Франції злочинцям стинали голови гільотиною.

за моє страшне, котре менї накинули. Скажіть що се злочин - убивати родичів. Були вони моїми родичами; вони, для яких я був відразливим тягарем, пострахом, безсоромною плямою; для яких мої народини були нещастєм, а моє житє загрозою сорому? Шукали самолюбної приємности — а призначене несподївано дало їм дитину — усунули отже її зі своєї дороги.

Прийшла на мене черга відплати. Мимо всього я був остаточно ще здібним їх полюбити. Як я сказав, два роки тому сей чоловік, мій батько, прийшов до мене по перший раз. Тодї я не мав жадних підозрінь. Замовив у мене тодї якісь два знаряди. Пізнїйше я довідав ся, що випитував він про мене пароха, розуміють ся в найбільшій тайнї. Заходив до мене зчаста, давав роботу, і платив добре. Часами навіть розговорював про се-те. Я також відчував до нього симпатію.

— З початком сього року припровадив свою жінку, а мою маму. Коли вона ввійшла до середини то дрожала так сильно, що менї видавалось гейби була хорою на якусь нервову хоробу. Попросила о крісло і о шклянку води. Не говорила нїчого; глядїла на меблї божевільним зором і відповідала лише: „так" і „нї", часто не на місци, на всї питаня, які я їй завдавав. Слїдуючого місяця прийшла знова до мене. Була спокійною, панею себе. Сим разом посидїли ми обоє досить довго, розмовляли і вона дала менї велике замовленє. Я бачив її відтак ще три рази, не здогадуючи ся нїчого. Аж одного дня зачала говорити про моє житє, дїточі лїта, родичів. Я відповів їй: „мої родичі були підлі, бо опустили мене". Тодї вона притиснула рукою серце і упала без памяти.

— І я зараз подумав собі: се моя матїр, одначе старав ся не дати пізнати сього по собі. Я хотїв, щоби вона прийшла до мене ще раз. І я трохи вивідав ся між людьми, які сказали менї, що вони пібрали ся доперва минувшого липня, та що моя мама була попередно вдовою від трьох лїт. Дехто нишком говорив також, що вони любились за житя її першого чоловіка, одначе на се не було жадного доказу. Але я то був сим доказом, доказом, котрий укривали з початку, маючи надїю знищити його в будуччинї. Я ждав. Прийшла одного вечера в товаристві мого батька. Того дня виглядала менї дуже зворушеною, не знаю чому. На відходї сказала менї:

„Бажаю тобі добра, бо подобаєш на чесного хлопця і робітника; незадовго певно подумаєш про женячку: я поможу тобі вибрати жінку, яка би тобі подобала ся. Я раз віддалась, незгідно з моїм серцем і знаю кілько се спричиняє тер-

пінь. Тепер я є богатою, бездітною, свобідною, панею свого маєтку. Ось маєш на основане господарства — і з сими словами дала менї запечатану комерту".

— Я споглянув на ню уважно і сказав:

Є ви моєю мамою?

— Вона цофнулась о три кроки і рукою закрила очи, аби не глядїти на мене. Він-же, мій батько, піддержував її, кричучи: „Чи ти ошалїв!"

— На се я відповів: — Зовсїм нї. Знаю добре, що ви є моїми родичами. Не так легко мене ошукати. Признайте се, а задержу тайну, не буду мав жалю до вас; останусь тим, чим я є тепер — себто столяром.

Він цофав ся до дверий, безнастанно піддержуючи жінку, яка зачала хлипати. Я підбіг і замкнувши двері, сховав ключ до кишенї і знова почав говорити: — Погляньте-ж на ню і повторіть, що вона не є моєю мамою!

— Тодї він жахнув ся, поблїд, перестрашений думкою, що скандал, котрого вспіли доси оминути, нагло міг би вийти на яв, та що їх товариське становище і гонор, уйшлиби відразу. І зачав вигукувати: „Ти є лайдаком, хочеш виманити від нас грошї. Так то ось варта помагати товпї, тим негодяям, попирати їх і ратувати".

— Моя мати з розпукою повторяла: „ходїм же, ходїм!"

— Тому що двері були замкнені, він закликав: „Коли не отвориш менї дверий в сїй хвилї, скажу тебе впакувати до вязницї за злочин насильства!"

— Я задержав повну рівновагу, отворив двері, а вони зникли в темнотї. Тодї огорнуло мене почутє як би я нагло остав сиротою опущеним, попхнутим в бездонну пропасть. Страшний сум і пригноблене овладїли мною; злоба, ненависть і знеохота прибивали мене до землї; цїле моє єство бунтувало ся, обурювало ся проти справедливости чести, відкиненому почуваню. Я вибіг з дому і почав гнати за ними здовж берега Секвани, дорогою, котрою мусїли йти, хотївши дістатись на колїєву стацію в Шато. Вкоротцї я дігнав їх. Запала чорна нїч. Я йшов тихонько по траві, так, що мого ходу не могли чути. Моя мати безнастанно плакала, батько знова вговорював її кажучи: „Се твоя вина. Щож тобі залежало на сїм, аби його конечно бачити? Се було з нашої сторони божевіллєм беручи в рахунок наше положенє. Можна було йому помагати здалеку, не зближаючись до нього особисто. Чейже не можемо признатись до нього, отже на що ж здались сї небез-

печні відвідини?"

— Почувши се я кинув ся до них благаючи: Таж бачите, що ви є моїми родичами! Вже раз ви мене покинули, чиж відкинете мене ще й тепер?

— Тоді, пане президент, він підніс руку на мене, присягаю се на честь, на закон, на Республику, вдарив мене, а коли я вхопив його за ковнір, витягнув з кишені револьвер. В сій хвилї перед очима менї почервонїло, не знав я, що зі мною дієть ся ,маючи в кишени циркель, я вдарив його ним з цілої сили.

— Вона почала кричати: „На поміч! Злочинець!" — і вхопила мене за бороду, вириваючи з неї волосє. Здаєть ся менї, що я убив її також. Чиж знаю, що я тодї зробив?

Опісля, бачучи їх обоїх лежучих на землї, вкинув їх до Секвани, не застановляючи ся над сим що роблю. Ось і все. А тепер судїть мене.

*

* *

Обжалований сїв. В наслїдок признаня ся до убийства справу відложено до слїдуючої сесії. Відбудеть ся вона незадовго. Колиб ми були судіями, то як би ми поступили з сим убийником родичів?

* *

ЯК СПАРТАНЦЇ ВИХОВУВАЛИ МУЩИН.

Старинні Спартанці богато уваги присвячували на вихованє мущин. Вони опікували ся плеканєм сильного тїла і реґулювали степень товстоти, до якої вільно було допроваджувати себе вільному горожанинови, Спартанцеви. Ті, котрі допускали своє тїло ставати мягким і за дуже товстим і тому ставали неспосібними до військової служби, були здорово вибиті батогами.

В однім випадку, а саме Полибійового сина Навклїса, приведено перед народний суд, де його незаконна товстота публично була виставлена на посміховиско і загрожено йому, що коли не залишить свого незаконного способу житя і не приверне свого тїла до законних границь, то проголосять його негідним назви Спартанця і видалять раз на все з рідного краю.

Щастя.

Один могучий цар велів привести до себе поетів і мудрців своєї держави. І спитав їх:

В чому щастя?

— В тому, — відповів швиденько перший — щоби все бачити сяйво твоєго божественного обличя і вічно відчувати....

— Виколоти йому очі, — сказав рівнодушно цар. — Слїдуючий!

— Щастя — се влада. Ти, царю, щасливий! — закричав другий.

Але цар заперечив з гірким усмiхом.

— Я терплю на гемороїди і негоден вилїчити їх. Вирвати йому нїздря, собацї! Далї!

—Бути богатим! — сказав, заїкуючи ся слїдуючий.

Та цар відповів: — Я богатий, а питаю про щастя; вистане тобі штаба золота за вагу твоєї голови?

— О, царю!

Ти одержиш його. — Привяжіть йому до шиї штабу золота, завважки його голови і киньте сього жебрака в море.

І цар закликав нетерпеливо : — Четвертий!

Тодї влїзла на череві людина в лахмітю з горячковими очима і забурмотїла:

О, премудрий! Я хочу не богато! Я голодний! Зроби мене ситим і я буду щасливий і прославлю імя твоє в цїлій вселенній.

—Нагодуйте його, — сказав цар огірчено. — І коли він умре від обжирства, прийдїть сказати менї про се.

І прийшло знову двоє. Один міцний силач з рожевим тїлом та низеньким чолом. Він промовив з зітхненєм:

— Щастя в творчости.

А другий був блїдий, худий поет, на якого щоках го-

ріли червоні пятна. І він сказав:

— Щастє в здоровлю.

Цар усміхнув ся і гірко промовив:

— Колиб в моїй силї було перемінити вашу долю, то за місяць ти, поете, молив би богів про натхненє, а ти, подобо Геракля, бігав би по лїкарях за редукційними пігулками. Ідіть оба з Богом! Хто ще там?

—Смертельник — сказав гордо семий, прикрашений квітками нарциза.

— Щастє в небутю!

— Відрубайте йому голову — мовив лїниво володар.

— Царю, о царю, помилуй!.. — залепотів засуджений і став блїдшим нїж пелюстки нарциза. — Я не хотїв сказати.

Але цар утомлено махнув рукою, зітхнув і промовив тихо:

Відведіть його... Відрубайте йому голову, слово царя тверде як криця.

Приходило ще богато. Один з поміж них сказав тільки два слова:

— Жіноча любов.

— Добре, — згодив ся цар. Дайте йому сотню найгарнїйших жінок і дівчат з моєї держави. Але дайте йому також кубок з отрую. А коли прийде пора, скажіть менї. Я прийду подивити ся на його труна.

І ще один сказав:

— Щастя в тому, щобн кожде моє бажаня сповнило ся відразу.

— А що ти тепер хочеш? — спитав цар.

— Я?

—Так. Ти!

— Царю, питанє занадто несподіване.

— Закопати його живцем в землю!...

— Ах, і ще один мудрець? Ну, ну. Підійди блище. Може справдї ти знаєш, в чому щастя?

Мудрець-же — а він був справдїшним мудрцем — відповів:

— Щастя в красотї людської думки.

Царські брови задрожали і він закричав гнївно:

— Ага, людська думка! Що таке людська думка?

Та мудрець бо він був справдішний мудрець тільки милосерно усміхнувсь і нічого не відповів. Тоді цар велів кинути його в підземну темницю, де вічна тьма була і де не було чути ні одного звука із вні. І коли по році привели до царя вязня, який ослїп, оглух і ледви держав ся на ногах, то на питаня царя: „Що, і тепер ти щасливий?" мудрець відповів спокійно:

— Так, я щасливий. Сидячи в тюрмі я був і царем і богачем і залюбленим і ситим і голодним все се давала мені моя думка.

Щож таке думка? — крикнув цар потерпеливо. Знай, що за пять мінут, я тебе повішу і плюну в твоє прокляте лице! Втішить тоді тебе твоя думка? І де будуть тоді твої думки, які ти розсипав по землї?

Мудрець відповів спокійно, — бо він був справдішний мудрець:

— Дураку, думка безсмертна!

А. Купрін.

В який спосіб продовжити вигляд убраня.

Кождій опадній жінці залежить богато на тім, щоби в сім часі нечуваної дорожнечі, продовжити свіжий вигляд свого убраня як найдовше. В тій цїли треба узнати таке правило: Нїщо не нищить убрань так скоро, як ношенє їх коло дому. Тому, то, коли прийдеть ся звідки в добрім убраню, треба сейчас його здіймити з себе, стрїпати, або і щіткою вичесати і завісити на відповідній до того вішалці.

При домових занятях найкраще виглядає жінка убрана в форемну сукню ,зроблену з полотна, що легко дає ся прати. Сукні такі є дуже добрі на таку цїль, тому, що все можна бути чисто вбраною при домі, маючи хочби лиш дві таких сукні на зміну. Сукні „про свято" опріч старанного очищеня по кождоразовім ношеню, повинно ся хоч раз в місяць очистити з порохів вогкою шматою і випрасувати і се надає убраню свіжий вигляд.

Вовняні убраня найлїпше прасувати на лїву сторону (на виворіть) через якийсь тонкий, змочений водою, чистий кавалок полотна.

Гю Де Мапассан.

Розвід і Порада Адвоката.

М. Бонтрак, визначний адвокат Парижа, перепроваджуючий від десятьох лїт розводові справи зле дібраних супружеств, отворив двері своєї контори та впровадив новоприбувшого клієнта.

Був се мущина „повний крови", товстий, червоний, з довгими ясними фаворитами. Ставши в порозї почав клапятись панови меценасови з поштаною.

— Сїдайте — попросив адвокат.

Клієнт усїв; відсапнувши пару разів почав:

— Приходжу до вас, пане адвокат, з просьбою заняти́сь моєю розводовою справою.

— Говоріть пане, слухаю вас з увагою.

— Пане я є старим нотарем.

— Старим?

— Так. Маю трийцятьсїм лїт.

— Щож далї?

— Я оженив ся нещасливо, дуже нещасливо.

— Не лише вам одному таке приключилось.....

— Знаю се і щиро співчуваю халепі инших; одначе моє положенє є зовсїм виняткове, а закиди, які висуваю проти моєї жінки, є незвичайні.

Але розповім вам про се, пане меценас, від самого початку. Я оженив ся в дуже оригінальний спосіб. Чи вірите в небезпечні думки?..

— Що хочете сим сказати?

— Чи вірите, що деякі думки убивають ум, подібно як трутина убиває тїло?

— Та нїби так... може бути.

— Так! се безсумнїву так. Є думки, котрі раз проникнувши наш ум, дратують нас, убивають морально, допроваджують до божевілля, сли не потрафимо ставляти їм опору. Послухайте історії мого нещастя. Я вже згадав, що

в Суен я був нотарем. Поводилось менї не зовсїм добре. Вправдї не зазнав я нужди, одначе мусїв жити дуже ощадно, відмовляючи собі розривок і приємностий, що — як самі знаєте — для молодого чоловіка є річию дуже тяжкою.

З обовязку нотара перечитував я завсїгди оголошеня поміщувані на послїдній сторонї дневників, Пропозиції купна і продажі, приватні переписки, і т. д. Сим способом часами вдавалось менї вказати своїм клїєнтам нагоду дуже корисного (поплатного) супружества. Одного дня в часописї вичитав я таке оголошенє:

„Молода, принадна, добре вихована панна, маюча два мілїони і пятьсот тисяч франків готівкою, шукає собі чоловіка. Всяке посередництво виключене".

Того самого дня пішов я обідати враз з двома приятелями; один з них є адвокатом, а другий промисловцем. Не знаю чому, але бесїда сходила на тему женячки, і я з реготом повторив їм оголошенє сеї властительки півтретя мілїонів франків.

— Я дуже цїкавий які то женщини шукають собі сим способом чоловіків? — завважив промисловець.

Адвокат, який вже не раз бачив взірцеві супружеські пари, спутані подібними условинами, навів нам рїжні приміри, а відтак, звернувши ся прямо до мене, додав:

— Я в дійсности не розумію чому ти не постараєш ся о ню для себе? На гонор, півтретя мілїона франків не булиби тобі на завадї в теперішних клопотах.

Всї ми засмїялись на сю увагу і бесїда зійшла на наші теми. За годину опісля я вернув домів. В вечір повівало морозом. Я мешкав тодї в старім домі, подобаючім більше на селянську хату нїж на порядну каменицю. Дїткнувшись рукою зелїзного поруча сходів, пробігла по менї зимна дрож, котра потрясла мною ще більше коли я на помацки шукав рукою стїни. Прикре вражінє зимна і вогкости наповнили моє серце сумом, неспокоєм і дивною знеохотою. Пригадавши собі оголошенє, воркнув я сам до себе:

— До чорта! колиб сього півтретя мілїона належало до мене! Сумно моя кімната, перероблена зі старої кухні, виглядала, як всї кавалерські мешканя. Велике ліжко, непорядно застелене, софа, тоалєта, ґардероба порозкидана

по „меблях".

Перед тим майже нїколи не думав я про женщини; тепер одначе лягаючи до ліжка, почав думати про богату не знакому. Ся думка не давала менї заснути аж над ранком.

Пробудивши ся невдовзї пригадалось менї, що в дуже важній справі я повинен би бути в Дарнеталь вже в осьмій годинї з раня. Треба отже було встати о шестій, — а під накривалом я тряс ся з зимна як ті дриглї. До сто чортів!.. сих півтретя мілїона франків! Ах, як вони менї тодї придалиб ся.

Около десятої вернув я до своєї контори. В голові менї закрутилось: смрід з печі, стухлина від цїлих стирт актів — нїчого більше не воняє гірше від урядових паперів — другий запах, котрий під впливом горяча видїлювали з себе чоботи, нагортки, волосє і шкіра аплїкантів, давили мене в горлї.

Як звичайно, поснїдав я — кавалком сира і пригорілим котлєтом. Відтак забрав ся до роботи.

Тодї то, по перший раз, почав я серіозно думати о сій властительцї півтретя мілїона. Хто вона є? Можеб написати- засягнути близших інформацій?

Решту розкажу вам кількома словами. Через два тижнї ся думка гонила за мною вперто, завдавала менї страшні душевні муки. Всї клопоти, всї дрібниці, які доси зносив я, прямо незважаючи на них, тепер були для мене такі болючі як вколенє шпилькою, а кожда колька пригадувала менї сейчас півтретя мілїона франків.

По кількох днях уложив я собі в уяві цїлу історію її житя. Ви певно нераз завважили, що та річ, котрої бажаємо, представляєть ся нам в такім світлї в якім хочемо її бачити. Правда, тяжко було припускати, аби панна з так величезним приданим, з доброї родини, шукала собі чоловіка дорогою оголошень в дневниках; видко могла се бути якась людина нещаслива і судьбою тяжко переслїдувана.

Сказавши правду, її придане не захопляло мене так надзвичайно, нїби якесь чародїйне явище. Всї ми які мусимо з обовязку читати подібні оголошеня, добре знаємо що сею дорогою шукають собі чоловіків панни які часами мають по 6, 8, 10 навіть по 12 мілїонів франків приданого.

Я прийшов по передуманю до заключеня, що моя незнакома є овочем любови збогатівшого ся міщанина і свої служниці що одїдичивши нагло спадок по батьку, заразом довідала ся тайни свого походженя, а не хотячи виявити правди мущині який любить її, відкликала ся до загалу в спосіб досить залапаний і сам собою будучи подекуди виявленєм бруду родичів.

Хотяй як не на місци були мої здогади, я обставав при них з впертостю. Нотарі не повинні читати романів, а я — на нещастє — прочитав їх богато.

Отже написав я до неї в імени одного з моїх клієнтів і... ожидав відповіди. По кількох днях, около третої години пополудни, я сидїв в конторі занятий працею, коли то один з аплїкантів, відхиливши двері, оповістив:

—Панна Шатефріз.

— Прошу.

До кімнати ввійшла пристойна брунетка, яких трийцять лїт віку. Обличе її очевидно зраджувало збентеженє.

—Прошу будьте ласка сїдати.

Сїла і ледви чутким голосом шепнула:

— Се я є.

Не маю чести знати вас, пані.

— Я є особою, до котрої ви писали.

— В справі супружа?

— Так, пане.

— А! се склалось дуже щасливо!

— Я прийшла тут особисто, бо здаєть ся менї, що подібні справи тяжко припоручати другим.

—Я є тої самої гадки. Отже ви-б бажали видатись?

—Так, пане.

— Завагала ся, спустила очи в долину і шепнула:

— Чи маєте родину?

—Нї, пане.... Мої родичі померли.

Я задрожав. А за тим мої здогади були правдиві! В моїм серцї відозвало ся співчутє для сеї нещасливої особи. Не хотївши справити її прикрости не натискав на ню о подробиці а зміняючи тему бесїди, спитав її:

— Чи ваш маєток є свобідний від тягарів?

Сим разом відповіла без ваганя:

— Так, пане.

Я глянув на ню уважно і, сказати правду, досить мені подобалась, хотяй уявляючи її собі попередно як молоду дівчину, подекуди я завів ся..Була се собі женщина висока, повна, як би сотворена на любку. До голови стрілила мені шалена думка відіграти супроти неї неважну комедію почувань; вдаючи залюбленого, я мігби заняти місце фіктивного клієнта, скоро лише переконаю ся, що її придане не є видумкою а дійсністю. Зараз отже почав я розповідати про сього клієнта, представляючи його як чоловіка дуже чесного одначе хоровитого і мелянхолійної вдачі.

— О, пане, я люблю передівсім людий здорових — відказала.

— Зрештою, побачите його самі, за кілька днів, бо вчера виїхав до Анґлії

—Ах, яка шкода! заплакала.

—Шкода і не шкода. Чи вам так спішити ся домів?

— Ні, зовсім ні.

— Отже даруйте мені трохи свого часу, постараю ся вас забавити.

— Дякую щиро, одначе волію вернути домів.

— Чи мешкаєте в готелі?

Подала мені адресу першорядного готелю в Руен.

— Чи позволите свому будучому нотареви запровадити вас на обід?

Мовчала хвилину заклопотана, відтак відповіла:

— І овшім.

— Буду у вас о семій.

— Буду ждати.

— Так і до побаченя.

— До побаченя.

І відпровадив я її до дверий.

* * *

В семій годині побіг я до готелю. Панна Шатефріз приняла мене дуже чемно.

Пішли ми обоє до реставрації, в котрій я був постійним гостем, і замовив досить виставний обід. Вона з цілою отвертістю розказала мені всї подробиці свого житя. Дитячі літа перебула в убогих селян, яких пікловано

повірила її мати — дама з великого світа, зганьблена богатим паничем. Має знатний маєток, заплачений її родичам, назвиска яких присягнула нїкому не зрадити.

Нї! Жадні просьби, анї благаня не спонукають її до того. Тому що в сути річи се питанє було для мене обоятним, я почав випитувати її о подробищї, відносячі ся до маєтку... Давала розсудні, практичні відповіди котрі свідчили що цифри, капітали, доходи і проценти не були для неї не знаними справами: я старав ся бути щораз то більше чемним, і не переступаючи границь приличности виразно показував, що вона менї подобала ся.

Зі своєї сторони вона глянула на мене з чарівною усмішкою. Я постійно доливав її шампана і сам пив богато, що спричинило певне закрученє голови і неясність в думках. Чуючи, що стаю щораз сміливійшим, почав боятись за себе і за ню...

Для відзпсканя спокою завернув бесїду знова про її маєток, доказуючи конечність точного обрахованя і означеня висоти приданого; я далї твердив, що мій клїєнт не належить до легковірних а ще в грошевих справах.

— О, я додумувалась того! — заговорила весело. — я привезла з собою всї докази.

— До Суен?

— Так.

— Чи маєте їх в готели?

— Природна річ.

— Можете менї показати?

— І овшім.

— Ще сьогодня?

— Так, ще й сьогодня.

Її послїдні слова були для мене дошкою ратунку. Я заплатив рахунок і вернулисьмо разом до готелю.

В дійсности привезла з собою всї докази. Я не міг вже сумнївати ся, маючи їх в руках, бачучи на власні очи. Свідомість сього переняла мене такою радістю, що я не міг опертись щоб не поцїлувати молодої женщини. Впевняю, що було се чисте зворушенє, спричинене надміром щастя. Вхопив її в обнятя і поцїлував раз.... другий... десятий....

Не годен описати, що після сталось. Вона заливала ся рясними слезами, і просила, щоби я її не зводив і не виявив її ганьби перед людьми. Я приобіцяв зробити все,

що схоче, і з розпукою в серці вернув домів.

Що тут почати? Я надужив довірности клієнтки. Колиб принайменше було правда що спровадив її для одного з клієнтів! А тим наївним, зродженим, ошуканим клієнтом я був сам. Що за положене! Я міг її покинути... але придане, так значне певне і чисте як слеза! А в решті, чи мав я право покидати бідну дівчину, нїкчемно зганьбивши її?

Кілько обави неспокою може спричинити нерозважний крок.

Цілу ніч я не міг спати. Над раном трохи успокоївся і убравшись стараннїйше в одинайцятій побіг я до готелю.

Побачивши мене, спаленїла.

— Пані, промовив я не сміло — знаю лише оден спосіб направи поповненого блуду. Я прийшов просити о вашу руку.

— Віддаю вам її з цїлковитим довірєм! — відповіла. І я оженив ся з нею.

* * *

Кілька місяців булисьмо щасливі.

Покинувши нотаріят, я жив з процентів приданого жінки, якої поступованє було бездоганне.

Вже по якімсь часї я завважив, що вона щораз частїйше виходить з дому. Трафляло ся се постійно в певних днях: Одного тижня в вівторок, другого в пятницю. Підозріваючи, що мене зраджує, почав слїдити за нею.

Був се вівторок. Около першої години з полудня вийшовши з дому, побігла скоро Републиканською вулицею, скрутила на право і йдучи бульваром, зникла в середині стації св. Севера. Видалась менї здалека дуже неспокійною, оглядала ся що хвилини, оминала поглядів переходячих людий.

А я йшов за нею безвинно. Мене не пізнала, бо з осторожности я перебрав ся за вугляного робітника.

Тепер вже я не міг сумнївати ся про явну зраду, побачивши що вона зміряє на саму стацію; певно що її любовник прибуде поїздом якимсь за кільканайцять мінут.

Станувши за фірткою, я ждав. Засвистала льокомотива; товпа подорожних наповняла плятформу. Моя жінка

перетиснулась через товпу і дійшовши до якоїсь селянки вириває тійже трилітню дівчинку та обціловує її. Обернувши ся відтак,спостерігає нагло другу, трохи молодшу дитину, яку держить на руках инша селянка і обцілувавши її рівнож сердечно віддалює ся з двоїма дітьми і з двома няньками. По хвилі цілe се товариство зникає мені з очий, прямуючи до довгої, відлюдної, непривітної алеї Кур-ля-Рен.

Я верну домів з розпукою в серці, не маючи відваги зрозуміти і осудити се.

Ледви жінка переступила поріг хати, я вхопив її за руку і дрожачим з гніву голосом спитав:

—Що се за дїти?

— Які дїти?

—Сї, які ти витала на стації св.Севера.

Крикнула з остраху і впала в безпритомности. Коли очуняла призналась — плачучи гірко — що є мамою четверо дітий. Так, пане адвокат, в вівторок привозили її з села дві доньки, а в пятницю — двох хлопців.

І ось... Ах, що за сором!.... Ось жерело її маєтку. Чотирох батьків сих дітий зложили її се велике придане!

— А тепер, пане меценасе, що радите менї зробити?

З великою і твердою повагою адвокат відповів:

— Признати дїти за своїх, дорогий пане.

На Новий Шлях Сестрам—Українкам.

Борців відважних виступають
Ряди малі з поміж юрби:
Одні ідеї їх єднають,
Одні кличі їх поривають
За правду, волю до борби.

Над ними ясний прапор сяє,
Над ними клич грімкий гремить:
Сестро! Тебе борба чекає!
Твій рідний люд у тьмі конає!
Тобі пора свій меч острить!

Нехай радіють ворог, злюки,
Нехай лунає сміх юрби...
Та ми не знаймо сліз, розпуки —
Просвіти меч берімо в руки
І сміло станьмо до борби!

Он. Івах.

ГЮ ДЕ МОПАСАН.

СЛЇПЕЦЬ

Що-ж є причиною сеї радости на вид перших сонїшних промінїв?

Чому-ж се світло, спливаюче на землю, наповнює нас таким щастєм і охотою до житя? Небо є цїлком синє, поля зеленїють, а хати виблискують своїм білим приманчивим виглядом; наші очи повні захопленя напувають ся видом сих живих красок і вливають в нашу душу почуване весїля. Нас збирає охота танцювати, бігати, співати, а думка набирає лекшого лету і стаєть ся приступною сентиментальности і прямо маєть ся охоту поцїлувати се сонце.

Лише слїпі сидять непорушно перед дверима хат, поглублені в вічній темноті, заховуючи ся, як звичайно, спокійно серед сеї загальної веселости, — а не понимаючи причини сеї веселости, що хвилини накликають до спокою пса-товариша, котрий мав би охоту хосказати і погратись на сонцї.

І коли слїпі при кінци дня вертають в хату, проваджені за руку молодшим братом чи сестрою, а дитина щебече: „що за гарний день був сьогодня!", слїпий відповідає: „Я додумував ся, що була погода, бо Людо не міг всидїти спокійно при менї".

Я знав одного з сих нещасних людий, яких житє було житєм мученика, та так страшним, що прямо не годен собі того уявити. Був се селянин, син нормандського фармера. Доки жили батько і мати, сяк так ним піклувались, отже як терпів, то лише з причини свого страшного каліцтва; одначе від смерти родичів почалась для нього страшна доля і нещасне істноване.

Пригорнений сестрою, цїле окруженє уважало його за негодяя і дармоїда. При кождій їдї випоминали йому, що є дармоїдом, прозиваючи паразитом, неробою і нездарою; а хотяй шурин загорнув для себе припадаючу йому частину

спадку, давали йому ледви тільки поживи, щоби не вмер з голоду.

Обличе його було бліде, а очи так як ті округлі наперові печатки до печатаня листів; терпеливо зносив наруги, бо був так далеко замкнений в собі, що не мож було завважити, чи наруги роблять на нього яке враженє. Зрештою ніколи не зазнав пестощів, бо мати обходилась з ним завсїгди трошки шорстко-холодно і зовсім не любила його, а як знаємо, на селї нездібних до працї уважаєть ся за шкідливих — де то хлопи поступили би собі з охотою так, як се роблять кури, заклюваючи сї єства між собою, котрі є хори і нездібні до самостійної працї і житя.

Зараз по спожитю зупи, йшов він в лїтї на своє місце під дверми; зимою знова сїдав при комині і не рушав ся звідтам аж до вечера. Висиджував ся так непорушно і не давав знаку житя; лише повіки, котрими потрясав від нервового терпіня, часами примикали ся, закриваючи білі плями на очах... Чи мав розум, чи думав, чи взагалї мав ясне і докладне поняте о своїм житю?... — Нїхто над сим не ломав собі голови.

Ось так тягнуло ся се через кілька лїт. Його нездібність до всїлякої працї, а заразом і обоятність до всього, вкінци і свояків допровадила до бішености; тому отже став він їх жертвою, в родї мученика, виставленого на обиди, як то сотворінє, призначене на вилляте на нїм вродженої дикости і безоглядного знущаня ся озвірілими свояками і взагалї людьми, з котрими йому прийшлось спільно проживати.

Видумувано і виконувано на нїм найстрашнїйші жарти, на котрі могла позволити його слїпота. І щоби винагородити собі за поживу для нього, домашні, підчас коли він споживав мізерну їду, устроювали з нього забаву для сусідів, що означало тортури для нещасного каліки.

На такого рода забаву сходили ся сусїдні селяни; скликувались зі всїх хат, а фармерська кухня заповняла ся щодня в впополудневих годинах. Саджали кота або пса на столї, де стояла миска з зупою, котру слїпець сербав ложкою. Звірятко інстинктовно додумувало ся каліцтва чоловіка, скрадало ся поволеньки до миски і їло потихоньки, не хлепаючи голосно язиком; колиж знова кіт або пес мляснув з неосторожности язиком, що побуджувало чуйність слїпого, тодї він осторожно цофав ся аби оминути удару ложкою, котрою отемнїлий махав на всї сторони, перед собою.

Тоді то власне присутні сміяли ся до розпуку, товкли ся і тупали ногами з радости. А він... не відзивав ся ніколи ні словом, забирав ся наново до їди, тримаючи ложку в правій руці, лїву витягаючи поперед себе, щоби заслонити і оборонити перед звіриною миску.

Часами знова підсували йому, вместо дійсної поживи, корки, дерево, листє або навіть нечистоту і смітє, котрих не міг розріжнити від поживи.

Остаточно знудили ся сими наругами; шурин допроваджений до скажености обовязком постійного годованя калїки, почав його бити, що хвиля гатив його по лици і сміяв ся, як слїпець надармо старав ся охоронити перед ударами або як пробував віддавати.

Видумували собі з нього ще новий спосіб розривки, а се битє слїпого в лице раз за разом, то з одного то з другого боку. Руки парубків, хлопця що пас худобу і дівок спочивали що хвиля на лици отемнїлого, вправляючи в скорший рух його зболїлі повіки. Не знав, що робити, що почати, і де подїти ся, сидів отже завсїгди з витягненими наперед себе руками, аби заслонити себе від несподївано завдаваних ударів.

Вкінцї примусили його жебрати. В торгові днї саджали його при дорозї, а коли почув наближаючі ся кроки або торохкіт воза, витягав поперед себе капелюх і кликав: „Милосерні, поратуйте калїку!"

Але чоловік не є скорим до жертв; тому минали цїлі тижнї, а бідака не приносив ні гроша до хати. Се викликувало безграничну і непогамовану ненависть до нього.

Ось який був кінець його нужденного житя:

Одної зими снїг покрив землю і настали страшні морози. Шурин випровадив темного на далеке роздороже припоручаючи йому, щоби збирав від переходячих жертви. Слїпий сидів там цїлий день, а коли запала ніч шурин впевняв сусїдів, що шукав за калїкою на місцї в котрім його рано лишив одначе не міг його віднайти. „Але", вкінцї додав, „нема чого ним журити ся, бо певно хтось його забрав до себе, коли побачив, що він змерз на морозї. Як менї Бог милий, так не пропаде! Завтра верне певно на зупу!"

ГРАФ ЛЕВ Н. ТОЛСТОЙ.

БАЧИТЬ БОГ ПРАВДУ, ТА МОВЧИТЬ.

В малім місточку Владимирі жив молодий купець Іван Дмитріч Алексїнов. Мав він два склеши і власну хату.

Алексїнов був се гарний, ясно-волосий кучерявий мущина; все жартівливий і все співаючий, як соловій.

Замолоду любив він вживатись і часто коли перебрав мірку заводив ворохобню, але відколи оженив ся майже зовсїм перестав пити.

Раз лїтною порою Алексїнов збирав ся на ярмарок до Нїжного. і коли він на відході пращав ся з своєю родиною, жінка його сказала: „Іване Дмитрічу, не їдь нині; менї снив ся дуже поганий сон про тебе".

Аксїонов засміяв ся і сказав: „Ти боїш ся щоби я на ярмарку не зачав парубочити".

Жінка відповіла: „Я сама не знаю чого я бою ся; я тільки знаю що я мала поганий сон. Менї снилось що ти повернув з міста, а коли зняв шапку, голова твоя була цїлком сива.

Алексїнов засміяв ся: — Се щасливий знак, — сказав він. — Побачиш скоро я не попродам всї річи, і привезу тобі гарного гостинця з ярмарку.

Попращавшись з своєю родиною він відїхав. Коли він зробив вже половину дороги, здибав ся з знайомим купцем, і оба разом заночували в одній коршмі. Випили горячого чаю і пішли спати до сусїдуючих з собою кімнат.

Аксїонов не мав звичаю спати до пізна, отже встав, збудив погонича і казав йому запрягати коні, щоби раннім холодком зробити хоч кусень дороги.

Тоді пішов до властителя коршми (котрий мешкав в хатинї по заду коршми) розплатив ся з ним і поїхав в свою путь. Коли був вїхав яких 25 миль він станув щоби попасти коний. Аксїонов відпочавши троха в передсїню

коршми пішов на ґанок і розпорядивши, щоби загріти йому самовар, взяв ґітару і почав грати.

Нараз трійка заїхала перед коршму видзвонюючи дзвінками, з котрої зліз урядник з двома салдатами.

Урядник підійшов просто до Аксїонова і зачав випитувати його-хто він і звідки походить. Алексїнов відповідав йому отверто, а в кінци додав: — Чи не напєте ся чаю зі мною? — але урядиник дальше строго випитував його і спитав: — Де ти перебув минувшу ніч? Чи був ти сам, чи здругим купцем? Чи бачив ти його сьогодня рано? Чому ти покинув коршму, ще перед досвідком?

Алексїнов дивував ся, чому то йому завдають такі питаня, але відповідав і оповів все так як було, а відтак додав: — Чому то ви збираєте протокол змене, немов би я був злодій або розбійник? Я є собі лиш подорожуючий купець що пильнує свого діла і нема причини мене випитувати в той спосіб.

Тодї урядник, прикликавши жовнїрів сказав: — Я є полїцийний офіцер сего округа, а питаю тебе тому, що купця, з котрим ти ночував минувшої ночи, — знайдено з перерізаним горлом. Ми мусимо обшукати твої річи, - жовнїри і полїцийний урядник порозвязували Аксїонові клунки і перешукали їх. Раптом урядник витяг ніж з одного мішка і закричав: — Чий се ніж?

Алексїнов побачивши закровавлений ніж винятий з його мішка-застрашив ся.

— Звідки взяла ся кров на сїм ножи?

Алексїнов пробував відповісти, але не міг і слова вимовити, тільки загикуючись сказав: — Я не знаю... то не мій...

Тодї сказав офіцер: — Нинї рано знайдено купця з перерізаним горлом. Ти лише є тим хто міг се зробити.

—Коршма була замкнена зі середини, а більше нїкого в нїй не було. Ту є закровавлений ніж, а твоя твар і поводженє зраджують тебе.

— Скажи як убив ти його і кілько гроший вкрав?

Алексїнов кляв ся, що він нїчого подібного не вчинив; що він не бачив вже більше купця від того часу, як разом пили чай; що він нїяких більше гроший не має, лиш своїх 8 тисяч рублїв і що ніж не є його. Його голос був уриваний, твар його блїда і тряс ся зі страху немов дїйсно

був виноватий.

Поліційний урядник казав жовнірам звязати Аксіонова і всадити його в кариту. Коли вони звязали його ноги і в кинули в кариту він перехрестив ся і заплакав.

Його гроші і річи забрали від нього, а його самого відставили до найблизшого місточка і всадили в тюрму.

Післали до Владимира, де він жив, розвідатись про його характер. Кущі і другі мешканці того місточка казали, що колись він піячив і марнував час, але був чоловіком добрим.

Справа пішла перед суд. Його обвинено за замордованє кущя з Риазану і за зрабованє його з двайцять тисяч рублів. Жінка його була в розпуці і не знала кому вірити. Діти в неї були дрібні, і одно ще було при грудях.

Забравши їх вона поїхала до місточка де чоловік її сидів у вязниці. З першу не позваляли її бачити ся зним; але по неустанних прозьбах, дано її урядове позволенє і в пущено до середини. Коли вона побачила свого чоловіка в арештантській одежи і скованого, запертого з злодіями і кримінальниками, вона упала і довго лежала без памяти. Коли прийшла знов до себе, зібрала діти і сіла коло чоловіка. Оповіла про домашні справи і спитала, що з ним стало ся. Він її оповів а вона запитала: „Щож нам робити тепер?"

— Треба заслати петицію до царя, нехай не дасть загибати невинному чоловікови.

Жінка сказала що вже посилала петицію до царя але там її не приняли.

Алексїнов не відповів нїчого тілько глядів на долівку.

Тодї знов обізвалась жінка: — Не даром менї снило ся, що ти посивів. Чи памятаєш? Не треба тобі було виїздити того дня, — і пересуваючи пальцями по його волосю, сказала: — Найдорощий Ваню! скажи своїй жінцї правду; чи ти зробив то о що тебе посуджують?

— То і ти підозріваєш мене також? спитав Аксїонов і закривши твар руками зачав плакати.

Тодї підійшов жовнїр і сказав, що вже пора щоби жінка і дїти йшли собі геть, і Алексїнов тепер попращав ся зродиною вже в послїдний раз. Коли жінка з дїтьми вийшла, йому знов пригадалась вся їх розмова і коли він згадав, що і жінка підозріває його, він подумав: —Здаєть ся,

що тілько один Бог знає правду; тілько до него треба вдаватись і лиш від него милосердія сподіватись.

І Аксїонов не писав вже більше питицій; стратив всю надію і тілько молив ся до Бога.

Аксїонова засуджено висїчи канчуком і заслати до майнів. Коли рани зроблені канчуком в кінци погоїлись, пігнали його в Сибір з другими арештантами.

Через цїлих 26 років жив Аксїонов засланцем на Сибіри. Його волосє побілїло як снїг, а борода виросла довга, рідка і сива. Вся його веселість зникла; його хід зробив ся повільним, постава згорбилась, говорив мало, нїколи не сміяв ся, але часто молив ся.

В тюрмі Аксїонов навчив ся робити чоботи і тим способом заробив собі пару центів, за котрих купив собі „Житя святих". Він читав сю книжку коли лиш світло в тюрмі появлялось троха; неділями в тюремній церкві читав молитви і співав в хорі, бо голос його ще і тенер був добрий.

Тюремні власти любили Аксїонова за його лагідність а тюремні засланцї відносились все з повагою до него; одні звали його „Дїдусем" а инші „Святим".

Коли вони хотїли вести які переговори з тюремними властями, то все оббирали Аксїонова своїм бесїдником, а коли арештанти часами посварили ся, то йшли до него щоби осудити і полагодити справу.

Нїяких вісток від його родини не було і він навіть не знав чи його жінка і дїти ще жиють, чи нї.

Одного дня богато свіжих засланців пригнали туди, на Сибір. Вечером старо-арештанти окружили новоприбувших і розпитували з котрого хто села і за що засуджений. Між иншими недалеко новиків сидїв і Аксїонов зі спущеною вділ головою і прислухував ся розмовам. Один з новоприбувших арештантів, високий, сильний маючий около 60 лїт мущина, з коротко обстриженою бородою розповідав за що заарештовано його.

— О так, товариші — говорив він. — Я тільки відвязав коня від саний і зістав обвинений за крадіж. Я тлумачив ся що я брав коня лиш на те, щоби дістатись до дому скорше, а відтак знов пустив його; до тогож, кінь був мойого близького товариша, і я думав, що все буде гаразд. — „Нї, не гаразд, сказали в судї, ти вкрав коня!" — Але як

і коли я вкрав, вони не могли ніяк довести. Раз, давно вже, я дійсно зробив одно зло і повинен був за него вже давно тут бути, але тоді мене не висліджено. А тепер заслано мене зовсім за дармо... Е, але я троха брешу; я вже й перед тим був на Сибіри, хоч і не довго.

— А звідки ви? Спитав хтось.

З Владимира. Мій рід з того місточка. Я звусь Макар, а часом звуть ще мене і Семионич.

Аксіонов піднїс голову і сказав: — Скажи менї Семионичу, чи знаєш ти про кущів з Владимира — Аксіонів?

— Чи живуть ще вони?

— Чи знаю їх? Певно що знаю. Аксіоновичі є богачами хоч батько їх десь на Сибіри; грішник як і ми, здає ся.

— А як ти, Дїдусю, дістав ся сюди?

Аксіонов не любив розповідати про свої нещастя. Він тілько зітхнувши сказав;— за мої гріхи караю ся в тюрмі отсе вже 26 лїт.

— Які гріхи? — спитав Макар Семионич.

Аксіонов тілько сказав: — здає ся я заслужив їх! — Не хотїв він більше розказувати, Але його товариші розказали новоприбувшим як Аксіонов попав ся на Сибір; як хтось забив купця і вложив ніж меже Аксіонові річи, а Аксіонова за те несправедливо засуджено.

Коли Макар Семионич почув те все, він подивив ся пильно на Аксіонова, вдарив ся рукою по колїнї і сказав: — Так се цїкаве! Направду цїкаве! Але як ти вже постарів ся, Дїду!

Инші почали питати його, чому він так здивував ся і де він передше бачив Аксіонова, але Макар Семионич не відповів. Він тілько сказав:— Се дивно, що ми тут знов здибались.

Сї слова піддали Аксіонови гадку, чи не знає сей чоловік хто забив купця і він поспитав: — Чи чув ти Семеоничу про ту справу, або чи бачив коли мене перед тим?

— Чомуж би не мав чути? Таж поголоска пішла по цїлім світї. Але се було давно, тай я забув вже що я чув...

— Може ти чув хто забив купця? спитав Аксіонов.

Макар Семинович засміяв ся і відповів: — Мусїв то бути той, в чиїм мішку зайдено закрівавлений ніж! Однак, коли то хтось другий сховав там ніж, отже вихід такий:

„Не злапав за руки, не кажи що злодій" — бодай так по-словиця говорить. — А зрештою, як міг хтось встромити ніж в твій мішок, як ти тримав його собі під головою. Сеж з певностію розбудило би тебе.

Коли Аксїонов почув ті слова, він відчув, що се був той чоловік що зарізав купця. Він став і відійшов від гур-ту.

Цїлу сю ніч Аксїонов не міг заснути. Він чув ся дуже нещасливим і ріжні привиди ставали йому перед очима. Йому згадалась жінка і немов стояла перед ним так, як тоді коли він пращавшись знею, вибирав ся на ярмарок.

Він бачив її очи і її вираз твару, він бачив її усміх, він чув її слова. Бачив він і своїх дїточок, зовсїм ще маленьких; одно укрите плащем а друге при грудях матери.

А тоді згадав і про себе, який він тоді був — моло-дий, веселий... Згадав і про те, як то він сидїв на ґанку в коршмі і грав на ґітарі, не знаючи нїякого горя, а там і заарештували його.

В своїй уяві, бачив він і те місце де бито його канчу-ками, бачив своїх катів і людий що стояли доокола; бачив кайдани, арештантів, Всї двайцять-шість лїт тюрми і свою передвчасну старість. І чув ся таким нещасним, що готов був наложити руку на себе.

— А все то дїло того лотра! — думав Аксїонов.

І така лють обхопила його до Макара Семионича, так загорів пімстою, що вже не дбав щоби і сам загинув.

Він повторяв молитви цїлу ніч, але се не успокою-вало його. Другого дня не підходив він близько Макара Семионича, навіть не дивив ся на него..

Так минуло два тижні. Аксїонов не міг спати в ночи і чув ся так нужденим, що не знав що з собою робити.

Одної ночи, проходжуючись по тюрмі зауважав він, що з під одної лавки, на яких арештанги спали, котили ся грудки землї. Він зупинив ся, щоби приглянутись що се-му за причина. Нараз , з застрашеним обличем, вилїз з під лавки Макар Семеонич. Аксїонов хотїв перейти не дивлячись на него, але Макар схопив його за руки і ска-зав, що він викопав дїру по під мур тюрми, виносячи що дня по троха землї в чоботях і висипаючи її на дорозї тоді

коли арештантів гонено до роботи.

— А ти, старче, тілько тихо сиди, то і ти видістанеш ся на волю, бо як що троха промелеш язиком, то смерть тобі!

Аксїонов аж тряс ся від злости дивлячись на свого ворога. Він вирвав свою руку і сказав: — Утїкати я не маю охоти, а убивати мене ти не потребуєш, бо ти вбив мене вже давно. А про те чи виявлю я тебе чи ні, буде рішати Всевишний.

Другого дня, коли арештантів гнали до роботи, сторожа зауважала, що кількох арештантів випорожнювали землю з чобіт. Переглянено тюремні келії і відкрито тунель.

З їхав сам ґубернатор і зачав допитувати арештантів, хто викопав той перехід по під мур. Всї як один заявили, що не мають найменшого понятя про те. Ті що знали, не хотїли зраджувати Макара, знаючи що дозорцї засїклиб його різґами на смерть. На конець звернув ся ґубернатор до Аксїонова, а знаючи, що він є чесним чоловіком сказав: — Ти є старче правдомовним чоловіком; скажи менї, як перед Богом, хто викопав ту дїру?

Макар Семионич стояв зовсїм байдужний, дивлячись невинно на ґубернатора але навіть раз не глянув на Аксїонова.

Аксїонови руки і губи зачали трасти ся і через довший час не міг він і слова промовити. А думки блискавкою пересувались в його голові. — Чому, думав він, маю я скривати того, хто зруйнував моє житє? Нехай заплатить за мої терпіня. Але як я скажу, вони готові убити його різґами, а я може зовсїм несправедливо підозріваю його. А в кінци, яку користь принесе се менї?

—Ну, старче, повторив ґубернатор, говори правду: хто копав той перехід попід мури?

Аксїонов глянув на Макара Семионича і сказав: — Ваше Величество, я не можу сказати. Се не є Божа воля, щоби я сказав. Робіть зі мною що хочети, я є в Ваших руках.

Хоч і як ґубернатор наперав, Аксїонов не хотїв більше нїчого говорити і так справу залишено.

Тої ночи, коли Аксїонов лежав в ліжку і зачинав дрімати, хтось тихо ввійшов і сїв на ліжко. В темноті Аксїонов пізнав Макара.

— Чого більше ти хочеш від мене? — спитав Аксїонов. Чого ти прийшов сюда?

Макар Семионич мовчав. Тодї Аксїонов сїв і сказав:

— Чого ти хочеш? Забирай ся а нї то я покличу сторожу!

Макар Семионич нахилив ся близько до Аксїонова і вишептав: — Іване Дмитрічу, прости менї!

— Що простити? Спитав Аксїонов.

— Се я зарізав кущя і встромив ніж межи твої річи. Я хотїв і тебе убити але зачув якісь крики на дворі, тодї я встромив ніж меже твої річи і утїк через вікно.

Аксїонов мовчав... Макар з сунув ся з ліжка, клякнув на землю і почав благати: — Іване Дмитрічу, прости менї. На милість Бога, прости! Я признам ся, що то я убив кущя і тебе пустять і повернеш домів.

— Се легко тобі говорити, сказав Аксїонов, але я через тебе витерпів сих 26 років. І деж я тепер піду? Жінка моя умерла, дїти мене забули — я нїгде не маю місця.

Макар Семеонич не вставав, але товк головою о долївку.

— Іване Дмитрічу, Прости менї! благав він крізь слези.

Коли сїкли мене канчуками, не було то так тяжко зносити як бачучи тебе перед собою.... а ти ще мав милосердіє надімною. О, ради Христа, прости. І він зачав ридати.

Слухаючи його, Аксїонов і собі зачав плакати.

— Нехай Бог прощає тобі. Може я сто раз гірший від тебе. — І по сих словах на серцї у него стало легко, хоч вертати домів він таки не думав.

Опускати тюрму він вже не мав бажаня, бо сподївав ся що послїдна його година вже незадовго вибє.

І хоч Аксїонов не бажав собі того, Макар Семионич випявив свій гріх. Але коли прийшов розказ увільнити Аксїонова, його вже не було між живими.

—○=○—

ФАКІРИ ТА ЇХ ЧУДА.

Факір — се по нашому чарівник взагалї одиниця, що знає „чари". Вітчиною Факірів є Індії в полудневій Азії.

Про факірів та їх чудотворну сулу розказує один із ученых в книжцї виданій в Липську, в Німеччині. Богато в ній цїкавих спостережень та доказів, як люди наукою та неустанними дослїдами природи опановують „висші сили" та підчиняють їх своїй власти. Хоч богото зних се звичайні ошуканцї, що жиють з темноти й несвідомости людий, то однак чимала їх часть, а навіть більша часть опирає свою чародійну силу на наукових дослїдах. Штуки своєї учить ся факір нераз дуже довго, а деякі передають тайни факірського ремесла своїм дїтям під загрозою кому небудь їх виявити. І справдї деякі забирають тайну своєї штуки до гробу. Тому дуже тяжко як небудь дізнатись про їх „чуда", а лиш на підставі сего, що бичить ся, можна заключати, як добре обдумані і удачно переведені є їх штучки.

Ось тут деякі їх „чари".

Факір, Гассан Кган, показував часто зібраним гостям ось таку дивовижу: коли усї сидїли про столї, приказав він зажадати якому небудь гостеви фляшки хочби найдорожшого вина і назвати рід сего вина. Сказавши се вистало простерти руку під стіл або за двері і фляшка вина з наліпленою етикетою і назвою являлась у руках. Се можна було робити навіть в часї їзди зелїзницею.

Инший факір, Гіду Свамін, казав гостям розсипати на підлогу піску. Відтак давав усїм в руку чистий папір і приказав що небудь рисувати. Той сам рисунок являв ся на піску. Коли-б хто витер свій рисунок на чисто, тодї зникав знак і на піску. Факір стояв цїлий час віддалений та всміхавсь вдоволений зі свого чуда.

Більш цїкавий і тяжкий до зрозуміня „кавалок" показував факір, Ден Говінд. Сей казав кинути в гору клубок з нитками, який щез небавом з очий присутних. Один кінець нитки був на земли, другий здававсь сягати хмар. Факір приказав одному із хлощїв лїзти по нитцї в гору.

Вскорі виліз хлопець так високо, що його не було видно. По хвилї приказав йому факір злїзати в долину, чого однак хлопець не міг чути, бо був дуже високо. Тодї факір з ножем у руцї поліз за хлопцем. В воздусї роздався крик а за сим почали падати на землю голова хлопця, руки, ноги і цїлий кадовб. Зібрані люди були-б недали факірови злїзти на землю та він успокоїв їх, що хлопця воскресить. І справдї — побурмотїв щось над порозкиданими членами тїла, зложив їх і хлопець встав цїлий і веселий, мовби нїчого не сталось. Се дїялось в присутности більшого числа людий і двох урядників державних, які списували протокол і велїли його усїм підписати. Як толкувати собі сей експеримент, на чім пояснити, годї сказати, тим паче що факір не послугувавсь при тім нїякими приладами. Неімовірне се, однак правдиве, бо писане чоловіком великої поваги, який довший час посвятив на студіоване дїл факірів.

Один знов анґлїйський подорожний, професор університету в Льондонї, розказує про таку пригоду, якої був свідком. Факір поставив по серед хати мідяне начинє, вели чини миски і вложив до нього засушеного зїля, яке підпалив. Сам стояв підпертий на бамбусовій палиці, з лївою рукою на серцї. В комнатї утворилась над нами синя хмара диму. Коли зїле усе спалилось, казав нам факір дивитись в хмару. Поволи почали з хмари виступати якісь фіґури, з разу не виразні а відтак похожі на людські руки. Факір почав якусь не зрозумілу промову і мов на даний знак кожда рука доторкнулась нашого лиця. Деякі з них були прозорі мов скло, деякі світячі а другі мали вигляд дрібних, жіночих рук. Усїх їх було шіснайцять. ми запитали у факіра, чи можна сих рук доторкнутись. Коли він дав дозвіл, ми усї разом витягнули руки, але дарма: дивні руки щезли, лиш хмарку було видно. Коли факір знов прошептав якісь чарівні слова, руки знов появились над нами, сим разом з китицями цвітів від яких рознїс ся чудовий запах рож, правдивих, живих рож, які дістали ся кождому з нас у руки. На конець одна із рук виписала якісь дивні слова на стїнї, що по хвилї зникли а відтак хмарка мов розвіялась а знею і мрачні руки. Так зїкінчились наші відвідини у факіра. Всякі прошеня, щоб пояснив, нам хоч в части свої „чари" остали безуспішні. Факір не рад був навіть, коли ми про се говорили.

Наречена Робітника

(З лотишського)

Я стою на порозї.

За мною безконечно довга і необнятно широка, низька, приплескана будівля з тяжким оловяним дахом. Моя голова зачіпає стелю з дощок, з грубо запорошеним склепінєм, яке далї по заду мене, спускаєть ся все низше й низше і на кінець зовсїм щезає під землею.

За мною остали ся довгі, повні мраки лябіринти мойого двайцятьтрьох-лїтного житя. На стїнах тих лябіринтів відзначують ся слїди моїх затвердїлих від роботи пальцїв. Мої золоті коси витирали стелю, обмотану запорошеним павутинєм. Долівка мокра від слїз, а в сирому повітрю стогнуть ще мої зітханя, як пчоли унесені вітром.

Отвираю двері, оковані зелїзом. Посуваю ся і дивлю ся в перед, в свою будучину на кроваву полосу, яка горить на зорі перед сходом сонця на горізонтї.

Я наречена робітника. Жду сходу своєго сонця.

Що буде, коли воно, тільки що викупавши ся в морі, зійде, мерехтячи ярким плесом? Чи не осліпну я від непривичного блеску і його краси? У мене вже тепер таке чувство, будьтоби я повинна прикрити рукою очи. І все більше бурхливо розгорюєть ся кровава полоса і в одному місцї, менї здаєть ся, скупають ся білі іскри, щоби нагло спалахнути і заняти полумям увесь овид. Я наречена робітника: я не привикла до світла й щастя. Двайцять три роки бродила я тут по темному лябіринтї. Стеля основана запорошеним павутинєм, обтирала мої золоті коси, а підлога стала мокра від моїх слїз.

Я почала там, де кінчали ся слїди моїх родичів. Мойого батька павуки опутали і задусили в темному кутї. Моя мати заблудила в мрачних дорогах лябіринту і коли вона ще жива, все одно, ми не пізналиб одна другу. Якби він не вивів мене до сих дверий, я осліплаби. Тепер я що-

денно отвираю і приучую свої очи до світла.

Він прийде мій любий і тоді ми обоє підемо на широкий простір. Над нами буде світити сонце, впереді простягнуть ся білі шляхи і затвори розкриють ся настіж перед нами.

Що менї робити на широкому, світлому просторі? Чим стану я для нього, мойого любого, для моїх сестер і для всїх тих працюючих, які були зі мною протягом двайцяти трох лїт — і для себе самої?

Дивлю ся на білі шляхи і приглядаю ся слїдам моїх попередниць, що раньше мене ішли по широкому просторі житя. Богато вітрів пронесло ся ними, але слїди тих давно умерших подорожниць зберегли ся ясно.

Розріжняю три шляхи, але не знаю, по якому менї іти.

Найбільше ходили в першому напрямі. Повялі рожі, розшарпані і потоптані мітрові вінки розсипані кругом. Глубоко в землю в рили ся ріки крови і слїз, ріки, які ніколи не просякають і на яких берегах ростуть тільки обломані корчі. Там повітрє насичене буйною похітю страсти, там любовний хміль дихає сухим, пекучим вітром пустинї. Тихо падуть на землю білі голуби зі зломаними крилами— се зневажені, пошарпані душі. Там слїди Гелени — вони не щезнуть, поки не щезне жіночий рід. Вони йдуть понад димлячими руїнами і над з червонїлими кровю островами. Там же ходила Аспазія, якої дивне тїло запалювало творчого духа мущини до створеня мудрости до будованя краси. І Беатріче і Лявра, які відкинули гордо чахнувших від любови співців, щоби вони за свої душевні муки пили свої чудесні, безсмертні пісні.

Я не можу йти по їх слїдам. Я гарна — коли вмиваю піт працї і одїваю чисту одїж. Я гарна — про се свідчать всї погляди мущин, се говорить мій коханий, се бачу сама в зеркальному відбитю води. Але я не хочу, щоби через мою красу лляла ся кров. Я не спосібна віддати ся всїм, навіть двом. І я не хочу віддїлити моєї душі від мойого тїла. У мене є коханий і він не поет. Він — робітник, а я його наречена.

Друга дорога ще більше зрита сльозами. Менї гидка та грязь, де золото і вино і розпуста нагромаджені через цїлі столїтя. Хто счислить ті мої нещасні сестри, яких не щастя і звірська похоть мущин запхала в болото рознуз-

даности, яких чисті тїла затоптані грязними закаблуками тих, що були оганьблені і осміяні? Тодї вже рахуйте листя, яке зривається ся з дерев в лїсї осїню, паде в болото і гниє, щоби в слїдуючому роцї ростинам було на чому рости — до слїдуючого листопада...

Я знаю тих, які свої нещастя обернули в щастя, які своїх володарів зуміли зробити рабами, які гнобили своїх гнобителїв, роблючи їх трусами і бабами, і молили ся таким чином за зневажену жіночість.

Але все таки я не можу лягти на ложе Клєопатри, Тодори, Нїнон де Лянкльо. Моє лице вкрите потом працї, моя одежа пройшла пилом, та все таки я чиста як чайка, яка тільки що викупала ся в солоних филях: моя душа блестить, як краплина роси на стебелинцї трави. Він знає то, мій коханий!

А третя стежка веде круто на дорогу і по ній менї хотїлоби ся підняти ся. Крута, ледви — ледви уломани вона висить над обривами скель, — стрімко паде в низ вглибокі стрімкі щілини і опять піднимає ся і щезає в синій далечинї неба — за облаками, де звізди горять над самою головою, а місяць можна погладити рукою. По нїй мало ще ходили... Менї хотїлоби підняти ся високо — високо, надихати ся прохолодним чистим повітрям і огляну-ти увесь світ з одного кінця до другого.

Але я не можу. Я не можу підняти ся туди, де ходили Сафо, Кармен Сільва, Ада Неґрі і Елєонора Дузе... Я не артистка і мій коханий не мігби поспіти туди за мною. Він робітник, а я його наречена...

І коли я відвернула ся від всїх трьох мною оглянених і ще трийцять неоглянених шляхів і задумала ся над тим, куди менї йти по великому, соняшному просторі, менї пригадали ся слова, сказані вчора моїм коханим...

„Ти не можеш бути тільки іграшкою мущин" — сказав мій коханий — „тому, що тих двайцять три років ти привикла сама собі заробляти на хлїб. Як пересичений їдою, тебе умертвивби кусок, подарований мущиною. Намисто, піднесене тобі покровителем твойого тїла і обожателем твоєї краси, як змия обвивалоби ся коло твоєї шиї і задусилоби тебе. Ти опинилаби ся в положеню ялинки, яка росла на свободі і привикла до лїта і зими, до соняшної спеки і північного вітру а яку для жартів і забави перенесли в горячо палену кімнату.

І уличною гетерою і сальоновою красавицею ти не спосібна бути тому, що тобі знакоме тільки одно рабство: рабство праці. Але праця і її виконавці володіють світом, тоді, як найспритнійша гетера володіє тільки над одним, двома — тузином або парою соток розпустних трусів. Властительку гетеру — можна зрівнати в оден і той-же час зі старою підлогою ганчіркою, в яку брудний дармоїд витирає свої ноги і з жорстоким тираном, який сьміючи ся встромлює блискучий запяток в кроваву рану нещасного, упавшого чоловіка. Але і артисткою ти не повинна стати. Поезія не тільки в книжках і на сцені. В поезії книжок і сцени нема житя і нема сили, вона повивинна перейти в серце і в ляти ся в кров — в житя і працю, вона повинна стати живою.. Послухай, як звінко і бодро бєть ся твоє молоде серце; — як блискучий сталевий молоток! І яка горяча твоя рука! В огні твоєї крови росте вся краса, що твої великі сестри збирали в своїх піснях і твої сильні трудячі руки перетворять її в живі образи. Так у тебе і у них буде спільна справа: вони — пічнуть, ти — продовжиш, вони відкриють, ти в тїлиш, вони будуть прясти — ткати, ти будеш виконавцем, бо ти наречена робітника"...

Так сказав мій коханий і аж тоді я пізнала свій шлях і свою працю. Свою працю — менї майже нема більше нїчого сказати.

У мого коханого є своя праця, а у мене своя. Тільки завдяки нашій праці, ми стали такими, якими є тепер. Ані він, нї я не хочемо відказатися від того, чим ми стали в праці. Бо тоді прийшлоби ся менї відказати від тих двайцять трьох років, під яких суворим гнетом серце моє стало тверде і бодре, як сталевий молоток.

Чиж змоглаби я перемінити свої затверділї руки на білі й гладкі? Не вжеж менї треба вирвати моє тверде, уперте серце і купити друге більше тихе і покірне?

Нї, не длятого я потрібна свому коханому, щоби гріти його ложе, роззувати його ноги і вірно стояти коло його огнища.І менї він потрібний не для того, щоби бавити мене на руках і щоби я бавила і леліла його дитя.

Але хай буде і се. Не тяжкож менї роззувати ноги мойому милому і кухарити для нього. А він, як сейчас візьме мене на свої сильні руки, побавить і скаже: тепер держись, я кину тебе в повітря... Він сильний і чистий

прикрасний — як кусок леду, обіллятий промінями сонця. І все житя я буду для нього, як крапля роси на стебелинці трави. А коли у нас буде дитя, воно повинно вирости таким сильним і чистим, як ми самі... Ох так! Але се не найголовнійше.

Найголовнійшою буде наша праця, яка відриває робучих друг від друга і поодиноко згинає і їх ломить. Але та велика праця — злучник, який піднимаєть ся над всїми дрібницями житя, звязує нас всїх в нерозривний ланцюх. В тому нерозривному ланцюзї, я і мій коханий, будемо як два кільця, сплетені одно з другим — де без одного і друге тратить своє значінє. І наша любов і ласки і наше житя і наші надії і все, що наше, тільки до тої пори буде живе, чутливе і цінне, доки ми останемо в нерозривному ланцюзї зі всїми нашими братами і сестрами.

Все більше грізним робить ся бродженя по темних лябіринтах все більше привикаю дивити ся на світ і ждати сходу сонця. Ми пічнемо стукати і кликати і поможемо відкрити двері, оковані зелїзом. І кого спасемо, сей буде спасений і для себе і для нас всїх, бо ми живемо тільки одно через другого і чим більше наших, тим пекучіща теплота нашого серця, тим блище наше щастє...

Я стою на порозї і дивлю ся як на зорі займаєть ся кровава полоса неба. Я жду сходу свойого сонця.

І воно зійде, я знаю се. Моє щастє близько.

Я — наречена робітника.

АМЕРИКАНСЬКІ ВИДАТКИ НА ТЮТЮН І АВТОМОБІЛЇ.

Статистика американського департаменту фінансів показує, що в Америці за один рік розпродано тютюну і циґар ну суму, два білїони і два мілїони дорярів; в той сам час на автомобілї видали Американці кругло 2 білїони долярів, а на цукорки (кенди) один білїон долярів; зноваж на так званий „чувін ґам" 50 мілїонів річно. Повисші суми що року збільшають ся.

ОСТРЯТЬ ЗУБИ, ЩОБИ ЇСТИ СИРЕ МЯСО.

Серед африканських муринів, племена Вакамба, ще й до нині є звичай остреня зубів на подобу грубих цвяхів, щоби вигіднійше їсти сире мясо і иншу тверду поживу. Операцію доконує „дентист", який долотом обрубує зуб довкола, а відтак пильником вишлюфовує. У Вакамбів нїколи не варять жадної поживи. Жінки там дуже дешеві, бо за кілька коров можна купити сильну жінку.

БЕЗБОЖНИК

Ще ніколи не було Семенови на серцю так тяжко, як сьогодня.

Неодно вже лихо перебув, здаєть ся, одної днини не було у нього без журби і клопотів, набідив ся немало звичайно, як бідний сільський робітник без своєї хати, без свого кусника землї.

Семен мав жінку і троє малих дїточок. Найстрашому хлопчикови буде на Петра ледви четвертий рочок а найменше недавно що вродилось. Жінка і досї з ліжка не вставала, ослабла, опала на силах а сама виглядала так, що хоч її зараз клади в домовину.

Бувало по двох перших дїтях, то вже третої днини починала свою роботу, а тепер уже цїлих пять неділь слабує. Колиб проживала в достатках, колиб мала чим належито прокормити ся, певно не хорувалаб так довго.

Журив ся Семен, дивлячи ся на жінку свою хору, на дїточки голодні, та нїяк не міг він лихови зарадити. Пять неділь сидить уже дома без роботи, марнує дорогий веснянний час і жиє тим, що добрі люди дадуть йому на відробок."

Була великодна субота. Семен сидїв на лаві і сумовито дивив ся проти себе. На серцю було йому так тяжко, наче хто цїлу гору каміня звалив на нього. Завтра великдень. Кождий христіянин, навіть найбіднїйший пристараєть ся, як Господь велить на те найбільше свято, лиш він один на світї, наче той нехрист очікує святого воскресеня. Не будуть його дїти тїшитись писанками, немуть навіть свяченого кушати....

Закрутились йому в очах слези і кульками спливали по змарнїлім обличу.

— Чогож ти чоловіче, ось так бовванїєш? — обізвала ся слабим голосом Домка, — Кажу тобі, піди до брата Івана а він може хоч якою писанкою нас запоможе.

— Не піду жінко, не піду до Івана! Щобим на великдень навіть свяченого не кушав, до нього не піду! По що має меже людьми жалувати ся, що нас запомагає?

— То піди до сусїдів, попроси а люди не Татари, не відмовлять нам в нашій біді.

— Не пора ще менї йти в'жебри! Ще час мій не прийшов!...

— Тату, обізвав ся найстарший хлопчик, в нас не буде пасхи на великдень?

— Буде, синку, буде!

Встав взяв капелюх і вийшов на двір. Сам не знав що почати. То лиш знав, що свячена пасха, якаб вона не була, мусить в його хатї лежати на столї, мусить нагадувати йому на найбільше християнське свято. Хвилинку ще постояв а відтак вулицею попрямував просто до коршми.

— Пане Мошку, продайте менї бохонець хлїба, але такий білий пшеничний.

Жид подав йому бохонець.

— Що коштує?

— 50 сотиків.

Заплатив і сховав хлїб за пазуху.

В мошонцї ще мав 20 сотиків. Зайшов до склепу, купив за сї грошї ковбаси, завинув в папірчик і чим скорше йшов до дому.

Сховавши се добро перед дїтьми в комірчинї, ввійшов до хати і сїв на лаві на своїм давнім місци. — А що, Семене, десь був? — поспитала жінка.

— Ходив пасхи старати.

— Та пристарав?

— Так!

— В кого?

— Нащо тобі се знати! Добре що буде що посвятити!

Замовкла жінка, задумав ся Семен а найстарший хлопчик усміхнув ся, а радість так і блиснула з його личка.

Настав вечір. Семен дав дїтям по букатцї раннїшної мамалиґи,уклав їх спати а сам розложив огонь і поклав варити пять яєць на завтра. Упоравши ся з своєю роботою, помолив ся Богу і ляг спати. Тихо стало в хатї. Всї заснули, лиш хора Домка довго ще шепотїла молитви,

перериваючи їх часто сухим, придавленим кашлем.

Що йно зачало зоріти, Семен був вже на ногах. Збирав ся до церкви. Принїс з комірчини бохонець і поклав на стіл.

— А ти Іроди безбожний! — скрикнула Домка, глянувши на хлїб. — Безбожнику один, ти хочеш жидівський хлїб до посвяченя нести? не спокутуєш того гріха! а люди, що люди скажуть?

— Мовчи жінко, хоч ти не їдж мого серця!

— Безбожник, безбожник! — голосила жінка, заливаючи ся слезами.

Зібрав Семен своє добро у хустину і пішов до церкви. Задзвонили дзвони, віщуючи велике свято. Залунала пісня „Христос воскрес"і радісним відгомоном відбила ся в серцях зібраного народу.

Побожно співаючи воскресну пісню ступав нарід за своїм священиком наоколо церкви. І Семен ішов з людьми. Йшов машинально, куди його несла филя зібраного народу. Слово „безбожник" лящіло йому в ухах так, що він нїчого не чув, а люди здавались йому темно сїрою масою.

По обході поставали люди із своїми пасхами наоколо церкви. На самім краю, коло брами, притулив ся також і Семен до них і розвязав свою хустину. Піт виступив йому на чоло. Дивлячи ся на свою пасху, тихо шепотів: — Ісусе Христе, прости менї! Яж не знав що таку пасху гріх до церкви нести. Зближав ся піп з свяченою водою. Семен дрожав. Коли краплї води посипались на його пасху, Семенови здавало ся, що хтось його горячим піском обсипав.

Завязав хустину і не чекаючи кінця відправи, пігнав до дому.

В хатї застав правдиве пекло. Всї дїти плакали, а хора жінка гатила в стїну головою....

Дмитро Макогон.

Д-р. МИКОЛА КОПАЧУК.

РІЗДВО В КАРПАТАХ НА ФРОНТІ.

спомини з пережитого

Зимою 1916 /17 р. бриґада полковника Паш-а, зложена майже виключно з Буковинців та семигордських Румунів, стояли на фронті проти Росіян у буковинських Карпатах, близько Якубея і Дорна-Ватри. Саме під кінець 1916 р. перенесено мене як полевого душпастиря з епідемічного шпиталю у Вадовицях (Галичина) до сеї бриґади, в якій я остав ся через сім місяців, повнячи духовну службу на боєвій лінії.

Яких дві неділі по моїм прибутю до бриґади, припало мені робити відправу для вояків в окопах на Різдво Христове. Така відправа заповідала ся звичайно службовою дорогою кілька днів на перед, щоб на фронті зроблено за заздалегідь відповідні приготованя, аби уможливити як найбільшому числу вояків брати участь в богослуженю. В день Рождества Христового дуже раненько мав я бути в другім батальоні т. зв. буковинського жандармського полку під командою капітана Оробка, а на другий день в першім батальоні сьогож полку під командою підполковника Ґрафа Ґуденус-а.

Дорога від осідку штабу бриґади, до якого я належав, до окопів згаданих полків виносила ще яких 7 до 8 кільометрів і була сполучена з великою небезпекою, бо йшла такими місцями, в які воріг мав легкий вигляд і зараз же стріляв, як бачив, що щось на тій дорозї ворушить ся. Так то робили ся всякі полученя з полком звичайно в ночи, коли під охороною темряви довозило ся туди харчі, муніцію, вимінювало ся жовнірів, звозило ся в долину хорих і вмерлих і т. и. Правда і ніч не була завше певною охороною перед чуйністю ворога, бо він сподіва-

ючись, що ми використуємо дорогу в ночі, стріляв і ночею навманя, а як не стріляв, то безперестанно освітлював її великими полевими зеркалами, щоб стежити за всяким рухом по нашій стороні. Та перед сею світляною обсерваціею ворога скривали ся наші в той спосіб, що в хвилю заслїплюючого блеску, ворожого світла всї люди, і конї й вози раптом ставали на місці щоб воріг по рухови не пізнав, що дорогою хтось їде.

Так і менї довелось їхати ночею на позицію з трома жовнїрами, які знали дорогу й були зручні в тім, щоб уміти стати раптом на місці підчас ворожого освітлюваня. Так підїхали ми без нїякої пригоди аж під гору, на якій стояв другий батальон. Під горою остав ся віз а два жовнїри лїсовою стежкою несли мою полеву капличку з церковною утварю на перед а я ступав поволи за ними яких два кільометри аж до постою команди фронтового батальону.

Тут на невеличкім вільнім місці серед столїтного смерекового лїса чекали вже на мене зібрані вояки під проводом одного офіцера який приступивши до мене, як я надлазив і по припису заговорив: „Представляєть ся покірно поручник Герман: просить приказу". В темряві нічній поголосї пізнав я в нїм мого знакомого бувшого студента черновецького унїверзетету. Поділившись взаїмно потрібними інформаціями, попровадив він мене до жовнїрів, що стояли на місце, де мала відбутись духовна відправа. На мій привіт жовнїри відповіли в один голос, а з поміж них вистушив до мене сотник, їхній комендант, якому поручник Герман вже здалеку крикнув: се отець Коначук з Черновець. „Чи той самий, що ходив зі мною до ґімназії? запитав сотник. Зрівнявши ся зі мною подав він менї руку кажучи: „Сотник Оробко". Тому, що в нічній темряві годї було розпізнати його лице ще надто щільно прикрите кожушковим ковнїром задля зимової студени, спитав я: чи Василь? „Так"! - відповів він. Таким чином пам'ятаю. Мило і дивно стало, що ми давні товариші й знакомі здибали ся несподївано на саме Різдво серед найдикшого лїса, де, як то кажуть чорт добраніч каже і для нас, що звикли святкувати в мирних обставинах, трудно було здобути ся на різдвяний настрій. От хиба що снїгом обтяжене шпиля вікових маєстичних струнких ялиць і смерек натякали де вчім на святочність призничного дня, який

довело ся обходити серед таких відлюдних прозаїчно-ди-ких обставин. Якийсь невимовний жаль стискав серце а на душі робило ся гірко та тужно, що нема виглядів на скорий вихід з сього прикрого примусового положеня.

Для богослуженя приладжено маленьку ніби капличку з яличок обсаджену пірамідами крісів, зложених вояками, що прийшли на богослуженє; в середині з дошкою на чотирох коликах ніби престолом, на якій розложив я сантемінс з чашу з дискосом та просфорами. Серед гробової тиші чутно було тільки хлипаня тих що не могли здержати своїх слїз витиснених болем серця на згадку тих невимовно сумних обставин, серед яких довелось святкувати колись радістний празник Рождества Христового.

Після проскомидії приступили всї вояки до так званої гуртової сповіди, після якої одержали загальне розгрішенє, бо поодинокої сповіди годї було виконувати в поле. Річ ясна, що при богослуженю була присутна лиш менша частина вояків, іменно та, що не була на попереднім богослуженю, а більша часть мусїла чатувати в ровах, знаючи про празник Різдва хиба тільки, що їхні товариші пішли на богослуженє і оповідали їм дещо з того.

Підчас с. літурґії при співі празничного тропаря Рождество Твоє , Христе Боже, возсїя мірови світ разума .... з шалено гострою гіркістю відчувалась, як мало підходить величний зміст божественної пісні під кроваво варварські обставини, які мусїли всї переживати, бо місто щоб сїяти в світї світ розуму, панувала в нім на дїлі непроглядна тьма нерозуму воєнного мотлоха, що непощадно пожерав тисячі й тисячі найкращого людського молодого цвіту. Коли після читаня с. Євангелія спімнув я в проповіди, як го в мирний час в звичаю, що в день сього світлого празника сходила ся рідня і з найдальших закутків, щоб разом в церкві рідного села і в рідній хатї відсвяткувати в спільній радости Рождество Христове. Тодї видно було що не лиш прості вояки, але й сам сотник мимоволї втерав сльози певно пригадуючи собі, тут на зимнім вітрі як то він бувало ще будучи однорічником і молодим офіцером аж знад адріятицького моря спішив на Різдво у відпустку на Буковину, щоб в священничім домі свого батька, в теплім кутку хоч на кілька днїв забути на житеві клопоти військової служби. Ся страшна не прохідна пропасть, яка

лежала тепер між солодкими споминами, які самохіть зароювались в душі на згадку сього празника, а не потїшною дійсностю фронтової служби, вічно з житєм у кулації, витискали в кождого вояка рясні сльози глубокого і щирого болю за утраченим раєм недавної минувшини.

Хоч були строгі прикази до священиків і офіцерів, піддержувати бодрий дух у вояків то всеж таки годї було оперти ся спільно пережитому горю. Та прикази приказами а людське серце знає своє право. Приказами природного здорового почутя не в'бєш. З одної сторони так духовник як і офіцер се люди як всї вояки, яких тиснуло одно спільне лихо, а з другої сторони на приказ удавана бодрість видавалаб ся жовнїрам не як хоробрість, але як брак співчутя і ясної свідомости свого нещасливого положеня.

Безперечно дуже важною причиною так яркого почутя і ясної свідомости свого нещасливого положеня було дозріваюче вже тодї загальне переконанє війська, що воно бєть ся за чужу, не свою, ще надто з гори пропащу справу.

При кінцї с. літурґії запричастились всї присутні, почім богослуженє закінчилось. При розходї вояки загальне висказували ся, що с. богослуженє і принятя сс. тайн дало їм велику потїху й підкріпленє душі для терпеливого несеня пережитого горя аж до кінця. Жовнїри забираючи свої кріси з пірамід розійшли ся кождий на своє місце в окопах несучи частини просфорів своїм товаришам, а мене запросив сотник на снїданя до своїх „покоїв" у виді глибоко в землї вкопаної ями розуміють ся без вікна освітленої маленькою лямпкою або світлом що входило дверми з одним вузеньким ліжком, яке служило там одночасно й місцем сидженя і столом, на якім ми їли снїданя.

Перебувши тут спокійно день — бо того дня було тихо на сій части фронту — і половину ночи, по опівночи зібрав ся я знов з трома жовнїрами, щоб дістатись до першого батальону, що займав часть фронту на право на найбезпечнїйшому місцї всеї бриґади у стіп скалистої і тому не порослої лїсом гори званої Местіканешті, по під котру йде зелїзничий тунель з Якубен до Валя Путна. Наші окопи тягнули ся дуже некористно низом гори трохи вище понад полудневий вїзд в тунель, а російські позиції самим вершком гори, тим то були вони дуже вигідні, бо стоя-

ли висше від австрійських і бачили все, що в сих послідних діеть ся.

Ще довго до схід сонця в нічній темряві заїхав я до полудневого устя тунелю, в якім при, влаштованій під стіною капличці, військо вже ожидало мого приїзду. З сьої обставини, що північний отвір тунелю находив ся в російських руках, випливала конечність його безнастанно стерегти патролями.

І підчас богослуженя треба було заслоняти світло свічок, щоб його часом не запримітили російські стежі з глубини тунелю.

Тут відбуло ся богослужене на самий той лад, що вчера, не з тою ріжинцею, що з причини небезпечної позиції вояків допущено до богослуженя було значно менше і ті брали участь в безнастанній тревозї, яка при частих гримких ворожих вистрілах з гармат переходила в неспокій.

По причастю ми розійшлись ще далеко до схід сонця в нічній пітьмі, жовнїри ровами на свої позиції, а мене попровадили знов три жовнїри з моєю переносною полевою капличкою глубоким ровом до дороги, де я всїв у віз і поїхав до команди бриґади до якої я прибув разом зі сходом сонця.

Геоґрафи обчислили, що колиб зі всїх океанів вичерпано всю воду, то рікам, які впадають до сих океанів, занялоби 40 тисяч лїт нїм вспіли би наново наповнити морські дна до такої самої висоти.

———○——○=○——○———

Чоловік умре з браку воздуха по пятьох мінутах; з браку води по тижни; з браку сну по десятьох днях. Брак поживи може видержати значно довше, одначе як довго точно означити не дасть ся, бо се залежить від витревалости і здоровля чоловіка. Ірляндський патріот, посадник міста Корк, МкСвіней, умер по 73-ох днях голодового страйку.

———○——○=○——○———

Один французький огородник недалеко Марсилії відкрив, що коли підливати мельони молоком, вони виростуть два рази більші.

ДР. МИКОЛА КОПАЧУК.

ПРАЗНИК СВ. БОГОЯВЛЕНІЯ НА КАРПАТСЬКІМ ФРОНТІ.

(Спомини з пережитого)

До бриґади полковника Паш-а, яка держала досить спору частину фронту в буковинських Карпатах між Якубенами й Дорна Ватрою, належав і т. зв. „батальон буковинських добровольців" під командою майора (атамана) Черноуцана. Сей понад тисячу мужа численний батальон, що складав ся головно з недобитків батальону „Українських Гуцульських Срільців" розбитого над буковинсько-бесарабською границею брусїловською офензивою в лїтї 1916, з части також розвязаного передом батальону „Румунських добровольців" і инших добровольців, стояв на лїсистій горі 1234 яких сїм кільометрів на північ від Якубен. Тому, що ся гора перевисшала висотою всї сусїдні верхи, було становище добровольчого батальону на ній дуже вигідне, о скілько може тут говорити про вигоду, хоч може й найчастїйше атаковане зі сторони Росіянів, що зі зрозумілих причин бажали самі захопити сю гору що їм врешті і вдало ся почасти вже 19. сїчня 1917 р., саме в день с. Богоявленя, а остаточно 29. сїчня т. р., коли вони до решти розгромили сей нещасний батальон: заняли гору, однак не на довго бо 12 лютого знов її утратили на користь бриґади Паш-а.

В день памяти Хрещеня Христового нїм почало зоріти на день я вже був на позиції добровольчого батальону, де між соснами під „замком" замешкалим майором Черноуцаном приладжено було гарно застелений столик нїби престіл для богослуженя. (Замітити мушу, що з огляду на довгий час, через який сей батальон удержав ся на сїй

горі, мав він можність вигіднійше улаштувати ся. Тим то й криївки команданта й жовнірів були вигіднійше уладжені. Перший замешкував прямо маленьку гарно викінчену вілю доволї високу в якій можна було вигідно просто ступати не потребуючи хилитись, а жовнїри мали цементовані рови й солїднійші криївки.

Жовнїрів зібрано було до служби божої яких кілька сот. Молоденькі, гарні, рослі Гуцули-жовнїри дуже врадували ся, як почули що я балакаю по українськи, бо попередний полевий душпастир, що їх обслугував через десять місяцїв, семигородський Румун, не знав ані слова по українськи. Цїкавійші з поміж них приступили до мене з запитом: „Чи отець духовний будуть правити й по руськи?" Коли я голосно притакнув тодї радісне хвильованє пронеслось по всїх рядах і всї ясними обличами уважнійше звернулись до престолу. Коли я звернув ся до жовнірів з запитанєм: „Чи є між вами який дяк?" Тодї виступило з рядів кілька молодцїв охочих співати до служби божої, між ними один рослий але нїжний, майже хлопець, надзвичайної краси, що всїм мимохіть кидавсь в очи. Зацїкавлений його інтелїґентним лицем спитав ся я, хто він такий. Показало ся, що се простий собі Гуцул молодець не сповна двайцять лїт дяк-самоук на імя Скоробогач чи якось так подібно, що, як пізнійше показало ся, перевисшав усїх репта співаків голосом, знанєм ритуалу й співу. Дивлячись на нього, болючий жаль палив душу, що такий жемчуг уродженого талану так марно пропадає.

Служба божа відбула ся серед снїгом обчепленого соснового та смерекового лїса в глубокім спокою наче в якімсь казочнім чарівнім храмі, що мимоволї настроював до набожного подиву, величи й могутности Творця-Вседержителя. Новиною була для бідних Гуцулів і моя українська проповідь, підчас котрої майже в кождого на лиці заблисли сльози сріблистими бисерами. Коли я закінчив то голосні подяки й признаня свідчили про вдоволенє й потїху, яку дало їм рідне слово Боже.

Після служби божої наступило велике йорданське водосвятє, яке було майже на укінченю, як нараз чим раз то частїйші стрїли крісів, гармат перебили святочний спокій богослуженя і глубоко набожний настрій жовнірів моленників. Майор в мить побіг до телєфону своєї криївки

й за кілька хвилин переставшений і блїдий прибіг до мене: „кінчіть отче, кінчіть"! З огляду на те що вода вже була посвячена, я лишив кінцеві молитви і скоро подав пити свяченої води майорови і став її подавати й жовнїрам, а поза тим спішили всї кождий зі своєю фляшечкою, брати собі свяченої води. Серед сеї наглої метушнї й великої трівоги дав майор приказ, зараз же брати кріси і спішити кождий на своє місце, в окопи. Майже за одну секунду майор і всї вояки щезли серед граду куль і скаженого реву гарматних стрілів. Я остав ся самий знов в ризах з свяченою водою на столї, задумуючи тут же роздягати ся з лїтурґійної одежі. Та мої два жовнїри, з дверий криївки майора живо моргали і кивали пальцем, щоб я все лишив і схоронив ся до них, що я машинально, вже нїчого і не думаючи і зробив. Нїм я тут розібрав ся, жовнїри вповіли менї що Росіяни несподївано зробили наступ на цїлім фронтї батальону добровольцїв і вже добились не далеко наших ровів, так що можуть навіть заняти гору. Тому, коли не хочемо попасти в їхнїй полон мусимо скоро втїкати, однак до команди бриґади в долину но можливо задля того, що там бють російські гармати, щоб не допустити яку підмогу до батальону. Одинокий вихід хиба, як схоронимо ся заднім ровом до сусїдного угорського батальону на право. При сїм всї жовнїри, що були зі мною зраджували надзвичайну орієнтацію, якій я тодї, що був ледви місяць на фронтї, дуже дивував ся. По силї тону вони пізнавали якого калїбру гармата і з якої віддалї стріляла і де вдарила. І на инших познаках вони визнавались в наслїдок довгої практики на фронтї, до якої опісля по семимісячній службі і я привик.

Ми так і пустились ровом до сусїдуючого батальону і по якім дво годиннім обережнім ході під градом куль, що летїли нам над головою, то згинаючись то повзучи прибули ми до команди батальону, при якій було спокійно, між тим як добровольцї мусїли боротись аж до вечера тратячи одну компанїю і полишаючи частину окопів Росіянам, які хоч перервали тепер наступ, відновили його на 29 сїчня і заняли гору забираючи й цїлий добровольчий батальон в полон.

Японські Оповіданя.

Народня культура Японії незвичайно інтересна. Ціле житє простого японського народу вбране в чудові форми звичаїв і вірувань, які ледво можна деинде подибати. Простий народ має там відповідь на кожде питанє житя в чудових примірах леґендарних героїв, в незвичайних випадках, про які оповідає батько синови і дїд внукови. „Тут все мягке, все, як уява, тихе, слабе, миле, бліде, повне привидів, упоюючe, мрійне" — говорить Якумо Койзумі, европеєць, що оженив ся був з Японкою, приняв японське імя, релїґію і звичаї, студіював народне житє японського народу і списував його. З отсих кількох оповідань, які тут подані, читач побачить ніжність японської думки і ту теплоту, яка огортає душу, успокоює, гоїть її рани і слабости...

НАЗОРАЕРУ.

В Японії велике значінє надають свідомій думці, свідомій сильній постанові, свідомому сильному бажаню людини. На тім основує ся поняте, що таке бажанє, або така постанова варта тілько, як саме дїло, яке бажалиб ми зробити, колиб могли. Инакше сказавши — добра і наскрізь щира воля зробити якесь дїло уважає ся там так вартною, як саме дїло.

Скажімо, що хтось не може побудувати буддийської церкви, бо на таке дїло він за убогий. Але коли в него є сильне бажанє таку церкву побудувати, він може перед статуєю Будди (основателем Буддийської релїґії) положити камінь, маючи в душі те благородне почутє, що колиб він мав можність, він збудував би церков. І сей маловартний камінь буде такою заслугою, як вибудованє церкви.

Візьмімо другий примір. Ви не можете прочитати всїх томів буддийських святих писань — а є їх шість тисяч, сімсот сімдесять оден — але ви можете врочисто зробити полицю

на сї книжки з тим святим бажанєм ,що колиб ви могли, ви ті книжки прочитали би. І заслуга ваша буде така, як би ви їх дїйсно прочитали.

Таке наскрізь щире бажанє, яке при браку можности виконати більше дїло, показує чоловік меншим дїлом, називає ся по японськи „назораеру".

Річ певна, що таке понятє має для житя велике значінє — воно ублагороднює душу. В першій мірі вагу кладеть ся на добру і щиру волю, навіть тоді, колиб тої доброї волї не можна вповнї в дїло перевести. І ту добру волю, ті благородні бажаня і почуваня плекають ся там в душі навіть тоді, коли в людини нема сили зробити великого благородного дїла. А де є такі щирі почуваня, там мусять вони виявляти свій вплив до певної міри на цїлім поведеню чоловіка — навіть на тім поведеню, якого чоловік свідомо не вяже з тими бажанями і почуваними.

Але понятє „назораеру" богато ширше. Коли до вашого дому прийде злодій і забере ваші річи, а вам вдасть ся в садї знайти слїди його ніг, то ви берете трави з його слїдів і палите з тою думкою, що се ви печете його самого. Тогди його підошви повинні так розпечи ся, що він доти не буде мати спокою, доки не прийде і не признасть ся. — Подібних примірів можна знайти богато.

Сила думки може, в понятю Японців, мати значінє і по смерти чоловіка. Коли хтось вмирає з сильною постановою, що по смерти мусить зробити комусь добре дїло, або пімстити ся за кривду, то можна бути певним, що він се зробить.

На такім понятю і складено в Японії богато гарних оповідань, з яких деякі і тут наводимо.

О-Теї.

Перед богатьома лїтами жив в містї Нїїгата, в провінції Єчізен, молодий чоловік, що звав ся — Наґао Чозей.

Батько Чозея був лїкарем. Сам Чозей готовив ся також на лїкара.

В Японії є звичай, що родичі заручують малих дїтий, отже й малого Чозея заручили були з дївчинкою, що звала ся О-Теї. Батько її був товаришем батька малого Чозея.

Обі сторони постановили, що весїлє відбудеть ся, як

тілько Чозей скінчить науку.

Але О-Теї була дуже слабовитою дівчиною, а на пятнайцятім році заслабла на сухоти. Чуючи, що смерть зближає ся, вона закликала свого судженого, щоби з ним поговорити.

Коли Чозей прийшов, вона сказала:

—Слухай Наґао-Сама: Нас ще в дитинстві призначили одного для другого і при кінци року ми булиби повінчали ся. Однакож менї судило ся вмерти. Боги лїпше знають, що нам потрібно. Колиб я навіть прожила ще кілька лїт, то причинила би тобі хиба горя та смутку. Така слаба і немічна, як я нині є — я не могла би бути для тебе доброю жінкою і нерозумно було би з моєї сторони хотїти відтягати смерть. Тому я готова вмерти і хотїла би тілько одного: щоби ти менї обіцяв, що не дуже будеш за мною жалувати і побивати ся... Та ще ось що хочу тобі сказати: ми ще обоє здиблемо ся...

— Так, здибимо ся в тім чистім світї, де нема нї слїз, нї розлуки — сказав поважно Наґао.

— О, нї, нї! — перебила вона. — Я думаю не о висшім світї. Я певна, щб нам суджено здибати ся тут на земли, помимо того, що завтра мене похоронять.

Наґао з подивом глянув на ню, а вона усміхнула ся на його подив і говорила дальше:

— Так! Здибимо ся на сім земнім світї, в твоїм правдивім житю... Але ти мусиш того хотїти, Наґао-Сама... Длятого я мушу знов народити ся, вирости і стати дорослою женщиною. Треба буде тобі чекати лїт патнайцять-шіснайцять. Правда, довго воно... Однакож, мій любий, тобі тепер ледво девятнайцять лїт...

Бажаючи потїшити умираючу суджену ,він нїжно відповів:

— Чекати на тебе є для мене не тілько обовязком, але і радостию. А однакож....

— Невжеж ти сумнїваеш ся? — запитала дівчина.

— Моя дорога — відповів він — я сумнїваюсь, бо не знаю, чи пізнаю тебе, коли побачу в иншім видї, під иншим іменем... Хиба ти мусиш дати менї якийсь знак.

— Нї, того я не можу — сказала дівчина. — лише боги і будди знають, де і як ми здибимо ся. Але я знаю, певно знаю, що верну ся до тебе, коли ти тілько того захочеш... Памятай мої слова...

Вона замовкла, замкнула очи і умерла.

Наґао незвичайно любив О-Теї і тепер жаль його був дуже великий. Він казав зробити памятну дощинку з її „зокуміо"[1]), сховав її в своїм „будзуданї"[2]) і кождого дня ставив перед нею дарунки. Міжтим нераз застановляв ся над таємничими словами, які сказала йому перед смертію О-Теї. Щоби потїшити її душу, він написав врочисте приречене, що оженить ся з нею, як тілько вона колибудь до него вернеть ся. Ге приречене він запечатав окремою печаткою і положив в будзудан поруч памятної дощечки О-Теї.

Час минав. Наґао був одинаком і нежонатим лишати ся було йому ніяково. Родичі зачали на него налягати, щоби женив ся і він вкінци піддав ся їх воли. Батько вибрав для него дівчину, з якою він і повінчав ся.

Однакож і після весїля він не переставав ставити дарів перед памятною дощечкою О-Теї і завсїгди щиро о ній згадував. Однакож з часом память про ню стала слабнути, бліднїти, мов сон, який з трудом пригадує ся А лїта минали...

За той час прийшло ся йому пережити чимало лиха. Померли його родичі, потім умерла жінка, а за нею умер син. Він лишив ся сам оден на свїтї.

Щоби розірвати тугу, він покинув самотний дім і пустив ся в подорож по свїтї. Чужі люди, чужі сторони зменшають і найбільше горе.

Подорожуючи опинив ся він в місточку, побудованім на горах, що звало ся Ікао. Се місточко до нинї широко відоме цїлющими жерелами і красою природи.

Щоби відотхнути, зайшов він до заїздного дому. Та якеж було його здивованє, коли побачив там дівчину, що зовсїм була похожа на О-Теї. Серце його забило ся так, як не било ся вже цїлі лїта. Дівчина так дуже була похожа на колишну його суджену, нїби се була вона сама. Він подумав навіть, чи то не сон. А дівчина входила, виходила, приносила страву.

---

[1]) Зокуміо " світське імя — се буддийський вираз, що означає імя, яке чоловік має за житя. Посмертне імя називає ся — хоміо, або кайміо.

[2]) Будздан — свята шафа, де переховують ся статуї Будди, памятні дощечки в память умерших (іхаї) і другі святі річи. Пепер ними запалюють свічки і кадило.

прятала — і кождий її рух викликав в нім згадку про ту, з якою він був заручений.

В кінци він заговорив до неї. І щож? Голос її був голосом О-Теї — звінкий, чаруючий, ніжний і рівночасно смутний.

В кінци він постановив запитати її, хто вона така. І він сказав:

— Сестро! Ти така подібна до дівчини, яку я давно знав; я навіть дуже здивував ся, коли ти перший раз увійшла в кімнату. Скажи — де ти родила ся, яке твоє імя?

Дівчина глянула на него пильно, призадумала ся і потім сказала:

— Моє імя О-Теї. А ти Наґао-Чозей з Ечізена, мій наречений. Перед сімнайпять літами я умерла в Ніїґаті, а ти дав приречене, що ожениш ся зо мною, коли я знов верну ся на сей світ. Ти написав се приречене, запечатав своєю печаткою і положив в будзудан побіч памятної дощечки, на якій написане моє імя. І длятого я вернула ся.

То сказавши дівчина зомліла.

Тепер Наґао з нею оженив ся і житє їх було дуже щасливе. Однакож О-Теї не могла ніяк пригадати собі того, що сказала Чозейови в Ікао; не могла таксамо пригадати, що колибудь перед тим жила на світі. Згадка про давнійше житє, яка прийшла була на хвильку при стрічі з давним своїм суджеником, погасла на завсігди.

—o—

З давних давен „ошідорі" — рід диких качок — уважались на Далекім Сході взором супружеського привязаня.

Про ошідорі оповідають там таке:

В околици Тамура-но-Го, в провінції Мутсу, жив ловець — Санджо.

Одного разу вийшов він на лови. Однакож день минув, а він не здибав жадної дичини. Але коли вертав назад і переїздив через ріку в місточку Аканумі, побачив пару пливаючих ошідорів.

Гріхом є убивати ошідорі, однакож Санджо був такий голодний, що відважив ся в них вистрілити. Стріла трафила самця. Самицяж сховала ся на другім березі в очереті. Санджо забрав з собою убитого птаха і вдома спік на вечеру.

В ночи приснив ся йому страшний сон. Нїби в його кімнату увійшла гарна молода женщина і підійшовши до його подушки, залила ся сльозами. Вона так ревно плакала, що Санджови здавало ся, нїби його серце рветь ся на части.

І женщина сказала йому:

— За щож ти його убив? Що він тобі завинив? Ми-ж були такі щасливі в нашім рідним Аканумії, а ти нас розлучив!... Що він лихого тобі зробив? Чи розумієш, що ти зробив? Нї, ти не знаєш, яке се страшне!...Ти убив не тілько його, але також мене, бо без него менї не жити!... Я прийшла сюда лише на те, щоби тобі про те сказати...

І вона знов заплакала так жалісливо, що ловець ледво видержав від зворушеня. Її тремтячі уста прошептали отсї слова вірша:

Ледво стало свитати,
Як я його просила,
Щоб до дому вертати —
Ніч травицю зросила
А нинї в Аканумі
Очерет лиш заводить,
Й я горюю в задумі,
Що мій друг не приходить.
В житю моїм зима —
Я на віки сама!
На віки! На віки сама!

— Ти не знаєш, ти не знаєш, що ти зробив. Але завтра, коли прийдеш в Аканум, ти побачиш і зрозумієш...

І зникла нестримно плачучи.

Рано пробудив ся Санджо, пригадав сон і довго про него думав. Він нагадав слова: „але завтра, коли прийдеш в Аканум, ти побачиш і зрозумієш...” І він удав ся до Аканума, щоби переконати ся, чи його сон мав яке значіне.

Коли прийшов до берега ріки, він побачив самичку ошідорі, що одна плила по воді. В тій хвили вона його побачила. Але замість утїкати, вона підплила до него ще близше, не спускаючи з него очий. Нараз спинила ся, дзюбом роздерла собі груди і згинула перед його очима.

Се так зворушило Сонджа, що обголив голову і став монахом.

———o———

ПОХОРОНЕНА ТАЇНА.

Давно-давно жив в провінції Тамба богатий купець, Інамурая Генсуке, з дочкою, яка звала ся О-Сано, гарною і розумною дівчинкою. Він відослав дівчину до великого міста, Кіото, щоби там могла присвоїти всї ті науки, які має місто, а яких не має сільська школа.

Коли дівчина скінчила школу, вона віддала ся за купця Нагарая і пережила з ним дуже щасливо чотири роки. Була в них дитина — синок. Але в четвертім році замужя О-Соно заслабла і померла.

Другого дня по її похороні малий син оповів, що мати вернула ся і є в своїй кімнаті. Він бачив її там. Вона усміхнула ся до него, але нїчого не сказала. Він настрашив ся і втїк.

Чуючи таке, домашні удали ся до кімнати, яка недавно належала до матери хлопчика. І щож? При світлї лямпи, що горіла перед домашним олтаром, вони побачили умершу. Вона стояла перед „танзу" (комода, шафа), де були її одежі і дорогоцїнности. Голову і плечі були виразно видно ,а ноги нїби розпливали ся і убили ся в якімсь туманї-мраці. Вона виглядала, як слабий портрет, прозорий, наче тїнь на водї.

Побачивши її, домашні настрашили ся і скоро забрали ся та зачали радити ся, що робити.

— Жінки люблять свої річи — сказала свекруха. — Любила їх й О-Соно. Може бути, що вона вернула ся, щоби ними ще раз натїшити ся. Таке буває нераз, доки річий не віддасть ся до церкви. Я думаю. що треба віднести до церкви її одежі і пояси, а дух її стане спокійним.

Всї з тим згодили ся і постановили зробити се як найскорше. Другого дня вибрали все з шафи і віднесли до церкви. Однакож вечером О-Соно знов з'явила ся і стояла, як і перше, не спускаючи очий з шафи. Третього вечера знов з'явила ся, четвертого знов і домашних напав страх.

Свекруха О-соно пішла до церкви, оповіла все священникови і просила поради. Була то церква секти Зен, а священиком був розумний старець — Дайген Ошо.

— Щось мусить бути в шафі, або коло неї, що тревожить небіжку — сказав старець.

— Ми все забрали з шафи, — сказала свекруха — шафа порожна.

— Добре — сказав монах — нині вечером прийду і перебуду ніч в її світлици та може розвідаю про цілу справу. А ви подбайте, щоби до мене ніхто не входив, хиба би я кого закликав.

Коли зайшло сонце, Дайген Ошо прийшов до дому померші. Для него була приготована світлиця. Опинившись в світлици сам оден, він зачав читати своє святе письмо — Сутри. Все було тихо до Часу Криси[1]). Аж нараз перед шафою став видний образ О-Соно. Вираз твару був зажурений, вона дивилась на шафу.

Монах відчитав призначені на такі випадки молитви, повторив кайміо[2]) О-Соно і сказав:

— Я прийшов сюда, щоби тобі помогчи. Можливо, що в шафі сховане щось що тебе непокоїть. Чи можна мені пошукати?

Видно було, що привид махнув легко головою на знак згоди.

Тепер старець пошукав в однім місци — порожно. Пошукав в другім, третім — всюди порожно. І не видно було і сліду, деби могло що бути заховане. А привид не спускав очий з шафи.

— Чогож її треба? — подумав монах. — Ану, чи нема чого під папером, яким вистелені скринки.

І він підніс оден папір — нема нічого. Підніс другий, третий, четвертий — і тут знайшов він лист.

— Чи сей лист непокоїть тебе? — запитав він.

Померша не зводила очий з листа.

— Чи спалити його? — запитав він.

Вона йому в відповідь низько поклонила ся.

— Я ранком спалю його в церкві і ніхто не прочитає його крім мене.

Лице померші заясніло радостию і привид зник.

Вже зачинало днїти, коли старець увійшов до кімнати, де домашні нетерпеливо його чекали.

— Не бійте ся — сказав він — вона вже більше не прийде.

Так воно і було.

---

[1]) Не-но-коку — по старо-японському численю, перша година, а на нашу рахубу означає час між 12 а 2 в ночи. Давна японська година так довга, як наших дві.

[2]) Посмертне імя.

Ранком спалив лист в церкві. То був любовний лист — його О-соно одержала від когось, коли вчила ся в Кіото. Але змісту його не знав ніхто крім старця і тайна умерла разом з ним.

———o———

ДЗІКІНІНКІ.

Подорожуючи по провінції, священик секти Зен, — Музо Кокуші, заблудив на пустинних дорогах гір. Довго блукав він по горах і вкінци стратив надію знайти людське мешкане перед наступом ночи.

Але нараз на верху гори, освіченої послїдними промінями заходячого сонця, побачив він „анджитсу" — хатину пустинника. Хатина була невеличка і дуже стара. Подорожний пустив ся до неї і побачив, що в ній жиє старий монах-пустинник, котрого він попросив приймити його на ніч.

Однакож монах не вволив його просьбі. До хатини подорожного він не приймив, але показав дорогу до села, розположеного в долині, кажучи, що там його приймуть і нагодують.

Музо пійшов вказаною дорогою і невдовзї дійшов до села, що складало ся з небогатьох домиків. В домі сельського начальника його радо приняли.

В кімнатї, до якої Музо увійшов, застав він сорок людий. Невдовзї приготовили йому окрему світличку і вечеру. Він був змучений і скоро поклав ся спати.

Ще північ не прийшла, як його збудив голосний плач, що долїтав з сусїдної світлиці. Оворились двері, увійшов молодий чоловік з лїхтаром, поважно йому поклонив ся і сказав:

— Чесний наш гостю! Я прийшов виповнити смутний обовязок і сказати, що від нині я властитель сего дому. Вчера я був тут лише старшим сином. Але коли ви прийшли сюда такі втомлені далекою дорогою, ми не хотїли вас непокоїти — і для того не сказали вам, що наш отець вмер ледво кілька годин перед вашим приходом. Люди, котрих ви бачили в світлиці, то наші односельчани. Вони зібрали ся, щоби віддати покійному послїдну прислугу.

— Так ви певно забираєтесь хоронити небіщика — запитав Музо.

— Нї — відповів чоловік — тепер всї забирають ся до сусїдного села, віддаленого три милї звідси, бо такий в нас

звичай. Ніхто не повинен лишати ся в селї в ночи після чиєї будь смерти. Тепер ми принесемо потрібні жертви і відмовимо приписані обрядом молитви і відійдем, лишаючи самого покійника.

Здивував ся Музо і запитав:

— Дивний у вас звичай! Чи не сказав би ти менї про него дещо більше?!

І чоловік сказав:

— В домі, де лежить тїло, дїють ся невияснені дїла і тому радив би і вам йти з нами. Там ми знайдемо для вас нічлїг. А може бути, що ви, будучи священиком, не боїте ся злих... Колиб так, то оставайтесь в нашім убогім домі. Але кажу вам наперед, що лише священик може перевести тут ніч.

І монах відповів:

— З щирої душі дякую за доброту, великодушність і гостинність. Шкода, що ви скорше не сказали про смерть батька. Хоч я і був змучений, то всеж не тілько, щоби не міг сповнити обовязків священика. Колиб я був знав скорше, я досї сповнив би вже всї обряди. Тепер же я сповню їх в вашій неприсутности і проведу ніч на молитві. Менї не зовсїм зрозуміла ваша небезпека, але я не бою ся нї злих духів, нї привидів. Тому і ви за мене будьте спокійні.

Молодого чоловіка дуже втїшила така бесїда і він подякував монахови, як того вимагає японський звичай. Довідавшись про обіцянку монаха, другі домашні прийшли також, щоби висказати йому свою подяку.

— А тепер — сказав господар дому — ми мусимо покинути вас, наш шановний гостю. До побаченя. По звичаю нашого села — нїхто не сміє тут лишати ся після півночи. Мусите отже самі про себе дбати, бо ми не можемо сповнити сеї ночи обовязку гостинности. А коли вернемо ся, будьте так добрі і оповіджте все, що бачилисьте і чули сеї ночи

І всї забрали ся з дому і з села. Священик лишив ся сам з мерцем.

Перед покійним були розставлені жертви і горів малий буддийський світильник. Монах прочитав Сутрі, відправив похоронні обряди і віддав ся побожній задумі. Так просидів він дві години і з покиненого села до него не долетїв анї слабий голос.

Але коли здавало ся, що нічна тишина стала незвичайно глубокою ,в світлици без найменшого шуму показав ся ве-

личезний, не зовсім ясний привид. Нараз Музо почув, що не може ні рухатись, ні говорити. Він побачив дальше, як привид кинув ся на мерця, злапав його немов би то руками і зачав скоро жерти, як кітка миш, починаючи від голови.

Нічого не лишило ся — ні волося, ні костий, ні одежі. з'ївши покійника, потвір кинув ся на жертви і з'їв їх в одній хвили. Після того він счез без найменшого звуку.

Коли другої днини селяни вернулись, застали священика перед домом. Поздоровивши його, вони увійшли до дому, оглянули — але неприсутність мертвого їх найменше не здивувала.

— Святий отче — звернув ся господар дому до монаха — ви певно в ночи бачили богато страшного. Ми всї за вас бояли ся. А тепер ми раді, що ви живі і здорові. Ми радо булиб з вами лишили ся, колиб було можна. Але, як я вже сказав, закон нашого села каже всім забирати ся на ніч після смерти покійника. Колиж хто не сповняв того закону, бувало велике нещастє. Колиж його виповняли, то труп і жертва счезали. А тепер ви може і знаєте, що тут буває.

Музо розповів їм про привид, неясний і страшний, що без голосу і стуку появив ся і з'їв трупа і жертви. Та його оповіданє нікого не здивувало.

— Все, що ви оповідаєте, — сказав господар дому — годить ся зовсім з давними переказами нашого села.

— А хиба пустинник-монах, що жиє в анджутсу (в хатині) на недалекім гірськім верху, ніколи не приходить сповняти похоронних обрядів.

— Пустинник-монах! — зі здивованєм сказав молодий чоловік.

— Так! Той, що вчера вечером справив мене до вас — відповів Музо. — Я застукав до його дверий, а він не хотів мене приймити і показав менї дорогу сюда.

Здивовані селяне переглянулись між собою і після довшої мовчанки господар дому сказав:

— На тім верху нема анї пустинника, анї анджутсу, святий отче. Вже протягом кількох поколінь в нашім селї нема сталого проповідника.

Музо не сказав нічого. Він зрозумів, що добрі люди уважають пустинника привидом злих духів. Попращавшись отже з ними і розпитавши про дальшу дорогу, Музо постановив вийти ще раз на верх гори, щоби переконати ся, чи знайде

там анджутсу, а як ні, то буде знати, що се був лише привид злого духа.

Він без труду знайшов стару хатину і тепер старець пустинник попросив його до середини. Коли той увійшов, пустинник покірно поклонив ся йому до землї і сказав:

— Ах, менї так соромно, так соромно.

— Чому сказав Музо — чи тому, що ви вчера мене відправили? Нїчого тут злого. Ви справили мене на дорогу в те село, де мене дуже радо приймили. І за се вам дуже дякую.

— Я не можу нїкого приймати — відповів пустинник. І менї не через те соромно, що я вас не впустив до себе. Менї соромно через те, що ви бачили мене в моїй дійстній теперішній подобі; бо сеж я минувшої ночи перед вашими очима з'їв трупа і жертви. Знай, святий отче, що я людоїд-Дзікінінкі[1]). Змилосердіть ся надо мною, і позвольте відкрити перед вами той гріх, за який я засуджений на таке ганьбляче істноване.

І пустинник оповів:

— Богато лїт тому назад, як я був священиком в тих диких сторонах. На богато миль довкруги не було другого священика і всї тїла померших селян привозили до мене, часто здалека — для відправи похоронних молитов і обрядів. Але я молитви читав легкодушно, думаючи лише про смачні страви і доходи, які приносив менї духовний стан. І за такі-то гріхи я сейчас по смерти переродив ся в дзікінінкі. Від тодї я засуджений на те, щоби кормити ся трупами померших в сїм селї. Я мушу всїх так пожерати, як ви бачили минувшої ночи... Благаю вас, святий отче, прочитайте для мене святі молитви, Сегакі[2]). Поможіть менї вашою священичою молитвою освободити ся як найскорше від такої тяжкої кари.

То сказавши, пустинник счез, а разом з ним й його хатина. Музо Кокуші опинив ся сам оден, на колїнах, в високій траві, перед порослою мохом старою могилою, могилою священика — горін-іші[3])

---

[1]) Дословно: злий дух, людоїд. В японськім оригіналї є також санскриптське слово „ракшаса", однакож і воно має широке значінє, як і слово „дзікінінкі". В давних буддийських писанях вичислено богато кляс злих духів, що звуть ся „ракшаса".

[2]) Буддийське богослуженє, призначене головно для тих, о яких думають, що вони переродились в Гакі (Прета) — або голодного духа.

[3]) Дословно значить: памятник з пяти каменїв, які ставлять оден над другим.

ДИПЛЬОМАШІЯ.

Кара повинна була виконати ся в саду „яшікі" мешканя дайміоса.

Засудженого привели і поставили на колїна на рівній землї, огородженій камінними плитами — тобіїші, які до нині можна бачити в японських садах. Йому скрутили назаду руки, принесли ведра з водою, а також мішки, наповнені камінєм. Стоячого на колїнах обложили мішками і стиснули його так, що не міг рушити ся. Прийшов самурай, оглянув приготоване, притакнув, що все добре, не зробивши нї одної уваги.

Нараз засуджений крикнув до самурая:

— Проступок, за який мене судили, я сповнив несвідомо, без наміру. Тут винна моя дурнота. По закону Карми я родив ся дурним на світ і через те часто помиляю ся. Але несправедливо убивати чоловіка за дурноту і та несправедливість мусить бути покарана. Її чекає пімста. І та пімста така певна, як моя смерть. Ненависть, яку ви розпалили, зродить пімсту, за зло заплатить ся злом.

На Далекім Сході є повіре, що небезпечно убивати чоловіка, якого душа повна ненависти і злоби: його дух може пімстити ся на тім, кого він уважає виновником його смерти.

Самурай знав про те. І лагідно, нїби загикуючись, він сказав:

— По своїй смерти можеш нас страшити кілько хочеш. Але я не вірю, що ти того дїйстно хочеш. Дай нам який будь знак твоєї ненависти тодї, коли твоя голова відлетить. Хочеш?

— Хочу — відповів засуджений.

— Добре — сказав самурай, витягаючи довгий, блискучий меч. — Я зараз відрубаю тобі голову. Перед тобою камінна плита. Попробуй зубами за ню вчепити ся, коли твоя голова освободить ся від тїла. Коли твій розгнїваний дух дасть тобі силу то зробити, ми всї задрожимо зі страху перед твоєю пімстою... Чи хочеш вчепитись зубами за камінну плиту?

— Я вчеплюсь її — закричав засуджений в найбільшій ненависти. Я вчеплюсь!... вчеплюсь!...

Меч блиснув, мов блискавка. Дав ся чути свист, удар — і припняте тїло схилило ся на мішки. Бризнули дві струї теплої крови і голова покотила ся...

Всї гляділи, як покотилась вона поволи до каменя, нараз підскочила і вчепилась зубами за плиту. Хвильку вона так держалась, але вкінци ослабнувши, впала на землю.

Ніхто не сказав ні слова. Слуги з страхом глядїли на свого пана. Однакож здавало ся, що той був зовсїм спокійний. Він піднїс окровавлений меч і слуга полив його водою — і осторожно витер сталь мягким папером.

Так закінчилась офіціяльна часть випадку.

Протягом кількох місяців васалї і слуги жили в постійнім страху, що от-от появить ся привид з пімстою. Всї були певні, що грізна кара неминуча. Від безперервного страху все їм щось причувало ся і привиджувало ся. Вони здрігали ся від шелесту вітру в бамбусових корчах, навіть від дрожаня тїни дерев в саду. Вкінци — по довгих нарадах — рішшили попросити свого пана, щоби прочитав молитву для перепрошеня мстивого духа.

— Алеж того зовсїм не треба — сказав пан, коли найстарший слуга передав йому соборну просьбу. — Я розумію, що ви боїтесь бажаня пімсти, яким горів засуджений. Але для таких побоювань нема найменшої основи.

Слуга з недовірем поглянув на пана, але не відважив ся питати про причину такого незрозумілого спокою.

Самурай вгадав мисли слуги і сказав:

— Справа дуже проста: тільки послїдне бажанє того чоловіка могло бути небезпечне, але коли я сказав йому, що би дав менї знак, я відтягнув його думку від пімсти і звернув в иншу сторону. Він вмер з сильною постановою вчепитись зубами за камінь — і се він виконав. Иншого сильного бажаня тодї в него не було; а слабе жаданє пімсти він забув. Так бачите, що нема причини бояти ся.

І дїйстно померший не явив ся і нїчого страшного не стало ся.

Підчас борби арабські конї відріжняють ся інтелїґенцією. Коли кінь сеї шляхотної раси є ранений і чує, що сили його опускають, втїкає з поля борби несучи їздця в безпечне місце. Колиж знова їздець ранений і упав на землю, вірне звіря стоїть над ним не зважаючи на небезпеку.

Статистика показує, що люди, які дожили пізного віку, по більшій части йшли спати пізною порою. На 10 вісїмдесять лїтних старців 8 не клалось спати перед опівночею.

о. С. В. Савчук.

ДЕЩО ПРО РІЛЬНИЦТВО.

І. Початки і розвій Рільництва.

Ми дуже мало знаємо про примітивні обставини чоловіка, однак можемо сліпо сказати, що його пожива поза рибу і мясо з диких звірят складала ся також з таких диких овочів, оріхів, корінців і зел, котрі росли самі про себе і не вимагали роботи і догляду. В сім часї економічне житє чоловіка не богато ріжнило ся від житя звірини. Істнованє обоїх їх залежало від засобів які давала їм природа, без їхнього змаганя ся за ними.

Та збігом часу, чоловік поступає всім в злуці в перед і починає змінювати своє окруженє відповідно до своїх вимог. І так він будує собі захист перед вітром і звірем, робить прості і найпотрібнійші знаряди і оружіє, уживає огню, а, значно пізнійше, виробляє вже навіть полотно на одежу. Та з часом звірят, з котрих чоловік діставав мясо для поживи і шкіру на одежу, стає менше, не так вже легко дають ся заманити в засідку, дальше треба за ними іти від дому, і чоловік, під напором сих обставин робить ще дальші зміни в своїм отрудженю, і так стає дуже подібним до нинїшнього господаря: він заводить скотарство, і випасує і виховує пожиточні звірята, котрих, на протязї часу, йому вдало ся усмирити і присвоїти. Се стало більше ноплатним чим польованє бо, по перше, він тримав лише такі звірята котрі приносили йому найбільшу користь, а по друге він все був певний за сасоби для житя — за поживу і одїж — тодї коли польованє залежало від обставин, над котрими він не мав контролї.

Зі скотаря, коли окруженє на се позволяло, чоловік ставав рільником. Випасаючи череди, він завважав, що де-

котрі трави мають в собі більше покарму для худоби чим другі, а ще перед заведенем скотарства він навчив ся, що декотрі ростини творили поживу для його самого. В міру сього, він починає доглядати і хоронити рослини потрібні для нього або для його череди, а робив се головно через винищене рослин для нього не потрібних то є, бурянів не позволячи їм рости там , де росли або могли рости рослини пожиточні. Коли в поблизу його домівки знаходили ся просторі землї, степу — на котрих виросли буряни, він засївав там рослини пожиточні і всей спосіб знайшов, що пропорпавши землю буряни виникали а засіяні ним рослини росли краще. Тому він починає оброблювати землю реґулярно так, що з бігом часу, зі скотаря стає хлїбороб в повнім значіню того слова.

Наші предки т. є. народи західної Азії і Европи, най сам перед були польовцями, дальше скотарями, і аж по сім хлїборобами. Є однак народи, як пр. Індіяни північної Америки, з виїмком тих, що жили на далекій півночи, котрих предки польовців стали відразу рільниками, так, що випасанє худоби в них не було знане.

Забогато взяло-б місця описувати докладно розвій рільництва, від його початків до нинїшнього дня. Не можливо тут також описати докладно який вплив розвій рільництва мав на людий — на їх фізичне і духове житє. Се стало ся на протязї тисячів років а до того не вкождім краю рільництво однако розвивало ся, бо в декотрих скорше, в декотрих пізнїйше так, що тепер навіть рільництво иншого краю стоїть на иншій стопі розвою. Вистарчить сказати, що разом з розвоєм нинїшнього господарства родили ся в людий нові погляди на житє і формували ся нові обовязки одиниці супроти других: супроти рідні, сусїдів а в решті цїлого загалу. І так, пр. разом з скотарством повстала сейчас ідея — розуміня — приватної власности. Се зрозуміле. Коли чоловік виплекав собі череду худоби, він природно, беріг її всею силою від напастника, бо нїяк не міг згодити ся анї зрозуміти, яким правом його ворог-противник міг присвоювати собі право до череди, котрої він не виховав.

Що до родинного житя, то з заведенем скотарства, повстали великі патріярхальні сімї, де батько був головою цїлої родини. З ходом часу сімї зростали в роди, в пле-

нема — а разом з сим зростом повстала ідея приватної власности землї. З самим початком однак, ся приватна власність не була такою якою являєть ся вона нині. Приватна власність землї почала ся з того, що одна сімя або громада заняла певний простір землї на пасовиско, і не позволяла иншій сімї або громадї пасти там свої худоби. Безперечно, що з початку така сімя чи громада мусїла боронити свого права силою, та з часом, боронило її перед напасниками почуте, хоч на разї не дуже ясне, справедливости.

З ходом часу громади збільшили ся, землї для випасу худоби ставало за мало, і люди брались до рільництва. Землю через довший час обробляли спільно, та, з часом, і се змінило ся, бо громади поділили ся на фамілії подібні нашим а з сим і земля поділила ся на дрібнійші роздїли. І так повстала приватна власність землї яку маємо в нинїшних часах.

II. Господарство, як спосіб здобутя средств для житя.

I

Як згадано вже, зї зміною часу і обставин, змінювали ся і способи здобутя средств до житя. Тодї коли почуте справедливости ще менше розвинене, а державні закони не в війшли ще в житє, чоловік вибирав собі найлекший спосіб здобутя средств до житя.

Коли війна і грабіж давали більшу нагоду здобутя засобів для житя чим пр. польованє, то він пускав ся на війну і грабіж; а коли знов риболовство давало кращі результати, чим війна, або польованє, то він занимав ся риболовством.

Війною і грабіжею називаємо змаганя (з'усиля) одної нації, племена чи громади, здобути землю, маєток чи яку иншу цінну річ від другої нації пелемена чи громади, **силою** або **обманством.** Колиж сей спосіб здобутя средств до житя практикує ся між поодинокими членами громади, коли повстає один проти другого — називаємо се мордерством, рабунком, злодїйством.

Не треба і казати, що такі способи придбаня засобів

до житя, діструктивні (руйнуючі) а не продуктивні (будуючі).

Способи здобутя средств до житя ділять ся на дві клясї: а се на способи економічні і не економічні.

Способи не економічні, є звичайно діструктивні, як війна, злодійство, грабіж, а не економічні вони тому, що збогачують одного а оскорблюють другого. Економічні-ж способи є ті, котрі коли принесуть користь одному, ніколи не принесуть шкоди кому иншому. Такими являють ся продуктивні промисли (індустрії) як: рільництво, копальні, фабрики, як також користні ремесла професії, як учительство, докторство, священство, ковальство, шевство, майстерство. А економічні вони тому, що люди ті здобуваючи засоби для житя, не оскорблюють других людий а противно, збогачують їх, бо чим богатший в сей спосіб стане чоловік, тим богатший буде світ. Се найкраще пояснити примірами.

Фармер осїв на фармі; дику і не родючу землю перетворив в родючу. Сила родити збіже була в тії земли і перше, та не було кому ту силу використати, або ще краще, не було кому пустити в рух — в житє. Се зробив фармер; земля зародила, і він зібрав з неї 1000 б. пшениці Продавши сю пшеницю, він за отримані гроші набув засоби для житя. В сей спосіб фармер принїс користь і собі і цїлому світови: собі здобув средство до житя, а світови дав 1000 б. пшениці.

А тепер пригляньмо ся противним способам, то є способам не економічним, пр. злодійству.

Украде злодій пр. мішок муки і сим, правда здобуде собі средство до житя — здобуде хлїб. Однак в міру того, що таїв в кого він вкрав сю муку, потерпів на такім інтересї, бо не дістав в заміну за муку нїчого, як також в виду того, що світ через таку, „трансекцію" не збогатив ся анї трошка, бо став все лише той один мішок муки. Злодійство є не економічим способом здобутя средств до житя.

Кождому стане ясно, що господарство є чисто економічним-продуктивним способом здобутя засобів до житя — і як таке, повинно бути пожадане і поважане.

Щоби дехто не осудив мене за відбіжність від теми, скажу, що зробив я се свідомо, а то тому, що богато людий, навіть з висшим образованєм, не вміють як слїд оцї-

нити рільництва і дивлять ся на нього з гори, з погордою. А вже ніяк не можуть зрозуміти поведеня неодного чоловіка котрий скінчивши навіть високі школи, і маючи нагоду піти на „легкий хліб" іде „порпати ся" в земли. Не хочуть то зрозуміти, що чесний хліб є якраз найлекший, а таким якраз являєть ся хліб рільника. Буває, що сам фармер не вміє як слід оцінити ваги і пошани свого становиска, продає все і закладає склепик , або що, лише тому, щоби не належати до „найнисшої" кляси, за яку де котрий продав свою честь і переконанє за золото, як також від спекулянта на біржі, котрий з того жие, що в делікатний „культурний" спосіб рабує других. Хліборо сам жие, і другим помагає жити, тоді коли аґітатор, спекулянт, і сотки инших, жиють як паразити — на тілї других.

II.

Чоловік любить самостійність, свободу, і через се вибирає собі таке заняте, або професію чи ремесло, в якім він бувби як найменше зависимим від другого чоловіка. Не один через се став хліборобом, бо хліборо, кажесь, независимий від нікого — є сам своїм паном. приглянувшись близше однак, побачимо, що независимість хлібороба є так би сказати, односторонна.

Тодї, коли хліборо продукував виключно для себе, для свого ужитку, він справдї був найбільше независимою людиною. Він мав кусень своєї землї, сам її обробляв, і продукт з неї сам уживав, і тому нічого його не обходили ні страйки, ні полїтичні заверухи, ні стан світової торговлї і промислу, ні фінансові паніки. І в сім зглядї він був в повні независимим. Та здругого боку він був в повні зависимим від ходу законів природи. Можливість повіни, посухи, бурі предвчасного морозу, пізної весни раної осени і т. и. постоянно висїло над ним як зле явище, і грозили знищити його працю. В додаток до сього, фармер мусить постійно вести борбу проти бурянів, хробів, саранчі, птахів та ріжного рода зарази, як ржі головні і инших, котрі безпастанно загрожують його збіжу. В сім зглядї фармер є зависимий ще й тепер, хоч правда, він тепер вже лїпше знає як вести проти таких ворогів борбу. Він осушує або шдливає поле, обробляє його відповідно до вимог характеристики пор року, знає як запобічи саранчі. ржі,

і головни. В міру постоянного слідженя за знаками погоди, фармер став найлїпшим знавцем веремя з виїмком моряка і се, разом з виглядами на врожай, становить найголовнїйший предмет фармерського розговору. В додатку до сього, модерний фармер, котрий не жиє просто зі своїх продуктів, але з доходу свойого поля, є ще й настільки зависимий на скілько він полягає на домашний і чужий ринок де продає свої продукта.

Отже як сказано вже повисше, независимість фармерства є до певної міри односторонною. Він независимий від таких випадків котрих боять ся містові бізнесмени, — як зміна моди, втрата доброго кредету, нова опозиція, фінансова панїка, і богато инших змін котрі можуть пхнути його до банкроцтва, за те, зависимий від таких випадків, які міському бізнесменови і не в голові. Через те нераз можна почути як фармер завидує сторникови, добра а сторник завидує, фармерови.

Та помимо сього всього, можна сказати, що независимість фармера є більшою чим зависимість. Він є найбільше независимим чоловіком.

До сього не треба забути ще й те, що кождий фармер є своїм паном, то є робить для себе самого а не для другого через се, кождий чоловік, котрий любить независимість, волїє бути хлїборобом чим ким иншим. Є лиш дві кля сї людий котрим рільництво не імпонує а се (1) спекулянти котрі ради сорого збогаченя ризикують на шпекуляції все, що мають, і тому рільництво їм не до смаку, бо ним не можуть скоро збогатити ся, а (2) се ті, котрих самопова-га і активність слабо розвинена, і котрі, радше чим бути своїм власним паном, волїють мати над собою басів, форманів суперінтендентів і т. д.

В сім роздїлї я старав ся представити вартість і заслуги рільництва. Чув би я себе вільним щасливим, колиби хоч один читач хлїбороб, ротрий чує ся невдоволеним зі свого теперішнього „хлїба" прочитавши сі мої слова зрозумів, що нема чого бути йому невдоволеним, що наша пословиця „там добре де нас нема", придає ся дуже добре до тих фармерів, котрі продають свою землю — тяжко запрацьо-вану — і ідуть жити до міста, думаючи що знайдуть там рай і щастє.

III.) Де що з практичного рільництва.

В сім розділі я хочу обговорити коротенько деякі з важнійших фармерських питань, практичного рільництва. Зачну від землі.

Рільництво відмінне від всіх инших індустрій хоч би тим, що потребує більшої поверхні землі чим яка инша індустрія. Фабрика приміром, потребує простору землі лиш на будинки — на машинерію, склади і т. п. — а коли має замало поверхні землі, до розпорядимости, то радить собі тим, що будує будинки в гору. З рільництвом сього зробити не можна. І тому то нарід, в котрого рільництво є найголовнійшою індустрією, все відчуває брак поля. Бо колиби навіть можна землю виробити так досконало, щоби один акер видав 100 бушлів пшениці то всеж се не значить ще, що воно булоби економічно поплатно. Більше як певно, що таке вироблене землі потребувало би великої сили часу, праці і догляду, так що кошта роботи перевишалиби дохід зі збіжа. Без сумніву, таншим коштом можна випродукувати 100 бушлів пшениці на двох акрах землі, а можливо, що ще танше на трох акрах. Зрозуміло отже є, що кождому хліборобови поплатить ся лїпше обробляти більше поля чим менше, і тому то саме кождий фармер старає ся здобути як найбільше землі в міру чого, дуже часто, і в великій державі відчуває ся брак поля. Та коли можність зросте в двоє або і в троє, тоді нема инного виходу, як лиш обробляти поле так, щоби воно видало як найбільше, не зважаючи на скількість вложеної праці; через що сейчас повстає еміґрація до других країв, де землі є подостатком, (як приміром українська еміґрація зі старого краю до Канади).

Навіть в Канадї, де є землі подостатком, в декотрих околицях, вже тепер являєть ся брак землі, так, що не один фармар продає свою одиноку фарму близько міста, і іде 10-15 а то й 20 миль від міста, і купує дві три або й чотири фармі.

Богато землі лежить пустою, облогом, навіть на поодиноких фармах через одну а то й кілька з отсих причин: — (1)через камінє; (2) через лїс, (3) через завеликий або за малий засіб води-вогкости; (4)через не пропорціональний поділ хемічних складників, як пр. сїрки вапна,

зелїза, богато солончини — алкалю і инше.

1) Очистити землю з каміня не є легко, однак вже богато акрів землї привернено в сей спосіб до ужитку. Найзвичайнїйший спосіб очищеня землї з каміня, се збиране меншого каміня руками, а коли трафить ся великий камінь, то витягаєсь його волом або кіньми. Кілька років тому назад, винайдено инший практичний спосіб очищеня землї з великого каміня, а се динамітом. Сто вистрілів (ґнотів) динаміту коштує кількадесять долярів, отже сума досить мала, зваживши що одним вистрілом можна позбути ся велитня-каміня, котрий лежить серед поля так, що треба обминати його плугом, боронами і жнивяркою.

Здалоби ся звернути увагу на те, що наші фармері очищуючи поле з каміня, збирають навіть найдрібнїйше, котре зовсїм не перешкаджає при обробленю поля. Сего не треба робити. Дрібний камінь повинно ся лишати для природного розпару, бо він рівночасно служить як засіб поживи для рослин. В декотрих густо заселених місцевостях в Злучених Державах де ціна землї дуже висока, від якогось часу почали вживати сильних і тяжких машин, тягнених паровими або ґазолїновими кітлами для роздавленя більшого каміню на дрібнїйший, котрого не визбирують, але лишають на поле.

2.) Дальше, богато землї лежить пустою через забогато вогкости а то й води. Таку землю лекше привернути до ужитку чим каменисту і більшу користь вона принесе, хоч би тому, що такі землї все в низькім положеню і через те, завдяки перепливаючим через ню водам, котрі нанесли туди дрібного чорнозему, є дуже врожайні. Таке поле також не впаде жертвою посухи, бо все має великий запас вогкости. Осушене надто мокрої землї і багнів, користне ще й тим, що всей спосіб усуває ся жерело ріжних зараз, пошестий, і ріжних слабостей, як також і тим, що улекшує ся в сей спосіб будова доріг, що через мокрі, низькі місця часто є неможливим.

Що правда, осушене великого простору низької землї, не може бути роботою поодиноких людий. До сього треба брати ся громадами, а ще краще коли сим займе ся правительство. І так коло Канори Сак: де яких 10 років тому в зад, було дуже богато низьких, до ужитку не можливих, фармів; правительство провінціональним коштом

покопало канали і сим способом привернуло сотки акрів землї до ужитку. Фармері тепер звертають кошта копаня сих каналів в родї такси, що однак виносить річно дуже малу суму гроший для одного фармера.

В Голяндії висушено озеро Гаарлем, величини 42000 акрів, а пересічної глибини 13 фітів. Зроблено се розуміється коштом держави. Тому, що озеро се служило для перевозу ріжних транспортів, і щоби воду з нього можна і на далї для сього вживати, викопано в около сього озера канал 38 миль довгий, 9 стіп глибокий і від 15 до 30 стіп широкий. Сей канал не лише що тепер служить для транспортації, але також поміг осунути озеро, а то ось в який спосіб: Канал є на стільки висший від поверхнї моря, що вода з нього могла спливати до моря, тодї коли з озера не могла бо дно його було низше від поверхнї морської води. Дальше збудовано величезні помпові заводи котрі підносили з озера нараз не менше як 1,000,000,000 (один бiлїон) тонів води. До сього зроблено спеціяльно 3 кітли (інджани) котрі могли випомповувати 1000000 (один мілїон) тонів води в 25½ годинах. Воду почато помпувати в 1848 а в 1852 озеро було вже сухе.

Землю, так осушену, правительство почало продавати сейчас і взяло за ню $3,760,000 т.є $1,250,000 менше чим кошта висушеня озера. Та страта не така велика як на перший погляд видає ся. Земля показалась дуже урожайною, і сим збогатила край до великої міри. Дальше озеро в часї бурі нераз заливало улиці міст Амстердам і Лейдену, і сим наносило великі шкоди, що тепер не трафляєть ся.

3) Мочариcту землю можна використати в один спосіб або другий з не дуже великим трудом. Однак земля, котра лежить облогом через брак вогкости представляє иншій і труднїйший проблєм, тому що вона являєть ся не малими просторами як мочариста земля, але великими округами займаючи тисячі акрів, та щоби привернути її до врожайности, мусять люди брати ся громадою а не кождий фармер про себе. Одним з таких способів є спроваджувати воду каналами з найблизших рік і озерів, так як се практикує ся в Єгиптї, де водою з ріки Нїлї підливають далеко від ріки положені поля, як також і в декотрих західно полудневих частях Злучених Держав. Сього однак

найуспішнійше моглоби зробити правительство, котре має до розпорядимости великі капітали,

Другий спосіб борби проти суші, є так зване „сухе рільництво", як слїдує:

Випаруване головним жерелом утрати вогкости. Щоби запобічи випарюваню, найкраще тримати поверхню рілї зрушеною, не придавленою. Вогкість з землї котра знаходить ся там з дощу, підходить до гори, до поверхнї землї, так як нафта підходить ґнотом в лямпі а щоби сьому запобічи, треба поверхню землї, тримати зрушеною щоби знищити малесенькі проводи котрими вогкість дістає ся на верх рілї, де вона від теплоти сонця випаровує. Та не практичність сього способу показує ся в тім, що коли поверхня рілї не тримаєсь придавленою, тодї можуть забрати її з собою вітри.

Другий спосіб котрий також практикуєсь в декотрих сухих сторонах Зл. Держав се липане перелогів, що другий рік, то є, одного року поле засіває ся а другого липаєсь перелогом на те, щоби назбиралось в землї досить вогкости для слїдуючого засіву. Не один сказав, що таке рільництво не поплатить ся, однак коли візьмемо такі околиці, де посуха являєсь одинокою перешкодою доброго врожаю, а де фармарі мають богато поля так що можуть половину з нього засівати а половину липати облогом то можна сміло сказати що сей спосіб є практичнійший і поплатний.

4.)Дальше богато землї лежить облогом через не відповідний стан хемічний, а найбільше через так званий „Алкалай" — солончину, котра, де її більше, вкриває поверхню землї білою верствою. Солончина знаходить ся там, де вода з дощу не може спливати ріками або річками, але звичайно випаровує, і так липає по собі на поверхнї землї білий порох. Ось декотрі зі способів відзисканя землї від солончини:

1.) Плоґард, каже, що одинокий спосіб яким можна позбути ся солончини остаточно, є через пересякненє землї водою до тої міри, щоби вода спливала потками забераючи з собою засіб солончини.

2.) Через згорненє кілька цалїв глибини поверхнї землї.

3.) Через дуже глибоке оранє.

4.) Через зменшенє випарованя.

5.) Через засіване збіже котре може рости на солинчинї. До сеге часу таким являєть ся „люцерна".

IV. Господарство як бізнесове підприємство.

На конець хотївби я застановити ся коротенько над питанєм чому саме одному фармерови „веде ся" а другому нї. Маєм чи мало примірів, де два сусїди осїли разом на фармах, з окнако великим капіталом, і взялись з однакою інерґією і охотою до господарства, а помимо того через десять лїт фармованя, один доробив ся маєтку, докупив ще дві-три фармі, а другий леда на тій одній тримає ся.

Не один скаже, що таке його щастє, що „не йде йому зруки" і т. п. Та причина не втім. Коли він не слабував, не мав випадку з огнем або з худобою, то нема причини чому він не мав би дорівняти сусїдови. Причина його в тім, що його сусїд здібнїйший завідатель, чим він. Тодї, коли його сусїд робив все розмірковано, пляново, беручи примір з других успішних хлїборобів, він робив всьо на слїпо, мов на лютерію ставив, і спускав ся на своє „щастє" тому то не диво, що йому не „повело ся".

В нас витворив ся такий погляд, що тодї, коли бізнесмен мусить мати „добру голову" до бізнесу, студент „добру голову" до науки і т. д. то рільникови треба мати добрих мязів і охоти до роботи, а більше нїчого. Такий погляд мильний. Хлїбороб мусить мати таку „добру голову" до бізнесу як і сам бізнесмен, хоч і не потребує так богато технїчного знаня, бізнесу, инакше йому в рільництві „не поведе ся". Бізнесмен, котрий збанкротував тому що був кепським завідателем, збанкротує і на фармі, хиба що буде поступати инакше чим в бізнесї. Тому не треба легковажити собі провадженя господарки, але брати ся до неї серіозно, з обрахованєм, инакше не можна надіяти ся на успіх.

Першою думкою чоловіка котрий задумує іти на фарму, повинно бути, чи земля є добра, врожайна, в добрім положеню що до міста і почти, і чи має він відповідний капітал або кредит почати фармерувати. Головно повинен памятати на те, що богато наших фармерів побанкротували через те, що з самого початку наробили надто великі довги, так, що їх стан довжний, кілька разів перевисшав стан чинний. Правда задовжитись мусить чи не кождий,

та повинен все памятати що не повинен задовжитись над силу: коли нема доброго вигляду на врожай, і коли нема якого иншого певного доходу, з пожичкою треба бути дуже осторожним. Дальше, хоч дуже воно добре мати певну машинерію, на фармі, однак коли приміром, в чоловіка всего 30-40 акрів зораної землї, нерозумним булоби для нього купувати відразу найменшу річ, бо дохід з 30-40 акрів не позволить йому всего заплатити на час.

Фармерські продукта можна поділити на дві клясї: звичайні і спеціяльні. До першої кляси належать такі продукта як збіже, сїно, безроги, худоба, конї, — тоє, такі на котрі все є покуп хоч і не посталій цінї. До другої кляси належать гарної раси худоба тримана головно на виставу, расові конї верховцї, на котрі нема сталого попиту ні цїни але кожде з осібна має свою цїну. Дальше, ріжного рода огородина, овочі, вироби і т. п. Що до продуктів першої кляси, то тому, що на них є все є покуп, головною і одинокою задачею фармера є випродукувати їх як найменшим коштом, тоді коли продукуючи другої кляси продукта, його головною задачею є знайти на них кущя і продати їх по добрій цїнї.

Нїколи не повинно ся засївати поля виключно одним родом збіжа. Кождий рід збіжа має так би сказати, своїх ворогів, т. є. бурянів і колиби одну землю засївати постоянно одним збіжем, то сї буряни так розмножать ся, що заглушилиби збіже зовсїм. Буряни котрі приміром шкідливі для пшениці, не шкодять вівсови і т. д. Що більше, инше збіже витягає з землї инші соки так що там, де родить слабо пшениця, овес вродить дуже красний, а ще кращий ячмінь. В міру сього, зміна збіжа на певній рілї, збогачує рілю часто дуже мало менше чим переліг.

Ще одно.

Маємо много випадків, де фармер доробивсь красного маєтку, мав дві а то й більше секції землї череду коний, худоби, ріжну машинерію — всї вважали його за найбогатшого в тій околици. Аж нараз рознеслась вістка, що його з ліцитували, забрали все що мав, і він лишив ся без даха на головою. Його знакомі ломлять собі голови, над таким випадком і не знають, що за причина і де її шукати. А причина проста — довги. Він, правда, мав великий маєток, але мав на нїм довги, котрі перевисшали вартість маєтку.

І знов треба сказати, що причина неудачі, брак розсудку, брак розваги, — одним словом, брак „бізнесової голови", як кажуть наші люди. Се примушує нас застановити ся над ріжними господарствами, які ми в Канаді маємо, і тут якраз знайдемо, чому наш знакомий, „великий" фармер збанкротував.

Канадійські господарства можна поділити на три клясї: малі, середні, і великі.

Великим господарством можна сказати є те, коли властитель має тілько поля, капіталу, робітників, що він сам весь свій час посвячує на самий нагляд, не роблючи сам жадної фізичної роботи.

Середне господарство, якого в Канаді найбільше, то таке, де властитель робить більшу часть роботи сам з родиною. Наймаючи собі робітників до помочи лиш в горячий час роботи, а то на весні і в осени, а часто, знов одного або двох робітників на цїле лїто.

Малі господарства то такі, які бували в нас в старому краю де чоловік мусїв вижити з малого куска поля з родиною обробляючи ручними знарядами.

Середньої величини господарства є найпоплатнїйші і найпрактичнїйші. Про мале господарство нема що й говорити, бо се таке з котрого в Канаді дуже тяжко булоби вижити не то що збогатити ся, тому що всю роботу треба робити в найбільшій части ручними знарядами. Мале господарство хиба виплатилоб ся близько великого міста де можна занимати ся головно продукцією огородини.

Не практичність великого господарства показує ся в отсім: По перше, велике господарство природно занимає великий простір землї а до того ще поле від поля лежить велику віддаль, так, що тратить ся дуже богато часу перевозячи машинерію, насїнє і т. п. з одного поля на друге. Ще більше часу тратить ся рано і вечером йдучи до роботи і зроботи. Се все знає кождий фармер котрий має одну фарму віддалену від другої 3 або 4 милї. Дальше господар не годен мати доброго догляду над робітниками і роботою, так, що нераз в наслїдок сього поносить ся великі страти. Дальше, тодї коли середної величини господарство робить сам властитель, з родиною, котрі переймають ся роботою і роблять щиро і совісно, бо роблять для себе, на великім господарстві роблять робітники, котрі, най будуть

найлїпші, не доглянуть так всего як догляне сам властитель або його рідня.

Се в части показує чому декотрі з наших „великих" фармерів збанкротували. Пословиця, що „більше має, більше винен" вказує як раз причину неудачі. Коли фармер має 3-4 фармі вся робота робить ся під його особистим доглядом, може обійти з одним, „сетом" машинерії має менші видатки на робітників. Та коли він докупить ще 4-5 фармів, він мусить купити більше знарядів, мусить мати свою молотїльню, мусить спуститись зовсїм на робітників. Він має добрий кредит, і часто його надуживає. Та ще, коли знего добрий завідатель, то на такій господарцї може вийти, але коли в нього брак бізнесового розсудку пильности він скорїше чи пізнїйше мусить закінчити ся неудачею.

ПРИПОВІДКИ ХІНСЬКИХ МОРАЛЇСТІВ.

Коли сумнїваєм ся про те, що бачимо, то як можем повірити в те що говорить ся за нашими плечима?

Уважайте вірність і щирість за перші засади!

Слова звичайні з далекосяглим значінем є добрими словами. Засади, які вважає ся за обмежені, а їх пристосоване обширне є добрими засадами. Мова вченої людини не є конче високопарна, але в нїй є великі засади.

За одно слово вважаємо людину за розумну, але й за одно слово також за глупу. Ми мусимо таки справдї вважати, що говоримо.

Наука без думаня є змарнованою працею; думане без науки є силою без проводу.

Чеснота є корінем; маєток плодом.

Стережись! Що виходить з твоєї волї — вернесь назад до тебе.

Всї є добрими на початку, але мало таких при останку.

До всїх справ маймо достаточне приготовлене. З приготовленем не буде нещасть.

Гарні слова, а напасна постава рідко товаришують з чеснотою.

Люди мусять рішитись, що не повинні робити, а тодї певно будуть могли робити з великою енергією, що повинні.

Бог є незмінним: на добродія зсилає благословенства, а на лиходія нещастя.

Стежка обовязку лежить в близькім ,а люди шукають в далекім. Сповнене обовязку є в легкім способі, а люди шукають в тяжкім.

Коли починає зимнїти, то ми знаємо, що сосна і кипарис будуть послїдними скидати листє; людину можна пізнати тільки в нещастю.

Доброта є людським умом, а справедливість людською стежкою.

Подав Он. Івах.

Надгорода Лагідности.

Мав я 35 літ і бувєм ще кавалєром а се доводило моїх родичів до розпуки.

Їх воркотаню не було кінця. — Чи цїле житє думаєш бути кавалєром? Старий кавалєр, то як суха галузь, котру обтинає ся щоби не заваджала... Що-ж ти пічнеш з собою коли нас не стане?... Тілько панночок є до вибору, хочеш хиба щобисьмо з гризоти умерли?

Правда, було в чім вибирати. Одно тілько не подобалось менї, а то вічна балаканина про посаг. Будучи на становиску котре запевняло менї незалежність, передовсїм я хотїв оженити ся з панною котраби найбільше менї сподобала ся.

Однак удавав я глухого. Аж одного дня моя тїтка і моя кузинка прийшли до нашого дому.

— Маємо то, що Мількови потреба — сказала тїтка.

Мілько — то я.

Еге, подумав я, ще одна партія для мене.

— Свята особа! — сказала кузинка.

— Еге — знов зачала тїтка — панна гарна, приємна, дуже добре вихована, гарно малює і співає як серафин.

— Як звесь тая перла?

— Кароля Вердурет.

— А ще є одна річ, що не зашкодить — говорить тїтка, — то грубий посаг. Коли ще і панни Вердурет не схочеш, то вже не знаю, що о тобі думати.

— Так — додає кузинка. — Каролїна є ангелом... Ми були разом на пенсії, де вона отримала надгороду за лагідність. Що-ж ти на те?

— Коли вона отримувала надгороду за лагідність — кажу — то сим разом нїчого не маю до говореня.

Сталось на тім, що маю бути представленим.

В кілька днів пізнїйше я отримав запрошенє Вер-

дуретів: тітка завела мене там.

Панна Каролїна, 25 лїтна брунетка була дуже гарною від разу подобала ся менї. Часто спущаючи оченята мірала мене від стіп до голови.

В коротцї по тім я зложив візиту і зачав бувати в ролї конкурента. Панна тримала ся в резерві, говорила мало. Родичі були для мене дуже ласкаві.

Запрошувано мене на склянку кави. Моя будуча сїдала до фортепяну і співала „щось" як говорила її мати. Мала альтовий голос. Підчас гри, її мама вичисляла менї прикмети своєї донечки, а батько сидячи на канапі курив велике циґаро.

Одного вечера моя бувша теща отворила бібльотеку, виповнену книжками.

—То надгороди моєї доньки — сказала показуючи на книжки — була все першою на еґзамінах.

Я висказав свій захват.

— Не забули надгородити її за її лагідність також...

— Знав я про те — кажу.

— Чи хочите її побачити?

Не мав відваги просити о те... Теща подала менї книжку: „Історія нещасних королїв". Мусїло бути їх богато, бо том був дуже грубий.

Пані Вердурет показала менї по черзї всї надгороди, одержані її дочкою. Я мусїв кинути оком на кожду книжку і ґратулювати щасливій матері.

Скористав я з першої нагоди, коли ми знайшли ся самі з панною Каролею, щоби вишитати її про її почутя до мене.

— Панно Каролю — сказав я — будучи на дорозї бути вашим мужем, хотївби я знати, чи не є я вам осоружний?

— Моїм родичам ви сподобались — відповіла вона — будете ними приняті, а добре вихована дочка повинна піддати ся волї своїх родичів.

— Не годжу ся на то! — сказав я. — Позволенє родичів не може менї вистарчити. Я хочу й вашого зізволеня.

— Я не сказала вам, що не дам свого зізволеня...

То ви годитесь! — закликав я і з великої радости, з пошаною я взяв її руку і крадьком поцїлував пальчики

Кузинка мала рацію: моя бувша була ангелом. Не гідний я був такого скарбу. Се однак не спинило мене від мого наміреня і день шлюбу назначено. Весілє відбуло ся з великими церемоніями; родина її поставилась не аби як. Цілий тиждень балювали ся. Запрошено богато гостий. Моя жена подобала ся всім і оказала ся від разу укінченою господинею дому. Я був гордий з того. Коли двері замкнулись за послїдним гостем я сказав:

— В кінци самі ми і вільні від чужих очий.

— Ти зовсім не є чемний до моїх родичів і наших гостий — сказала жінка.

— Вибач але чую ся так щасливий — заговорив я з великим піднесенєм.

Витягнув я папіросницю з кишені і хотїв запалити папіроску.

— Сподїю ся, що ти не будеш курити — каже Кароля.

—Лише одну циґаретку, маленьку циґаретку.

— Анї найменьшої — відказала сухим тоном.

— Але-ж жіночко!

— Нї.

— Чи дим тобі шкодить?

— Не шкодить, але не жичу собі щобись курив.

— Твій батько курить цілими днями.

— Мій чоловік не буде курити. Я не буду таким ягнятем як мама.

А то що думаю, чи не моя се жінка, чи заміняли менї яку другу...

— Алеж в супружім житю — кажу я — треба собі робити в заїмно уступства; куренє є моїм старим призвичаїнєм.

— Занехаєш його і конець.

— Жартуєш — кажу.

— Зовсім нї. Заказую тобі курити а тепер спробуй!

— А я — кажу — заказую тобі говорити до мене такім тоном!

Ще не скінчив всего, коли дістав вже в голову великою книжкою. Схилив ся я, щоби її піднести. Була то: **Надгорода лагідности.**

——— .::. ———

»ФОТОҐРАФІЧНА« ПАМЯТЬ В АКТОРІВ.

Богато людий дивує ся як прм. добрий актор чи акторка може говорити з памяти, цілими годинами, слово в слово те, що написав автор штуки. Гідне подиву також і те, що вони рідко коли помилять ся, або пропустять якесь слово чи реченє. Колиж до того всього додамо, що густочасто актори мають дуже мало часу на вивченє ся на память довгої ролї, здивованє пересічного чоловіка буде ще більше. Бо вивчити ся на память ролю на кількадесять а часами до 200 сторін — се не аби яка штука.

Українські аматори, драматично-співацьких товариств наколи не мають доста часу на вивченє ся добре на память своїх роль, через се й штуки, хоч би як найкращі, не виходять так як би повинні. Не один амбітний український аматор чи аматорка напружує свою память що сили щоби вивязати ся з ролї як належить ся — бо не в силі запамятати всіх слів, які має говорити по точнім порядку і з відповідним натиском. Причиною того не є слаба чи тупа память аматора, але се що їх спосіб вивчéня ся ролї є відмінний від способу, уживаного заводовими акторами.
А спосіб той такий: коли прийде ся акторови вчити ролю на память і то в короткім часї, він бере книжку, читає уважно слова на цілій сторонї книжки, відтак замикає очи і старає ся „видїти" поодинокі слова, цілі реченя і взагалї цілу сторінку.

Спершу, при першім примкненю очий актор липе дещо „бачить", але по кілька разовім повтореню сього „експеріменту" він годин слово в слово і в правно повторити все, що написано. Сей спосіб в акторів називають „фотоґрафічною" памятию, бо в дійсности се основуєсь на фотоґрафічнім прінціпі. Всї славні актори і акторки вчать ся своїх роль липе сею методою, як твердять самі.

Природна річ що набути сего „способу науки" не можна від разу, а постепенно. Знова не всї однаково годні розвинути сильну фотоґрафічну память. Одним треба вчити ся ролї коротше а другим довше, залежить від здібности і сили думаня, одначе доказаним є, що сим способом вивчи-

тись ролї може кождий чоловік.

Головна річ полягає в тім, щоби „набавити ся" сеї привички. Зачинати треба від кількох речень, себто прочитати з книжки і старати ся бачити в памяти вигляд слів і порядок. Се зрештою не трудна річ і кождий може попробувати а переконає ся. По кілька разовій пробі, се певно вдасть ся, а скоро лише трохи вспієте „фотоґрафічно" памятати, то з дальшим практикованєм піде щораз лекше. Для проби і щоби переконатись про правдивість і практичність сего способу акторів вистарчить написати собі кілька слів на папери і примкнути очи, щоби їх „бачити" як виглядають.

Та стрічаємо не лише акторів з надзвичайною памятию. Богато бесїдників, професорів, лєкторів і полїтиків завдячує свою память тій „фотоґрафічній" методї, котра добре звісна в висших кругах, як і богато инших річий, не знаних пересїчному чоловікови. Бували і бувають, случаї, де полїтик, лєктор, чи посол говорив кілька а навіть кільканайцять годин про якусь там справу, покликуючи ся на якісь факти і наводив довші цитати, не роблячи нї одної помилки. Сего не потрафив би чоловік з звичайною памятию хоч би як бистроумний, а потрафить лише чоловік, який спеціяльно вправляв ся. Всї такі бесїдники кажуть, що важнїйші промови і виклади найперше укладають собі на папери, а відтак з написаного „кладуть в память" і виголошують перед публикою.

Один визначний анґлїйський актор зістав нагло покликаний грати важну і довгу ролю. Часу було всего два днї, а роля довга щось на 80 сторін.

Відказатись не міг, може тому, щоби не псувати собі слави, отже пропозицию приняв, і взявши книжку читав сторону по стороні замикав очи і старав ся „бачити" надруковані слова. В двох днях ролю вмів знаменито.

Певна, річ що не кождий має однакову здібність, та досвідчені люди кажуть, що треба лише раз присвоїти собі сю методу, а відтак постепенно можна розвинути память таким „фотоґрафованєм" дуже сильно.

Хто не лїнивий, а охочий і впертий в постанові, хай пробує і вправляє ся через кілька тижнїв, в відповідний спосіб. По сім часї побачить, що практично ся метода варта труду.

Р. Філєн.

ЛОВИ СЛОНІВ.

Слонь живе в теплих полудневих краях і належить до найбільших звірят землї. До наших країв привозять слонів вже освоєних на показ людям. Се є звірята отяжілі, доброго і лагідного услособленя. Нїхтоб і не подумав, що зловленє живого слоня є получене з великою небезпекою. Тому на такі лови мисливі виходять тілько гуртками в 4 — 6 коний.

Тровленє звірят починає ся від потоків або калюж, де вони пють воду; звідси розходить ся в ріжних напрямах слїди ніг слонів і мисливі блукають нераз дуже довго заки витровлять череду. Треба знати, що дикі слонї, а передовсїм африканські є незвичайно проворні і скорі в рухах, та задля своєї сили дуже небезпечні.

Наколи зміркують, що мисливі стежать за нимі, розбігають ся лїсами не задержуючи ся нїгде, аж люди втомлять ся і перестануть їх гонити. Однак коли удасть ся допасти череду слонів на відповіднім місци, горе тодї мешканцям джунґлїв! Мисливі випадають в цїлім розгонї на громаду наляканих звірят і або убивають, або ловлять на аркан.

Безнастанне переслїдуванє вчинило слонів дуже обачними. Нападені старають ся видерти з колеса мисливих, та коли спостережуть, що се не можливе, з хитрого звіряти, стають противниками рішеними на все; підносять труби в гору і з проникливим ревом, який доводить коний до шаленого страху — кидають ся на їздців. Кипить борба! Падають стрілы, грубі мотузи оплентують звірята і вони падають нездібні до дальшої оборони. Очевидно бувають і жертви в людях.

В Індіях лови на слонів відбувають ся инакше як в Африцї. Витровлену звірину заганяють на місце огороджене довкола грубими балькамі і замикають ворота; тепер ходить о се, щоби запрошених гостий навчити чемного поведеня. Через перші два-три дни лишає ся зловлені звірята самим собі, щоби перша їх лють минула і вони при-

викли до сумної конечности.

По кількох днях пускають між вязнів кількох освоєних та відповідно привчених слонів, які двигають на собі відважних людий і коли котрий з диких слонів кидає ся на чоловіка, освоєний слонь дає йому добру прочуханку. Тут чоловік і звіря помагають собі і працюють спільно.

Мисливий подає слоневи, на якім сидить линву — сей хватає її трубою і зручно закидає противникови на шию. Аж тоді їздець скаче на землю і скоро привязує линву до дерева, потому другою линвою оплентує ноги звіряти. Один рух — і слонь є невільником — а чоловік паном хвилї.

Крім сего способу ловленя слонів чередами, тубильцї вибирають ся також на поодинокі штуки. Коли знайдуть в лїсї череду, випадають на неї з гущавини і приневолюють до утечі, стараючи ся відтяти якого молодого слоня від громади. Часть висливих жене тоді дальше, та криком, і стрілами розганяють звірята, а тим часом другі закидають на молоде слоненя аркан та вяжуть без трудности.

На острові Саматри старають ся тровленого слоня загнати у млаковину, в багно. Коли се удасть ся і великан застрягне, чоловік може з ним робити що хоче.

Однак не конець; зловленого слоня треба тепер довести до найблизшої стації і примістити в зелїзниці, або на корабли. А се не легка задача!

Гаґенбек оповідає, що одного разу купив від тубильцїв величавого слоня, якого треба було перевезти до Гамбурґа і в тій цїли помістити на кораблї. Позаяк тоді товариство плавби „Гамбурґ-Америка" не мало кораблїв призначеных для таких подорожних, мусїв він заплатити добрі гроші за перевіз. По довгих торгах купив за 1000 долярів карту перевозу. „Не буду говорити — пише Гаґенбек — про трудности в залагодженю і уставленю клїтки для слоня; найбільшим клопотом було впровадити звіря на корабель. Коли я прийшов з ним перед міст, заховував ся він спокійно і дав ся підвести, пробуючи обережно ногою о скілько міст видержить його тягар. Але на середині став як вкопаний і не дав ся ні прозьбами ні битєм зневолити до дальшої ходи.

„По надумі візвав я всю корабельну службу в числї 40 людий; передні ноги слоня оплентали ми грубими лин-

вами і розділивши людий на дві половини, одній казав я тягнути мотуз з правої — другій половині з лівої ноги. На мій оклик: „ліва"! двайцятеро людий тягнуло ліву ногу наперед, відтак знов на оклик: „права"! робила те саме друга половина людий. Тим способом вдало ся нам повести слоня кілька кроків вперед — але нагло великан підніс одну лапу в гору — сіпнув нею і двайцятеро людий впало на палубу корабля. Не було чоловіка, щоби не сміяв ся сердечно на вид сеї незвичайної сцени. Слонь бачучи тепер своїх гнобителів на землі, з цілим спокоєм і повагою рушив вперед і сам вийшов на поміст. Я віднїс вражінє, немов слонь хотів нам сим доказати, що тягненє мотузками є зайве. — Думаю — кінчить Гаґенбек — що як би слонї знали сміх, то збиточне звіря сміяло-б ся з нас всїх".

В новійших часах поміщують слонів на кораблях при помочи вінди. — К. Г.

ПРО НАФТУ.

Звідки береть ся нафта? З землї, се знає кождий. В землї проверчує ся глубокий отвір, а коли трафить ся на жилку, то через отвір добуває ся густа товста мазюка, звана нафтяною ропою. Ропу відставляють до фабрик там її чистять, фільтрують і добувають з неї нафту. Але цїкаво довідати ся, звідки находить ся під землею та ропа?

Над сим питанєм робили досліди ріжні учені і доходили до ріжних причин. Один французький учений сказав таке: В розпаленім нутрі землї є ріжні мінерали. Вони розтоплюють ся від великої горячки і парують. Ся пара мішаєть ся з парою води, якої в середині землї є богато. На ту мішанину з усїх сторін натискають инші пари і під впливом сього тисненя робить ся ропа.

Друга гадка, яку списав один учений, іменем Енґлєр, каже так: Колись, на тисячі й тисячі лїт перед нами наша земля була майже вся покрита водами. Вода плила з півночи на полудне і стримувала ся аж на горах. Отже, як бувало, прийшов такий світовий приплив моря, то вода забирала з собою

і несла ріжні звірята, що під той час жили на землї. Часто бувало, що звірята втїкали перед водою і ховали ся в вузькі прогалини, але й там вода засягала і топила їх. В той спосіб трафляло ся, що в неодній кітловині назбирала ся велика сила потоплених слонів, велирибів, і инших величезних звірят. Гори, що стримували воду, задержали й ті звірячі трупи. Поволи вода опадала й висихала. Трупи починали гнити, падали на дно, а на них насїдав намул, та покривав грубою верствою землї. Там вони гнили дальше й поволи з звірячих трупів витворювала ся ропа. Маленькими просмиками, крізь землю протїкала вона дальше вглиб, і затримувала ся аж на камінних покладах, яких не могла пробити. Так повстали під землею великі збірники ропи, а штука верченя полягає на тім, щоби на них натрафити.

Буває також так, що ропа сама добуває ся на верх землї. Именно до тих звірників напливає з усїх підземних жил чимраз більше ропи, так, що врештї вона не має де помістити ся і прориває землю, або випливає маленькими струмочками. Такий природний і повільний виплив ропи бував в Бориславі. Там її збирали кінськими хвостами і возили до Дрогобича на продаж смарувати вози. Буває так, що робітники копають керницю або фундаменти і натрафляють на нафтяну жилу. Так відкрили нафтяні жерела в Пенсильванії, в Злуч. Державах. Робітники копали якусь яму і серед роботи бухнула ропа з величезною силою. Перестрашені робітники повтїкали на всї сторони і не знали навіть, що се нафта. Так відкрили вони перше нафтяне жерело в Америцї.

Найбільші нафтяні жерела є в Галичинї здовж Карпат, коло Украіни на Кавказї і в Америцї. Всюда жерела находять ся на підгірю, тому се пояснене, яке дав учений Енґлер, має за собою богато правди. Морські води зупиняли ся на горах і лишали там свої скарби. Нїгде не трафляє ся ропа по обох боках гір, а завсїгди лише на однім, бо вода здержувала ся на горах і трупи звірят — сей матеріял на ропу — на другий бік вже не дїставали ся. Тому ропа є лише по галицькім боцї Карпат, а на Угорщинї вже її нема. **„Д. Н."**

В Західній Австралії фармері мають звичай висилати свої стада худоби на шість-тижневі вакації над море. Зміна воздуха впливає дуже корисно на здоровлє худоби. Надморська трава дуже поживна для худоби.

ЗИМОВИЙ СОН У ЗВІРЯТ.

Скінчило ся лїто, та пора року, в якій розцвитаєть ся буйно житє, а найменше пташина, чи то звірина, лїтає, скаче весело, бо не потребує журити ся нї то холодом, нї браком поживи. Неодин буде цїкавий, де то все дїваєть ся, як наступлять морози, а снїг покриє землю? Яку собі раду дають птахи і звірята, коли забракне їм поживи? Птахи, які мають добре збудовані крила і легкі кости, збирають ся в громади і відлїтають в теплі краї. Щож роблять такі звірята, як приміром лилики, які хоч мають крила, є затяжкі, щоби далеко летїти? Таж і вони живлять ся всякими мухами, комахами, яких преціньв зимі нема. Тут власне прийшли їм в поміч природа: вона веліла їм на той цїлий час засипляти, щоби на весні, коли лагдні промінї сонця зачнуть все будити до житя і їх розбудили.

Той зимовий сон не у всїх звірятах буває однаковий. Деякі, як вивірка, дрімають більшу частину дня, инші знова сплять цїлими тижнями, будять ся одначе час від часу, живлять ся і в лагідні днї покидають на якийсь час свою криївку, а знов ще инші сплять твердо і не пробуджують ся цїлу зиму. Як дуже склонні є деякі звірята, попадати в сонливість, яка їх увільнює від мук і журби земського світа, видно з того, що деякі звірята, як приміром їжаків, можна навіть і в лїтї впровадити в зимовий сон, наколи дамо їх до зимної пивницї, а суслика, коли через певний час не будемо давати йому їсти. Декотрі лилики і мишки попадають на короткий час в сон, в часї слоти або зимної пори; в південних краях, де панує велика спека, яка все висушує і спричиняє тим брак поживи, попадають звірята в лїтний сон, подібний до нашого зимового.

Дехто мігби припускати, що ті звірята, які цїлу зиму засипляють ся, певно лїтом мало сплять. Так воно не є, противно: всї ті звірята більшу частину свого житя пересипляють. Навіть така весела і моторна вивірка спить в найкращі лїтнї днї 11 до 12 годин.

Такий вигідний спосіб житя, а ще до того при нагро-

мадженю великої скількости поживи, спричинює перетовщенє звірят. Виходять вони пізно в осени товсті, зі звисаючими животиками до своєї зимової кватири, а на весні виходять худі, правда, але здорові і бодрі до житя. Так отже сни лїтні є важним жерелом витвореня товщу, який пізнїйше служить в зимовім довгім снї до вижившеня тої звірини. Порівнаймо от чоловіка, який мало робить, добре їсть і спить; він також зачинає товстїти, т. зн. під шкірою в нього зачинає громадити ся товщ, який в голодівцї знов зникає поволи. Після обчислень, які роблено на мишах і лиликах, тратять вони підчас зимового сну одну третину ваги свого тїла.

На зимовий побут вибирають лилики звичайно печеру, та не кожду. Там мусить бути певний степень вогкости, щоби вони не позасихали і не вигибли. Дуже люблять такі печери, яких передна частина стоїть під водою, бо тодї не мають до них доступу нї куни, нї ласицї, які звеликим смаком поїдають такі звірята. Хомяк затикає отвір до своєї зимової кватири, яка є дуже обширна і гарно вистелена посїченою соломою. Біля неї знаходять ся шпіхлїрі, виповнені чистим зерном і то досить великої скількости, 30 до 35 кільоґрамів. Сей лїнюх, наїсть ся добре перед зимовим сном, засипляє, а в половинї лютого пробуджує ся і в місяць пізнїйше виходить на верх.

Звірята, що живуть на поверхнї землї, лагодять собі спеціяльні гнїзда, які охоронювалиби їх перед грозою зими. Ті гнїзда, приміром як у їжака, бувають звичайно в ямцї, вистелені зверху і зі споду мохом, листєм, сїном або і смерековими шпильками.

Перед сном бувають звірята отяжілі, не хочуть принимати їди і поволи обхоплює їх дрімота.

В остатних днях перед заспанєм випорожнюють ся зовсїм, так що живіт їх є зовсїм пустий, і то здаєть ся дуже важне для перебутя сну. Знаємо, що індійські факірі, люди котрі дадуть себе на кілька тижнїв погребати, а пізнїйше встають зовсїм живі, очищують перед тим ріжними средствами свій жолудок і кишки від всїх останків страв. У снї лежать звірята скулені, на один бік звернені, очи і уста щільно замкнені.

Такий зимовий сон, є конче потрібний до житя;

Як ми приміром перервемо його, або перешкодимо

зовсім, то се приносить великі шкоди для здоровля звірини; звичайно гинуть такі звірята на затроєнє крови.

В снї обнижує ся дуже значно теплота тїла: у лилика, якого звичайна температура виносить 40 степенів, підчас сну є мало що висша від окружаючого воздуху, звичайно 5-10 степенів виносить. Часами може навіть аж до зера зійти і нїчого не зашкодить; коли одначе той стан треває довше, то звіря будить ся і вмирає.

І не тільки температура обнижує ся, але й диханє звільняє ся і на якийсь час може навіть зовсім устати. Суслик дихає звичайно 30 разів на мінуту, а в зимовім снї тільки раз, одначе найменше діткненє або само стрясенє землї через ходженє сейчас прискорює диханє.

Вчений Барков завважив у їжака, що начолїсниця, се є накривки в формі язичка, що накриває ту рурочку горляну, якою воздух іде до легких і не позволяє, щоби пожива дістала ся до них, та начолїстиця злїплює ся разом з піднебінєм і тим самим замикає отвір між устами а горлом. Коли звіря на ново збудить ся зі сну, язичок той відлїплює ся і назад повстає отвір між горлом а устами.

Се явище у звірят пригадує нам індійських факірів, що можуть засипляти на протяг кілька тижнів, через штучне задержанє віддиху. Сей смертельний сон є нїчо иншого, як штучно викликаний звірячий зимовий сон, уможливлений через найдокладнїйше знанє природних чинників, які се явище викликують, а улекшене старим атавістичним наклоном чоловіка до зимового сну. От як пише Рішард Шмідт про факірів:

„Нема сувнїву, що деяким людям може се удати ся, а можна виучити ся сеї штуки. І так підрізують вони під язиком вязи, при тім натирають маслом і натягають сильно язик, так, що він прибирає велику форму, потім загинають його до середини назад, затикаючи в той спосіб отвір, який провадить з носа до горла. Оповідають, що факір кілька днів перед погребом заживає средства на прочищенє, а потім живить ся маленькими порціями молока. В самім днї погребу, місто їди поликає стяжку на три цалї широку, а 30 ліктїв довгу; зараз потім її витягає щоби в той спосіб очистити жолудок. В подібний спосіб при помочи води чистить собі і кишки. Коли те все зробить затикає собі всї отвори тїла пахучим воском, загинає язик назад і при ве-

ликім натовпі цїкавих людий удушує ся через задержане віддиху."

Як бачимо, щось зовсїм подібне, як при зимовім снї у звірят.

Також і дїланє серця ослаблює ся у зимовім снї. Битє дуже звільнене і слабе; коли у лилика звичайно серце бєть ся на мінуту 100 до 200 разів, то на початку сну бєть ся тілько 14 до 28 разів. У хомяка звичайно 150 до 200, у снї 14 до 15 разів. Очевидно, що кружене крови є через те дуже сильно тамоване і кров є переповнена вугляним ґазом, що можна ствердити по чорній закрасцї крови із бючки, то є жили, в якій звичайно пливе із серця червоно-ясна кров. Всї звірята, які попадають в безперервний зимовий сон, засипляють з цїлком порожним жолудком і нїчого їм не помагає, наколи їх збудимо і дамо їсти але противно, по кількох днях звичайно гинуть і в їх внутренностях подибуємо зовсїм нестравлені кусники поживи, а се є знаком, що вже не відїлюють ся нїякі соки нї то з жолудка, нї то з кишок, які би стравили подану поживу. Полові орґани майже зовсїм заникають і тільки повільне видїлюване мочу і повільне щезанє товщу під шкірою є виразом житя звірини, знаком, що в тїлї вібуває ся виміна матерій, хоч дуже поволеньки. Чим глубший сон, тим слабша сила у звірят, так, що вже на самий вистрїл зі стрільби падають лилики від дрожаня воздуху на землю з місця, де спали, бо не можуть удержати ся ногами і трудно часом відріжнити живе звіря у снї від неживого.

Так зимовий сон є неначе мостом, що лучить сонїшне житє з вічною нічю-смертю. Д. Н.

Як хочете бути молодими, так їджте богато овочів і ярини, а мало мяса. Будьте завсїгди заняті і заінтересовані. Не журіть ся безпотрібно і не відчувайте ненависти до других осіб. Коли ви трохи змучені, не мучте ся дальше, але порядно відпочиньте. Не бійте ся, світ не завалить ся. Порадним є також йти в мірній порі спати і нїколи не переїдатись.

„Сли ви довіряєте, довіряють і вам; сли підозріваєте, підозрівають і вас; сли шануєте других, шанують і вас; сли не шануєте, ненавидять вас!

Малих злодіїв вішають; перед великими шапки скидають.

Що Кажуть Про Горівку Лїкарі і Дослїдики?

Уживанє трунків, а головно горівки, є між людністю страшно розповсюджене. А дієть ся се тому, бо ті всї що пють, не знають якою великою згубою для чоловіка є трунки.

Прочитайте отже і затямте собі, що кажуть про се лїкарі і вчені дослїдники, що випрактикували шкідливість трунків.

1) Не лиш упитє ся, але навіть мала чарка горівки шкодить чоловікови на здоровлю, бо в нїй находить ся отрута звана вискоком, або алькоголем.

2) Отрута ся знаходить ся у всїх трунках: в спіритусї, горівцї, аракови, пиві, винї, медови і лїкерах. Тому ті всї трунки є шкідливі.

3) Уживанє трунків, може викликати найріжнороднїйші недуги: жолудка, утроби, легких, серця, нирок, як також успособлює чоловіка до сухіт. Трунки скорочують житє, спроваджують наглу смерть, облуд і самоубійства.

4) Не правдою є, що трунки скріпляють і додають сили до працї. Горівка зміцнює лише хвилево, але відтак, ще більше ослаблює.

Чоловік, що уживає трунки, є менше спосібний до тяжкої працї, нїж цїлком тверезий.

5) Рівнож не правдою є, що горівка розгріває, се лиш так позірно видає ся, бо в дїйсности є противно. Розгріває ся лише шкіра, але цїле тїло остуджує ся і на морозї шияк швидше змерзне, як той, що не розгріває ся горівкою.

6) Трунком не можна насилити ся і наситити ся, а навіть ошукати голоду.

7) Звичай уживаня горівки перед їдженєм, є дуже шкідливий; стає ся він легко налогом і спричинює недуги жолудка.

8) Дуже не розумно роблять ті, котрі хотять самі лїчити ся горівкою без поради лїкаря; горівка шкодить найздоровшому чоловікови, тимбільше може шкодити недужому.

9) Уживанє трунків звироднює характер, відбирає

змогу панувати на собою, убиває найчеснїйші почуванє.

Доводить вона до диких і звірських вибриків.

Трунки нищуть добробит, щастє і родинний спокій.

10) Трунки шкодять не лише пяницям, але і їх дїтям. Родять ся вони упосліджені на тїлї і умі, западають легко на всякі недуги, як на конвульсії, епілєпсію (падавицю) скрофули, сухоти і т. п. Дїти цяниць по більшій части виростають також на пяниць.

11) Для женщин, як слабших будовою тїла, уживанє трунків є шкідливійше і огиднїйше, ніж для мущин. А крім того провадить воно до занедбаня найважнїйших обовязків кождої женщини: домового господарства і вихованя дїтий.

12) Особливо для вагітних жінок уживанє трунків є дуже небезпечне, бо шкодить се не лиш матери, але і дитинї. Алькоголь затроює корм в грудях матери, що є часто наслїдком конвульсій і инших недуг у немовлят.

13) Найбільше шкідливим, а навіть небезпечним є подавати трунок дїтям. Такі дїти не ростуть і не розвивають ся як слїд на тїлї, є тупоумні, люті і невеселі, причім легко улягають всяким недугам.

14) На трунки йде велика часть тяжко запрацьованого гроша. Ощаджуючи і складаючи видавані гроші на горівку, можна полїпшити своє житє, а навіть відложити дещо на чорну годину.

15) Непотрібні є трунки при забавах і всяких оказіях, чи торжествах. Без них можна лїпше і веселїйше провести час. При чарці чегко о зачїпку і сварку, через що забава кінчить ся часто дуже сумно.

16) Чоловік що уживає трунків, дає ся легко ошукати і вивести в поле. Може він продати совість, горожанські права, а пізнїйше через цїле житє буде жалувати того, що дав ся підійти при чарці.

17) Чоловік в пяному станї може спричинити найбільше нещастє не лиш для себе, але і для инших приміром: пожари, зелїзничі катастрофи і т. п.

18) Трунки ведуть прямо до вязниці, є вони головною причиною найтяжших переступств, вибриків, злочинів.

19) Трунки є головним жерелом нечистоти і розпусти, як також зараженя нечистими хоробами.

20 Наслїдком розповсюдженя пянства нарід убожіє.

На горівку видають люди мілїярди і колиб ті гроші обернути на хосенні цїли, не булоб на світї так богато нуждарів. Пянство веде людий до упадку й нужди. Бачимо отже, як небезпечним є уживанє трунків для чоловіка і які страшні шкоди приносить се народови. Обовязком кождого є бороти ся з тим ворогом!

Поконаймо його! Перестаньмо цїлком пити трунки!

Таким окликом кінчить ся поученє лїкарів про шкідливість алькоголю. І ми від себе кличемо: Пора вже перестати затроювати себе алькоголем. Пора виповісти і вести завзяту боротьбу з тим страшним ворогом. „Д. Н."

Голосованє При Помочи Машини, Щоби Оминути Виборчих Шахрайств.

Як звісно, при виборах дїють ся всякі шахрайства. Виборчі комісарі, підкуплені одною стороною, кермують голосованем так, щоби забезпечити вибір тої сторони, з якою вони „знають ся". Колиж знова зайде якесь шахрейство, так переведене слїдства і перечисленя голосів потягає за собою великі кошта. Один такий випадок з перечислюванем голосів взяв чотири роки часу і коштував близько сто тисяч долярів. Хтож заплатив сї винятку, одначе в богатій Америцї спеціяльно вони поширені. Щоби з сим грошї? Держава покрила з податків.

Шахрайства при виборах дїють ся дуже часто і то в кождім краю без якось покінчити промислові Американцї придумали спосіб, а се голосованє при помочи машини. Такої машини уживають вже в кільканайцятьох місцевостях при виборах на посадника міста, радних і т. п. І дивна річ, що проти сеї методи виступають завзяті полїтичні наганячі, які кажуть, що чоловік не повинен уживати „бездушного інструменту" для висказуваня своєї волї. Одначе дотеперішні машини оказались не зовсїм перфектні, аж доперва кілька місяцїв тому назад зладжено таку машину, при помочи котрої виборче шахрайство є зовсїм виключене.

Машина ся представляє собою вигляд скринки, на верху якої є позазначувані білими картками назвиска кандидатів. Кандидати кождої партії є уставлені в однім рядї При кождім назвиску є певного рода клямка, яку голосуючий має потягнути в долину. Се потиснене відбиває знак при назвиску кандидата в серединї скринки. Щоби одначе голосуючий міг тайно голосувати на такого кандидата якого він бажає без свідків, сю машину заслонює куртина. Він мусить сам куртину розсунути, потиснути клямку і відтак засунути куртину назад, бо доперва тодї, як куртина наново засунена голос є відповідно зарекордований. Цїлий механїзм машини так штучно уладжений, що голосуючому можливо лише раз голосувати. Колиж час голосованя мине, тодї отвирають машину, яка в серединї представляє весь рахунок вже обчислений, кілько голосів дістав кождий кандидат. В протягу пів години по скінченю виборів вислїд виборів стає звісним.

ЯК ПРОДОВЖИТИ ЖИТЄ.

„Я добирав старих кіз і овець; щепив їх желези железами молодих і здорових кіз або овець. Старі відмолоднювали бігали і скакали як колиб були молоді".

Д-р Вороноф.

Кождий з нас може довідатись від асекураційних компаній кілько йому сподївати ся жити.

Йому скажуть, що пересічний білий американець жиє 60, а женщина 64 роки.

Тепер заходить питанє: чи наша модерна наука, наша ославлена гиґієна, наші уліпшені методи на полю лїкарськім і хірургічнім, чи ті всї уліпшеня не всилї продовжити нашого віку хоч на оден рік?

Відповідь на се питанє має два кінцї. Перша— наші уліпшені методи, про плеканє дїтий причинили ся богато до вратованя житя немовлят, котрі булиби безперечно погинули в дитиньстві.

Друга, — житя стає так скомпліковане і невиносиме, що система людска ще не приноровилась до тих напружень і зусиль які йдуть в парі з тим скорим поступом який ми робимо.

Чому ми вмираємо.

Д-р. Е. Е. Рітенгавз каже, що все є 1.500.000 американців котрі терплять на хороби яких можна було уникнути і що на кождих десять, чотирох можна було уратувати від смерти.

Цїкавим буде подати причини смертий. В 1917 роцї, коли то ще число смертий не мало нїчого спільного з війною, 14.2 з кождої тисячки людий в Америцї умерало.

На кождих 10.000 смертий припадало: 153.2 на серцеву недугу; 149.8 на запаленє легких, 146.4 на сухоти 107.4 на недугу нирок; 82.9 на апоплексію; 81.6 на рака; 79 на кровоток; 25.3 на звапненє жил; 17.2 на інфлюенцу; 16.9 на блїдачку, 16.5 на дифтерію; 16.3 на бронхіти;

108.8 по причині ріжних випадків. Звапненє жил і блїдачка поширяють ся в застрашаючий спосіб. В 1900 році лиш 6.1 на 10.000 умерло з причин звапненя жил а 9.7 на блїдачку. Сї, як також випадки смертности з причини битя серця і хороби нирок є результатом напруженя і журби модерного способу житя.

Потреба лиш уважно придивити ся лицям женщин аристократок при кінци їх сезону, щоби побачити, що за слїди лишило на них їх високопанське житя і пізні години. Се той „поступ" що вбиває, що передвчасно робить чоловіка старцем.

Богато вчених фізиольоґів просліджували причину старого віку, і приходили до заключеня, що ми моглиби жити сотки лїт, щоби лише могли повстриматись від богатьох — о так, від богатьох річий. За взорець вони нам ставили житя деяких старців, і радили нам жити як і вони, щоби дожити довгого віку.

За клясичний примір служив їм довгий вік Корнара, котрий вигідно дожив до 98 лїт, а секретом його довгого житя була дієта; він обмежав ся до 12 унцій поживи денно.

Живучий примір довгого віку подає нам ґраф Ґреппі, італїйський сенатор і дипльомат, котрий ще зовсїм здоровий і веселий маючий вже поверх сотку лїт.

Ґреппі каже, що правилом його житя було, не позволяти собі на сензаційність. Він каже, що він нїколи не був залюблений.

Однак коли цїною довгого житя має бути повздержливість від житєвих радощів, так пощо тоді жити? Богато волить хочби хвилинку правдивого щастя, нїж роки тяжких мук.

Чому природа ограничує житя.

Не лише людство старіє ся і гине. Такій самій судьбі підчиняє ся як звіринний так і ростинний світ. Здає ся що кождий осібний рід має свій ограничений період житя, пересічно так довгий кілько потрібно на порід і виплеканє свого потомства.

Між рослинами. ґрибок жиє лиш кілька днїв. Є такі рослини що жиють 5000 лїт (на пр. „баобаб" африканське дерево.)

Між овадами є рід мухи, що жиє лише кілька годин,

але є рід саранчі що жиє 17 років. Між рибами, пискурі жиють около 60 років; щупаки 200 років черепахи поверх 200 років.

Малі пташки жиють від 7 до 8 років; орли поверх 100 Кит жиє кілька століть; коні від 15 до 30; слонї від 30-40.

Частина нас є не вмируща.

Коли ми глянемо глубше в житя, приглянемось всїм його відтїнкам, то знайдемо такі сотворіня, що нїколи не гинуть, і котрих є дуже тяжко убити. Богато ріжних бактерій можна зовсїм висушити і тримати через довший час в сухім місци, а опісля привернути їх до житя змочивши їх знов водою. Сотворіня одно клїтинні є не вмирущими. Але ще дивнійшим є те, як запевняють нас проф. Дж. Лоеб і Д-р Алексіс Каррел, що кожда комірка в нашім тїлї є — або може бути — невмируща.

Д-р. Каррел має часточку серця з курчати що знаходилось ще в розвиваючій формі в яйци, і вже тримає його 8 років а воно ще жиє і росте... Лев Лоеб доказав несмертність комірок рака. Печінки відїлені від тїла скріплювані штучним циркульованєм крови, жили і сповняли всї свої инші завданя: нирки під подібними обставинами виділяють моч, а серце рівномірно працює. Деякі орґани були взяті з умерших людий, тримані в ледї цїлими днями, потім „нащеплені" в тїло жиючого і віджили. Репродукційні желези були перещеплювані з умерших молодих людий старим живучим людям і не тілько що принимали ся але ще й відмолоднювали своїх нових властителїв. Се демонструє, що смерть тїла ще не означує сейчасову смерть всїх своїх клїтин і орґанів.

Єсли кожда клїтина (тїлько) яких мілїонами є в нашім тїлї, є не вмируща то чомуж всї разом не можуть жити, так сказатиб, громадно? Щоби зрозуміти се, ми мусимо студіювати поступ розвитку, який переходить наше тїло, зачинаючи ще перед уродженєм ся, а кінчаючи ся в часї смерти.

Невмирущі тїлка.

В медичній лїтературі здибаємо часто слово „метаболїзм". Його уживають для означеня способу, яким тїлка в людській системі забирають поживу, яку достарчає їм кров, покористовують ся нею в користь відбудови зужитих

орґанів а всякі непотрібні складники виносять і викидають. Є їх богато родів, а кождий рід має свої обовязки. Є тїлька нервів, тїлька мускулів, костий, печінок, желез і богато других. Всї мають вигляд одноклїтинного бакциля, а метаболїзм який вони витворюють є нїчим як тілько хемічними перемінами. Вони мають силу перемінити поодинокі молекули, які їм достарчає кров, в складні форми, з яких повстають ріжні орґани. Травлячі соки в нашім жолудку і кишках підготовляють поживу до передачі потрібних складників крові.

Богато людий дивує ся, чому ріжні тїлка змішавшись з травлячими соками не зістають стравлені, перемінені. А виходять вони цїло тому, що ті жолудкові кваси, не діляють на тїлка, не розкладають їх.

В тїлї молодого відбуває ся більше будівничої роботи. В дорослого чоловіка зуживанє і відбудованє відбуває ся на рівній скалї.

Коли в систему дістануть ся хороботворчі бакцилї тоді зачинає ся там справдїшна війна між бакцилями а білими тїлками крови.

Коли кров переможе , тоді система знов виздоровлює і житя продовжає ся. Колиж переможуть бакцилї тоді ті тїлка що провалили з ними борбу, маліють числом і не є більше в силї хоронити систему від отруї яку бакцилї видїляють і ми умираємо. Деякі бакцилї дістають ся в наше тїло з поживою, деякі вдихаємо, а инші дістають ся до тїла через ріжні отвори як на пр. рани. Бакцилї, що дістають ся до середини з поживою знаходять в кишках добре поле до розмножуваня ся. Квасне молоко, кажуть, є добрим протиділачем їх роботї.

До того ще тїлка в своїй безустанній працї метаболїзму також умучують ся. З часом вони стають менше звинні і богато з ужитих складників вони не всилї видалити з орґанїзму котрі, чим все дальше, спиняють їх роботу.

Також не відповідне віджившлюванє тїла, брак подостатком свїжого воздуха, відпочинку, руху, віддаванє ся налогови питя алькоголїчних напоїв, уживанє тютюну і т. п. утруднюють метаболїзм, доводять тїлка до перепрацьованя і так по троха затроювана система починає проявляти ознаки старечости. Способи були роблені (навіть досить у-

спішні) , штучно направляти деякі ослаблені і ушкоджені орґани.

Помимо того, що вже нїби є відкриті способи відмолоднювати і продовжувати людський вік, однак люди як і давнїйше старіють ся і умирають. Видно, що і природа всїй справі має своє слово, якого нехтувати годі. Поки що, як оминути смерти і жити кілько би кому хотїло ся, ще того не знаєм. Але певним є, що хотячи дожити довгого віку мусимо менше працювати, більше бавитись, жити умірковано у всїм, проводити більше часу на свіжім воздусї; мусимо освободитись від неволї хатних мух і комарів.

Але се ще треба було робити зачинаючи богато поколїнь в зад, бо богато з нас вже одїдичили певні ослабленя; гріхи наших предків є часом причиною нашої скорої смерти.

На саме щепленє желез нема що покладати богато надії. Коли кождий з осібна і всї разом подбаємо щоби заховати і пошанувати всї ті добрі правила продовженя житя про які знаємо, то для власного і для будучого житя богато добра зробимо.

Як Дожити 200 Лїт?

Штука житя, а властиво штука довгого житя — вічної молодости — від давних часів занимала ум учених людий, направляла до довших студій, до робленя ріжних домислів, досліджів і висновків, а врештї знесилювала їх і, місто продовжити, доводила декотрих до божевілля і до скороченя їх власного житя.

Та стараня, досліди й висновки сих нещасливців, мимо таких початкових невдач, направили других на властиву дорогу і врештї удало ся деяким дослїдникам продовжити житє покищо деяким лиш звірятам в двоє, троє й більше разів.

В Ню Йорку на річнім згромадженю американських лїкарів мав відчит професор-доктор Евген Фіск, президент „Інституту Продовженя Житя", і цїлком поважно твердив, що в дуже короткім вже часї буде можна продовжити людське житє до 200 лїт, а то й довше. Правда, він самий признає, що пережите, а навітть сама лиш думка про так довгий вік, на-

повняє страхом не одного, та він твердить, що мимо всего воно таки здійснить ся. Колиб хто про се сумнівав ся, то доказане сего не вимагалоб навіть стілько труду, що доказуване деяких явищ спірітизму. Іменно своє тверджене сей лїкар опер на доказах, що деяким дослїдникам природи удало ся продовжити житє деяких овадів 900-картно. Він звернув увагу слухачів на черепаху, що живе вже поверх 200 лїт, та на каліфорнійські „безсмертні дерева", що живуть вже тисячі лїт. Після його погляду смертність людська є лиш фізичним обявом, а усунене причин несилля розвяже питанє „вічної молодости".

З окрема, у Відні, професор біольогії Евген Стейнах проголосив своє епохальної вартости відкритє віднови або відмолоднюваня чоловіка. Він каже, що через многі лїта він придивляв ся житю половому звірят і людий і остаточно дійшов до головної підстави відмолоднюваня, яка лежить у вимінї полових знарядів, чи то через легку операцію чи то через дїланє промінями Рентґена на ті орґани. В часї дослїдів проф. Стейнахови удавало ся перемінювати звірята самцї в самицї і на відворот, творив штучних гермафродитів (двополових), а також удало ся йому усунути злі наслїдки кастрації (вирізаня полових орґанів). Полові орґани, після нього, відграють незвичайну ролю в розвою кождого осібняка. Через відповідну операцію тих орґанів старий чоловік може знова здобути силу духа і тїла і побудити мозок до дальшої живої праці.

Сї відкритя доктора Стейнаха спричинили незвичайне враженє так у Відні як і серед широких кругів дослїдників природи цїлого світа.

Тїшмо ся або — сумуймо, що зможемо дожити такої глубокої старости; для одних бо старість є радістю, для других — тягаром. **П.**

Як Хоронити Зуби.

Дуже много людий в сім краю терпить на зуби, а терпить через те, що не вміють старанно обходити ся з зубами. Добрі зуби є великим добродїйством для чоловіка і про них дбати належить вже від найперших лїт молодости. Коли нам удасть ся утримати здорові зуби до двайцяти лїт, то правдоподібно вже будемо їх мали здоровими через цїле житє, коли лише дальше будемо старанно коло них ходити.

Зуби наші є призначені до кусаня і пережуваня, і ми сміло можемо гризти і жувати навіть засохлий хлїб і тим не зі-

псуємо зубів, але противно зміцнимо їх ще ліпше; з окрема дітям не треба забороняти гризти твердих скірок з хліба, бо се зміцняє їх ясна і зуби.

Щоденно старанно обмиваємо лице і руки, але подумайте чи може бути що більше гидкого як брудні уста і зуби? Зуби, що ніколи не почули на собі ні порошку, ні щіточки?!... Такі нечисті уста і зуби дають приміщене цілим мілїонам преріжних хоробливих бактерій, які незвичайно скоро розмножуть ся, коли їх і їхню поживу щіточкою з уст не усунемо.

Колиж ті мікроби остануть на зубах, вони дістануть ся до кишок і жолудка, а відтак і до крови, де спричинять непожадані компліkації.

Нечисті зуби є причиною многих хоріб, а на доказ сего наведемо примір знаний досить загально: Віскавнт Ґрей, англійський амбасадор, почав був сильно тратити зір і ніякий окуліст не міг йому порадити. Здавало ся вже, що хороба не можлива до вилїченя — аж після збаданя зубів, показало ся, що їхня хороба є власне причиною ослабленя зору. По очишеню і направленю зубів, зір зовсім повернув.

Доказано, що кілька осіб божевільних вернуло до нормального стану по направленю зубів.

Много жолудкових хоріб походить зі зле пережованих покармів, які жолудок не може стравити.

Дуже зле роблять ті, котрі болючі зуби сейчас вириває ють. Кождий повинен бодай раз в рік піти до дентиста, щоби очистити зуби а дїраві направити. Отяганє ся в такій справі є дуже шкідливе здоровлю.

Знаючи як добрі зуби є конечні для людського здоровля, ми повинні бодай кілька мінут кождого дня посвятити, щоби очистити їх. Кожда мати є обовязана дбати про зуби своїх дїтий і уважати, щоб вони рано і вечір свої зуби вимивали щіточкою.

Практика доказує, що яких 90 процент дїтий має зіпсовані зуби. Дїти не можуть добре погризти їди і поликають її непережовану. Слабий жолудок не може того стравити, а не стравлена їда не дає поживи орґанізмови і спричинює до того ще жолудкові забуреня.

Осторога: Звертайте більше уваги на зуби, а будете здоровими. **П.**

ЧУЖІ НАРОДИ НА УКРАЇНІ.

Коли порінаємо українську етноґрафічну територію з нїмецькою, французькою або італїйською, то побачимо, що українська територія не виказує такої однородности населеня, як тамті три. Тут бачимо власне побіч українського народу, який є значно переважаючою більшостию в порівнаню з цїлим населенєм, також инші народи, „інородців". Виходить так, що коли Українців є 71%, то на інородців припадає 29%.

Сей відсоток інородців, хоч він на певно прибільшений при обчислюваню населеня, то однак він все таки значний і наслїдком сього справа інородців на Україні займає визначне місце при обговорюваню національної справи.

Зрештою, інородці на Україні не тільки відграють важну ролю завдяки своїй численности, але також наслїдком сього, що деякі з них, а власне Москалї і Поляки, представляють значну економічну силу, яка дає їм визначне суспільне становище.

Усе те можна вважати корисним фактом. Ся ріжнорідність населеня утруднює будоване української держави і вона викликує цїлий ряд питань, як уложити національні справи на Україні. Але вона навіть має в собі небезпеку, яка лежить в тому, що інородці можуть в українській державі бути чинником, який не буде тїсно вязати себе з українською републикою, а шукати звязи поза границями держави, в якій вони живуть. Се треба віднести особливо до Поляків і Москалїв, як би вони знайшлись в українській державі. Невдоволенє з порядків в українській державі може дуже легко напровадити їх на думку шукати опору чи то в Польщі чи в Росії.

От з тих усїх оглядів справа інородців на Україні є справою дуже важною, а се буде повним оправданєм, що ми хочемо власне дещо сказати про сих інородців.

Коли бачимо, що українська територія є менше чистою під національним оглядом нїж на приклад французька,

італійська або німецька, то причина сього лежить в нічім иншім як тільки в історичних обставинах, які переживала наша територія.

Коли взяти на увагу цілу територію, де Українці мають чисельну перевагу, то покажеть ся, що населенє сеї території числило в 1914 році 46, 012, 000 душ. З того виходить, що як би українська республика обіймала цілу українську терeиторію, то наша держава займала би четверте місце що до чисельности населеня між великими державами в Европі. Нашу державу перевисшили би тільки Велика Британія, Німеччина і Росія. Між сими сорок шістьма міліонами є Українців коло 36 міліонів і 800 тисяч. Українців, які мешкають поза межами української території, тут не рахуємо. Всіх Українців на світі є коло 40 міліонів. Се велике число має тимбільше значінє, що з ним не можуть зовсім рівнятись інородці на Україні. Коли інородців є на українській етноґрафічній території понад девять міліонів, то зважити треба, що сих девять міліонів не припадає на один чи на два народи, а на всі народи, які живуть між Українцями.

З чужих народів на Україні живе найбільше великоросів. Їх є коло 5,400.000 се значить 11.7% цілого населеня. Найбільше є їх в північно-східній части української території, а власне в сих частях Курської і Вороніжської ґубернії які належать до української території; в Донській области, в полудневій Україні, в так званій Новоросії й на Підкавказю. Зрештою, в инших українських землях , їх дуже мало і вони мешкають головно по містах, а в Галичині і на угорській Україні нема їх зовсім.

Ся великоруська кольонізація є власне наслідком історичних обставин. Аж до часів Переяславської умови з 1654 року не було на Україні Великоросів, не рахуючи очевидно , незначних виїмків. З того часу зачалась великорусска кольонізація. Насамперед прийшло туди богато всякого рода московських урядовців, московське військо, за ними московські торговці, ремісники тощо. Зрештою, з хвилею, як московський вплив ставав щораз більший, українські висші кляси московщились і тим способом настало на Україні московське дворянство, зложене у великій частині із московщених Українців, а також з родовитих Великоросів. Опісля лише московська народня маса взяла

участь в кольонїзації України. Се сталось тодї, як Донецька область стала безпечнїйшою від татарських нападів в 18. столїтю і як по знищеню кримської орди мала зачатись в 19. столїтю кольонїзація в полудневій Українї.

Тим способом полїтична звязь з Московщиною принесла нам сих 11.7% великорусского населеня і викликала факт, що наші міста в центральній і східній Українї дістали московський вигляд.

Дригим по числї не-українським народом на Українї є Жиди. Їх є коло 3.800,000 душ і вони становлять 8.2% цїлого населеня України. Але вони не розміщені по цїлій території рівномірно. Територія на захід від Днїпра вказує коло 12.5% жидівського населеня, а Лївобережна Україна вказує понад 2%. Ся ріжниця походить з того, що за часів царського панованя Жиди не мали права мешкати на Лївобережній Українї, а зрештою вона є також наслїдком історичних обставин. Густота жидівського населеня є значна тільки на сих територіях, які колись належали до польської держави. Зрештою Жиди творять майже тільки міське населенє.

Коли Жиди прийшли на Україну, се годї сказати. Припускати можемо однак, що в часах повстаня Київської держави вони вже були на нашій території а за княжих часів вони вже були напевно. Зайшли вони від полудневого сходу, від Кавказу. Але сильнїйша жидівська кольонїзація зачалась на Українї аж в 14. столїтю і сим разом ішла вона з Польщі.

Третим що до числа народом між інородцями є Поляки. Їх число виносить на українській території 1,700.000 душ, се є 4% цїлого населеня. Вони теж не розміщені рівномірно. Найбільше їх в Галичинї, бо там їх коло 900.000 себто 19% цїлого населеня на галицькій Українї, а на Угорській Українї нема їх зовсїм.

Істноване Поляків на українській території є теж наслїдком історичних обставин. Сей факт, що велика земельна власність на українській території знаходить ся у великій части в польських руках, показує, що ся часть України перебула власне польське пановане, пановане польської шляхти на Українї.

Ся польська кольонїзація є старшою від московської. Вона зачалась у другій половинї 14. столїтя, значить на

триста років скорше ніж московська.

По Поляках є найбільшим числом Німці. Їх налїчують на українській території коло 870.000 душ се є 1.9% цілого населеня України. Вони також не живуть нїгде масово, а розкинені по країнській території. Найбільше їх на полудневій Україні, в Чорноморщині, а власне в Акерманськім повіті, Одеськім, і Тираспільськім, Бердянськім Таврійської ґубернії і Маріюпольськім повіті Катеринославської ґубернії. Побіч сего є значнійше число Німців в Холмщині і на Волині. Німецька кольонїзація відбулась тоді, як на Україні зачались розширятись польські впливи. Се сталось насамперед в 14. столїтю в Галичині, хоч треба признати, що Німців стрічаємо на приклад у Львові ще за часів українського панованя.

Далеко численїйшою була друга німецька кольонїзація з кінця 18. столїтя. Тоді наслїдком підмоги з боку австрійкого правительства прийшло богато німецьких кольоністів до Галичини і Буковини, а за Катерини II. прийшло їх богато до українських земель над Чорним морем. Протягом 19 столїтя ішла в Росії німецька кольонїзація дальше.

Про инші народи, які в малім числї є розсипані на українській території, говорити не будемо. Вони не мають зрештою більшого практичного значіня. Згадати тільки треба Румунів, яких знаходить ся на українській території понад 400.000 себто 0.9% населеня. Сї Румунські кольонїї розтягають ся на прибережнім поясї полудневої України, доходять значнїйшими ґрупами до Днїпра, але вони заходять і до Лївобережної України і до Донської области.

Нїм подумаєте про здобуте маєтку, старайте ся виробити собі добру память і витревалість.

Хто сміє ся з власного нещастя, се подиву гідний чоловік. бо нещастє се великий учитель.

Тиха вода береги рве; Тихі люди є найбільше небезпечні.

Як хочете мати свободу, мусите її здобути і пильнувати перед ворогами.

О. Д-р. Микола Копачук.

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ І ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

1.) Причина Орґанізації.

Причина, задля якої з'орґанізувала ся в Америці українська греко-православна церква, сама собою ясна для кождого Українця і для кождого здорово мислячого чоловіка, що над нею годі довго розводити ся. Мають всї православні народи як Румуни, Болгари, Серби і ин. свої національні церкви, чомуб не мати й нам православним Українцям свою окрему національну церков? Адже-ж лиш в своїй народній церкві можливе повне заспокоєнє релїґійних потреб. Ось на примір малі православні народи як Греки, Болгари, Араби і ин. не пристають і нїколи не приставали до церкви своїх одновірних других сусїдів, а завше дорожили й дорожать і сегодня своєю рідною національною церквою і то очевидно тому, що лиш вона забезпечує їм повне задоволенє релїґійних і культурно просвітних потреб. Нас, Українців, навчила історія аж надто наглядно, що церков лиш тут спомагає свою релїґійну й культурну місію між нами, коли її управа й орґанізація спочивала в руках народа. Аж як Польща й Москва підбили Україну, тодї й накупили вони її силою свої церкви які хоч почасти одновірні не тільки що не заспокоювали релїґійних потреб Українців, але працювали на користь наших гнобителїв.

Отже причини з'орґанізованя окремої православної церкви між Українцями треба шукати в цїлком природнім стремлїню иншого народа до того, щоб мав в своїй церкві повне задоволенє своїх релїґійно-моральних потреб і культурно просвітних вимог.

2.) Численність Українців в Канадї і Злучених Державах.

Підставою великої орґанізації є передовсїм люди,

задля яких та установа здвигнена і силою яких вона держить ся. Чим численїйший круг інтересованих якась інституція обіймає тим має вона кращі вигляди на розріст і розвиток. Тимто для кождого цікаво розслїдити й сконстатувати, яке за велике число православних Українців живе в Канадї і Злучених Державах, на яких операєть ся орґанїзація української греко-православної церкви.

Урядова статистика не дає нам в сім згляді прямих відомостий, а самі Українці досї також ще не спромогли ся на обчисленє своїх відомостий в сім напрямі. Тому мусимо вдоволяти ся тільки числами, висновами, почасти з урядових даних почасти вибраними з московських жерел.

І так урядова народна перепись з 1911 р. начислює в Канадї 88,507 православних, а М. Вілячур в своїм творі „Русскіе в Америкі". Ню Йорк, на стороні 141 каже, що між ними є 58,639 православних „русских". Однак розглянувши ся лишe по Канадї побачимо, що під тими „русскими" треба розуміти таки наших Українців, то справдїшних православних Москалїв живе в Канадї дуже мало може яких дві до три тисячі робітників по містах. Москаліж фармері се не православні а ріжні сектанти, головно духобори. Тож коли і відчислимо яких 30 тисяч на православних ріжних націй як Арабів Москалїв, Греків, Сербів, Болгарів, що живуть в невеличкім числї в Канадї, то можемо з певністю твердити, що число **православних Українців в Канадї** виносить що найменше яких **60 тисяч.**

А в Злучених Державах численність православних Українців досягає принаймні яких **двіста тисяч.** До сього числа доходимо на підставі статистичних даних самих же Москалїв яких годї підозрівати о партійність в нашу користь, в слїдуючий спосіб. Именно в московськім календарі з 1917 р., виданім у Ню Йорку, читаємо на стороні 180 що в цілій північній Америці православних „русских, галичан і угорщан" начислюєть ся кругло 400 тисячі. Відтягнувши від сього числа кругло 90 тисяч канадійських православних, про яких ми вже говорили, одержимо для Зл. Держав кругло 310 тисяч „русских, галичан і т. д.". Для нас не може бути двох гадок, що під „Галичанами" і „Угорщанами" треба розуміти Українців з Галичини і угорської України, що покинули злуку з Римом задля браку рідної православної церковної орґанїзації

підчинили ся були московській місії. Дуже цікаво буде для нас, провірити чисельне відношенє поміж „русскими" а „галичанами" і „угорцями". Се зробити уможливляє нам Є. И. Омельченко, який у своїм творі „фінансово-економіческое положеніе С.Т. в 1917 г. Н.Й. 1918" определяє численність „собственно русского племени" в Зл. Державах на 192,920, кажім кругло на 190 тисяч. До сих „собственно русских" Омелченко не причислює вже „галичан і угорщан" а тільки „русских", очевидно православних і сектантів що походять з буйної Росії з виключенєм всіх „инородців", причім він українців з бувшої Росії не уважає „інородцями" а зачисляє їх без церемонно до „русских". Вже на підставі сих виводів виходить ясно на світло денне, що число православних Українців у Зл. Державах виносить що наймепше 120 тисяч навіть і в тім випадку, коли допустимо, що всї Омельченкові „собственно русскі" се дійсні Москалї. Але як сказано, не всї вони Москалї, а є між ними й спора пайка Українців. Ходить тепер о вилученє з них численність Українців. На жаль для сього вже не маємо докладних даних — хоч бодай такі не попали менї покищо під руку — і мусимо вдоволяти ся тілько хоч лише загальною але за те надзвичайно цінною для нас вказівкою. Именно д. Вільчур в його вище згаданій книжці стор. 62 покликаючись виразно на подану Омельченком цифру „собственно русских" говорить про їхнє походженє так: „**подавлючу більшість**" русских імігрантів становлять селяни **з полуднево-західних губерній**" себто докладно кажучи з України. Подавляючій більсти протиставить ся звичайно зникаюча меншість. Щоб не робити кривди Москалям означимо їх скількість цифрою 70 тисяч а решта 120 тисяч мусять все таки припасти на подавляючу більшість Українців. Таким чином на підставі констатованих даних самих же Українських Москалів, як Вільчур, що хоч сам соціяліст ще гірш чорносотенця нетує Українців, дійшли ми до переконаня, що число православних Українців виносить що найменше 240 тисяч, а дочисливши до них яких 60 тисяч православних Українців в Канадї дістанемо поважну цифру яких що найменше 300 тисяч православних Українців у цілій північній Америці.

3.) Дїяльність московської місії.

Се число доводить нам до живої свідомости передівсїм дві правдї. По перше те, що православні Українцї мають в повнї достаточну силу, на якій можуть оперти орґанїзацію власної національної православної церкви. А по другій **виходить яскраво на яку хотяй прямо неімовірний та на жаль правдивий факт, що вся робота московської місії операла ся і ще операється властиво майже виключно на українських еміґрантах, а не на справдїшних Москалях.** Аджеж се аж надто добре відома справа, що більшість московських еміґрантів у Америцї, яких число, як ми се вище виказали, не виносить більше як 70 тисяч, се по більшій части не православні а приклонники ріжних сект, що якраз задля сього свого віруваня мусїли кидати рідний край.

От тим то тепер вже нема нїякого сумнїву, що бідна українська, чорна робуча маса годувала тільки своїм кривавим потом московську єрархію і московських провідників, а сама діставала в заміну хиба цїлковитий брак релїґійно-морального навчаня, обрусїнє і цареславіє.

Що воно дїйсно так було, а не инакше се посвідчують нам також саміж Москалї. Тойже д. Вільчур (стор. 72 і 74) малює нам коротко дїяльність московської місії ось як: „Православна місія в Америцї дїлала на жаль з виразною **полїтичною тенденцією і носила** різко реакційний характер і тому понесла втрати на річ протестантів, котрі то втрати винагороджувала собі наверненєм в „православіє" „галичан і прикарпатських русских".

Про сю виразно полїтичну роботу московської місії під церковною покришкою говорить д. Вільчур на иншому місцї слїдуюче: „Офіцїяльний орґан церковних брацтв ґазета „Правда" явно занималась „уловленієм" австрійських славян в лоно православія і разом з „Світом" і Русским Смигрантом" старалась вона удержати американських славян в лонї „православія й самодержавія", здвигаючи невидиму стїну межи ними а американською републиканською демократією" (стор. 123 і 124).

Сей критичний відзив про дїяльність російської місії показує наглядно, що самі Москалї такою її роботою не були вдоволенні і до тої міри, що навіть масами переходили

в протистантизм, бо в лоні рідної церкви не находили належитого заспокоєня своїх релїґійних потреб.

Колиж самі Москалї мали причини бути невдоволеними то о скілько гірше було положенє православних Українців під московською місією. Про сповненє їхніх релїґійних потреб не тільки що ніхто не думав, але навпаки вся енерґія і вся славесна й літературна дїяльність місії була звернена на винародовленє і обрусїнє не лише православних але навіть і греко католицьких Українців, щоб в решті решту їх зробити Москалями і приклоніками самодержавного царизму.

4.) Засади українсько-греко-православної церкви.

На щастє під теплим животворним подувом духа свободи, що віяв по цїлім світї після скиненя царату в Росії очунялись і американські Українці і поставили собі також зажити своїм самостїйним церковним житєм. Лиш дивно, що се так пізно стало ся! Бо коли в старім краю Українці терпіли церковний гнет, то се дїялось під полїтичним примусом, але що вони й тут на свобідній американській землї під найсвобіднїйшим в релїґійнім згляді державним законодавством ходили так довго добровільно в московськім ярмі, се годї инакше собі вияснити як хиба цїлковитим браком освіти і повного відсутністю розуміня релїґійної свободи й національної чести.

Як сказано, на щастє сьому невиносимому станови нарештї поставлено край. Українські еміґранти в Канадї і Злучених Державах користаючи з добродїйства свободи слова і совісти вже перед роком здвигнули свою питому релїґійну орґанізацію: Українську греко-православну Церкву, яка операєть ся єдино тільки на сили й потреби свого рідного народа. Бо вона покликана до житя не чужими царями та чужими грішми, але волею народу і його власним коштом.

У нашій церкві почує Українець Службу Божу й проповідь не в чудернацькій московській, але в своїй рідній українській мові.

Правда ся церковна установа находить ся ледви в початках своєї орґанізациї і її сила ще далеко не відповідає вимогам триста-тисячного числа вірних. Однак тому, що сегодня лиш та устава має перед собою будучність, що операєть ся єдино на волї й потребах народу, можемо з певністю

падіяти ся в коротці найкращого розвитку й розцвіту сеї найважнійшої народної інституції.

Ся надія тимбільше оправдана, **що українська грекоправославна церква числить ся вповні з духом часу й охотно йде на зустріч не лише релїгійним потребам але й культурно просвітним вимогам своїх вірних, лишаючи на боці всякі полїтичні стремління. Вона ввела в себе демократичний прінціп** виборности священика і всїх церковних урядників самими вірними і повної **контролї** членів церковної громади над церковним маєтком і над всїма адмінїстраційними справами церкви.

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДИЙ ДЛЯ СТУДЕНТІВ.

1. Читайте лише добрі книжки.
2. Читайте лише се, що вас інтересує.
3. Читайте що дня принайменше пів години і роздумуйте довший час над сим що ви читали.
4. Сли можете, читайте час від часу на голос.
5. Читайте не завсїгди самі, але також з вашим учителем або знакомим і обговорюйте спільно те, що ви прочитали.
6. Читайте завсїгди так, щоби перечитане ви могли иншим переповісти як найгарнійше — се незвичайно важний обовязок не лише супроти вашого окруженя, але супроти вас самих.
7. Читайте кожду книжку за порядком а не лиш раз тут а раз там, перевертати по кілька карток.
8. Ніколи не читайте книжок тоді коли ви змучені.
9. Читайте лише тоді коли хочете свій ум просвітити або скріпити чи полїпшити думки, одначе нїколи не читайте „аби час минув" ані задля розстроєня чи підохоченя нервів.
10. Записуйте собі всї гідні запамятаня реченя, які вичитаєте в книжцї — а записуйте у взірцево проваджений нотес.

Се, що ми звемо нещастєм в житю, є часто благословенєм, з якого в кінци приходить для нас добро. Хотяй нинї обставини можуть бути смутні, коли однакож приймаємо їх відповідно, вони можуть в будучности принести нам овочі справедливости.

Матей Генри.

ОДНА З ВЕЛИКИХ ПОМИЛОК.

Від вибуху російської революції і поваленя царського уряду, за Українцями тягнеть ся оден гріх, одна болюча помилка — а іменно ся, що не спромогли ся стати відразу і спільно на ґрунт української незалежности і з упадком царської Росії, не зачали сейчас будувати независимої української держави.

Однак причина помилки не лежала в злій волі, але радше в тих відносинах, які панували до революції. Українська свідомість зачала рости недавно і то серед великих трудностий, ріжнородних чужих впливів, що давали тій свідомости дуже ріжноманітний вигляд. Треба мати на гадці Велику Україну, а та власне була під вагою царської московської державної машини з одного, а під вагою російської культури з другого боку. Всюда пропо-

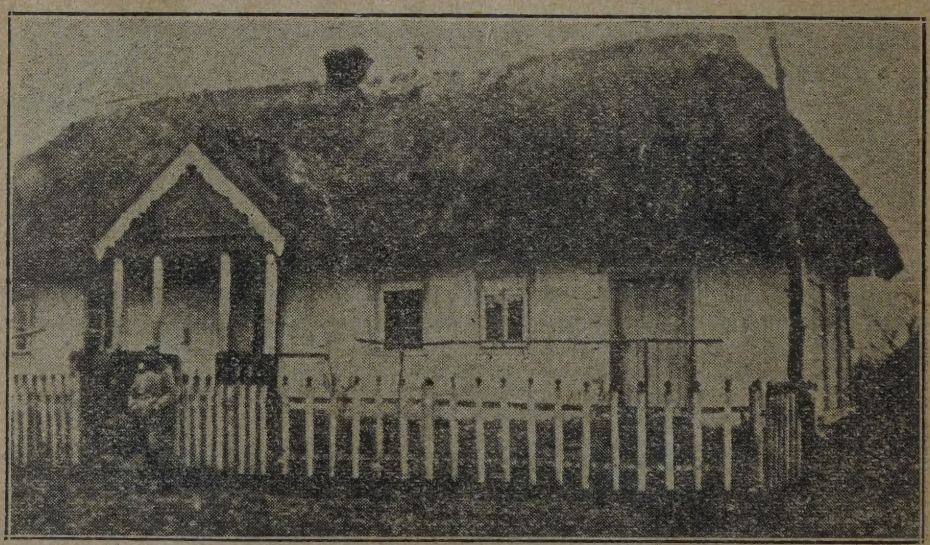

Одна з Українських Шкіл на Волині.
Галицькі Січові Стрільці були орґанізаторами й учителями тамошніх українських шкіл.

відувано єдинство і неподільність російської держави — в школах, в церквах, в війську, а так само в гуртах поступового робітництва, яке саме стояло проти царського правління. Те робітництво виводило справу так, що треба би лише повалити царський уряд, передати управу краю в руки дійсних вибранців народу, а тоді всі народи Росії заживуть кращим житєм, свобідним, як брат з братом, друг з другом, вільний з вільним, без поділу спільного майна і точного означеня окремих прав для кождого.

А що перед в поступовім русї вели Москалї отже Українці несвідомо підпадали під їх вплив, під їх теорії і вірили, що найкращою забезпекою їх будучности має бути братне співжите з Москалями і другими народами в новій Росії. Вони вірили, що московські соціялїсти всяких відтінків, які так богато говорили про справедливість, не схочуть нїкого кривдити; вірили що жажда панованя над другими була лише в маючих власть, але не в працю-

Український Січовий Стрілець веде дїти до школи (на Волинї).

ючого народу. І ся віра була страшною помилкою Українців.

Правда, яку давно вже висловив Шевченко, що: В своїй хатї своя правда і сила і воля — для богатьох лишала ся незрозумілою. Вони більше вірили чужій балаканцї і чужим обіцянкам, нїж тій правдї, що — **лише маючи свою власну хату, свою силу чоловік, як і народ, може з**

другими, чи побіч других, жити по сусїдськи.

Отже та чужа балаканка в великій мірі здержувала зріст думки про конечність окремої української держави, незалежної від нїкого.

Не можна однакож сказати, що така думка не розви-

Панна Савяк
Українська Сїчовичка з Балинець, Галичина.

вала ся — вона була, вона жила і росла, тількож росла помало і не в усїх верствах і ґрупах однаково. Хто занадто підпав під чужі йому московські інтернаціоналїстичні теорії, той переставав зовсїм бути Українцем; звав себе „Малоросом", уважав українство непотрібним, або шкідливим соціялїзмови та годив ся вповнї на те, що Україна має змосковщити ся. Хто менше підпав під вплив московської державної куль тури і московських робітничих партій, той не зрікав ся українства, боров ся за него під царським правлїнєм, але вірив, що українство не повинно від московщини віддїлятись тоді, коли в Росії державна власть перейде в руки працюючої кляси. Побіч тих були ще одиниці, а може і малі гуртки „самостійників", що бажали бачити Україну окремою державою, свобідною від чужої контролї і звязи. Сї послїдні найдальше висували українську справу і ставили за найбільшу і найпершу конечність здобутє повної самостійности своєму народови, коли тимчасом більше партийно настроєні Українцї плутались між програмою своєї партії, московським інтернаціоналїзмом і українською народною програмою. Виходила неясність як в того, що хоче нараз кількох господарам служити. З одної сторони бажало ся для української справи найпов-

нійшого успіху і розцвіту; з другої партійна програма казала: найважнійшою для вас є клясова, партійна справа; з третої московські соціялїсти казали: чому вам клопотатись Україною, коли в тім, який ми повинні виборoти, буде і нам і вам повна свобода і всї будемо жити як брати, не потребуючи питати себе, що наше, що ваше.

Наслїдки всього того були такі, що коли Росія зачала розпадати ся і українські провідники мали в руках велику свою армію, вони не ужили її сейчас на створенє власної незалежної держави. В них замало було самостійницької думки і тому в так важній для них хвили вони не могли відважитись на такий рішучий крок. Аджеж після рецепти московських поступовців се було би зрадою, злочином проти поступу, проти революції. І так маючи в руках по-

Українські Сїчові Стрільці.

важну силу, вони не відважились ужити її вповнї для забезпеченя незалежности свого краю, але зачали торгувати ся з Московщиною, з Петербурґом за автономію.

А та Московщина, хоч і робітнича, хоч і поступова, розуміла справу по свому. Вона розуміла, що Україна має бути свобідна на московську міру, за московським дозволом і в границях назначених Московщиною, а не більше.

По часї доперва коли Москалї зачали показувати роги,

зачали Українці пробувати і забиратись поволи до рідної будови. Однакож давнійша їх сила в великій мірі була вже ослабла, а московська за те підросла.

Та і тепер деякі Українці, що виховували ся більше на теоріях і кличах, більше на словах, ніж на ділах, не могли зрозуміти дійсности життя. Їм здавало ся, що се лише якесь хвилеве непорозуміне і Москалі нині чи завтра таки пригадають собі поступові кличі і зачнуть відносити ся до Українців так, як Українцям того треба. Правда, в той час український „самостійницький" загал зріс до широких розмірів і самостійницька робота зачала ся на широку скалю, однакож лишили ся ще люди і гурти, які всеж таки не могли згодити ся на розєднанє з Московщиною.

Московські большевики дїставшись до власти показали ся не лїпшими супроти України, як і всякий Москаль загалом. Бачучи, що Україна хоче зажити самостійним

Єдина українська школа в Володимирі Волинськім.

житєм, вони вирушили хрестним походом, щоби знищити її самостійність. Всїм було ясно, що большевицька полїтика, се полїтика царська, полїтика поневолюваня і панованя, а однакож і тепер ще були Українці, які вірили в большевицьку щирість. А вірили вони знов тому, що не були „реальними полїтиками"; тому, що привчили ся більше вірити словам, ніж дїлам, теоріям, ніж вчинкам. Зі своєї

сторони большевики не щадили ніколи гарних слів й обіцянок, хоч ділами всї свої слова явно заперечували.

На передї гурта большевицьких прихильників став в послїднім часї Володимир Винниченко.

В початках твореня Української Республики Винниченка дуже був захопив визвольний український рух і він сам бере участь в народній роботї. Бачучи, що московські большевики лицемірять супроти України, він осудив їх по заслузї в драмі „Між Двох Сил" та в инших писанях. Драма ся була таким ударом для московських лицемірів, що ті опісля порозстрілювали акторів, що виступали в

Камінець Подільський.
Місто на Поділю, в якім довгий час перебував український уряд і де є державний український університет.

театрі в ролях осіб згаданої драми.

Але московська большевицька навала не дала Українї стати на ноги і Винниченко забрав ся поза межі України. Не маючи очевидно пратичного світогляду, Винниченко попадає тут під вплив теорій і взагалї під вплив голих слів, здибає ся з Москалями, що удають поступовців і рівночасно ведуть потихо роботу навіть проти українського большевицького гурта, якого передовиком був Винниченко (таким пр. був Москаль Дятлов) і так в него оживає знов слїпа віра в щирість і слушність російських больше-

виків і можність прийти з ними до братнього порозуміня.

Так зачинаєть ся видавати в Відни „Нова Доба", орґан Винниченка і його гурта, в якім висипало ся не мало лайок на українську самостійницьку роботу і чимало запевнень, що лише в одних росийських большевиках лежить спасенє Українців.

Певна річ, що росийські большевики мусїли дуже радїти, що мають за границею такого помічника, та ще з між тих Українців, яких вони завзяли ся знищити.

Та на їх лихо Винниченкови було вже забогато власних слів і він в кінци вибирає ся до Москви, щоби наділї там поєднати ся тїснїйше з тими, яких так хвалив і зачати роботу на ґрунтї Української Радянської Репуб-

Володимир Волинський

лики — як її звуть московські большевики.

Українські большевики виряджають його там з великими надіями, вірячи, що — чого не зробив доси хто другий, те зробить Винниченко. Однаком показало ся, що Винниченко знайшов не те в що вірив сам і цїлий світ заставляв вірити. Він знайшов лицемірів, насильників й імперіялїстів. І він огірчений виїхав знов поза границї Большевії.

Виїзджаючи від большевиків Винниченко лишив потайки лист для розповсюдненя між селянством й робіт-

ництвом на Україні, де оповідає, чому приїхав до Москов-
щини і на Україну і чому вернув. (Лист сей появив ся
також в Українських часописях, а в У. Голосі був поміще-

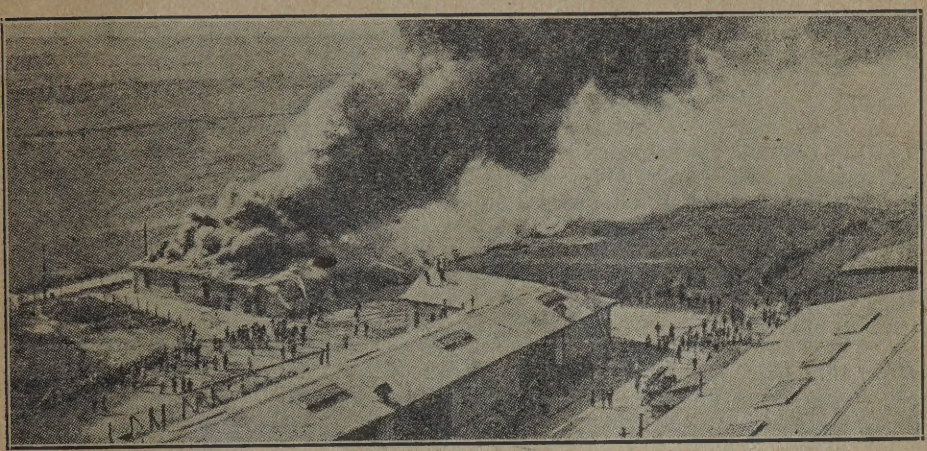

Місто Рівне.
На обох образках видно місто в огни — яке запалили большевики бомбами з літаків

ний в 47 ч. 1920). Зміст листа занадто обємистий, щоби можна його помістити в календари, за те подамо найважнійші місця Винниченкового звіту з його поїздки до большевиків, поміщеного в „Новій Добі" (орґані Винниченка),

де оповідає ся в вузшій формі про те, що Винниченко бачив і пережив між рос. большевиками. Звіт сей передав Винниченко ґрупі українських комуністів, яка його була до большевиків вислала і вона оголосила його в „Новій Добі". Понизше подаємо сей звіт з того місця, де говорить ся про поворот Винниченка:

Тов. Винниченко вернув з України. Ми повинні викласти перед українською соціялістичною громадою причини його повороту. Причини сі представив нам сам товариш у докладному справозданю, з якого тільки найважнійше тут передаємо.

Товариша приняли в Москві надзвичайно холодно й непривітно, просто не знаючи що з ним робити. В безчисленних конференціях, які він мав з многими народними комісарами, та в своїй докладній записці, якої основні домаганя нашим читачам відомі, він виложив причини, задля яких він приїхав від імени Закордонної Ґрупи У. К. П., і на яких умовах він приняв би участь в уряді радянської України. Він скрізь отверто й чесно зазначував наші домаганя. Вони зводились до двох основних точок: 1. Українська Незалежна Радянська Республика повинна бути не фіктивною, а фактичною. 2 Система правління, яка досі провадилась, на Україні, система єдино-неділимської централізації з систематичним нищенєм продукційних сил на Україні та експльоатації її природних богацтв повинна бути усунена.

Товариша оббріхували, з ним лицемірили, старали ся намовити його жити в Петрограді та тижнями зволікали з відповідию. А він усе, весь час домагав ся роботи, якої не міг допрохати ся. Нарештї згодились на його виїзд до Харкова, де сю роботу мав дістати наш товариш. Але якеж було його здивованє, коли тут правлячі круги з Раковським на чолї приняли його просто зі страхом, навіть не думаючи давати йому сеї роботи? Тактика русских кумуністів вбити в нього всяку енергію українського комуніста до праці, зневірити в самого себе, зробити його покірним і податливим орудієм своєї політики на Україні. Тактика, яка показалась по части успішною, в приміненю до українських „боротьбістів". Але товариш Винниченко розумів ся на замірах русских комуністів, обстоючи своє. Йому пропонували всякі титули, посади, а на питаня, що він має робити, відповідали: нїчого!

Стало ясним, що приїзд товариша на Україну задумали русскі комуністи як найбільше використати для своїх цілий, не думаючи навіть робити які небудь зміни в своїй політиці на Україні. І се їм по части вдало ся. Не могучи добити ся нїякої для себе роботи, він виїхав назад в Москву, щоби знова стратити на безуспішних переговорах більше місяця. Бачучи повну безуспішність своїх заходів, він рішив вертати в Европу. Але в поїзді задержано його і він був приневолений

лишити ся. В останніх часах він згодив ся обняти уряд заступника Раковського і комісарят закордонних справ, щоби ще раз спробувати, чи не вдасть ся йому бодай постепенно провести мінімальні зміни в політиці на Україні.

Але се були іллюзії. Навіть думати не можна було, щоби бодай щонебудь провести користного для народніх мас, щоби напр. завести пайок на Україні, який є в Московщині, що би усунути якого небудь урядовця, що надуживав свій уряд. Він побачив себе звязаним на кождому кроці і цілком безсильним, а навіть непевним свого житя. Все те було причиною, що він за всяку ціну рішив ся вертати в Европу і тут велику услугу зробив йому Раковський. Він зробив всі заходи, щоб товаришу дали дозвіл на виїзд, тільки під умовою, **що буде про се мовчати і не буде виступати проти Р.Ф.С.Р. і Р.К.Л.**

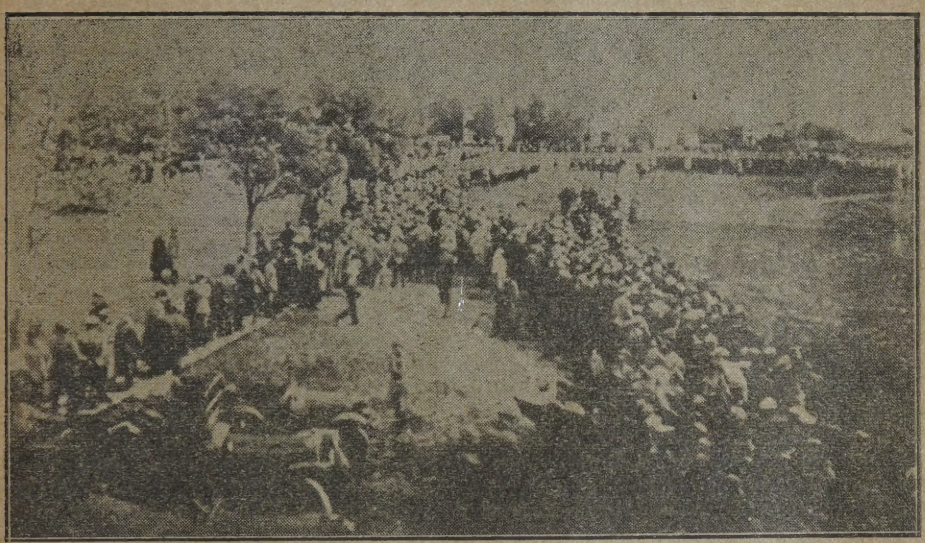

Площа в Камянци, де відбувала ся врочиста присяга Директорії Української Народної Републики та війська.

Так виїхав товариш Винниченко з України. Виїхав ще й тому, щоби порадитись з Закордонною групою в усіх справах.

Натурально, що Зак. група, якої т. Винниченко є членом, не може дозволити йому на мовчанку. На иншому місці подаємо його лист до українських робітників і селян, який він лишив в Москві для поширеня на Україні

На сьому місці схарактеризуємо політичний стан в Росії і на Україні, який там тепер істнує.

Насам перед треба сконстатувати, що ні у Великоросії ні на Україні не істнує ніяка диктатура пролетаріяту. Вона раніще була фактом і се було причиною, чому робітники й селяни так завзято боронили радянську систему. Замість неї істнує диктатура касти комісарської і бюрократичної яка є

побудована на прінціпі так званого „єдноличія". Рада (совєт) є нїчим, а коли ще де істнує, є тїню, або бездушним автоматом в руках тих, що розпоряджають оружною силою і на нїй опираєть ся. Комісар є усїм. Він паном житя і смерти громадянина. Його влада тимбільша, що він розпоряджає так зв. „пайком". Відбереш пайок нещасній людинї, вона абсолютно засуджена на голодову смерть. Але пайок істнує тілько в Московщинї. Не диво, що на сьому ґрунтї все процвитає, тільки не пролєтарська свобода, гідність і добробут.

Полїтика Великоросії супроти инших народів бувшої царської Росії і спеціяльно супроти Украіни, се полїтика „єдиної і неділимої". Ще нїякий уряд так цинїчно не оббріхував публичної опінії, як се робить уряд совітської Росії. На словах — „самовизначенє народів", торжественне проголошуване

Присяга Директорії 1919 р. в Камянци.

поза межами держави „незалежної Радянської Украінської Республики" і т. д., на ділї „збиранє русских земель", „єдина і неділима", безпардонний і безпощадний московський централїзм під кождим оглядом, експльоатація і рабунок окраїн центром і т. д., і т. д.. і те все під гаслом комунїзму. Не диво, що не тільки комунїзм в його московській формі (большевизм), є в масах здискредитований, але тратить кредит також і соціялїзм.

Сю національну полїтику Великоросії супроти Украіни і инших неросійських народів, яку провадить не хто инший як сам Ленїн (досї ми думали инакше, а іменно, що провадять

її так зв. лїві комунїсти: Бухарін, Оболенський, Радек і инші, котрі всї на дїлї, слухають у всьому Леніна), характеризує найкаще „Былини о державной Москве", поміщена в московських „Известиах".

Цинїчно і безсоромно проводить ся отся єдинонеділимська полїтика на Вкраїнї. Весь уряд, „комісаріяти" і проче, се одна фікція (уява, видумка). Всїм керує Москва і Центральний Комітет Р. К. П. Весь апарат так зв. Української Радянської Республїки, се слїпе бюрократичне орудля Москви. Одна вказівка з Москви рішає про все. І все, що не йде слїпо за апаратом диктатури касти московських комісарів і бюрократії на Вкраїнї, переслїдуєть ся, в неласцї, відштовхуєть ся.

Так У. К. П. (Українська Комунїстична Партія) зійшла на

Присяга українського війська в Камянци.

нелеґальне становище, вона люто переслїдуєть ся, її органи всї закриті. Ся партія обстоює самостійність радянської України і то не прінціпіяльно, але з тактики, в реакцію проти єдиної неділимої Росії.

Так зв. федералїстична течія К. П. (б.) У. в неласцї і теж переслїдуєть ся. Деякі з її видних представників перейшли до У. К. П. як тов. Лапчинський (Росіянин), инші як тов Полоз, Скрипник і многі инші за те усунені від полїтичного житя. Навіть така „птичка невеличка", як Кулик, відомий в кругах укр. робітництва Америки ,що визнає себе федералїстом, і сей „неблаґонадьожний", та в неласцї.

Тільки „єдинонеділимцї" є панами ситуації і все диктують.

Розуміють ся, що така полїтика Москви супроти України зустрічаєть ся з осудом і проклоном не тільки всеї національної робітничо-селянської України, але також всїх чесних ве-

ликоруських комуністів на Україні, бо вони свідомі того, що вона не тільки копає могилу соціялістичній революції на Україні і Великоросії, але по суті, є вона контрреволюційна.

Так отже бачимо чим скінчило ся голословне запевнюване усіх і вся, що російські большевики приятелі українського народу. На словах з Відня се виходило гарно, можливо, безсумнівно, а на ділі все те показало ся брехнею. І се повинно бути для всякого наукою нині і на будуче, що — часто найкращі теорії випливають не з розуміня справи, але особистих бажань, отже не відповідають дійсности; а також і се, що не на слова, але на діла треба дивити ся, Помилка Винниченка, се не його особиста помилка, се помилка цілого гурта тих, які переладувавши свій мозок всякими вузкопартійними теоріями, ніяк не хочуть

Головний український штаб на фронті.

зрозуміти, що житє на їх теорії не дуже оглядає ся тоді, коли вони не оглядають ся на дійсне житє.

Треба було тілько болючих проб, тілько непотрібних лайок, щоби вкінци сказати: не так воно, як ми доси говорили!

Житє не дасть ся підпорядкувати під теорії одиниць. Його не заставиш до мовчанки, не примусиш до послуху. Ось і нині те житє розкриває перед світом те, що одиниці старанно закривали. Ніхто не знав що Троцький завзятий ворог українського народу, та в кінци большевик Левин-

ський се виявив. І ми довідали ся, що не нині, але ще в 1910 році Троцький не признавав українського народу. І він то власне пер большевиків до війни з Україною. Нині довідуємо ся від Винниченка, що не лїпший від Троцького і Ленїн.

Довший час вговорювано в загал, що російські большевики се наші братя і добродії, а каменовано тих, що посміли в се невірити, а нині ті самі заявляють, що рос. большевики, се чорна сотня на червоно помальована.

Так житє мстило ся завсїгди на тих, які хоч і мають очи, а силують ся його не бачити таким, яким воно є.

Поїздка Винниченка до большевиків і його поворот, се оден з важнїйших випадків укаїнської історії на протязї війни. Се факт, на який повинен звернути пильну увагу кождий щирий Українець, щоби не попасти на будуче в подібні помилки, в які попали ті, що більше вірили голословним теоріям, ніж живій дїйсности. П. К.

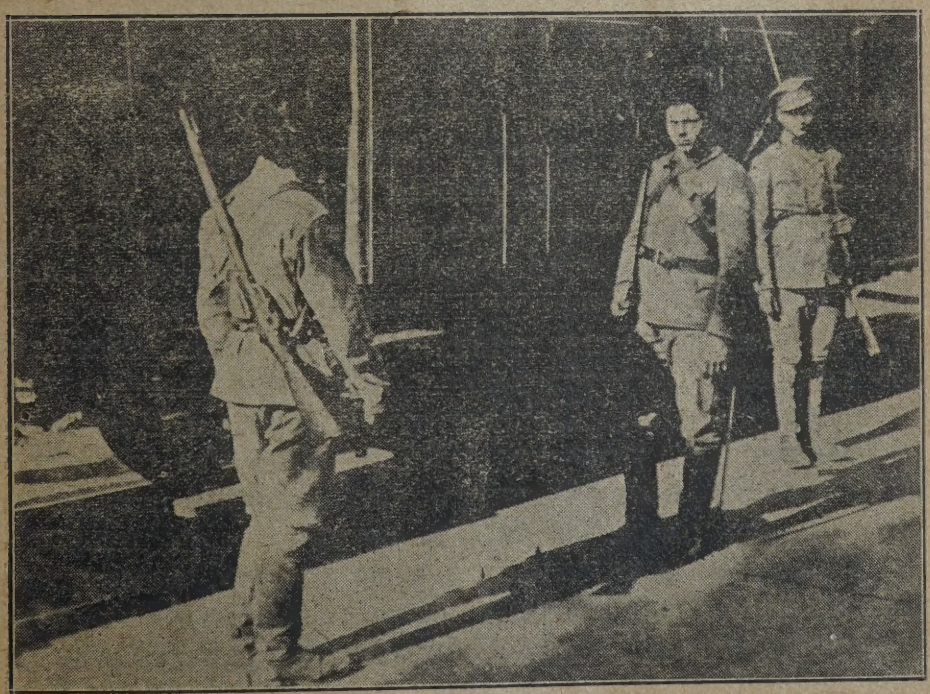

Українська варта при переїздї Директорії.

Д-р МИКОЛА БОДРУГ.

ОГЛЯД ПОЛІТИЧНИХ І ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ НА УКРАЇНІ В Р. 1920.

Рік 1920 стрінув український народ майже в цілости політично і військово розділеним межи Польщу, Росію, Румунію і Чехо-Словакію. Поляки заняли Східну Галичину ще в половині 1919 р. а відтак паризька мирова конференція, дозволила Полякам провізорично завести польську адміністрацію в Галичині; крім сього держали Поляки в своїх руках силою військової перемоги Холмщину, Полісє, Волинь. Румуни тримали Буковину та Бесарабію: Чехи заняли Прикарпатську (угорську) Україну на основі Пан-Германського договору як „автономний край" в рамцях Чесько-словацької Республики. Наддніпрянська Україна із столицею Київом та портовим містом Одесою була в руках російських большевиків. Большевицька т. зв. Радянська Україна, котрої головне правління було в руках чужого Україні чоловіка, Раковського, та його штабу, зложеного з українських з московських і російських комуністів, була тільки на папері самостійною совітською Республикою, в дійсности зависїла вона від приказів Леніна, Троцького та Чічеріна з Москви.

Кінець 1919 і початок 1920 р. зазначили ся перемогою большевиків над їх внутрішним ворогом, а саме над царським ґенералом Денікіном, котрий — як відомо — при моральній і матеріяльній підмозї антанти, загнав ся був з воєнними недобитками старих царських офіцерів та царистично настроєною збираницею, так званими добровольцями, від Чорного Моря через лівобережну Україну далеко на північний Схід, аж під Царицин, на північ

під місто Арел, і хотів дальше іти на Москву, щоби вирвати її з рук большевиків. Большевики, видячи грозячу небезпеку та побідивши вже протягом 1919 р. подібних Денікінови царських ґенералів, Кольчака в Сиберії і Юденіча під Петроградом, кинули ся на Денікіна, щоби відобрати від нього Україну, а особливо донецький, вуглевий басен та щоби раз на все зробити його нешкідливим для революції. Се їм вповні удало ся. З кінцем р. 1919 і початком 1920 ми бачимо, що на терені України вела ся боротьба сего крайно-царського ґенерала з російськими большевиками, котра в половині сїчня 1920 закінчила ся побідою большевиків.

Лише західня частина правобережної України по Збруч, а саме Поділя і часть волинської та киівської области була в руках військових частин українського голов-

Український полевий штаб переглядає військо.

ного отамана Петлюри та галицько-українських військ, котрі числом коло 80.000 жовнірів ще лїтом 1919 р. мусїли уступити зі Східної Галичини за Збруч перед польськими військовими бандами ґен. Галєра, що були під проводом французьких офіцерів.

Правительство У. Н. Р., а саме українських Директорів, Петлюри та східно-галицький диктаторський Уряд Петрушевича були в Камянці Подільськім. Галицько-українські війська находили ся в дуже сумнім стані. Не маючи

ні одягу ні зброї вони під осінь і зиму таборували по ріжних містах і місточках подільської України, в Камянци, Жмеринці, Винниці і и., та доки стало їм сил і скуших засобів муніції, вони відпирали успішно наступи большевиків з північного-сходу і з над Дніпра та наступи денікінських банд з полудня, а часами заганяли ся аж під Одесу. Тоді панували на Україні всїлякі пошести, особливо тиф, який десяткував не лише місцеву людність але передовсїм давав ся добре в знаки галицькому війську. Гинуло від тифу сотки і тисячі галицько-українського війська без лїкарської опіки і без лїкарств, бо держави антанти мимо горячих відозв українського Правительства о поміч, не

Українська армія направляє знищену ворогом зелїзницю.

допустили лїкарств з заграници на Україну ані не дали майже нїякої санітарної помочі.

До остаточної катастрофи галицької армії на Україні причинила ся розбіжність політичних поглядів межи головними керманичами української політики, Петлюрою і Петрушевичем. Петрушевич старав ся ратувати галицьке військо від загибели серед зими і хоріб, Петлюра зноваж, маючи під своїм командуванєм дуже мало війська,

яке складало ся переважно із військових старшин, бажав наклонити команду галицької армії до походу на Київ та до борби з большевиками, котрі мали під кождим зглядом величезну мілїтарну перевагу. Тодї Петрушевич, видячи сумний стан галицької армії, десяткованої тифом, голодом і холодом та не довіряючи — видно помочи зі сторони малочисельних Петлюрівців, не кинув галицької армії в рішаючий бій проти большевиків та навязав зносини з командою військ Денїкіна, що пізною осению 1919 р. загнали ся були глибоко на правобережну Україну. Висліdом переговорів Петрушевича з Денїкіном був договір, силою котрого галицькі військові частини на українськім

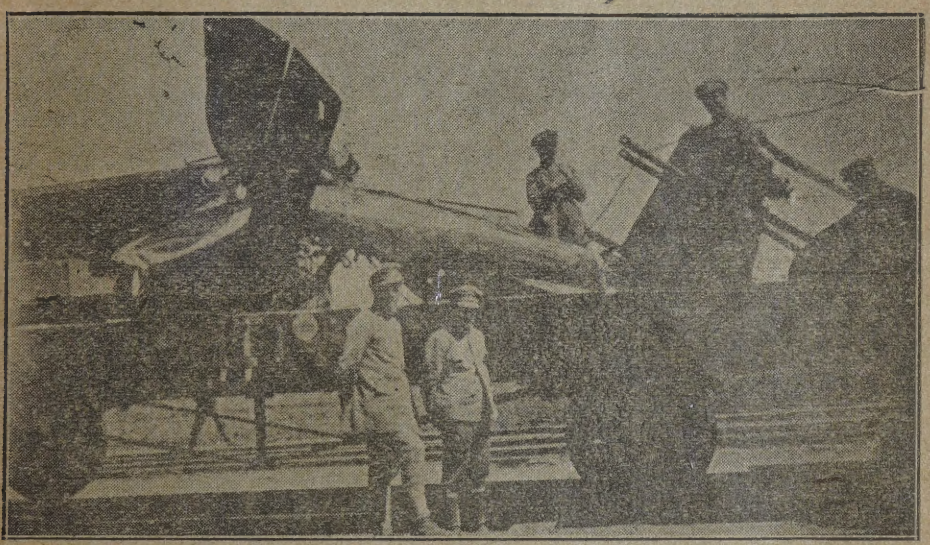

Український літак відобраний від большевиків.

Поділю мали перейти на сторону Денїкіна під тим застереженєм, що ся управа не порішить з гори полїтичної будучности У. Н. Р. та що галицькі війська не можуть бути уживані до борби проти військ Петлюри. В наслїдок сеї умови одна частина галицьких військ, винявши тяжко хорих, подала ся з військом Денїкіна на полудне в сторону Одеси, хорі лишили ся на місцях в своїх таборах під доглядом денїкінських офіцерів, а частина, невдоволена полїтикою Петрушевича, пішла в службу большевиків.

Тимчасом большевики ударили з півночи лавою на „добровольців" Денїкіна і як вулканїчна лява заляли не тільки лївобережну, але й правобережну Україну. Де-

нікін із своїм штабом утік з Криму до Константинополя, а відтак до Парижа, Петрушевич з своїм урядом через Румунію і Угорщину до Відня, а Петлюра до Польщі.

Поляки, котрі стояли над Горішним Збручем зачали лагодитись до бою з наступаючими большевиками та хотячи випередити большевицький наступ перейшли Збруч та заняли Камянець Подільський. Тут і в занятих околицях українського Поділя вони зачали поводити ся як в підбитім на свою власність краю, заводили урядованє на польській мові, реквірували безоглядно хліб і худобу в українського населеня, відновили польське біскупство в Камянци, а польський камянецький староста велів був навіть увязнити високих українських урядовців (між иншими одного українського міністра) під тим позором, що вони не хо-

Українська Булавна сотня.

тять його слухати та увязнених сейчас вишущено на волю на приказ польського правительства в Варшаві:

Щоби оправдати свій намір занятя і так званої пацифікації (усмиреня) чисто українських земель Поділя та Київщини а рівночасно щоби не допустити большевиків до офензиви на Волинь, Холмщину і Східну Галичину, польський уряд Пілсудського заключив на весні 1920 договір з головним атаманом укр. війська, Петлюрою, силою котрого Петлюра відступив Полякам в заміну за польську військову поміч проти большевиків українські землі Во-

линя, Поліся та Східну Галичину аж по Збруч, а Поляки зобовязали ся допомогчи Петлюрі до зорґанізованя адміністраційно-військового апарату на Україні. Сей договір, котрий заключено не без відома і згоди політичних кругів Франції, та котрий викликав велике обуренє серед цілого населеня полишених Полякам українських земель і протест представників української Національної Ради Східної Галичини, підписав іменем Петлюрівського Правительства, міністер закордонних справ Андрій Лівитський в Варшаві: Поляки під проводом Пілсудського рушили на

Боєва управа західної области України.

Схід, на чисто українські землі. Рівночасно появила ся коротка урядова оповістка польського ґабінету що Уряд Польської Републики признає право України до самоозначеня, а правительство Петлюри як одиноку владу на українських землях.

На тій основі польські війська вкупі з українськими військовими відділами ат. Петлюри, зліпленими до купи і узброєними в Польщі в скорім поході відогнали слабі сили большевиків з цілого західного Волиня і Поділя та заняли північну часть правобережної України аж по Дніпро

зі столицею України, Київом. Входячи на українські землї, начальник Пілсудський і отаман Петлюра, видали відозви до населеня України. Пілсудський узнав в своїй відозві право України до самоозначеня, візвав населенє до несеня помочі союзним польсько-українським військам, прирік заховати безсторонність і стеречи рівноуправненя зглядом всїх горожан України без ріжниці народности і вироісповіданя із боку польських властий та зявив, що його (Пілсудського) війська лишать ся на Україні так довго, доки не зорґанїзуєть ся сильне українське правительство та доки не утворить ся на Україні українська армія, котра буде здібна самостійно воювати проти большевиків.

Подібно й Петлюра в своїй проклямації до населеня

Українські селяне забирають ся до хороненя жертв большевицької „чрезвичайки".

підчеркнув конечність союза України з Поляками в борбі проти російських большевиків, та заохочував Українців, щоби разом з військами Поляків боролись за свободу України.

Військові частини галицько-української армії, котрі по погромі Денїкіна мусїли перейти на сторону большевиків, не зазнали гаразду в сїм — так сказатиб — приму-

совім союзї з большевиками. Богато офіцерів галицької армії большевики то інтернували то розстріляли як контрреволюціонерів або забрали десь без вісти в глубину Росії, декотрі утїкали через Румунію, Чехословакію та Угорщину до західної Европи. Самі жовнїри мусїли на приказ большевицьких військових властий отверто вирікати ся своїх національних ідей та скидати з себе національні військові відзнаки, котрі так шанували і любили натомість мусїли причіпати червоні кокарди та червоні звізди.

Думав би хтось, що большевицькі офіцери натомість шанували нашу мову. Та де там! З оповідань тих офіцирів, котрим удало ся утїчи до Відня знаю, що большевицькі старшини військові шінили ся зі злости чуючи українську мову з уст своїх підвладних.

Трупи в польських таборах.

Незносиме положенє галицьких українських військових частин серед большевицьких військових банд спонукало Галичан шукати сим разом звязку з військами Петлюри, котрі разом з Поляками походом проти большевиків поступали вперед. В короткім часї вони перейшли на сторону Петлюрівців, бо не виділи иншого виходу для себе. Частина їх подала ся на полудне аж під Одесу, де робила випади проти большевиків на власну руку.

Поляки скористали з доброї нагоди, шімстили ся на Галичанах за їх вороже становище проти Поляків у

Східній Галичині та підозріваючи галицьке військо о „зраду" зачали роззброювати галицьких жовнірів, сортувати їх після вподоби, яко більше або менше небезпечних і висилали одних спільними транспортами до Галичини в цїли інтернуваня в краю, а других — особливо всїх осталих ще старшин без виїмку вивозили глубоко в Польщу до концентраційних таборів. Декотрі з них поутїкали до Нїмеччини і Австрії, а що діє ся з иншими не знати.

Та не довго судило ся Полякам панувати на Україні. Наступ большевиків від північного Сходу і Сходу і ворожнеча українських селян до польської військової адмінїстрації, котра — подібно як свого часу Нїмці — не пере-

Могила офіцера Українських Стрільців, Северина Яремкевича, в Соснові.

бирала в средствах, аби силоміць здобути від селян хлїб і відобрала від них панську землю і інвентар, причинились до катастрофи польської армії на Україні. По яких пяти тижнях свого пануваня на Україні мусїли Поляки з страхом опускати Київ та серед тяжких обставин, переслїдувані українськими селянами, відступили большевикам Київщи

ну і Поділє. Самі Поляки в своїх воєнних справозданях з того часу признають ся до величезних втрат в людях і воєннім матеріялї. В дальшім наступі проти Поляків большевицька кінна армія під проводом Буденного скоро завоювала цїлий Волинь аж поза Буг та більшу часть Східної Галичини аж під Львів. Тут відбували ся в околицях Сокаля, Бродів, Красного, Буска, Золочева, Перимишлян, а навіть коло Винників під Львовом і коло Стрия в лїтї 1920 р. бої межи Поляками і большевиками о посїданє Східної Галичини і її столиці Львова.

Одначе в наслїдок побіди Поляків над большевиками на Великопольськім фронтї під Варшавою, захитав ся большевицький фронт на Волинї і в Східній Галичинї. Большевики пробували ще вправдї в лїтї 1920 р. віднести побіду над Поляками у Східній Галичинї, щоби здобути Львів, але Поляки, відперли армію Буденного з околиць Замостя і з над Буга, значно улекшили собі тут військову позицію та

Відворот армії Колчака в Сибірі.

перекинули богато свого війська з Волиня до борби з большевиками під Львовом. А коли військові віддїли Петлюри, котрі займали тодї цїлу полуднево-східну Галичину від Днїстра до Карпат, рабуючи та знущаючи ся над людьми, підпомагані через Поляків амуніцією, перейшли Днїстер і впали на північ від Днїстра на зади большевицької армії, мусїли большевики чим борше уступити цїлком з

Галичини і віддати Гличину Полякам, котрі тримають її в своїх руках до нинїшного дня.

За цїлий час сеї війни большевиків з Поляками мінїстерство Петлюри урядово перебувало в Тарнові а під конець в Станїславові.

Большевики на весні 1920 р. нїяк не могли полагодити ся з Поляками що до місцевости, в котрій малиби вести ся мирові переговори, згодили ся в кінци з Поляками на столицю Білої Руси, Мінськ, як на місце переговорів та з поступом польської офензиви вибрали місто Ригу, як місце переговорів і тут саме недавно заключили обі воюючі сторони, Польща і Росія, оружний розєм та передступний мир, після котрого большевики приймаючи услівя

Українські марки.

диктовані Поляками, пристали на таке розмеженє воюючих сторін (демаркаційна лїнїя), котре аж до заключеня останного мира віддає Полякам між иншими Холмщину, Волинь та цїлу Східну Галичину аж по Збруч. Провідником російсько-української мирової делеґації був Йофе, а польської Домський.

Радянська (совітська) Україна мала вправдї також свого представника на сїй конференції в особі Мануїльського, але сей не мав нїякого впливу на умови розєму і передвступного мира та заявив, що Україна хоч формально є осібною большевицькою державою, однак вона нахо-

дить ся в федеративнім союзї з Совітською Росією, що отже те, на що згодять ся російські большевики є тим самим обовязуюче і для Украіни — так на полї політичнім як і економічнім.

Користаючи з передвступного мира з Поляками, ки-

Тисяча Карбованців (1-ша сторона).

Тисяча Карбованців. (2-га сторона).

нули ся большевики всїми силами на свого внутрішного ворога, російського ґен. Врангля, котрий узнаний і спомаганий Францією як володар „Полудневої Росії" пішов слїдами свого попередника, Денїкіна, та хотїв звалити большевиків і відбудувати „єдину неділиму" Росію. В першій половинї листопада 1920 р. розіграла ся однак на наших очах остаточна траґедія сего — здаєсь послїдного — будівничого Великої Росії. Большевики окружили і розбили на Кримі його військо, заняли його столицю Севастополь, а Врангель з недобитками своєї армії і частиною цивільного населеня в числї около 20,000 людий утїк на власних кораблях до Константинополя.

Тепер большевики звернулись проти Українців і раді знищити їх змаганя до самостійности. Та український народ вже знає, що Москалї, се зайди на Українї, і тому не заперестане борби доти, доки не прожене їх поза межі своєї землї.

Монтреал, дня 20-го листопада, 1920.

Тисяча Гривень.

ПРАКТИЧНЕ ГОСПОДАРСТВО.

Головні засади успіху хліборобa.

Практичним хліборобом може бути кождий, що зрозуміє суть господарности і що на хліборобство не буде мати вузкоглядного погляду — або якби виразити ся —иншими словами — не буде починати в господарстві того, що йому не оплатить ся. Отсе головний підклад, на якому полягає успіх кождого хліборобa.

Треба найперше пізнати кліматичні условини тої околиці в якій заводить ся господарство і родючість землі, тай після того примінюватись при управі рілі. Вже першого року треба зорати як найбільше новини а коли не мождати собі ради з оркою, то конечно наймити когось — і так прискорити „брикованє" хочби й цілої фарми.

Що найголовнійше, то не треба орати новини в осени, лише лїтом, тоді як вся рослинність є в повнім розгонї свого росту. Час на оранє новини є найлїпший в червни, липни а то й серпни. Тоді рослинність будучи живою і приваленою, не лише скоро перегниває але й додає земли потрібних складників. Та процес такого ораня не був би важний, якби хлїбороб не подбав, щоб в такій новій і родючій земли затримати можливу усю вогкість призбирану попередних років. Тому найкраще зробить ся тоді як по двох днях ораня, третого дня новину подискуєть ся а потім зрушену і роздроблену землю, втиснеть ся валом. Тут треба згадати, що взагалї **при всякім ораню треба дбати аби в земли затримати як найбільше вогкости,** бо від того залежить половина врожаю тимбільше, що ріст збіжа потребує більше вогкости чим більшість ярини, що не виділяє листєм тілько води, що збіжеві рослини. Бараболя прим. потребує менче вогкости в часї свого росту о кількадесять процент, чим пшениця чи овес. Проте кождий хлїбороб по-

винен придержуватись головних засад хліборобської практичности, коли хоче, щоби йому хліборобство поплачувалось.

Не менше важним є і те, щоби під засів землю як найбільше волочити, головно почву під пшеницю не зашкодить волочити на всї лади так, щоб на такій земли мож засіяти і цибулю або мак.

З вище наведеного бачимо, що головною засадою успіху хлібороба є: оранє новини лїтом, вогкість рілї і докладне волоченє та втисканє землї. Розуміють ся, що крім сього, спосіб управи рілї є такий ріжнородний як є ріжнородна земля і кліматичні условини але придержуючись головних правил управи рілї, успіх хлібороба буде запевнений.

Десять Карбованців.

Велика міра успіху в господарстві полягає також на тім, щоби не управляти того рода збіжа чи ярини, що на якійсь земли зовсім не вдасть ся. Особливо під пшеницю треба дуже докладної управи рілї або т. з. пшеничної землї, з подостатком вогкости.

Що робити з лїсом і корчами.

„Добра земля, але лїс" звичайно так висловлюють ся ті, що мають з лїсом фарми. „Лїс тяжкий до вирібку".

Хтось би думав, що воно справді так. Є способи, що можна осикового лїса позбути ся, скажім за 3—4 роки але треба вже першого року звалити його і то не зимою або осению, але почавши від тоді як пічне ся ріст листя на деревах. Так зрубаний при земли не грубий лїс, можна по трох роках орати. До того часу можна придбати на такім зрубі на кілька лїт палива і поспалювати ріще. Пеньки лїтом рубаного лїса скорше зогниють а корінї не пустять дуже богато паростів, зрештою як би й виросли, то можна пускати що року зрубом огонь і так їх нищити. Може скаже дехто, що на таку управу землї треба дуже довго чекати та воно лише так здаєть ся. Головне те, що такий спосіб є

Пятьсот Гривень.

підкладом практичного господарства а кілька-лїтний час скоренько промине.

Мішане господарство.

Компетентні чинники пропаґують мішане господарство але воно поплачуєть ся лише тодї як, хлїбороб має ство але воно поплачуєть ся лише тодї, як хлїбороб має численну родину, себто дорослі дїти. Він сина може заставити орати, дочку корови доїти, а підростків телята поїти і безроги плекати. За сим може взяти ся сам до якоїсь иншої роботи.

Коли все отсе прийдеть ся йому самому робити, він не дасть собі ради, тому мусить розпорядити ся так аби господарську роботу зпроміг ся виконати сам.

Мішане господарство з огляду на безпомічність можна ограничити, зате вести на більшу скалю. Приміром, можна ростити збіже і вести годівлю курий або ростити збіже і плекати більше худоби коров як звичайно, та тут мусїлоб вже входити в рахубу і сїно, можна управляти збіже і ярину або збіже і вести на більшу скалю годівлю безрог, як також дуже поплатно булоб ростити велику скіль кість — прим. на висилку ваґоном — доброї якости бараболю. Управу бараболь в такім случаю треба вести зовсїм

Двіста пятьдесять Карбованців.

модерно, бо навіть копанє і вибиранє треба виконувати машиною, инакше не буде воно поплатно. І якби не було, треба головно дбати, **аби всьо що практикуєть ся було першої якости. Се головні** условини попиту. Дрантивий продукт хлїбороба або годівельника далеко скорше хлїбороб зужиткує, чим зможе продати купець. Тому не треба дивувати ся, як нещасну худощаву скотину чи безрогу купець не хоче купувати. Чого господар не любить обходити на своїм подвірю чи в стайни, не злакомить ся на те нїхто а не лише купець, якому ходить про скорий збут

сирового продукту. Те саме мож сказати про збіже і про все инше.

Тому **продукувати всьо першої якости** повино бути підкладом кождого хліборoба і годівельника. Тоді не лише хліборoб буде упоєний задоволенєм але й задоволить других.

Господарські будинки і порядок.

Чистота і взірцевий порядок улекшує збут дуже часто навіть троха гіршого рода продукт. Та без взірцевих будинків на фармі не може бути взірцевого порядку. Нехайже початкуючі фармері не забувають, що заощадилиб

Гроші російських большевиків.

собі богато будучого клопоту якби побудували на своїй фармі після змоги вже з самого початку господаварюаня добру хату і стайню. Се, — як би сказати — найголовнїйші „условини" доброго започаткованя дальшого веденя господарства. Треба розуміти і те, що кождий застосовуєть ся в початках після змоги своєї кешенї, а коли вже

не можливе таке започатковане, то перші будинки треба ставити бодай такі, аби з них можна зробити ужиток пізнійше. Як буде практичність у всьому, то потім переведеть ся й практичну переміну на перебудову.

Подвійний дохід з продажі збіжа.

Рік-річно тратять канадийські хліборобы між тим й українські на тім, що продають не млинковане збіже. За те, що купці відраховуть беруть вони гроші а не хлібороб лише через те, що вони не відрахували „скидки" зі збіжа своїм млинком. Найліпше буде по вимолоченю збіжа перемлинкувати і продавати за добру ціну а послїдом годувати безроги кури і діставати посередний з того дохід, який дуже дуже часто перевисшає дохід з доброго і зернистого збіжа. Та очевидно, що млинковане на більшу скалю треба переводити за помочию газолїнового мотору, бо на те є машина, щоб нею користуватись. Модерне хліборобство улїпшене до тої степени, що праця коло оброблюваня землї перетворюєть ся в чимраз більшу приємність, а успіх тої працї в чимраз більший дохід, як що лише все те переводить ся на добрій земли.

Втрата на безрогах і худобі.

Придержувати ся того старого непрактичного правила, що „чим довше держить ся худобину, тим вона стає більша і принесе більший дохід", є старим і смішним пережитком. Так як всьо має свою пору, не виключені від того і безроги і худоба. Рані, весняні поросята повинні бути в осени або з початком зими, відповідними на заріз безрогами і дальша годівля їх зовсім не оплатить ся. Відповідне кормленє поросят а потім остаточне тученє нїколи годівельника не зраджують. Вигодуваних чотириста фунтів мішаної збіжевої дерги на одну безрбги, повинні спричинити 100 ф. більше на живій вазї. Молоду худобу призначену на мясо також виплачуєть ся обходити до трох лїт; по трох лїтах приріст буде незамітний і приноситиме втрату. Перед тим нїм воли чи корови маєть ся продати, треба їх поправити бо чим товстійша штука тим лїпша ціна. Не треба також продавати тоді як всї продають і купець не потребує шукати за худобою, але

тодї, коли мало хто продає а купець приходить купувати аж до вашої хати. На добрім продаваню залежить так само успіх, як і на добрім купованю і се треба собі затямити.

Котра раса худоби лїпша.

Найлїпшої расової худоби нема, бо кожда раса має питоменні прикмети. Корови одної раси найлїпші на моло-

Вид Пекінґу, Столиці Хін.

ко, а дургі до продукованя потомків смачного мяса або по троха одного і другого. Після ріжних прикмет і обставин повинно ся вибирати расу худоби. Ті, що мешкають близько міст, повинні держати корови молочної раси т. з. „Голстейської", яких виплекано перший раз в Голяндії, з вигляду білої барви з чорними латками. Продуктивність голстейських коров так уліпшено добиранєм парованя,

1) Начальник (князь)
2) Куренє ,як вели ка втіха:
3) Танець
4) Воєвник з Гебридів.
5) Прикраси голови.
6) Чарівниці.
7) Прикраси носа...

Вигляд і строї людий з Нових Гебридів, де ще не перевело ся людоїдств

що бувають корови які продукують понад 40 фунтів масла тижнево або кількасот річно. Раса „шортгорн" о скілько лїпша на мясо о стільки гірша на молоко але добра взагалї на одно і друге, тому наші фармері що мешкають далеко від міст, повинні плекати головно худобу раси шортгорн або такої, якої собі виберуть, лише аби не мішанців Є ще богато иншихрас відповідних в більшій мірі на мясо чим до молочної продукції, та ми тут не будемо розводити ся. Наші хлїбороби і годївельники орґанїзують ся на

Женщини племени Сартів з середної Азії.

плеканю звичайної, часто навіть дуже дрантивої худоби тому вони повинні запопадливо дбати, аби свою худобу поліпшити.

Добірне парованє.

Поліпшити звичайну худобу мож відповідним кормленєм але головне поліпшенє ба й перетворенє звичайної худоби на расову, можна діяти лише добірним парованєм. Тому на дібраню добрих расових бугаїв і добрих звичайних коров залежить будуче поколінє, як залежатиме також від постепенного добору все лучшого бугая такої самої раси. Такий господарний добір парованя перетворює звичайні собі коровята на гарні расові корови.

Добірне парованє по кількох або й кільканайцятьох роках в кінці мусить дати кращі крови, бо добір парованя тої самої раси спрямований і поновлений, мусить побідити.

Генералом тої побіди може бути лише самець і то самець добираний не тої самої череди. Томуж не терпіть на своїм господарстві кушлавого бугая мішанця. Його треба продати або позбути ся в який инший спосіб.

Хлїбороб.

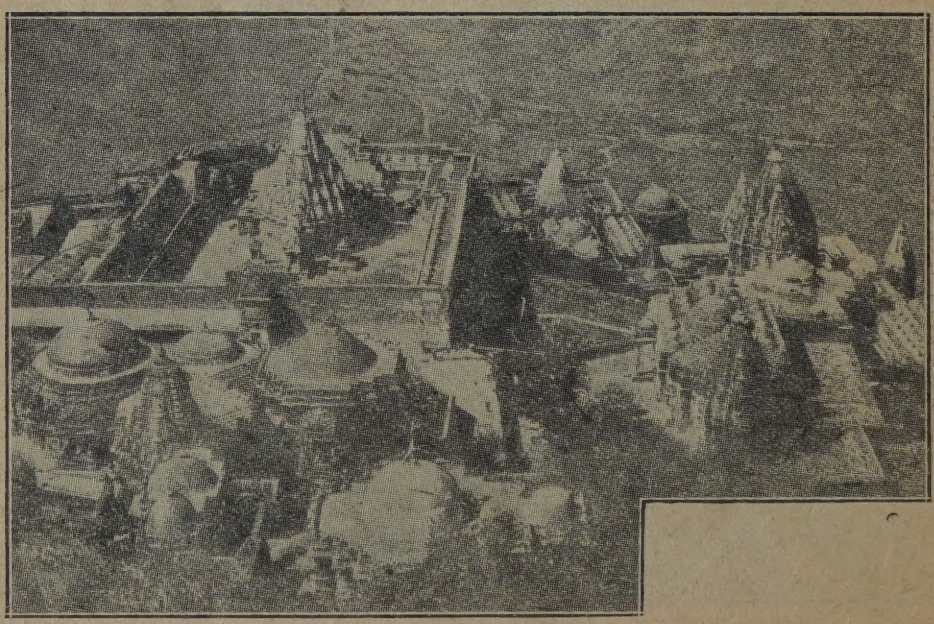

Місто святинь і гробів на горі Гінар в Індії.

МИХАЙЛО ЛАЗЕЧКО.

ЗДОРОВЛЄ І ЛЇКАРСТВО.

Ніхто з нас не хотїв би бути хорим. Кождий хотїв би тїшитись здоровлєм, а маючи здоровлє, уживати приємностий земського світа.

Та сї бажаня не сповняють ся. Чоловік нині здоровий тїшить ся, стараєсь здобути все те, що думає, аж тут ворог — хороба чіплять ся його, відбирає від него веселість, примушує лежати в ліжку, а на останку висилає його на тамтой світ не питаючись чи хоче, чи не хоче іти.

Правда, кождий мусить умерти, бо вічно жити не мож, однак часами можна продовжити житє навіть о кількадесять років, маючи в руках меч — лїки, щоб з хоробою боротись і завчасу її поконати.

Жадне земське сотворінє не підлягає так ріжним хоробам, як чоловік. Чоловік має їх найбільше і тому то повинен дуже їх остерігатись, а що найважнїйше, повинен поступати так як хоче сего природа.

В богатьох випадках чоловік міг би уратувати своє житє, або принайменше помогти собі без помочи лїкаря (хиба в важних випадках) наколиб мав все те під руками, чого потрібно, щоб побороти хоробу і бути приготованим на всякий випадок.

В виду того, треба конечно мати в дома лїки на ріжні хороби. Лїків не можна тримати в хатї на столї, вікнї, або разом з начинєм, як деякі роблять. На се треба відповідної шафки, котру може зробити кождий. Шафка може бути ріжного розміру, більша або менша, залежить від скількости лїків. Середина шафки повинна мати три полички. На горішній або першій поличцї повинні бути уставлені поазбучно фляшочки з лїками з плину. На другій пігулки і порошки, а на долїшній бандажі, до завиваня, вата, ножички і добрий термометер до міраня горячки.

Шафка має бути помальована на біло і повинна замикатись на ключ, щоби малі дїти нїчого не рушали.

Для вигоди і інформації інтересованих понизше подаю назву ріжних лїків, які повинні находитись в кождій домовій аптиці, як також як їх уживати і які хороби вони лїчать. Памятати

треба добре, що наколи який лїк є трутиною, то щоб на фляшинцї була налїпка POISON, що значить трутина, аби случайно не помилитись і не дати кому напитись трутини. Лїки сї є слїдуючі:

Acetum

помагає на горячку. Натирати або випити пів келїшка, а усуне горячку.

Acidum Carbolicum purum

(Poison — трутина). Одна ложечка до шлянки води до вимиваня ран, і дисінфекції.

Acidum Nitricum

(трутина). Усуває бородавки. Намащувати треба цьвяшком вершки бородавок.

Ammonii Spiritus Aromaticus

Уживати по десять крапель що години, а лагодить сухий кашель, віддїлює фляґму; зажити одну маленьку ложочку з водою помагає на нервовий біль голови, зимлїне і біль коло серця.

Ammonae Liquor

(Трутина) до нюханя на зимлї не. Уживаєсь до натираня від ревматизму.

Arnicae Tinctura

(Трутина). Одна ложка столова до шклянки води на обклади потовчених частий тїла.

Calsis aqua

Одна маленька ложечка до ложки молока. Усуває бігунку у дїтий.

Carron Oil

найлучше лїкарство до намащуваня на почене, а спеціяльно, як ще додати до одної шклянки пять крапель Acidum Carbolicum purum.

Camphorae Linimentum

Натиране сим лїкарством усуває застудженя, ревматичні болї, кашель і біль горла.

Caryophyllum

(Трутина). Брати кілька крапель на вату, а помагає на біль зубів.

Cascara Sagrada Liquid

Добрий лїк на хронїчне затверджене. Уживати по двайцять крапель з водою рано і в вечер доти, поки жолудок не буде правильно робити. Для дїтий давати від пять до десять крапель.

Crotonis Oleum Linimentum

(Трутина). Знамените лїкарство на ревматизм, невральґію і ломане в костях та біль голови.

Eucalypti Oleum

Влити двайцять крапель до миски кипючої води, накрити голову плахтою і вдихати пару. Усуває кашель, біль в грудях, біль горла і катар носа.

Ferri Perchloridi Tinctura

Змішати на половину з чистою ґлїцериною і заживати по одній маленькій ложочцї три рази на день, помагає в відбудові тїла; також коли втягати в ніс, застановить кров з носа.

Felix Extractum Liquidum

Давати по одній маленькій ложочцї рано перед снїданем на хробаки у дїтий. Заживати по дві маленьких ложочки ве-

чер і рано і дві великих ложки рицинового оліїку (Кастор Ойл) 4 години по ужитю останної дози, — помагає на солітера.

Gaultheriae Oleum

Дуже добрий лїк на ревматизм. Уживаєсь його по пятнайцять крапель на цукор, що чотири години.

Glycerinum

Запускане в відходову кишку усуває затверджене; добра також до намащуваня на посїдане ся рук, лиця і т. д.

Hirudo — Leech

Пявки — до висисаня крови. Помагають часами на біль голови і біль крижий.

Hydrargyri Oxidi Flavi Ungentum 1-100 Poison

Найлучша масть на біль очий. Замащувати рано і в вечер.

Iodine Tinctura

(Трутина). Добрий лїк на рани і опухлину. Намащуєть ся ним скалїчені части тїла. Опухлини, або потовчене; помагає також на бі ль зубів. Одну частину до трьох частий ґлїцерини дуже добре до замащуваня горла на запалене.

Menthol Applicatio

Знаменитий лїк до натираня. Помагає на невральґію, біль голови і ломане в костях, а також і біль зубів.

Oleum Lavandulae

Уживати від трьох до вісїм крапель для дорослих, а від одної до чотирох крапель для дїтий, що дві або чотири години. Усуває бігунку.

Oleum Ricini

Одна або дві ложки сего лїку для дорослих, а одна або дві маленьких ложочки для дїтий. Помічне на запори.

Parafinum Liquidum

Уживати по одній ложцї три рази денно. Зміцняє жолудок, усуває затверджене, привертає апетит і усуває катар.

Sulphuris Ungentum

Масть на викиди прищів по тїлї, спеціяльно на коросту, лишаї і сверблячку Нею треба намащувати ся рано і вечером.

Tinctura Valeriane Ætherea

Уживати десять до пятнайцять крапель два або три рази на день. Помічне на корчі, а також і на слабе серце.

Tinctura Zingiberis

Пити половину або цїлу маленьку ложочку з горячою водою. Помагає на корчі жолудка, бігунку і зимність в жолудку.

Ungentum Boracis

Лїк на відмороженє. На чисту білу тонку шматину наложити масти і прикладати на нїч до відмороженого тїла. Коли шкіра відмороженої части не полукала, то намащувати йодиною три рази на день. Наколи тїло дуже відморожене, тодї підїть до аптики і кажіть зробити собі слїдуючу масть.

Acidi Carbol .....grs. 15
Ungh. Diachyli ..drachs 5
Oil Olivae ....drachms 2½
Oil Lavendulae ...min. 15
Petrolati .....drachms 5

Уживати як першу. Се найлїпший лїк на відморожене.

Anthemidis Flores

(Румянок) дуже добра гербата з румянку на зміцнене жолудка. Пити одно горнятко перед снїданєм.

Ammonium Bromidum

Брати на кінець ножа і пити з водою два рази перед спанєм, а помагає на безсонність; колиж уживаєсь три рази денно по їдї, дїлає добре на нерво вість і нервовий біль голови.

Bismuthi Cubnitras

Брати на кінець ножа, що чотири години і пити з водою, помагає на бігунку як у дїтий так у старших; також добре до засипуваня ран.

Borax Purificatus

Одна ложочка порошку до шість ложочок ґлїцерини змішати і намащувати болюче горло, болючі пипки і посїдані руки. На біль горла можна змішати з медом в тій самій пропорції.

Blaud's Pills

Сї пігулки, уживати по дві, три рази денно по їдї; дїлають скріпляючо і помагають на блїдницю, брак крови і апетиту.

Gentianae Radix

Дати три великих ложки корінців до двох шклянок води і варити 25 мінут. Відтак заживати по дві ложки перед їдою на апетит і зміцнене жолудка.

Ungentum Zinci

Масть на лишаї, до гоєня всїляких ран, викидів на тїлї і попеченя.

Ungentum Hydrargyri Ammoniati

Масть дуже добра на лишаї, прищі, свеблячку і другі скірні недуги.

Ungentum Hydrargyri

(Трутина). Масть на воші в голові, також добра на сверблячку і скірні недуги.

ПОРОШКИ, ПІҐУЛКИ І ЗЇЛЯ.

Acidum Acetyl Salisylicum

Брати на кінець ножа і пити з водою, що три годинї. Помагає на простуду, біль голови і ревматизм. Аби зіпріти (в случаю простуди), взяти на кінець ножика і пити з водою 2 рази, перед спанєм. За сим випити горячої лїмонади і добре вкритись.

Acidum Boricum

Сей порошок, щоби не пітнїли ноги. Змішавши 1 або 2 ложочки до шклянки горячої води і додати дві краплї Acidum Carbolicum purum будете мали добре лїкарство до полоканя горла в случаю, коли вас болїть. Те саме без Acidum Carbolicum purum добре до вимиваня ран, і очий як болять;

Alumen Purificatum

Коли взяти трошка на кінець ножика і пити з водою що 4 години, помагає на кровотоки жолудка, легких і розвільнене. Одна ложочка змішана в шклянцї води — се добре средство на полоканє горла.

Iodoformum

(Трутина). Добрий лїк до засипуваня ран, бо прискоряє гоєнє. Чверть ложочки порошку до чверть шклянки Eucalypti Oleum до замащуваня ран і на гемороїди.

Lini Semina

Се пляйстер з порошку, добрий на пухлину і стягане ран.

Menthol

Дати одну маленьку ложочку до пів шклянки алькоголю і сим натирати, а помагає на біль голови, невральгію, ревматизм і на біль зубів.

Potassii Chloras

Даєсь одну маленьку ложочку до шлянки води. Се є найлучше средство на полокане уст, на біль ясен і біль та запалене горла.

Quininae Sulphas Pills grs. III.

Дуже добрий лїк на інфлюензу. Уживати одну пігулку що чотири години, а поможе на простуду і біль голови, та горячку. Щоб лучший був результат, разом з пігулкою дати на кінець ножика ще Acidum Acetyl Salisylicum.

Sennae Follia

Дати дві ложочки до шклянки води Варити 20 мінут. Відтак пити одну або дві ложки, а помагає від запорів.

Stramonii Folia

Курити в родї цигареток, а помагає на дихавицю. Гербата на зміцнене.

Таблєтки і деякі патентовані медицини.

Aspirin grs. 5,

помічне на біль голови, ревматизм, невральгію. Уживати одну пігулку що чотири години.

A, B. C. S. P. D. No. 29,

Ужиті дві таблєтки як іде ся спати, а помагає на запори, катар і нестравність жолудка.

Cinnaform Tablets

Помічні на біль горла, дифтерію, і інфлюензу. Уживати одну таблєтку що півгодини. Ссати як ссе ся цукорки.

Neuralgic Tablets No. 414 P D

Ужити дві пігулки три рази денно; помагає на ревматизм, ломанє в костях, невральгію і біль голови.

Beef Iron and Wine

Вино на відбудову тїла, брак апетиту, безсонність і безкровність. Пити одну або дві ложки перед їдою, три рази на день.

Extract of Cod Liver Oil, Tastless

Пити одну ложку що чотири години, помічне на запалене легких, кашель, біль грудий і лїчить початкові сухоти.

Бандажі і другі конечні приряди, — які потрібні в кождій хатї.

1. Bandage gause 1, 2 і 3 inches
2. Adhesive plaster 1, 2 і 3 "

Сей пластер прилїпити на легко скалїчену рану. Також дуже добрий до обвязуваня ран по ґазовім бандажу, тому, що прилїпляєть ся до тїла.

3. Sterilized Gause — 6 inches.
4. Absorbent Cotton — (вата)

до митя і обвиваня ран.
5. Ножички, сцезорик, аґрафки, щипці до витяганя шкла і других річий з ран, спріска до капаня крапель, до вимиваня ран і до іриґацій для женщин.
6. Голка і нитки до зшиваня ран.
7. Цератка на компреси.
8. Шкляночки на баньки.
9. Добрий термометер.

Найбільше потрібна річ в кождій хаті є термометер до міряня горячки.

Термометер є то шклянна рурка в котрій знаходить ся ртуть (живе срібло). Вразї горячки воно розтягаєсь, а як зимно то скорчуєть ся.

Рурка є позначена цифрами від 92 до 110.

Нормальна температура у дорослих є $98^{3}/_{5}$ ґрадусів (F), а у дїтий звичайно від одного двох ґрадусів висша, значить яких 99 або і 100 ґрадусів, однак се не буде ознака горячки.

Щоб змірати горячку, треба щоб живе срібло було на 92, тому треба його стрїпати в долину. Се робить ся так, що береш термометер понад цифрою 110 в руку і раптом тріпаєш рукою, доки не зійде на призначене місце. Тодї кладеш його хорому в рот — під язик. По кількох мінутах витягає ся, і наколи живе срібло посунуло ся до 100 то означає легку горячку, а коли до 102, то середну горячку, зноваж 103 до 104 сильну горячку.

Тепер приходить ся найти причину горячки. Причини є ріжні. Часами з жолудка, з перестудженя і других причин. Отже тут треба дати такий лїк, щоб перервав горячку. Наколи горячки на 102 або висше перервати не можна, то треба сейчас післати по лїкаря.

Се вказівки тільки що до горячки, одначе чоловік часом умирає з инших причин, маючи або не маючи зовсїм горячки. Се залежить від хороби.

Коли температура є низше нормальної на 95, або 96, тодї треба відживитись, щоб мати більше крови.

Лїки подаєть ся латинською мовою тому, щоби улекшити куповане в аптиках. Так списані лїки можна дістати не тілько в Канадї, але за границею, в Европі і в других частях світа.

Всякі поради дістанете даром, пишучи на понизшу адресу, залучаючи 3-центову марку на відповіь:

M. LAZECZKO, — 876 Main St., — WINNIPEG, MAN.

Память є скарбницею, якій мусимо дати фонди, щоби вона опісля могла нам дати поміч.

Ров.

ПОЧТОВІ ПРИПИСИ В КАНАДІ.

І. Кляса:

За листи і инші писані чи друковані, опечатані посилки не більше 1 унції платить ся 3 центи.

Почтові картки 2 цт.

Місцеві листи 2 центи.

Місцеві почтові картки (друковані) 1 цент.

Бизнесові неопечатані листи (друковані) 1 цент.

Писаних листів не вільно посилати в пакунках і инших силках, що належать до 2, 3 і 4 кляси.

Регістрація листа в Канаді 13 центів.

Листи за границю 5 центів.

Регістрація і оплата за границю 15 центів.

Посвідка, що лист одержано (акновледж ресіт) 5 центів.

За кожду додаткову унцію 3 центи.

ІІ. Кляса:

До сеї кляси належать всї періодичні журнали і часописї, що дістають на пересилку спеціяльне позволене.

ІІІ. Кляса:

Всякі друки, фотографії, рукописи, книжки, від 2 унцій до 5 фунтових, пакунків, в промірі до 30x12x12 цалів. Оплата 1 цент за 2 унції, або 8 центів фунт. До Злуч. Держав пакунок

мусить важити 4 фунти і 6 унцій в промірі лише до 24x12x12 цалів.

IV. Кляса:

PARCEL POST — або пакунковою почтою посилаєть ся всякі річи крім **вибухових, сїрників** та **плинів** в легких опакованях. На пакунку треба зазначити: „PARCEL POST". Оплата лише на Канаду така:

1) 20 миль від міста надаваня 5 ц. за 1 фунт, а 1 ц. за кождий додатковий фунт.

2) В кождій провінції поза 20 милями, 10 ц. 1 фунт, а 4 центи за кождий додатковий.

3) До пограничних провінцій 10 ц. за 1 ф., а 6 ц. за кождий додатковий.

4) До подальших провінцій 12 ц. за фунт ,а кождий додатковий 8 центів; Приморські і Юкон 12 ц. фунт, а кождий додатковий 12 ц. фунт.

Пакунок має важити лише 11 фунтів.

За відбиранє і присвоюванє чужих листів і почтових посилок закон карає.

Пересилка гроший (Моні-Ордер).

Від $1 до 5 дол. платить ся 3 центи; від 5 до 10 дол. 6 ц.; від 10 до 30 дол. 10 ц.; до 50 дол. 15 ц.; до 75 дол. 30 ц.; до 100 дол. 30 центів.

Один переказ виробляєть ся на кождих 100 долярів.

Почтові ноти:

Почтовими нотами (чеками) посилаєть ся від 20 ц. до 5 і 10 дол. і оплачуєть ся залежно від суми посиланя, яка починаєть ся від 1 цента до 3 і більше. Від 1 до 19 центів можна посилати почтовими значками.

Експресовим переказом (чеком) можна таксамо посилати гроші, але оплата мало що ріжнить ся від оплати почтою.

За иншими інформаціями та порадами гляди в календар з 1920 року.

ПОЧТОВІ ПРИПИСИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Оплата листів в Америці 2 ц., кожда додаткова унція 1 ц. Оплата листів поза Америку 5 центів, кожда додаткова унція 3 центи.

За неопечатані листи в справах торговельних платить ся в Америці 1 цент, а до заморських держав 3 центи.

За регістрацію доплачуєть ся 10 центів, так, що в Злуч. Державах регістрований лист коштувати-ме 12 центів, а до старого краю 15 центів.

Коли хто хоче аби звичайний лист був спеціяльно дорученим (спешил деливері), наліплюєть ся 10 центовий відповідний почтовий значок.

В Злучених Державах посилаєть ся пакункову почту (Парсел Пост) в пакетах не тящих 70 фунтів і не більших понад 84 цалї. Пакета не треба заліплювати лише добре обвязувати. Пакети можна регіструвати і асекурувати. Особистих листів в пакетах не посилаєть ся.

ОПЛАТА КАБЛЄҐРАМ,

або телеґрафічного повідомленя за море. Оплата таких каблґрам така: до Італії 31 центів від слова; до Франції 25 ц.; до Анґлії 54 ц.; до Німеччини 54 ц.; до европ. Росії 43 ц.; до азійської Росії $1.22.

ЗУБ ЗА ЗУБ.

На однім з многих товариських сходин у князя Телєйрана, ґрафиня де Бервелїє, — женщина вже не молода і не гарна, але відзначаюча ся розумом та дотепом, — згубила вправлений зуб. Тому, що ся дама не робила тайни з сеї не милої пригоди, таки підчас сходин перешукано старанно всї покої, але безуспішно.

Слїдуючого дня графиня одержала пачку і лист в котрім злобний дотепник, а був ним сам ґраф Телєйран, доносив, що віднайшов вчерайшу страту (себто зуб) і залучає її при сім листї. В пачцї знаходив ся знова свинський зуб.

Розумна женщина, не оказуючи найменшого невдоволеня сейчас відписала в слїдуючий спосіб: „Я завсїгди вірила в вашу приязнь до мене, одначе я не надіялась, щоби ся приязнь посунулась так далеко, щоби ви задля мене позбавили ся свого власного зуба. За се я є вам дуже вдячною і оцїню сей поступок так, як на се заслугує!"

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ.

Дерево і матеріял на будову.

Сажень (корд, корт) дерева має 128 кубічних стіп (фітів). Щоби довідатись, кілько сяжнів дерева є в якійсь купі, помножіть довжину і височину поміж собою, а що вийде, помножіть ще раз через ширину (пр. довжина 24, ширина 6, височина 4 = 24x6x4=576 куб. стіп. Тепер се треба поділити через 128, а будемо мати сяжні. Повисший рахунок буде представляти ся так: — 24x6x4=576÷128=4 сажні і 64 куб. стіп, або півпята сажня. Так можна міряти не лише коротко рубане, але і довге дерево на купах.

Коли дерево оправити з чотирох боків, то тратить пяту часть.

Вага бушлїв в Канадї.

Пшениця 60 фунтів; Кукуруза 56; Жито 56; Горох 60; Ячмінь 48; Овес 34; Фасоля 60; Лен 56; Конопляне сїмя 44; Бараболї 60; Морква 60; Петрушка 60; Бураки 60; Цебуля 50; Насїнє конюшини 60; Тимотка 48; Гречка 48 фунтів.

Як довго сидять квочки.

Курка	20—22 днїв
Гуска	28—34 „
Качка	28 „
Индики	27—29 „
Бажант	25 „
Струсь	40—42 „

Довжина вагітности у звірів.

Слонь	2 роки
Верблюд	11—12 місяцїв
Осел	12 „
Кобила	11 „
Корова	9 „
Вівця	5 „
Коза	5 „
Свиня	3½ „
Сука	9 тижнїв
Кітка	8 „
Крілик	30 днїв
Морська свиня	65 „

Повисші цифри подають час в приближеню.

Цементова робота.

Пісок до цементу, або потовчені камінці, повинні бути чисті, без землї, Цемент дає ся на те, щоби злїплював зер-

на піску, або грудки каміня. Для найбільше робіт можна брати одну часть цементу, а 5 частий шутру (на міру). Для викінчування зверху, треба трошки більше цементу. Нім налиє ся води, треба суху мішанину перемішати. Лити воду потроха і мішати. Мішанина має бути не за рідка. На верха не повинно бути води. Скоро добре вимішає ся, сейчас давати до форми. В протягу 10 днів цемент досить затвердне, а треба його звогчувати (скроплювати) протягом 30 днів. — Цемент в мішках тримати в дуже сухих місцях. Хто їде по цемент далеко, повинен взяти щобудь для накритя, колиб захопив в дорозї дощ.

Як довго насїнє буває добре.

Огірків	8—10 лїт
Гороху	5—6 „
Редьки	4—5 „
Бураків	3—4 „
Гірчицї	3—4 „
Рубару	3—4 „
Фасолї	2—3 „
Моркви	2—3 „
Кукурузи	2—3 „
Цебулї	2—3 „
Петрушки	2—3 „

Однакож коли хто має старе насїнє, то найлїпше наперед кільчити на пробу.

Як довго рослини родять.

Яблінка	25—40 лїт
Груша	50—75 „
Слива	20—25 „

Скількість насїня на акер.

Фасолї	1½ бушля
Бураків	6 фун.
Гречки	1 буш.
Капусти	¼ буш.
Моркви	4 фун.
Каляфйорів	1 унція
Селерів	½ унції
Кукурузи	10 кварт
Огірків	2 фун.
Гірчицї	½ буш.
Цебулї	6 фун.
Петрушки	6 фун.
Гороху	2 буш.
Бараболїв	8 буш.
Редькви	10 фун.
Жита	1½ буш.
Помідорів	¼ фун.

Ріжні міри.

Бочка муки — 196 фунтів.
Бочка соли — 280 „
Бочка воловини 200 „
Бочка свинини 200 „
Бочка риби — 200 „

Тона твердого вугля займає 40 до 43 кубічних стіп.

Тона мягкого вугля — 40 до 43 кубічних стіп.

Бушель вапна легко насипаного 70 ф.

Бушель вапна потрясеного рівнаєсь 80 ф.

Квадрат, якого кождий бік 69½ ярда довгий, має акер поверхні. Коли однакож хочемо точно означити бік квадратового акра, то буде він мати 208 стіп (фітів) і 71 сотних стопи (208.71). Кождий бік квадратового пів акра має 147.581 стопи; чверть акра — 104.355 стіп.

Рік має точно 365 днів, 5 годин, 48 мінут і 46 секунд. В 400 лїтах є 97 переступних років, 303 звичайних.

Астрономічний день зачинає ся в полудне і числить від 1 до 24 годин.

Протиотруї (антідоти).

На отроєне **морфіною,** або опіюмом: спричинити воніти,

лоскотанєм в горлї при помочи палця, або пірʼя, а опісля дати сильної кави ,або білок з яйця. Хорий повинен ходити 2 або 3 години.

На отроєнє: **Аршеником, Сублїматом, Синим вітриолем (т. є. синим каменем), або поживою, що була в мідянім начиню,** отже має в собі отруй ну мідяну ржу: — спричинити воніти, а опісля давати білок, солодку оливу і молоко.

На **стрихніну:** спричинити воніти і давати бром соди (бромайд оф содіюм).

На затроєнє шкіри **тролистником (по анґ. пойзон айви)** є кілька лїкарств: 1. прикладати горячу воду; 2. „пероксайд оф гидроґен"; 3. Вчасти помагає сода до печеня і сухий крохмаль. Помагає також горівка.

Сїчка для коний.

Дехто думає, що сїчка є лиш на те, щоби здурити коня. Мовляв — трошка вівса, а богато сїчки, тай коневи здаєть ся, що то всьо сїчка. Тимчасом справа маєть ся инакше. В самій сїчцї є пожива, як є вона взагалї в соломі. Дотогож сїчку мусить кінь лїпше пережовувати і перемішати з слиною, тимчасом, як овес їсть менше пережовуючи. А треба знати, що слина потрібна не тілько на те, щоби пожива лекше діставала ся до жолудка, але слина має инші власности — вона розпускає часть поживи і робить її лекше стравною для жолудка. Отжеж тому чим більше пожива перемішана з слиною, тим більше стравна (те саме і в людий). Сїчка повинна бути не довша нї коротша, як зерно вівса. Також коли дає ся поживу скроплену водою, то кінь менше пережуває, отже менше перемішує з слиною, тому лїпше поживи не скроплювати. За те можна оден раз більше напоїти.

Лишаї в худоби.

Лїчити лишай так: обмити добре милом, натираючи щіткою. Потім змішати 10 частий оливи і часть карболевого квасу і натерти лишай. Натирані повторяти доки лишай не злїзе.

КОРОТКІ ФРАЗИ.

Зневіра у власні сини є головною причиною невдач чоловіка. Хто в місто зневіри виробляє собі сильну постанову і витревалість, завсїгди осягає свою цїль.

Коли робите якусь роботу прикладайте щиро не лише рук але й розуму. Здоровий розум се оружіє проти надужитя над вами.

Чоловік не повинен позволяти, щоби за нього думав хтось инший. Бо хто чужим розумом жиє, не богато варта.

Люди не розуміють ані свого богацтва ані свої сили. Про богацтво думають дуже богато, а про власну величезну силу, себто розум — науку, дуже мало.

Хто не оглядає ся на чужу поміч, є дїйсним чоловіком і дасть собі раду в найтящих хвилях; Хто привикне спускати ся на других є великим дураком.

Будьте уважні в говореню і видатках, а здобудете собі дїйсну пошану і маєток.

Вузкоглядного чоловіка образите скоро; чоловіка з великим розумом образити не вдасть ся вам.

Живемо на сій земли але колись мусимо піти звідси — отже стараймось мати за собою чистий спомин.

Не приглядайте ся плямам на сонци, але вистерігайте ся плям з вашої роботи.

Невдоволене з нашого поводженя часто завдячуємо фальшивому понятю про щастє других.

ДОКТОР Р. М. РІД

Телєфон Ч. 77. Телєфон помешканя: Ч. 7.

DR. R. M. REID, M. D.

Vegreville, Alberta.

Коли бачимо якесь зло в поступованю другого чоловіка, нїм скажемо йому про се, придивім ся добре, чи ми краще поступаємо.

Той, хто боїть ся, що робить за богато, завсїгди робить за мало і то не здало.

Головна причина нездарности чоловіка, се його страх робити понад години.

Великий страх часами поможе богато більше чим добра порада.

Закопане насїнє буде рости; закопаний талан-здібність марно пропадає.

Хто хоче мати приятеля, сам мусить бути дїйсним приятелем.

Добра память се величезний скарб чоловіка. Його може мати кождий, хто старає ся памятати все, що бачить, чує чи читає.

Великі люди завдячують свої успіхи добрій памяти і при мірному житю.

Не втикай свого носа в такі чужі справи, на яких зовсїм не розумієш ся.

Коли чоловік в нещастю, то і всякий його зневажає.

ПОСИЛАЙТЕ ГРОШІ І КУПУЙТЕ ШИФКАРТИ

в українській агенції

ANGLO-UKRAINIAN STEAMSHIP TICKET AGENCY

120 ST. ANTOINE STREET, — MONTREAL, QUE. CANADA.

Висилаємо гроші до старого краю точно, безпечно й найтанше.

Продаємо шифкарти лише на найлїпші кораблї.

Перепроваджуємо всякі правні справи.

Маємо на складї всякі українські книжки, а також часописї.

Всїх людий обслужимо як належить ся.

В повисших справах і за книжками вдавайтесь на адресу:

ANGLO-UKRAINIAN STEAMSHIP TICKET AGENCY

120 ST. ANTOINE STREET, — MONTREAL QUE. CANADA.

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ

З ОГРАНИЧЕНОЮ ПОРУКОЮ.

Інкорпорована в році 1910. — Автирозований капітал $10,000.00

Реґістраційний уряд і департментальний стор на Веґревіл. Офіс для купна товарів в Едмонтоні. Філії на Чіпмен, Інніcфрі, Лемонт, Андру, Смоки Лейк і Редвей Центр.

Се є найбільша і найбогатша Українська Спілка в Америці і кождий свідомий Українець повинен бути членом сеї інституції.

ШЕРИ ПРОДАЮТЬ СЯ ТЕПЕР ПО 25 ДОЛЯРІВ.

У ВСЯКИХ ПОТРЕБАХ УДАВАЙТЕ СЯ ДО НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ В НАЙБЛИЗШІМ МІСТОЧКУ, А ТАКСАМО ЗЛОЖУЙТЕ ДО КАСИ НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ СВОЇ ГРОШІ НА ЩАДНИЧИЙ РАХУНОК, А ДІСТАНЕТЕ 5 ПРОЦЕНТ.

Телєфон Ч. 37.

THE NATIONAL CO-OPERATIVE CO. LTD.

VEGREVILLE, — — — — — ALTA.

УКРАЇНЕЦЬ ☞ ФОТО-АРТИСТ.

НИКОЛАЙ П. ЛЕВЧУК.

Виконую портрети всякої величини в натуральних кольорах. Фотоґрафую і малюю найменшу фотоґрафію, на всяких можливих предметах в натуральнім живім і правдивім вигляді.

Також виробляю сценерії, декорації і другі потрібні річи для представлень і аматорських кружків.

Прошу подати свої потреби, а за цінами і інформаціями удавайтесь листовно, або особисто.

Я мешкаю в місті Канорі, на полудневий схід.

ПИШІТЬ НА АДРЕСУ:

N. P. LEWCHUK

CANORA, Box 1112. SASK.

Українська Аптика на Мондер.

В. Стешин А. Купровський

Отсим подаємо до загальної відомости, що маємо на складі лїкарства від всїляких слабостий. При аптиці Доктор Конноли має свою канцелярію.

Телефон Ч. 19.

ПИШІТЬ ПО УКРАЇНСЬКИ.

MUNDARE DRUG CO.
MUNDARE, — ALTA.

Хлїбецький і Маковійчук.

Коли приїдете до Мондер, не забудьте вступити до нашої бучернї.

Тут дістанете всїлякого рода мяса і ковбаси.

Купуємо дріб, яйця і сметану І платимо найвисшу цїну.

СВІЙ ДО СВОГО!!!

CHLIBECKI & MAKOWIYCHUK
MUNDARE, — ALTA.

К. Ґордон

Всїлякий будівляний матеріял, також першорядна фабрика вікон, дверий і инших деревляних виробів. **Помпи до води, вітраки, тенки на воду і огрівачі. Філії в Чіпмен, Мондер Ренфорлей і Ст. Павл.**

АДРЕСУЙТЕ ДО ГОЛОВНОГО ВИДІЛУ:

C. GORDON
VEGREVILLE, ALTA.

Панове ФАРМЕРІ!

Як буваєте в Мондер, не забудьте вступити на перекуску до

Г. Рудзїка.

Маю на складї свїжі овочі, всїлякого рода цукорки і чекоряди, всякі легкі напитки, а в лїтї морожене (айскрім).

Dr. John A. Valens

МЕДИЧНИЙ ЛІКАР І ХІРУРҐ.

З всякими недугами вдавайтесь до мене на адресу:

OFFICE' 305 Canada Bldg.
SASKATOON, — — — SASKATCHEWAN.

Офісові години: — від 2 до 6 пополудни і на умовлений час.
МОЯ ДОВГОЛІТНА ПРАКТИКА І РОБОТА САМА ЗА СЕБЕ ГОВОРИТЬ.

A. R. Cameron

ВЕТЕРИНАР.

Спеціялїст від кінських і товарячих недуг.

ТЕЛЄФОН Ч. 77.

VEGREVILLE, — — — — — ALTA.

Др. В. Ф. Монкмен

Дентист

Канцелярія над стором Климента у Вегревіл.

Телефон Ч. 83.

Телефон помешканя ч. 107

Урядує в Райлей кождого третого тижня в місяци.

Dr. W. F. MONKMAN
VEGREVILLE, ALTA.

Коли Хочете

Чистого лїкарства, Патентованих Медицин, Рецепти виповнити, Ріжних Перфумів, Фотоґрафічних Приборів Шкільних Книжок і Маґазинів,

ІДЇТЬ ДО:

VEGREVILLE DRUG & BOOK CO. LTD.
VEGREVILLE, ALTA.

М. Корчинський, А. Купровський

Телєфон Ч. 12.

Продаємо фарми і лоти. —— Асекуруємо від огню і на житє.

ВИРОБЛЯЄМО КОНТРАКТА І Т. ИН.

У ВСЯКИХ ПОТРЕБАХ УДАВАЙТЕ СЯ ДО НАС ЗА ПОРАДОЮ.

АДРЕСУЙТЕ ЛИСТИ:

FARMERS REALTY CO.

MUNDARE, — — — — — — ALTA.

Bence, Stevenson & McLord

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ І НОТАРІ.

Полагоджуємо всякі судові справи, карні і цивільні.

В нас працює А ВАВРИНЮК, студент прав, тому можете писати по українськи.

ТОМУ ВДАВАЙТЕСЬ ДО:

Stratford Block, Second Avenue, SASKATOON, SASK.

Dr. J. K. BELANGER

СПЕЦІЯЛІСТ.

Висший Практикант Лїкарської Школи в Парижу, Франція. — Доходячий Лїкар Нюйорських Шпиталїв.

СПЕЦІЯЛЬНІСТЬ:

Слабости Женщин і Дїтий, Полово Мочеві Недуги, Загальна Хірургія.

Лїчене недуг при помочи електричних машин. Апарат. Х-РЕЙ.

Говорить по українськи.

Урядові години від 1 до 5 пополудни.

Телєфон ч. 90 Шпиталь ч. 96

Офіс в Белянжей Інституті.

Main Street,
VEGREVILLE, — ALTA.

Коли Приїдете

ДО ВЕГРЕВІЛ, ЗАГОСТІТЬ ДО АЛЬБЕРТИ ГОТЕЛЮ, МУРОВАНИЙ, НА РОЗІ, ПРОТИ СТАЦІЇ.

Телєфон ч. 47.

М. ДУТКА,
Властитель.

VEGREVILLE, ALTA.

ALBERTA HOTEL

Dr. F. C. Garvin

ВИТЯГАЄ ЗУБИ БЕЗ БОЛЮ. — ЗУБНІ МІСТКИ І ПЛИТИ ВИКОНУЄ ДУЖЕ СТАРАННО І УЖИВАЄ НАЙЛІПШОГО МАТЕРІЯЛУ.

——— Адреса: ———

GRAHAM BLOCK

CANORA, Phone 72 SASK.

Ira S. De Witt & Co.

SANDY LAKE, — — — MANITOBA.

Маємо на складі автомобілі ШЕВЕРЛЄТ, і ріжні моторові кари, ріжного рода машинерію. МАЄМО ТАКОЖ ШАПУ, ДЕ НАПРАВЛЯЄМО ВСЯКУ МАШИНЕРІЮ ДЛЯ ФАРМЕРІВ. В НАС МОЖЕТЕ РОЗМОВИТИСЬ В ВАШІЙ РІДНІЙ МОВІ.

Не забудьте нашої адреси!!!

S. P. Petersen,

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК і НОТАР

ПЕРЕПРОВАДЖУЮ ТОЧНО І СТАРАННО ВСЯКІ СУДОВІ, КАРНІ І ЦИВІЛЬНІ СПРАВИ. В мене працюють пп. E. MICHAJLUK і PAUL SAVELIEFF, студенти прав, котрі говорять по українськи і російськи.

CANORA, — — — SASKATCHEWAN.

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКА ТОРГОВЛЯ МІША-

НИХ ТОВАРІВ.

Михайла Хонька в Канорі, Саск.

має на складі найліпші і все свіжі товари, як: обувє і всіляку одіж мужеську, жіночу і дїточу; найліпшої якости полотна по умірко-ваних цінах; велику скількість споживчих товарів (ґросери).

ЗА ЧЕСНУ І ГРЕЧНУ ОБСЛУГУ РУЧИТЬ СЯ, БО МОЄ МОТТО

„В Д О В О Л Е Н Є К О Ж Д О Г О К О С Т У М Е Р А",

отже клич „СВІЙ ДО СВОГО" ОПРАВДАНИЙ.

ПОСТУПОВА ФАРМЕРСЬКА ТОРГОВЛЯ

Інкорпорована в 1918 р. — Авторизований капітал $50,000.00

ФІЛІЇ НА МОНДЕР, ВЕРМІЛЇОН І ГОЛДЕН.

Коли хочете вибороти красшу будучність, коли хочете щоби з нашим народом числили ся, так мусите підпирати свої Торговельні Спілки, не тільки словами, але ділом.

Тому вашим народним обовязком є стати шеровцем

ФАРМЕРСЬКОЇ ТОРГОВЛІ.

Шери продають ся по 25 дол. і можна їх купити в кождій з наших філій.

Рівнож принимає ся депозити у всїх філіях Поступової Фармерської торговлї на 5 процент.

ПО ВСЯКІ ІНФОРМАЦІ ПИСАТИ ДО:

Телєфон Ч. 31.

PROGRESSIVE FARMERS CO. LTD.

MUNDARE, — — — — — ALTA.

ДР. А. Г. ҐУДВІН,

ДЕНТИСТ

Доббінс Блок

VEGREVILLE, — — — — — — ALBERTA.

Урядує в Мондер в готели першого вівторка кождого місяця.

Телефон Ч. 146 **Телефон до помешканя Ч. 80**

North American Life Assurance Co.

800—3 PARIS BLDG. — PORTAGE AVE., — WINNIPEG, MAN.

НАШІ РЕПРЕЗЕНТАНТИ:

S. Basisty,
Winnipeg, Man.

J. Gniazdowsky
Sifton, Man.

W. Letawsky,
Gilbert Plains, Man.

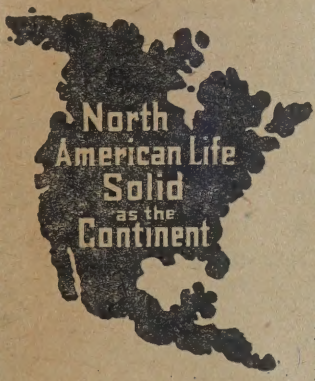

УКРАЇНЦІ! Будучність Ваших дітий залежить від Вашого фінансового заобезпеченя. Чи Ви заасекуровані? Коли ні, то чому не порозумієте ся з нашим репрезентантом? Він подасть Вам всякі інформації, які би Ви тілько забажали в справі Вашого забезпеченя ся і Ваших дітий. Пишіть ще нині! Можете писати в своїй рідній мові. Християнським обовязком кождого доброго батька є заасекурувати ся, щоби його жінка і діти на випадок якогось нещастя не мали причини нарікати або бути залежними від чужих людий. Ми є в сім бізнесї вже через 40 років. Сотки-тисяч осіб, котрі використали нагоду, заасекурувались в нас, були все забезпечені на старші літа, дістали назад всї гроші з процентом, які вложили, а в випадку смерти асекурація була виплачувана їх родині.

T. H. McLean.
Дістріктовий Менаджер.

R. D. Bell.
Міський Менаджер.

ДР. Р. К. Б. НОВЛС, Б. А. М. Д.

Скінчив медичну школу в Бостонї, спеціяльний Каледж в Чікаґо, Де вчать про недуги очий, ух, носа і горла, а також перейшов курс медичної школи в Ню Йорку.

Канцелярія знаходить ся в Доббінс Блоку.

VEGREVILLE, — — — — — — ALBERTA.

Телефон Ч. 91 **Телефон до помешканя Ч. 148.**

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
в СХІДНІЙ КАНАДІ!

Має на складі всі українські книжки, виданя американського і европейського, як також російські та польські книжки. Має також всі українські, російські та польські рекорди і всякі инші річи.
ПИШІТЬ ПО КАТАЛЬОГ, ЯКИЙ ВИСИЛАЄМО ДАРОМ. АДРЕСА:

UKRAINSKA KNYHARNIA
504 QUEEN STR., W.
TORONTO, ONT., — — — — CANADA.

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ЗАМОРСЬКИЙ ВІСТНИК

„ЗАМОРСЬКИЙ ВІСТНИК" — се одинокий на цілу Північну Америку ілюстрований двотижневий журнал, що містить в собі по простому виложену науку, якої тепер так бракує нашим робітникам і фармерам, поясняючи її многими образками.

„ЗАМОРСЬКИЙ ВІСТНИК" є дорогоцінним помічником тим, що самі себе просвічують, бо містить в собі зрозуміло для всіх написані виклади слідуючих наук: Астрономію, Ґеольоґію, Ґеографію, Аритметику, Механїку, Історію культури, Фізику, Пояснення незрозумілих слів, Спис народів, Головнійші події в історії людства, Житє звірят і рослин, Ради про здоровлє, Господарські поради, Як виховувати дїтий і богато иншого, та огляд полїтичних подій.

Річна передплата в Канадї $2.50, на піврік 1.25,; до Европи і Америки на рік $2.75, на піврік 1.40.
Поодиноке число 15 ц.

ZAMORSKY VISTNYK
504 QUEEN STR.,
TORONTO, ONT. — — — — CANADA.

ІВАН ЗАВІДОВСЬКИЙ

Український Похоронний Підприемець і Бальсаматор.

ПРИВАТНА ТРУПАРНЯ ПРИ..

581 SELKIRK AVE., — — — WINNIPEG, MAN.

ВИНАЙМАЄ ПОХОРОННІ КІМНАТИ.

Удавайте ся до своїх, щоб чужі вас не визискували. — Хто бажає річий, які тут вичислені, хай приходить, чи пише до мене, бо висилаю і на провінції також. Спробуйте, а не пожалуєте.

Маю на продаж ріжні образи, рами, шкло до вікон, зеркал, і образів; шкільні книжки і прибори; церковні річи, світло, хрести на гроби і хрестики.

Phone: St. John 1500

СУДІЯ І АДВОКАТ
МИКОЛА БОДРУҐ

ДОКТОР ПРАВ, ДОВГОЛІТНИЙ ПОВ. СУДІЯ,
бувший комісар Зах. Области У. Н. Републики,

державний делеґат до заключеня міжнароднього договору торговельно-комунїкаційного з републиками: австрійською, угорською і чехо-словацькою; юрісконсуль українського військового бюра в Відни.

прибув зі Старого Краю до Канади і отворив адвокатське Бюро правничої поради у всяких господарських, ґрунтових, фінансових і спадкових справах Галичини, Буковини, та Прикарпатської Руси (в Чехо-Словаччині).

ВСЯКУ ПРАВНИЧУ РАДУ УДІЛЯЄ УСТНО АБО ПИСЬМЕННО ЗА ОПЛАТОЮ $2.00

За саме перепроваджене справи платить ся після її якости, важности і її обєму — відповідно до взаїмної умови. — АДРЕСА:

Dr. NICHOLAS BODRUG,
45 WINDSOR STR., MONTREAL, QUE., CANADA.

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
ЗАХІДНОЇ КАНАДИ В ЕДМОНТОНІ.

ВЕЛИКИЙ СКЛАД ҐРАМОФОНІВ І УКРАЇНСЬКИХ РЕКОРДІВ ПРОДАЄМО ПО НАЙТАНШІЙ ЦІНІ.

ТУТ ПОДАЄМО НАЧЕРК ЛИШЕ ДЕЯКИХ КНИЖОК:

З Ласки Родини — 3 томи	$1.50
З Ласки Родини — в оправі	1.75
Наука про Управу Землї. — Богато ілюстрацій	1.00
Український Кухар — Як варити і печи	1.00
Олюнька — один том 40 ц., два томи	0.80
Домашний Лїкар	0.75
Ветеринар	0.60
Страшні Тайни Монастирських Мурів, друге видане	0.75
Нечитальник	0.35
Маруся і инші оповіданя	0.30
Страшний Монах Распутїн	0.35
Кобзар Канадійський	0.30
Де Любов там і Бог	0.15

І всякі инші книжки, як історії, повісти, новелї оповіданя, байки, сміхованки, пісні, поезії, колядники, календаї, образи і т. д.

ЗАМОВЛЕНЯ ЗАЛАГОДЖУЄМО СКОРО.

ПИШІТЬ ПО КАТАЛЬОҐ НА АДРЕСУ:

UKRAINIAN BOOK STORE

10232-10234 — 96-th. STR., — — EDMONTON, ALTA.

Перша Українська Аптика в Сифтон, Ман.

під управою О. ЗАДУРОВИЧА.

Має на складі всякого рода ліки, бандажі, тоалетові препарати, медичні прибори, паси електричні, паси на пропуклину, паси на подвиганє, пігулки до щіпленя худоби і т. и. — Коли у вашім місци нема аптики, або не можете розмовитись так напишіть до нас, а замовленє ваше одержите відвортною почтою або екс пресом. — Крім всіляких медицин маємо на складі грамофони і рекорди, а також книжочки до читаня. —

Важне Для Українських Бізнесменів.

Коли в Вашім місци нема аптики, а Ви хотїли би тримати деякі медицини, то пишіть до мене, залучуючи 3 ц. марку на відповідь, то радо удїлю Вам поради, а навіть зможу до Вас заїхати. АДРЕСА:

АРТЕКА, BOX 22, SIFTON, MAN.

УКРАЇНСЬКА КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ В ВІННІПЕҐУ

ПІД ЧИСЛОМ

820½ MAIN STREET, WINNIPEG, MAN.

Ми виробляємо убраня, як і оверковти по дуже уміркованих цїнах. Мода після вподоби костумерів. — Тому хто хоче мати добре зроблене убранє, чи оверковт, нехай зайде а переконає ся. Також приймаємо замовленя з провінцій; направляємо і прасуємо убраня. За вдоволенє і добру обслугу ручить властитель.

W. KUZYK, 820½ Main St., WINNIPEG, Man.

Перший Український СКЛЕП в Віннїпеґу.

Купуйте в укр. склепі таньше і добре, що вам тільки потрібно! Маємо великий вибір старокраєвих хусток, матерій, лляного полотна, сведрів, панчіх, черевиків, рукавиць, сорочок, ковнірців, краваток, спідного шматя і инші подібні річи.

Маємо також на складі ручного виробу корункові річи, ґердани, українські строї і прибори на сцену, декорації до строїв і инші того рода річи. — ЗАХОДЬ АБО ПИШІТЬ ДО:

H. M. LIPINSKYJ

441 SELKIRK AVE., — — WINNIPEG, MAN.

ОДИНОКА НАЙСТАРША УКРАЇНСЬКА

Кравецька Робітня

МІСТИТЬ СЯ ПІД Ч.:

858

Мейн ст.

Вінніпеґ.

С.

Тиховецький

властитель.

Ви певно вже збираєте ся їхати до старого краю — отже заосмотріть ся добре в одіж, бо там тяжко її дістати.

Поручаємо найгарнійші і наймоднійші убраня і оверковти, викінчені після міри, як найсоліднійше, з добрих і тревалих матерій, по приступних цінах.

Приймаємо замовленя з провінцій, коли пришлете вашу міру. **Пишіть по нашу форму, яку вишлемо безпроволочно. На сій формі є всї пояснення з окрема, як брати міру на убраня, в котрих місцях брати міру на ковти, на сподні і на камізельку і як позаписувати скількість цалів в призначені на се місця. Пишіть по форму ще нині.**

Приймаємо також убраня до направи, чищеня і прасованя.

Наша робота, ціна і обслуга певно вдоволить вас.

У всіляких потребах кравецьких просимо зголошуватись на адресу:

S. TYCHOWECKY

858 Main St. Phone St. John 679 **Winnipeg, Man.**

Едісона Чудовий Новий Amberola

ше

$1.00

І то по ВИПРОБОВАНЮ!

ДІСОНА УЛЮБЛЕНИЙ ВИНАХІД.
ибільший винахідник на світі пра-
вав цілі літа день і ніч. Подібно,
він був перший, що винайшов фо-
граф, так зробив спів подібним до
вого. Читайте нашу оферту.
ВИЙ ЕДІСОНА АМБЕРОЛЯ БЕЗ-
ЛАТНО НА ПРОБУ В ВАШІМ ДОМІ.
авляє Вашу родину від ґренд опе
до комічного. По випробованю
ерніть його, коли не подобали.

ТАК Є, МИ ПІШЛЕМО ВАМ НОВИЙ Едісона Амбероля, твір найбільшого світового ґенія-винахідника. Так, ви можете дістати дійсний Едісона Амбероля інструмент, що дасть Вам цілком до живого подібний спів, се є найгарнійший з суїх фонографів і діямантові рекорди. Кокистайте з навсі подробиці безплатної

СК-ВОТТОМ—БЕЗПОСЕРЕДНА ОФЕРТА
и рішите ся задержати Едісона перворяд-
новий іструмент, пішліть нам лише $1.00.
шту заплатите по найлекшого рода місяч-
сплатах. Подумайте про се. З гори не
тіть ані цента, хиба що постановите за-
жати собі інструмент.
ВИЙ ЕДІСОНА КАТАЛЬОҐ БЕЗПЛАТНО!
відайте ся про Едісона великий новий фо-
граф і про оферту. Пишіть сейчас.

F. K. BABSON,
Edison Phonograph, Доставці
Бюро в Злучених Державах:
ison Block, — — Chicago, Illinois

До
F. K. BABSON
Dept. 981.
338 Portage Ave.,
Winnipeg — Man.

Панове: Вишліть мені Новий Катальоґ Едісона і всі подробиті безплатної оферти нового моделю Едісона Амберолї.

Імя .....

Адреса .....

.....